
Innst. 7 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 3 (2012–2013)

**Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger
på statsbudsjettet for 2013 vedkommende Utenriksdepartementet mv.
(rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)**

Innhold

Side

1. Innledning	5
2. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 4 (Utenriks)	5
2.1 Sammendrag	8
2.1.1 Programområdene	8
2.1.2 Omtale av spesielle tema	9
2.1.3 Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet	9
2.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 4	9
2.2.1 Hovedprioritering og primærstandpunkt for de ulike fraksjonene – rammeområde 4	10
2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 4 (utenriks)	24
Kap. 100–3100 Utenriksdepartementet	24
Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	26
Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	26
Kap. 115 Kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål.....	26
Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	27
Kap. 117 EØS-finansieringsordningene	30
Kap. 118 Nordområdetiltak mv.	30
Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	32
Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	35
Kap. 144 Fredskorpset	37
Kap. 150 Bistand til Afrika	37
Kap. 151 Bistand til Asia	45
Kap. 152 Bistand til Midtøsten	49
Kap. 153 Bistand til Latin-Amerika	54
Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling	56
Kap. 161 Næringsutvikling	60
Kap. 162 Overgangsbistand (gap)	63
Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	64
Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati	65
Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering	67
Kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv.	69
Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	78
Kap. 168 Kvinner og likestilling	79
Kap. 169 Global helse- og vaksineinitiativ	79
Kap. 170 FN-organisasjoner mv.	82
Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner	89
Kap. 172 Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	91
Kap. 480 Svalbardbudsjettet	94
3. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar)	94
3.1 Sammendrag	96
3.1.1 Omtale av særlige tema	97
3.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 8	97
3.2.1 Hovedprioritering og primærstandpunkt for de ulike fraksjonene – rammeområde 8	97
3.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 8 (forsvar)	106
Kap. 1700–4700 Forsvarsdepartementet	106
Kap. 1710–4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	107
Kap. 1716 Forsvarets forskningsinstitutt	107
Kap. 1719–4719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	108
Kap. 1720–4720 Felles ledelse og kommandoapparat	109
Kap. 1723–4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet	110

Kap. 1725–4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	111
Kap. 1731–4731 Hæren	112
Kap. 1732–4732 Sjøforsvaret	112
Kap. 1733–4733 Luftforsvaret	113
Kap. 1734–4734 Heimevernet	114
Kap. 1735 Etterretningstjenesten	115
Kap. 1740–4740 Forsvarets logistikkorganisasjon	115
Kap. 1760–4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	116
Kap. 1761–4761 Nye kampfly med baseløsning	118
Kap. 1790–4790 Kystvakten	119
Kap. 1791–4791 Redningshelikoptertjenesten	120
Kap. 1792–4792 Norske styrker i utlandet	121
Kap. 1795–4795 Kulturelle og allmennyttige forhold	121
Kap. 4799 Militære bøter	122
4. Forslag fra mindretall	122
4.1 Mindretallsforslag – rammeområde 4	122
5. Komiteens tilråding	128

Innst. 7 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 1 S (2012–2013), Prop. 1 S Tillegg 3 (2012–2013)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2013 vedkommende Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen fremmer i denne innstillingen forslag om bevilgninger på statsbudsjettet for 2013 under de kapitler som ble fordelt til komiteen på rammeområde 4 og 8 (utenriks og forsvar) ved Stortingets vedtak 16. oktober 2012, jf. Innst. 1 S (2012–2013).

Ved vedtak i Stortinget 27. november 2012 er netto utgiftsramme for rammeområde 4 endelig fastsatt til kr 35 090 450 000, jf. Innst. 2 S (2012–2013). De fremsatte bevilgningsforslag i innstillingen bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 41 tredje ledd.

2. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 4 (Utenriks)

(90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2012–2013)
Utgifter i hele kroner			
<i>Utenriksdepartementet</i>			
100	Utenriksdepartementet	.....	2 015 721 000
	1	Driftsutgifter	1 821 686 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 222 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	156 492 000
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	907 000
	71	Diverse tilskudd	24 260 000
	72	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	154 000
103	Regjeringens fellesbevilgning for representansjon	.....	47 503 000
	1	Driftsutgifter	47 503 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2012–2013)
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	8 981 000
	1	Driftsutgifter	8 981 000
115		Kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål	96 694 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	27 363 000
	70	Tilskudd til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	69 331 000
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner	1 249 041 000
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 249 041 000
117		EØS-finansieringsordningene	1 897 000 000
	75	EØS-finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	1 028 000 000
	76	Den norske finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	869 000 000
118		Nordområdetiltak mv.	444 472 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	30 295 000
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	320 324 000
	71	Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og menneskerettigheter mv., <i>kan overføres</i>	58 831 000
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	35 022 000
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 194 200 000
	1	Driftsutgifter	1 172 700 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	21 500 000
141		Direktoratet for utviklings samarbeid (Norad)	216 500 000
	1	Driftsutgifter	216 500 000
144		Fredskorpset	44 200 000
	1	Driftsutgifter	44 200 000
150		Bistand til Afrika	2 158 300 000
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 158 300 000
151		Bistand til Asia	939 500 000
	72	Bistand til Afghanistan og Pakistan, <i>kan overføres</i>	649 500 000
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	290 000 000
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	540 000 000
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	540 000 000
153		Bistand til Latin-Amerika	200 500 000
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	200 500 000
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling	2 004 000 000
	1	Driftsutgifter	33 500 000
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 423 000 000
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	91 000 000
	72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	8 000 000
	73	Kultur, <i>kan overføres</i>	106 000 000
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk, <i>kan overføres</i>	182 500 000
	77	Uttekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i>	160 000 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2012–2013)
161		Næringsutvikling	486 500 000
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	204 000 000
	75	NORFUND - tapsavsetting	282 500 000
162		Overgangsbistand (gap)	420 000 000
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	420 000 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	3 150 700 000
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	500 000 000
	71	Humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	2 313 600 000
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	337 100 000
164		Fred, forsoning og demokrati	1 558 200 000
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	648 200 000
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	395 000 000
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	175 000 000
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	340 000 000
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	871 000 000
	1	Driftsutgifter	143 000 000
	45	Større utstyranskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	45 000 000
	70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	333 000 000
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	350 000 000
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv	4 597 942 000
	1	Driftsutgifter	51 700 000
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 042 000
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv., <i>kan overføres</i>	33 000 000
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	168 400 000
	73	Klima- og skogsatsingen, <i>kan overføres</i>	2 932 500 000
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	1 407 300 000
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	1 270 658 000
	21	Spesielle driftsutgifter	1 270 658 000
168		Kvinner og likestilling	307 000 000
	70	Kvinner og likestilling, <i>kan overføres</i>	307 000 000
169		Globale helse- og vaksineinitiativ	2 435 000 000
	70	Vaksine og helse, <i>kan overføres</i>	1 690 000 000
	71	Andre helse- og aidstiltak, <i>kan overføres</i>	295 000 000
	72	Det globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), <i>kan overføres</i>	450 000 000
170		FN-organisasjoner mv.	4 478 500 000
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	760 000 000
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	402 000 000
	72	FNs barnefond (UNICEF)	1 020 000 000
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	170 000 000
	74	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000 000
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	150 000 000
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	860 500 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2012–2013)
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	185 000 000
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	311 000 000
	79	Eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	75 000 000
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i>	150 000 000
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	95 000 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner	2 146 000 000
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	814 000 000
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	772 500 000
	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	559 500 000
172		Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	292 000 000
	70	Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	292 000 000
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>			
480		Svalbardbudsjettet	145 738 000
	50	Tilskudd	145 738 000
		Sum utgifter rammeområde 4	35 215 850 000

Inntekter i hele kroner

Inntekter under departementene

3100		Utenriksdepartementet	124 400 000
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	14 899 000
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	102 433 000
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	7 068 000
		Sum inntekter rammeområde 4	124 400 000
		Netto rammeområde 4	35 091 450 000

2.1 Sammendrag

Regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som fremmer norske interesser, norsk sikkerhet, økonomi og velferd. Regjeringen har fokus på områder der Norge har forutsetninger for å utgjøre en forskjell. Respekt for folkeretten, demokrati, grunnleggende menneskerettigheter, rettferdig fordeling, likestilling, bærekraftsutvikling, internasjonal solidaritet og fremme av en internasjonal rettsorden ligger til grunn for vår politikk. Ankerfester for regjeringens utenriks- og sikkerhetspolitikk er norsk støtte til FN, NATO-medlemskapet og et nære forhold til våre nordiske naboer, Europa og EU, blant annet gjennom

EØS-avtalen og Schengen-samarbeidet. Hovedlinjene for norsk utenrikspolitikk ligger i St.meld. nr. 15 (2008–2009) om interesser, ansvar og muligheter. Regjeringens beskrivelse av utenrikspolitikken er ytterligere beskrevet i Prop. 1 S (2012–2013) fra utenriksdepartementet.

2.1.1 Programområdene

I del I, pkt. 7 til Prop. 1 S (2012–2013) fra utenriksdepartementet er det gitt en nærmere beskrivelse av programområde 02 som omfatter utenriksforvaltningen og i del I, pkt. 8 er det redegjort for programområdet 03 som dekker internasjonal bistand.

2.1.2 Omtale av spesielle tema

I proposisjonens del III gis det en omtale av følgende fire tema:

- Nordområdepolitikken – Langsiktig satsing på kunnskap, aktivitet og nærvær
- Rapport om samstemt politikk for utvikling 2012
- Likestilling
- Klima- og miljøtiltak innenfor Utenriksdepartementets ansvarsområde

2.1.3 Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet

Justisdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St.meld. nr. 22 (2008–2009) Svalbard.

Budsjettrammen på svalbardbudsjettet for 2013 er 317,3 mill. kroner. Dette er 23,8 mill. kroner eller 8,1 pst. økning i forhold til vedtatt budsjett for 2012. Underskuddet på svalbardbudsjettet for 2013 er stipulert til 145,7 mill. kroner og blir inndeckt gjennom et tilskudd over Justis- og beredskapsdepartementets budsjett kap. 480 post 50 Tilskudd.

2.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 4

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, fungerende leder Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen, Peter N. Myhre, Kari Storstrand og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og Afshan Rafiq, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, Lars Peder Brekk, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, viser til at regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som fremmer norske interesser, norsk sikkerhet, økonomi og velferd, konsentrert om områder der Norge har en forutsetning for å gjøre en forskjell. Komiteen støtter en slik linje.

Komiteen anser at hovedlinjene i norsk sikkerhets- og utenrikspolitikk ligger fast, basert på deltakelse og betydelig støtte til FN, medlemskap i NATO,

det transatlantiske forholdet og et nært samarbeidsforhold med våre naboer i Norden, EU og det øvrige Europa.

Komiteen vil understreke nordområdenes status som det viktigste strategiske satsingsområdet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at dette har ligget fast gjennom flere regjeringers arbeid.

Komiteen anser at et fast, avklart og konstruktivt forhold til Russland er viktig.

Også i 2012 har økonomiske krisetider i store deler av verden satt sitt preg på internasjonal politikk. Komiteen ser med bekymring på den økonomiske krisens konsekvenser. Krisen rammer land både i Europa og andre deler av verden hardt, og det får også konsekvenser for Norge. Størstedelen av vår eksport går til land i EU, og det rammer norsk industri at etterspørselen fra disse landene synker. Enkelte land i Sør-Europa preges av sosial uro og politisk usikkerhet.

Norge er et land med åpen økonomi og er tjent med et internasjonalt system bygget på forutsigbarhet, fri, rettferdig og åpen handel, en internasjonal rettsorden og respekt for demokrati og menneskerettigheter. Norge skal være en engasjert samarbeidspartner og deltaker på internasjonale arenaer av betydning. Komiteen mener at Norge fortsatt skal være en betydelig aktør og bidragsyter for å skape varig utvikling og vekst i fattige deler av verden. Dette kan kun oppnås gjennom å benytte et bredt spekter av virkemidler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil derfor advare mot de omfattende kuttene noen partier foreslår i Norges internasjonale innsats.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til uttalelser fra tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim om at næringsliv og handel, og ikke bistand, vil bli Afrikas redning. Disse medlemmer vil i så måte advare mot konsekvensene av regjeringens proteksjonistiske handelspolitikk som på en særlig usolidarisk og urettferdig måte hindrer en rekke u-land i å eksportere til og konkurrere på det norske landbruksmarkedet.

Komiteen vil understreke behovet for at Norge spiller en tydelig rolle som pådriver for universelle menneskerettigheter. Grunnleggende menneskerettigheter er fortsatt truet i store deler av verden.

2.2.1 Hovedprioritering og primærstandpunkt for de ulike fraksjonene – rammeområde 4

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og

Senterpartiet viser til regjeringens prioriteringer under rammeområde 4 i Prop. 1 S (2012–2013), samt endringer i forhold til budsjettforslaget til regjeringen på rammeområde 4 i Innst. 2 S (2012–2013).

Utgifter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	A, SV, Sp
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 821 686	1 820 686 (-1 000)
		Sum utgifter rammeområde 4	35 215 850	35 214 850 (-1 000)

Inntekter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)

		Sum inntekter rammeområde 4	124 400	124 400 (0)
		Sum netto rammeområde 4	35 091 450	35 090 450 (-1 000)

Disse medlemmer har for øvrig ingen merknader og slutter seg til forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at utenrikspolitikken skal ta utgangspunkt i samspillet mellom Norges strategiske og økonomiske interesser, respekt for de grunnleggende menneskerettigheter og ivaretagelse av norske borgeres interesser, sikkerhet og trygghet innenlands og utenlands. Det er disse medlemmers syn at en av de viktigste pilarene i utenrikspolitikken er forpliktende internasjonalt samarbeid – som tar sikte på internasjonal avspenning, varig fred, en friest mulig verdenshandel og respekt for grunnleggende menneskerettigheter.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Norge har en moralsk plikt til å heve stemmen for frihet, likeverd og rettsikkerhet – gjennom aktivt å påtale brudd på grunnleggende menneskerettigheter i de internasjonale fora der hvor Norge deltar.

Disse medlemmer mener at Nordområdene er viktig for Norge både av økonomiske, politiske og strategiske årsaker. Disse medlemmer vil derfor arbeide for en betydelig mer aktiv politikk i forhold til Nordområdene – gjennom økt norsk tilstedeværelse i nord i alle ledd, økt samarbeid og samhandling med Russland og fremtidsrettet utnyttelse av områdets naturressurser. I så måte er disse medlemmer positive til at både Norge og Russland ratifiserte delelinjeavtalen våren 2011, og at dette fordrer store muligheter for økt aktivitet i området fra norsk side dersom man er proaktiv.

Disse medlemmer viser til at et viktig fundament i Fremskrittspartiets utenrikspolitikk er nødvendigheten og viktigheten av gode transatlantiske relasjoner. USA er Norges viktigste allierte, og det er viktig å innrette norsk utenrikspolitikk slik at den ikke svekker dette gode forholdet, men snarere utdyper det og styrker det for fremtiden. Derfor er disse medlemmer også klare på at NATO er et nødvendig og positivt grunnelement i Norges forsvars- og sikkerhetspolitiske plattform.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å innrette norsk utenrikspolitikk slik at den til enhver tid tjener norske interesser på kort og lang sikt. Derfor vil disse medlemmer understreke viktigheten av at de norske utenriksstasjonene får de ressurser som trengs for å ivareta norske borgeres interesser ved uforutsette hendelser, og at de lokaliseres på grunnlag av vurderinger basert på norske borgeres behov, og norske strategiske og økonomiske interesser.

Disse medlemmer ser betydningen av bilaterale handelsavtaler – spesielt med land som ikke omfattes av EØS-avtalen. Målet med slike avtaler må være tosidig – de skal både bidra til å styrke norske handelsinteresser og de skal bygge ned proteksjonismen i verdensøkonomien. Disse medlemmer er kjent med at en betydelig akademisk tradisjon konkluderer med at økonomisk liberalisering og frihandel samvarierer med bedre forhold for de grunnleggende menneskerettighetene.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet baserer seg på en faktaorientert utenriks- og utviklingspolitikk. Disse medlemmer mener det er viktig for Norge å foreta en mer kritisk vurdering

av den rollen FN og FN-organisasjonene spiller og de oppgaver FN er satt til å ivareta – FN må både bli mer relevant, mer effektivt, mer fokusert og mer åpent. Norge har bevilget over 15 mrd. kroner til FNs utviklingsprogram (UNDP) de ti siste årene, men disse medlemmer registrerer at flere kilder slår fast at det ikke er tilstrekkelig innsyn i hva pengene er gått til, at resultatrapportene er svært overfladiske og uten problematisering og at kontrollen med pengestrømmene er for dårlig.

Det er disse medlemmers mening at FNs Tusenårsmål adresserer symptomene og ikke årsakene til fattigdom og at de legger opp til en omfattende ansvarspulverisering hvor alle og ingen er ansvarlige for at målene oppnås. Disse medlemmer er også kritiske til at handel og private investeringer har en lite fremtredende posisjon i diskusjonen om måloppnåelsen.

Disse medlemmer viser til at situasjonen i Midtøsten og Nord-Afrika har vært preget av store menneskemasser som har gjort opprør mot de respektive regimene i land som blant annet Tunisia, Egypt, Libya, Jemen og Syria. Disse medlemmer hilser velkommen en demokratisk utvikling i regionen, men vil samtidig understreke at det fremdeles er uklart hvilken politikk som vil føres av de nye regimene. Disse medlemmer viser til at Internett og sosiale medier har stått sentralt i «Den arabiske våren», og at Fremskrittspartiet gjennom forslag i Stortinget har tatt til orde for at disse teknologiene ses i et menneskerettighetsperspektiv.

Disse medlemmer er bekymret over en utvikling hvor religionsfriheten i verdens land opplever stadig dårligere vilkår, og at Organisasjonen av islamske land (OIC) og likesinnede land også i 2012 har brukt FN som et redskap for å begrense ytringsfriheten. I denne sammenheng viser disse medlemmer til en rapport utgitt av FNs særlige menneskerettighetskomité våren 2011 om at ytringsfriheten er grunnlaget for alle andre menneskerettigheter og at denne bør forsvares selv om den kan virke støtende på religiøse grupper eller enkeltpersoner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen legger en rettighetsbasert tilnærming til grunn i utviklingspolitikken og at dette blant annet innebærer et sterkt fokus på å fremme økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i u-landene. Disse medlemmer er skeptiske til en slik orientering og mener blant annet at den vil undergrave respekten for og arbeidet med å fremme de grunnleggende politiske og sivile menneskerettighetene. Disse medlemmer viser til at verdensbankforskeren Jean-Pierre Chauffour i en studie fra 2011 analyserer 100 land over en tredveårsperiode og kommer frem til at det er vern av de politiske og sivile rettighetene som forklarer økonomisk vekst og velstand, og at fokus på øko-

nomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i verste fall gjør befolkningen fattigere.

Disse medlemmer viser til at fokus på intern fordeling er regjeringens nyorientering i utviklingspolitikken i 2013 og at man vil bruke bistand som et sentralt virkemiddel for å oppnå dette. Disse medlemmer mener at fordeling er viktig, og at mange enkeltpersoner og sosiale grupper i u-landene har beriket seg på en urettmessig måte enten gjennom korrupsjon, kapitalflukt eller andre metoder. Disse medlemmer stiller seg imidlertid tvilende til om hvorvidt bistand er et egnet virkemiddel for å oppnå bedre fordeling, og viser til følgende forskningsmateriale:

- Forsker Christian Bjørnskov viser i en studie fra 2010 at bistand som gis til demokratiske land bidrar til skjeve inntektsfordeling i befolkningen i disse landene.
- En studie utført av forskerne Chao et. al. fra 2010 viser at bistand er negativt assosiert med velferdsøkning og jevnere inntektsdistribusjon.
- Det er den rikeste delen av befolkningen i mottakerlandene som tjener mest på bistand, viser en studie utført av McGillvray et. al. fra 2011.
- At bistand fører til økt ulikhet i forhold til inntektsdistribusjon påvises i en studie i regi av Herzer et. al. 2012.

Disse medlemmer tar til orde for en faktabasert utviklingspolitikk hvor Norge bidrar der hvor Norge har de beste komparative fordelene for å kunne gjøre en forskjell. Disse medlemmer mener at økonomisk vekst er den ubestridt viktigste måten å få til velstandsutvikling og fattigdomsreduksjon på også i u-landene. Disse medlemmer viser til konklusjonene i studien «Does reduced trade tax revenue affect government spending patterns» utført av forskerne Moore og Zanardi (2011) som understreker at handelsliberalisering og lavere skatter ikke fører til kutt i velferdstjenester i u-landene.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet er opptatt av at u-landene skal ha lokalt eierskap til egen utvikling. Disse medlemmer mener dette innebærer at disse landene skal selv få fastsette sitt skattenivå samt avgjøre velferdsordninger. Det er disse medlemmers mening at dette står i konflikt med regjeringens ønske om å eksportere de norske erfaringene med hensyn til fordeling til u-landene og at dette vil kunne oppfattes som «nykolonialisme».

Disse medlemmer registrerer at regjeringen har tatt til orde for å innføre en avgift på internasjonal valutahandel, såkalt Tobinskatt oppkalt etter den amerikanske økonomen James Tobin, for, ifølge regjeringen å begrense de negative virkningene av

globaliseringen. Disse medlemmer viser til at globaliseringen og økonomisk vekst i verdens fremvoksende markeder har løftet milliarder av mennesker ut av fattigdom de siste tiårene og at befolkningen i disse landene har fått arbeid, bedre tilgang på helse-tjenester, medisiner, forbedret matsikkerhet samt tilgang på varer og tjenester. Det er etter disse medlemmers mening interessant at regjeringen velger å skattlegge det virkemiddelapparatet som mest av alt har bidratt til fattigdomsreduksjon og spredning av demokrati og menneskerettigheter på tvers av landegrensler. Disse medlemmer mener det er flere problematiske sider ved en slik skatt, bl.a. at den vil kunne redusere investeringer i fremvoksende økonomier, at den vil bidra til mer byråkrati, at den er vanskelig å kreve inn og kanskje mest av alt at den er tilnærmet umulig å koordinere ettersom det vil forutsette en global tilslutning. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i studien «The Tobin tax: Reason or treason?» (august 2011) utarbeidet av britiske Adam Smith Institute, som viser at da Sverige forsøkte å innføre en slik skatt på 1980-tallet, så klarte man bare å inndrive 1/30 av hva tilhengerne av skatten argumenterte for, og skatten førte til massiv utflytting av finansmiljøet fra Sverige. Disse medlemmer er således motstandere av en slik skatt på valutatransaksjoner.

Fremskrittspartiet mener at Norge må føre en bærekraftig utviklingspolitikk hvor målet er at utviklingslandene skal kunne klare seg uten overføringer fra Vesten. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiets utviklingspolitikk tar sikte på å løfte mennesker ut av fattigdom og skape grunnlag for vekst og utvikling gjennom å bygge ned toll- og handelsbarrierer, sletting av illegitim statsgjeld, sikring av eiendomsrettigheter for det brede lag av befolkningen, satsing på helse og utdanning, kanalisering av bistand gjennom frivillige organisasjoner og globale fond, forsterket nød- og katastrofehjelp, økt satsing på handelsfasilitering og bistand til strukturelle tiltak som fremmer demokrati, rettsstat og markedsøkonomi. Alle tiltak som støttes skal bli gjenstand for grundig evaluering, resultatmåling og regnskapskontroll.

Disse medlemmer slutter seg til konklusjonene i årlige internasjonale undersøkelser som påviser at mange u-land har høy grad av korrupsjon, lav grad av økonomisk frihet, begrenset grad av demokrati og svak beskyttelse av eiendomsrettighetene. Det er disse medlemmers syn at dette i hovedsak ikke skyldes urettferdige internasjonale maktstrukturer eller utbytting, men mangel på politisk vilje til utvikling i den politiske ledelsen i disse landene. Disse medlemmer erkjenner at mange utviklingsland gjør betydelige fremskritt på en rekke områder, men det er disse medlemmers mening

at forbedrede levekår i disse i hovedsak ikke skyldes bistand.

Disse medlemmer viser til at den globale bistanden til u-landene i perioden 1960 og 2005 var på over 10 500 mrd. kroner. Disse medlemmer er kjent med at Norge ga bistand til u-landene tilsvarende om lag 346 mrd. kroner i samme periode, og at regjeringen har hatt et uttalt mål om at Norge skal gi mer enn 1 pst. av BNI til bistand. Det er disse medlemmers mening at et slikt fokus tar søkelyset bort fra de underliggende årsakene til fattigdom og hvordan kvalitet, mer enn kvantitet, er avgjørende for om bistanden når frem til dem som trenger den.

Disse medlemmer kjenner til og støtter konklusjonene i studier som slår fast at bistand i det store og hele ikke har bidratt til økonomisk vekst i u-landene. Videre mener disse medlemmer at bistanden i flere tilfeller har bidratt til å svekke den sosiale kontrakten mellom politikerne og innbyggerne i mottakerlandet, til å øke korrupsjonen, til å holde autoritære og totalitære statsledere ved makten og sågar til å forlenge krig og konflikt for på den måten å undergrave politisk utvikling og fattigdomsreduksjon.

Disse medlemmer har registrert at det ifølge flere studier er flere donorer og bistandsorganisasjoner enn noensinne. Bistandsbyråkratiet er enormt og hvert år foretas det over 35 000 transaksjoner knyttet til bistand, 85 pst. av disse er på under 7 mill. kroner og de fleste bistandsavhengige afrikanske land leverer hvert år inn over 10 000 donorrapporter. Norge som i 2011 ga bistand til 112 land med prosjekter ned i marginal størrelsesorden bidrar, etter disse medlemmers mening, sterkt til dette byråkratiet. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet vil stille strengere krav til alle organisasjoner som mottar norske bistandsmidler. Disse medlemmer vil også ta til orde for at det i statsbudsjettet for 2013 opprettes en uavhengig database for rangering av bistandsorganisasjonene i forhold til kostnadseffektivitet og resultatoppnåelse.

Disse medlemmer vil understreke behovet for å få til en slutføring av WTO-forhandlingene, den såkalte Doha-runden, som vil kunne bidra til økt handel ved at tollsatser og subsidier reduseres og at det blir vanskeligere for land å iverksette proteksjonistiske tiltak. Disse medlemmer har forventninger til at regjeringen i denne sammenheng aktivt bidrar til å få forhandlingene inn på sporet igjen, og at Norge tilbyr u-landene fordelaktige handelsbetingelser for import. Disse medlemmer viser til at det er tre år siden Norge signerte en frihandelsavtale med Colombia, og at avtalen ennå ikke er kommet til Stortinget for ratifisering. Disse medlemmer ønsker en langt mer aktiv holdning fra regjeringen i denne saken.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem en rapport om samstemt politikk for utvikling i forbindelse med statsbudsjettet for 2013. Disse medlemmer er kjent med at en rekke andre land, deriblant Sverige og også EU, har lagt frem tilsvarende rapporter tidligere. Etter disse medlemmers mening er den norske rapporten i hovedsak deskriptiv og problematiserer i liten grad politikkområder der hvor Norges interesser står i direkte kontrast til u-landenes interesser. Dette gjelder, slik disse medlemmer ser det, spesielt i forhold til handel, toll og subsidier. Disse medlemmer mener at en rapport om hvorvidt norsk utviklingspolitikk er samstemt, burde utarbeides av en ekstern og uavhengig organisasjon.

Disse medlemmer mener at mens subsidier og skyhøye tollsatser i Vesten er en viktig årsak til de fattige landenes manglende deltakelse i globaliseringen, er det også avgjørende at u-landene selv iverksetter tiltak for å øke handelen. I så måte viser disse medlemmer til at opptil 70 pst. av verdens tollbarrierer er innført av u-land for å ramme handelen med andre u-land.

Det er etter disse medlemmers mening en voksende akademisk litteratur som kan vise til en sterk positiv sammenheng mellom handelsfasilitering, sysselsetting og økonomisk vekst. Disse medlemmer merker seg den positive samvariasjonen mellom effektive registreringssystemer for det å opprette en bedrift og antall nye bedrifter og bærekraftige næringsklynger.

Disse medlemmer viser til at små og mellomstore bedrifter sysselsetter mellom 60–80 pst. av den arbeidsdyktige befolkningen i land som Chile, Kina, Sør Afrika og Thailand. Disse medlemmer viser til Verdensbankens Doing Business Report 2013 hvor det fremkommer at entreprenører i nye fremvoksende markeder står overfor store utfordringer knyttet til et tungvint byråkrati, omfattende reguleringer og lang saksbehandlingstid.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i en rapport fra Verdensbanken/International Finance Corporation (juni 2010) som viser at det i over 40 land koster mer enn 50 pst. av bruttonasjonalinntekten å skulle opprette en bedrift, og at det i over 20 land tar mer enn to måneder å få de nødvendige godkjenninger.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å slutte å se på fattige mennesker som hjelpelese ofre, men som kreative entreprenører og verdibevisste konsumenter. Slik disse medlemmer ser det, eksisterer det et nærmest utappet markedspotensial for små og mellomstore bedrifter til å tilby varer og tjenester til den fattige befolkningen i u-landene, og at disse er villige til å betale for tjenestene. I denne sammenheng er disse medlemmer også

kjent med rapporten «Emerging markets, emerging models» utgitt av Minitor Group (2009) om hvordan markedsbaserte løsninger på fattigdomsutfordringen bidrar til vannforsyning, telekommunikasjon og helsetjenester med mer i u-landene.

Disse medlemmer ser positivt på at landene sør for Sahara og i MENA-regionen har innført flere reformer for å bidra til økt handel og vekst i privat sektor, og registrerer blant annet at man i Rwanda har opprettet et «One Stop Center» hvor en gründer kan opprette en bedrift i løpet av 24 timer. Disse medlemmer er kjent med at Rwanda var det første landet i Afrika som ble såkalt «top reformer» i Doing Business-rapporten i forfjor, og at myndighetene i landet i alt har implementert over 20 næringsvennlige reformer de siste årene.

For å stimulere til økt økonomisk samkvem på tvers av landegrensene og mellom u-landene, vil disse medlemmer foreslå at det etableres en ekspertgruppe for å bistå u-landene i spørsmål knyttet til handelsfasilitering.

Disse medlemmer er av den oppfatning at vilkårene for privat næringsliv, handel og entreprenørskap er særlig utfordrende i mange land på det afrikanske kontinentet. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer at det opprettes en handelsfasiliteringsenhet for å stimulere til utvikling av privat næringsliv i afrikanske land.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2013 lanserer mange planer og prosjekter innenfor utenrikspolitikken, men det er disse medlemmers mening at en budsjettproposisjon nødvendigvis også må inneholde en oversikt over tiltak, institusjoner og prosesser som ikke prioriteres eller nedprioriteres og begrunnede årsaker til dette. Disse medlemmer kan i liten grad se at dette er tilfellet i det foreliggende forslag til budsjett.

DYNAMISKE EFFEKTER AV FRIHANDEL OG HANDELSFASILITERING

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at frie, åpne markeder har løftet milliarder av mennesker ut av fattigdom gjennom de siste tiårene, og at land som over lengre tid har valgt en proteksjonistisk løpebane har hatt lavere økonomisk vekst enn land som har valgt å satse på frihandel. Det er disse medlemmers mening at frihandel har en rekke dynamiske effekter blant annet når det gjelder økonomisk vekst, økt kjøpekraft og sysselsetting. Forsker William Cline viser i boken Trade Policy and Global Poverty (2004) at global frihandel potensielt vil kunne løfte mer enn 500 millioner mennesker ut av fattigdom i løpet av en periode på 15 år, og disse medlemmer registrerer at studien konkluderer med at fjerning av handelsbarrierer

globalt vil medføre langvarige økonomiske gevinster for u-landene tilsvarende 200 mrd. USD per år.

Disse medlemmer viser til den årlige rapporten Economic Freedom of the World (EFW) rangerer verdens land ut fra graden av økonomisk frihet. Rapporten måler økonomisk frihet etter fire dimensjoner: muligheten til å ta individuelle valg, frivillig utveksling koordinert av markedet, frihet til å gå inn i og konkurrere i markeder og beskyttelse av individer og deres eiendom fra aggresjon, ekspropriasjon etc. Disse medlemmer deler rapportens konklusjoner som viser til at økonomisk frie land har en høyere økonomisk vekstrate enn økonomisk ufrie land, selv om det ikke er grunnlag for å si at det er et kausalt forhold mellom de to variablene.

Disse medlemmer er kjent med en studie utført av forskeren Andrew Warner, som analyserer handelspolitikken i 117 land over en tjueårsperiode og slår fast at tilveksten i land som har satsset på frihandel har vært tre til seks ganger større enn i proteksjonistiske land. Disse medlemmer viser videre til at professor Sebastian Edwards har sammenlignet 90 land i forhold til deres handelspolitikk, og konkluderer med at tilveksten i bruttonasjonalprodukt har vært dobbelt så høy i u-land med åpen handelspolitikk enn i tilsvarende land med en lukket politikk. Disse medlemmer viser også til at Verdensbanken har anslått at global frihandel vil kunne øke verdens BNP med over 1 500 mrd. kroner i året, hvorav halvparten vil tilfalle u-landene.

Disse medlemmer viser til at ingen land i verden har høyere tollsats på importert mat enn Norge. At de skyhøye tollsatsene er usolidariske og har store negative konsekvenser for u-land som forsøker å selge sine produkter på det norske markedet, gjenspeiles etter disse medlemmers oppfatning i Norges rangering på Center for Global Development sin årlige Commitment to Development Index (CDI). Oversikten er en rangering av i-landenes politikk overfor u-landene på en rekke områder, hvor Norge hvert år er dårligst eller blant de dårligste landene når det gjelder handel og tollsats. Disse medlemmer er svært skuffet over at Norge, til tross for regjeringens endringer i tollpreferansesystemet, kommer ut som et av de aller dårligste landene på CDI 2013, og registrerer at CDI-landene bruker nesten akkurat like mye på å subsidiere eget jordbruk som de årlig bevilger til bistand (om lag 100 mrd. dollar).

Statistikk fra 2007 viser at Norge har en gjennomsnittstoll på alle landbruksvarer sett under ett på 137,6 pst., og disse medlemmer registrerer at andre rike, matvareimporterende land har en gjennomsnittstoll helt nede i 30 pst. 42,5 pst. av alle matvarer i Norge har en tollsats på over 100 pst. Disse medlemmer er kjent med at Namibia, Botswana

og Swaziland har toll- og kvotefri markedsadgang for alle landbruksprodukter med unntak av enkelte produkter, men at denne avtalen skal reforhandles i 2013. Disse medlemmer ser det som et stort paradoks at Norge har bidratt til å bygge opp eksportrettet kapasitet i disse landene, for i neste omgang å møte import med indikativt tak og andre begrensninger. Disse medlemmer viser til at regjeringens foreslåtte endringer i GSP-ordningen for 2013 har en kostnad på rundt 9 mill. kroner, og at dette tilsvarer kun om lag 0,39 pst. av den totale økningen i bistandsbudsjettet for samme år. Disse medlemmer er skuffet over at regjeringen viderefører sine usolidariske og urettferdige tollsats overfor u-landene, og at man fra 2013 vil innføre ytterligere forhøyet toll på en rekke landbruksprodukter.

Disse medlemmer merker seg bl.a. forskerne Klaus Mittenzwei ved Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning og Ivar Gaasland ved Samfunns- og næringslivsforskning AS, som hevder at Norge kan redusere støtten til norsk landbruk med over 50 pst. uten at det vil gå ut over norsk kulturlandskap og matsikkerhet. Disse medlemmer er også kjent med forskningsbaserte anslag om at en familie på fire personer vil kunne spare 6 400 kroner på årlig basis dersom Norge fjerner all toll på importert mat.

Mens de dynamiske virkningene av frihandel er vanskelige å estimere, vil potensielle fordeler bl.a. slik disse medlemmer vurderer det, kunne innebære:

- global frihandel vil kunne øke verdens BNP med 1 500 mrd. USD på årlig basis
- global frihandel vil kunne løfte 500 mill. mennesker ut av fattigdom over en periode på 15 år
- frihandel vil kunne føre til høyere økonomisk tilvekst og sysselsetting både i i-land og u-land
- fjerning av all toll på importert mat vil medføre kostnadsbesparelser på 6 400 kroner for en familie på fire personer i Norge

Disse medlemmer viser til at den økonomiske veksten i en rekke u-land har medført at disse landene har fått endret sin status i GSP-ordningen og på denne måten blitt straffet med dårligere handelsvilkår ved eksport til Norge. Disse medlemmer viser til studien «The costs and benefits of duty-free, quota free market access for poor countries: Who and what matters» (mars 2010) utarbeidet av forskere ved Center for Global Development om at Norge har lite å tape på å utvide ordningen med nulltoll for flere u-land. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i statsbudsjettet for 2013 foreslår å fjerne toll på alle varer fra u-land (alle fire kategoriene på OECDs DAC-liste). Dette medfører et provenyrtap på om lag 650–700 mill. kroner.

Alle økninger og reduksjoner er i forhold til regjeringens budsjettforslag. Disse medlemmer støtter regjeringens forslag til bevilgninger for kapitler og poster som ikke er nevnt nedenfor.

Utgifter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	Frp 2013
100		Utenriksdepartementet	2 015 721	1 843 562 (-172 159)
	1	Driftsutgifter	1 821 686	1 639 517 (-182 169)
	71	Diverse tilskudd	24 260	34 270 (+10 010)
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner	1 249 041	1 216 895 (-32 146)
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 249 041	1 216 895 (-32 146)
118		Nordområdetiltak mv.	444 472	463 965 (+19 493)
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland ...	320 324	350 324 (+30 000)
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak	35 022	24 515 (-10 507)
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 194 200	959 660 (-234 540)
	1	Driftsutgifter	1 172 700	938 160 (-234 540)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	216 500	129 900 (-86 600)
	1	Driftsutgifter	216 500	129 900 (-86 600)
144		Fredskorpset	44 200	35 360 (-8 840)
	1	Driftsutgifter	44 200	35 360 (-8 840)
150		Bistand til Afrika	2 158 300	1 079 150 (-1 079 150)
	78	Regionbevilgning for Afrika	2 158 300	1 079 150 (-1 079 150)
151		Bistand til Asia	939 500	794 500 (-145 000)
	78	Regionbevilgning for Asia	290 000	145 000 (-145 000)
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	540 000	378 000 (-162 000)
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika	540 000	378 000 (-162 000)
153		Bistand til Latin-Amerika	200 500	80 200 (-120 300)
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika	200 500	80 200 (-120 300)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	Frp 2013
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling	2 004 000	1 279 275 (-724 725)
	1	Driftsutgifter	33 500	26 800 (-6 700)
	70	Sivilt samfunn	1 423 000	853 800 (-569 200)
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	91 000	72 800 (-18 200)
	73	Kultur	106 000	53 000 (-53 000)
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk	182 500	136 875 (-45 625)
	77	Utvexlingsordninger gjennom Fredskorpset	160 000	128 000 (-32 000)
161		Næringsutvikling	486 500	566 500 (+80 000)
	1	Ekspertgruppe handelsfasilitering u-land	0	15 000 (+15 000)
	71	Handelsfasilitering Afrika	0	50 000 (+50 000)
	76	Utvikling av regional matsikkerhet	0	15 000 (+15 000)
162		Overgangsbistand (gap)	420 000	252 000 (-168 000)
	70	Overgangsbistand (gap)	420 000	252 000 (-168 000)
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	3 150 700	3 240 700 (+90 000)
	70	Naturkatastrofer	500 000	530 000 (+30 000)
	71	Humanitær bistand	2 313 600	2 343 600 (+30 000)
	72	Menneskerettigheter	337 100	367 100 (+30 000)
164		Fred, forsoning og demokrati	1 558 200	1 127 990 (-430 210)
	70	Fred, forsoning og demokratiltak	648 200	453 740 (-194 460)
	71	ODA-godkjente land på Balkan	395 000	296 250 (-98 750)
	72	Utvikling og nedrustning	175 000	140 000 (-35 000)
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	340 000	238 000 (-102 000)
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	871 000	887 000 (+16 000)
	70	Forskning og høyere utdanning	333 000	339 000 (+6 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	Frp 2013
	72	Rangering av bistandsorganisasjoner (Charity Navigator)	0	10 000 (+10 000)
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.	4 597 942	2 412 059 (-2 185 883)
	1	Driftsutgifter	51 700	31 020 (-20 680)
	70	Ymse tilskudd	5 042	3 529 (-1 513)
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv.	33 000	23 100 (-9 900)
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling	168 400	67 360 (-101 040)
	73	Klima- og skogsatsingen	2 932 500	879 750 (-2 052 750)
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	1 270 658	1 143 592 (-127 066)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 270 658	1 143 592 (-127 066)
170		FN-organisasjoner mv.	4 478 500	3 509 750 (-968 750)
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	760 000	456 000 (-304 000)
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	402 000	281 400 (-120 600)
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	150 000	112 500 (-37 500)
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv.	860 500	516 300 (-344 200)
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv.	311 000	171 050 (-139 950)
	79	Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps	75 000	52 500 (-22 500)
171		Multilaterale finansinstitusjoner	2 146 000	1 073 000 (-1 073 000)
	70	Verdensbanken	814 000	407 000 (-407 000)
	71	Regionale banker og fond	772 500	386 250 (-386 250)
	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner	559 500	279 750 (-279 750)
		Sum utgifter rammeområde 4	35 215 850	27 702 974 (-7 512 876)
Inntekter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)				
		Sum inntekter rammeområde 4	124 400	124 400 (0)
		Sum netto rammeområde 4	35 091 450	27 578 574 (-7 512 876)

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil foreslå endringer innen rammen av bistandsbudsjettet for å sikre en markant økning av innsatsen for utdanning for alle og styrke bistanden til økt matproduksjon og matsikkerhet spesielt i Afrika sør for Sahara, bekjempelse av

neglisjerte tropiske sykdommer og en sterkere prioritering av de fattigste landene i Afrika. Disse medlemmer fremmer følgende forslag til endringer av rammeområde 4 i forhold til budsjettforslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Kap.	Post	Betegnelse	Bevilgning for 2013	Endring ift Prop. 1 S
150	70	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 258 300 000	+150 000 000
160	70	Sivilt samfunn	1 523 000 000	+100 000 000
166	73	Klima- og skogsatsingen	2 532 000 000	-400 000 000
170	72	FNs barnefond, UNICEF	1 070 000 000	+50 000 000
170	76	Tilleggsmidler via FN-systemet	905 500 000	+45 000 000
170	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning	155 000 000	+5 000 000
171	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner	609 500 000	+50 000 000

Disse medlemmer viser til at erfaringene fra de siste årene er at man i praksis ikke har maktet å overføre store deler av bevilgningen til skog- og klimasatsingen innenfor budsjettåret. Disse medlemmer konstaterer at milliardbeløp dermed er blitt stående på konto i Norges Bank ved utgangen av året med den følge at OECDs utviklingskomité ut fra sitt regelverk ikke har godtatt dette som faktisk gjennomført overføring til utviklingsland. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn redusere bevilgningen for 2013 og foreslå en tilsvarende økning av tilsagnsfullmakten for Norges skog- og klimasatsing på 400

mill. kroner i forhold til regjeringens budsjettproposisjon, slik at det samlede ambisjonsnivået for skog- og klimasatsingen holdes på samme nivå som foreslått i Prop. 1 S (2012–2013).

Disse medlemmer støtter regjeringens forslag til tilsagnsfullmakter under rammeområde 4 bortsett fra tilsagnsfullmakten for kap. 166 post 73: Klima- og skogsatsingen, som foreslås økt med 400 mill. kroner. Disse medlemmer fremmer følgende forslag til endringer av tilsagnsfullmakten for 2013 i rammeområde 4 i forhold til regjeringens forslag:

Kap.	Post	Betegnelse	Tilsagnsramme for 2013	Endring ift Prop. 1 S
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.		
	73	Klima- og skogsatsingen	1032,0 mill kr	+ 400 mill kr

Komiteens medlemmer fra Høyre ønsker en realistisk utenrikspolitikk tuftet på tydelige prioriteringer. Utenrikspolitikken skal oppnå faktiske resultater for det norske folk og søke å skape internasjonalt handlingsrom for å fremme norske interesser og verdier. Samtidig skal Norge være en sterk bidragsyter til å bevare og styrke en internasjonal rettsorden gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid. Norge skal være en aktiv, engasjert og forutsigbar samarbeidspartner og alliert.

Disse medlemmer viser til at Høyres forslag til alternativt statsbudsjett medfører en betydelig økning av den norske støtten til menneskerettigheter, demokrati, godt styresett og utdanning for jenter, samt en mer målrettet geografisk og tematisk konsentrasjon av norske bistandsmidler. Norske bidrag til multilaterale organisasjoner skal vris i tråd med internasjonale evalueringer for å sende klare signaler om behov for reform og effektivisering.

Norge er et åpent samfunn med en åpen økonomi. Vår utvikling, vår sikkerhet og vår velferd blir i sterk

grad påvirket og bestemt av prosesser og aktører utenfor våre grenser. Vi er gjensidig avhengig av våre naboland, allierte og handelspartnere, og er tjent med en forutsigbar og regelstyrt internasjonal rettsorden basert på et forpliktende internasjonalt samarbeid i FN, NATO, EØS, WTO og på andre internasjonale arenaer. Samtidig skal vi anstrenge oss for å bevare en åpen og fri handel mellom land. En friere handel og større tilgang til utviklede markeder, som Norge, er et helt sentralt virkemiddel for å skape utvikling i fattigere land.

Disse medlemmer mener det er behov for klarere prioriteringer og bedre koordinering av den samlede innsatsen utenfor Norges grenser. Budsjettforslaget for 2013 viser at regjeringen fortsatt ikke i tilstrekkelig grad er villig til å prioritere i tråd med de prinsippene et samlet storting har lagt til grunn for norsk utenrikspolitisk engasjement: At norsk innsats målrettes hvor det er viktigst og mest relevant for det norske samfunnet og hvor Norge har en reell mulighet og evne til å gjøre en forskjell. Det er behov for

en større grad av realisme og et klart fokus på måloppnåelse hva angår norske virkemidler, muligheter og målsettinger i utenrikspolitikken.

Disse medlemmer anser at dette særlig kommer til syne i Norges forhold til våre nærmeste naboer og handelspartnere, og vil prioritere en mer aktiv europapolitikk, med større tilstedeværelse i EU-sammenhenger, tidligere involvering i regelverksutformingen og en generell styrking av koordineringen i arbeidet med EU- og EØS-saker. Den økonomiske krisen i Europa kan bare løses gjennom forpliktende samarbeid og bred medbestemmelse, og Høyre ønsker derfor fortsatt et norsk medlemskap i EU. Den politiske og økonomiske integrasjonen i Europa omfatter også Norge, og det er i Norges interesse å bidra til denne prosessen ikke bare økonomisk, gjennom dagens finansieringsordninger, men også politisk og med full medbestemmelsesrett i Europa.

Disse medlemmer anser menneskerettigheter, demokrati, rettsstat og ytringsfrihet som deler av grunnmuren i vårt samfunn – som også skal prege norsk utenrikspolitikk. Disse medlemmer forventer at Norge skal være en sterk og prinsipiell stemme for universelle menneskerettigheter i det internasjonale systemet, og vil følge opp dette med en betydelig styrking av bevilgningene til menneskerettigheter. Sivile og politiske rettigheter er under særlig press i store deler av verden, og bør stå i fokus for Norges innsats. Disse medlemmer ser bekymringsfulle utviklingstrekk innen respekten for politisk frihet, ytrings- og pressefrihet, grunnleggende rettsstatsprinsipper og respekten for sivilt samfunn og medbestemmelse også i Norges nærområder: Hviterussland forblir Europas siste diktatur, Ukraina glir gradvis i en stadig mer autoritær retning. Utviklingen i Russland står i beste fall stille. Norge må være langt mer aktiv i å motarbeide disse tendensene. I Nord-Afrika og Midtøsten har den demokratiske utviklingen som den arabiske våren varslet møtt tilbakeslag og motstand. Disse medlemmer vil derfor styrke budsjettkapittelet for menneskerettigheter betydelig. Norge har vært medlem av FNs menneskerettighetsråd til og med inneværende år, og det er behov for å evaluere Norges bidrag i dette organet.

Disse medlemmer mener at norsk utviklingspolitikk i langt større grad må vurderes ut fra faktiske resultater. Målet for enhver utviklingspolitikk må være mest mulig utvikling, ikke mest mulig penger til bistand. Over tid må all utviklingshjelp ha som mål å overflødiggjøre seg selv.

I utviklingspolitikken vil derfor disse medlemmer legge to hovedmål til grunn: Å fremme menneskerettigheter og demokratisering, og legge til rette for at mennesker kan arbeide seg varig ut av fattigdom.

Disse medlemmer peker i den forbindelse på at Høyre i sitt alternative budsjett vil styrke kapitlene for menneskerettigheter, sivilt samfunn med fokus på jenters rett til utdanning, og godt styresett betydelig ut over regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener at utvikling først og fremst skapes av sunn nasjonal politikk. Internasjonale forhold har stor påvirkning, men det helt avgjørende er hvordan stater velger å møte globaliseringen og egne innbyggers ønske om en bedre hverdag. Politiske institusjoner og prosesser som sikrer maktfordeling, rettsstat, demokrati og menneskerettigheter er helt sentrale. I tillegg kommer åpenhet mot omverdenen som stimulerer handel og private investeringer. En åpen økonomi med stabile rammebetingelser som fremmer nasjonale og utenlandske investeringer og økt handel er en forutsetning for å skaffe fattige land inntekter til å vokse ut av fattigdom. Disse medlemmer mener at utviklingsaktører som Norge først og fremst kan bidra til å skape vilkår for vekst.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av reell samstemthet i utviklingspolitikken. Det er fortsatt for langt igjen til all norsk politikk overfor fattige land faktisk trekker i samme retning – mål og virkemidler innen handelspolitikk, landbrukspolitikk, energipolitikk, bistand, utdannings- eller helsepolitikk må alle koordineres i langt større grad dersom resultatet skal bli reell og varig utvikling.

Handel er, etter disse medlemmers oppfatning, et avgjørende virkemiddel for å oppnå økonomisk vekst og utvikling. Å stimulere til økt import fra utviklingslandene må derfor være en sentral målsetting. Norsk utviklingshjelp bør i større grad legge til rette for økt import til Norge fra utviklingsland. Dette må balanseres med hensynet til beskyttelse av særskilte deler av norsk landbruk. GSP-ordningen, som gir tollfritak, tollreduksjoner og/eller kvotefritak ved import fra utviklingsland, er et sentralt virkemiddel med tanke på å øke importen fra utviklingsland. Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om å bedre markedsadgangen for 29 nye land, men mener samtidig at Norge kan gå lenger. Parallelt med en betydelig bistandsinnsats, har Norge opprettholdt høye tollmurer og forsvart en handelspolitikk som skaper effektive barrierer mot utviklingslandenes eksportmuligheter. Dette er en påfallende selvmotsigelse i norsk og andre rike lands politikk. Disse medlemmer vil i den forbindelse påpeke at Norge fortsetter å score blant de aller dårligste på den globale Commitment to Development Index, som viser rike lands samlede innsats for utvikling hva gjelder handel. I 2012 er Norge nr. 25 av 27 rangerte land innen handel med utviklingsland.

Disse medlemmer vil åpne for mer handel mellom Norge og flere utviklingsland, inkludert land

definert som mellominntektsland på OECDs DAC-lister, og bidra til å øke landenes nasjonale kapasitet for eksport – ikke minst for landbruksprodukter – knyttet til veterinærtjenester, kvalitetskontroll mv.

Disse medlemmer viser til at Høyre støtter et høyt nivå på bevilgningen til utvikling og bistand. Høyre ønsker en utviklings- og bistandspolitikk som fokuserer på resultater, fremfor regjeringens symboliske målsettinger om prosentandel av bruttonasjonalinntekt (BNI). Utviklingspolitikken bør ha langt klarere geografisk og tematisk konsentrasjon enn det regjeringens forslag legger opp til. Dersom det endelige målet for utviklingspolitikken – å overflødiggjøre seg selv – skal nås, må det i tillegg utvikles langt mer presise resultatmål, og kontroll og etterprøvbarehet må styrkes.

Disse medlemmer vil i tråd med prioriteringer gjennom flere år avslutte norsk bilateral bistand til land i Latin-Amerika og redusere den til land i Asia utenom Afghanistan og Pakistan. Disse medlemmer mener at en slikt målrettet geografisk konsentrasjon vil bidra til å redusere administrasjonskostnader, øke kompetansen og ha større effekt for varig fattigdomsreduksjon der vi faktisk velger og har forutsetninger for å bidra.

Disse medlemmer mener videre at Norge må sette strengere krav til mottakerland for norsk bistand. Spesielt må det stilles krav til politisk vilje til demokratiutvikling, godt styresett og korrupsjonsbekjempelse hos mottakerne. En forutsetning for å motta norsk bistand må være klare tegn på demokratisering og respekt for grunnleggende menneskerettigheter. I lys av dette er disse medlemmer særlig bekymret for utviklingen hos enkelte sentrale mottakerland, som Etiopia og Uganda, og vil nedprioritere støtte til disse landene til fordel for andre mottakere.

Disse medlemmer vil peke på behovet for å sikre at norsk støtte til multilaterale organisasjoner brukes effektivt og støtter opp under norske prioriteringer og mål for utviklingspolitikken. Det er etter disse medlemmers mening behov for systematisk oppfølging av evalueringer av FN-organisasjonenes innsats med omprioriteringer og klare budsjettmessige konsekvenser for de organisasjonene som vurderes som lite effektive og målbevisste. Slike evalueringer, med påfølgende budsjettkonsekvenser, bør gjøres i tett samarbeid med andre donorland. Regjeringens «profilark» for organisasjonene synes ikke å fylle dette behovet på en tilstrekkelig god måte i dag. Høyre ønsker derfor å redusere norske overføringer til enkelte FN-organisasjoner og vri midler til kanaler

som både leverer resultater og som prioriterer i tråd med norske politiske mål. Det er positivt at regjeringen uttaler at også den nå vil legge seg på en slik linje – som Høyre har etterspurt i flere år. Praktiseringen av prinsippet, slik det kommer til syne i årets budsjett, synes likevel noe underlig – særlig gjelder dette reduksjonen i støtten til UNICEF.

I tråd med en slik strategi vil disse medlemmer øke støtten til FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, som opplever en økonomisk krise i forbindelse med økende konflikter og humanitære nødsituasjoner i flere verdensdeler. UNHCR er en resultatorientert organisasjon som har gjennomgått en betydelig effektivisering og omstilling de senere årene.

Disse medlemmer viser til at Høyre i sitt alternative budsjett vil opprettholde substansielle norske bevilgninger til bevaring av regnskog i utviklingsland. Disse medlemmer mener likevel at det er prinsipielt problematisk når regjeringen gjennom flere år har vridd oppmerksomhet og svært store ressurser over til klima- og miljøpolitikk innen bistandsrammen. En slik sammenblanding, kombinert med stadig mer utstrakt bruk av store «sekkeposter» som benyttes bilateralt overfor enkeltland, risikerer å svekke både effekten og gjennomsiktigheten i disse prosjektene. Det er svært viktig at Norge går foran i arbeidet med å skape og benytte effektive og gjennomsiktige multilaterale kanaler for å oppnå størst mulig effekt og etterprøvbarehet – i tett samarbeid med andre bidragsytere. Disse medlemmer ser dessuten at omfanget av bevilgningene til klima- og skogbevaring nå er så stort at eksisterende mekanismer for fordeling ikke er i stand til å absorbere midlene på en tilstrekkelig god måte. Dette svekker den nødvendige kontroll med og evnen til å etterprøve det som har blitt den største enkeltposten innen utviklingsbudsjettet. Disse medlemmer vil derfor ikke støtte en ytterligere stor økning over dette kapittelet, slik regjeringen legger opp til.

Disse medlemmer vil prioritere reell effekt og varig fattigdomsreduksjon. Det betyr samtidig en reduksjon i bevilgningene til lavere prioriterte områder, som opplysningsstøtte til norske organisasjoner og kulturformål finansiert over bistandsbudsjettet. Engasjementspolitikken skal målrettes og effektiviseres sammenlignet med i dag.

Disse medlemmer viser videre til at Høyres samlede budsjettforslag innen ramme 4 vil innebære en vekst på ca. 900 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Utgifter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	H 2013
100		Utenriksdepartementet	2 015 721	2 005 721 (-10 000)
	1	Driftsutgifter	1 821 686	1 811 686 (-10 000)
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 194 200	1 179 200 (-15 000)
	1	Driftsutgifter	1 172 700	1 157 700 (-15 000)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	216 500	209 000 (-7 500)
	1	Driftsutgifter	216 500	209 000 (-7 500)
144		Fredskorpset	44 200	39 200 (-5 000)
	1	Driftsutgifter	44 200	39 200 (-5 000)
151		Bistand til Asia	939 500	739 500 (-200 000)
	78	Regionbevilgning for Asia	290 000	90 000 (-200 000)
153		Bistand til Latin-Amerika	200 500	0 (-200 500)
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika	200 500	0 (-200 500)
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling	2 004 000	1 968 000 (-36 000)
	1	Driftsutgifter	33 500	23 500 (-10 000)
	70	Sivilt samfunn	1 423 000	1 543 000 (+120 000)
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	91 000	50 000 (-41 000)
	72	Demokratistøtte/partier	8 000	4 000 (-4 000)
	73	Kultur	106 000	50 000 (-56 000)
	77	Utvexlingsordninger gjennom Fredskorpset	160 000	115 000 (-45 000)
161		Næringsutvikling	486 500	526 500 (+40 000)
	70	Næringsutvikling	204 000	244 000 (+40 000)
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	3 150 700	3 250 700 (+100 000)
	72	Menneskerettigheter	337 100	437 100 (+100 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	H 2013
164		Fred, forsoning og demokrati	1 558 200	1 525 200 (-33 000)
	70	Fred, forsoning og demokratiltak.....	648 200	615 200 (-33 000)
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.	4 597 942	3 642 942 (-955 000)
	1	Driftsutgifter	51 700	46 700 (-5 000)
	73	Klima- og skogsatsingen	2 932 500	2 182 500 (-750 000)
	74	Fornybar energi	1 407 300	1 207 300 (-200 000)
170		FN-organisasjoner mv.	4 478 500	4 313 500 (-165 000)
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	760 000	685 000 (-75 000)
	74	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000	370 000 (+70 000)
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv.	860 500	700 500 (-160 000)
Sum utgifter rammeområde 4			35 215 850	33 728 850 (-1 487 000)
Inntekter rammeområde 4 (i hele tusen kroner)				
Sum inntekter rammeområde 4			124 400	124 400 (0)
Sum netto rammeområde 4			35 091 450	33 604 450 (-1 487 000)

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett for 2013, gjengitt i finansinnstillingen (jf. Innst. 2 S (2012–2013)), foreslo at Utenriksdepartementets samlede budsjett (ramme 4) skulle økes med 305 000 000 kroner utover regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem mener Norge må føre en verdibasert utenrikspolitikk som aktivt søker å sikre globale fellesgoder, forbedre situasjonen for verdens fattige og forfulgte, samt ivareta norske interesser i det internasjonale samkvem.

Dette medlem viser til at gjeldsproblemene i internasjonal økonomi, ikke minst i eurosone i EU og i USA, skaper stor usikkerhet og fare for tilbakeslag som også kan ramme norsk økonomi. Norges sterke finansielle situasjon, og det faktum at vi ikke er del av EUs pengeunion, gir oss et fordelaktig utgangspunkt. Situasjonen kan likevel bli utfordrende og viser betydningen av at det føres en ansvarlig økonomisk politikk med sikte på å sikre norske bedrifter og arbeidsplasser

gjennom turbulente tider. EØS-avtalen sikrer markedsadgang til EØS-området, og gjennom støtteordningene i EØS gir Norge betydelige bidrag til de vanskeligst stilte landene i EU.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ønsker en bedre samstemt norsk utviklingspolitikk, hvor handel, investeringer og bistand samvirker. Kristelig Folkeparti vil etablere et investeringsprogram på 10 mrd. kroner innenfor rammen av Statens pensjonsfond utland (SPU) for å bidra til næringsutvikling i de fattigste landene.

Dette medlem mener at Norge også kan gjøre mer for å forbedre mulighetene for næringsutvikling i utviklingslandene og deres markedsadgang i industriland. Eksportsubsidier på matvarer, f.eks. fra EU og USA, skaper store problemer for matvareprodusenter i fattige land. Denne type proteksjonisme må begrenses slik at produsenter i utviklingsland får bedre konkurransevilkår.

Dette medlem har notert seg at regjeringen siden 2010 har senket bistandsrammens andel av BNI

og nå har lagt nivået til knapt 1,0 pst. av BNI. Samtidig er økte bevilgninger til skog- og klimaprojektet lagt inn under bistandsrammen. Dette medlem vil styrke Norges internasjonale solidaritet og viser til at Kristelig Folkeparti hvert år i stortingsperioden har foreslått nye virkemidler og økte bevilgninger i forhold til regjeringens budsjettforslag for å oppnå dette.

Dette medlem mener prinsipielt globale klimatilbud burde komme som et tillegg til bistanden til fattigdomsbekjempelse. Regnskapet for 2011 viser at regjeringen ikke overførte de midlene som var bevilget til Amazonas-fondet innen skog- og klimaprojektet. Utenriksdepartementet har overført komiteen bekreftet at over 1,9 mrd. kroner av bevilgede midler til skog- og klimasatsingen stod på konto i Norges Bank ved årets utløp, fordi forutsetningene ikke var til stede for å overføre bevilgningene til Brasil.

På bakgrunn av at så store beløp er blitt stående ubrukt ved årets slutt, vil dette medlem erstatte 400 mill. kroner av bevilgningsforslaget for 2013 med en tilsvarende økning av regjeringens forslag til tilsagnsfullmakt knyttet til kap. 166 post 73. Dermed kan ambisjonsnivået holdes oppe, mens bevilgningen for budsjettåret blir mer i samsvar med hva det ut ifra erfaring anses realistisk å få overført til Amazonas-fondet i løpet av budsjettåret. Det frigjorte bevilgningsbeløpet på 400 mill. kroner ble i Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett i sin helhet foreslått brukt til å styrke regionbevilgningen til Afrika, som regjeringen i sitt budsjettforslag foreslo redusert med vel en halv milliard.

Omdisponeringen av 400 mill. kroner og rammeøkningen på 305 mill. kroner som dette medlem foreslo i finansinnstillingen, gjorde at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjettforslag kunne tilføre i alt 705 mill. kroner til prioriterte bistandsformål i 2013, og dermed styrke fattigdomsorienteringen betydelig. Ved fordelingen av de 705 mill. kroner foreslo Kristelig Folkeparti å gi følgende sektorer prioritet:

- Bistand til utdanning styrkes med i alt 400 mill. kroner, slik at samlet norsk utdanningsbistand i 2013 når opp til vel 2 mrd. kroner. Den økte utdanningsbistanden dekkes av økningene innenfor regionbevilgningen til Afrika, til sivilt samfunn, til UNICEF og til Global Partnership for Education.
- Bistand til landbruk og matsikkerhet økes med om lag 200 mill. kroner, som finansieres over den økte regionbevilgningen til Afrika, økt støtte til sivilt samfunn, og økt støtte til internasjonal landbruksforskning.

- Helsebistanden økes med 50 mill. kroner, som foreslås bevilget til økt innsats i arbeidet med ti neglisjerte tropiske sykdommer.

Dette medlem mener frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i utviklingssamarbeidet, og i sitt alternative statsbudsjett foreslo Kristelig Folkeparti derfor å øke bevilgningen til sivilt samfunn over kap. 160 post 70, med 100 mill. kroner.

Dette medlem ønsker en sterkere regional konsentrasjon av Norges stat-til-stat-bistand og vil prioritere Afrika sør for Sahara. Sentrale oppgaver er bedre styresett, kamp mot korrupsjon, og rettfærdige skattesystemer som finansierer offentlig sektor. Et fritt og sterkt sivilt samfunn kan medvirke til nødvendige reformer og til å forhindre eller avsløre elitors maktmisbruk. Bedre infrastruktur, ren energi og ansvarlig naturforvaltning er viktige nøkler til varig og sunn økonomisk vekst. Men effektiv fattigdomsbekjempelse krever også økt satsing på utdanning for alle, utvikling av et klimatilpasset landbruk, og et helsevesen som sikrer folkehelsen og motvirker at millioner av barn dør på grunn av sykdommer det finnes effektive vaksiner mot.

Det er etter dette medlems syn viktig at Norge er aktive bidragsyttere til innovativ bistand som gir mer effektiv resultatoppnåelse. Ut ifra et slikt perspektiv støtter Kristelig Folkeparti bl.a. den avtalte økningen av norsk bistand til GAVIs arbeid for vaksiner fram mot 2015. Som ledd i kampen for å lette sykdomsbyrden i de fattigste landene ytterligere, foreslo Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett også en økning av Norges bidrag til WHO's spesialprogram for bekjempelse av ti neglisjerte tropiske sykdommer. Programmet gjennomføres i samarbeid med UNICEF, UNDP og Verdensbanken.

Kristelig Folkeparti anser støtte til et mer klimarobust landbruk og økt matvaresikkerhet som et sterkt forsømt område innen norsk bistand. Stortinget har lenge etterlyst en høyere prioritering av dette. Dette medlem viser til at risikoen for nye matvarekriser er betydelig og at store folkegrupper har små marginer å gå på. Overgang til en mer robust og klimatilpasset matproduksjon kan derfor gi både økonomisk forbedring og større sikkerhet for utsatte befolkningsgrupper.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslo bevilgningsøkninger med hovedvekt på økt innsats for utdanning, klimatilpassing gjennom et mer klimarobust landbruk, økt matsikkerhet og bedret folkehelse. Storparten av økningen går til Afrika sør for Sahara. Om lag 400 mill. kroner av økningene gikk til styrket innsats for utdanning for alle.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ved de årlige budsjettbehandlingene har uttrykt uenighet i den nedtrapping av bistandens andel av BNI som regjeringen har gjennomført siden 2010. Bistandsrammen som regjeringen nå foreslår utgjør knapt 1 pst. av forventet BNI. Både utgifter til asylsøkere i Norge og klima- og skogsatsingen er dekket innenfor denne rammen. Bevilgningen til andre bistandsformål enn skog- og klimasatsingen er i regjeringens forslag dermed senket ned mot 0,9 pst. av BNI. Bevilgningene til disse bistandsformål ble i Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett foreslått styrket med til sammen 705 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslo følgende påplussinger i bistandsbudsjettet i forhold til regjeringens budsjettforslag for 2013:

- 400 mill. kroner mer bevilges til regionalbevilgningen til Afrika (kap. 150 post 78) med sikte på å sikre bedre utdanning og et mer klimarobust landbruk og større matsikkerhet på verdens fattigste kontinent.
- 100 mill. kroner mer bevilges til sivilt samfunn (kap. 160 post 70) med sikte på å styrke de frivillige organisasjoners langsiktige innsats for utdanning, et mer klimarobust landbruk og bedre matsikkerhet. Den økte innsatsen skal særlig ha fokus på kvinnenes viktige rolle.
- 50 mill. kroner mer bevilges til styrking av grunnutdanning for alle og tilgang til rent drikkevann over kap. 170 post 72: UNICEF.
- 50 mill. kroner mer bevilges over kap. 170 post 76, Tilleggsmidler via FN-systemet til et spesialprogram for bekjempelse av ti neglisjerte tropiske sykdommer.
- 5 mill. kroner ekstra bevilges til kap. 170 post 81, Tilskudd til internasjonal landbruksforskning.
- 100 mill. kroner mer bevilges over kap. 171 post 72, til utdanning gjennom samfinansieringsprogrammet «Global Partnership for Education».

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis endringsforslag til utenriks- og bistandsbudsjettet ikke fikk flertall ved Stortingets behandling av finansinnstillingen om statsbudsjettet for 2013. Innenfor den ramme som er vedtatt for 2013-budsjettet, vil dette medlem foreslå følgende endringer:

- 150 mill. kroner mer bevilges til regionalbevilgningen til Afrika (kap. 150 post 78) med sikte på å sikre bedre utdanning og et mer klimarobust landbruk og større matsikkerhet på verdens fattigste kontinent.
- 100 mill. kroner mer bevilges til sivilt samfunn (kap. 160 post 70) med sikte på å styrke de frivillige organisasjoners langsiktige innsats for

utdanning, et mer klimarobust landbruk, og bedre matsikkerhet. Den økte innsatsen skal særlig ha fokus på kvinnenes viktige rolle.

- 50 mill. kroner mer bevilges til styrking av grunnutdanning for alle og tilgang til rent drikkevann over kap. 170 post 72: UNICEF.
- 45 mill. kroner mer bevilges over kap. 170 post 76, Tilleggsmidler via FN-systemet til et spesialprogram for bekjempelse av ti neglisjerte tropiske sykdommer.
- 5 mill. kroner ekstra bevilges til kap. 170 post 81, Tilskudd til internasjonal landbruksforskning.
- 50 mill. kroner mer bevilges over kap. 171 post 72, til utdanning gjennom samfinansieringsprogrammet «Global Partnership for Education».

Dette medlem viser til merknader om disse endringsforslag under de respektive budsjettkapitler.

Dette medlem vil foreslå inndekning ved en reduksjon av bevilgningen til klima- og skogprosjektet på 400 mill. kroner samtidig som ambisjonsnivået for klima- og skogprosjektet holdes uendret ved at tilsagnsfullmakten knyttet til kap. 166 post 73, økes med 400 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S.

2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 4 (utenriks)

I del 2 til Prop. 1 S (2012–2013) fra Utenriksdepartementet har regjeringen gitt detaljerte beskrivelser av kapitler og poster, samt forslag til utgifter og inntekter for kapitlene innen programkategori 02 – utenriksforvaltning og programkategori 03 – internasjonal bistand.

Komiteens merknader til de enkelte kapitler innen rammeområde 4 er gitt nedenfor.

Kap. 100–3100 Utenriksdepartementet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 797 790 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 016 081 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	115 438 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	124 718 000

Komiteen viser til at regjeringen foreslår et budsjett på 2 016 081 kroner for 2013, og at den betydelige økningen på 12,1 pst. er relatert til sikkerhetstiltak i departementet og ved utenriksstasjonene. Størstedelen av bevilgningen dekker lønns- og drifts-

utgifter for Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene.

Komiteen viser til endringer i forhold til budsjettforslaget til regjeringen på ramme område 4 i Innst. 2 S (2012–2013). Endringen medfører en reduksjon i kap. 100, driftsutgifter på totalt 1 mill. kroner.

Komiteen mener at utenriktjenestens hovedanliggende er å ivareta norske interesser i utlandet på en best mulig måte til enhver tid. Utenriktjenesten skal også fremme grunnleggende menneskerettigheter gjennom Norges medlemskap i multinasjonale organisasjoner og gjennom bilaterale avtaler og forbindelser med andre stater.

Komiteen vil understreke at respekt for grunnleggende menneskerettigheter skal være viktig i all vår innsats.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at det i større grad bør settes vilkår til stater som mottar norske bistandsmidler om at de skal følge opp og respektere grunnleggende menneskerettigheter.

Komiteen mener videre at utenriktjenesten skal bistå norske borgere og norsk næringsliv i utlandet. Norsk næringsliv opplever stadig tøffere global konkurranse, og det er derfor viktig at utenriktjenesten fremmer norsk næringslivs interesser, samt yter hjelp og assistanse. Komiteen har merket seg at departementet vurderer utenriksrepresentasjonen løpende og signaliserer behovet for fleksibilitet for å ha et ressurseffektivt nærvær ute som er tilpasset behovet.

Komiteen har merket seg at regjeringen har fokus på å avdekke økonomiske mislighetssaker knyttet til bistandsmidler. Norge bruker årlig store ressurser til bistand og det er avgjørende viktig at pengene brukes som forutsatt. Dessverre er ikke dette alltid tilfellet. Komiteen er tilfreds med at Utenriksdepartementet ved sentral kontrollenhet har avslørt mislighetssaker der bistandsmidler ikke har blitt brukt som forutsatt.

Komiteen mener det er viktig at dette arbeidet prioriteres videre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er grunn til å tro at de nevnte sakene bare er toppen av isfjellet og at regjeringen må intensivere arbeidet med å avdekke misligheter ytterligere.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen følger prinsippet om nulltoleranse for økonomiske misligheter,

og at dette gjelder alle avvik fra gjeldende regelverk eller avtale, både forsettlig og ved uaktsomhet. Komiteen er videre tilfreds med at hvis pengene brukes i strid med budsjettvedtak, lov, forskrift eller avtale, skal de søkes tilbakeført til fellesskapet.

Komiteen har merket seg at utenriksstasjonene er en viktig kilde til varsling om mulige økonomiske misligheter og at styrket oppfølging betyr at misligheter oppdages og forebygges. Komiteen har videre merket seg at enkelte ambassader har god erfaring med å bruke revisorer og/eller advokater til å bistå dem i oppfølgingen. Komiteen forutsetter at regjeringen vil implementere denne praksisen ved alle norske utenriksstasjoner i land som mottar norsk bistand, der det er formålstjenlig.

Komiteen har merket seg at Norge ikke har mulighet til innsyn i hvordan internasjonale organisasjoner og programmer disponerer støtte gjennom sine egne budsjetter, unntatt i de styrende organer der Norge er representert. Regjeringen varsler at en vil følge opp dette i nye ramme- og prosjektavtaler med multilaterale organisasjoner. Komiteen vil understreke viktigheten av å kunne etterprøve at Norges betydelige bidrag går til det tiltenkte formålet.

Komiteen mener at innsynsmuligheten i en rekke FN-organisasjoner fortsatt er for liten, også sammenlignet med andre internasjonale organisasjoner og institusjoner. Komiteen vil understreke den sentrale betydningen av innsyn og gjennomsiktighet. Norge skal legge til grunn et prinsipp om nulltoleranse for misbruk av midler i alle internasjonale institusjoner, organisasjoner og programmer. Midler som misbrukes skal tilbakeføres.

Komiteen mener at tilstrekkelig innsynsmulighet, gjennomsiktighet og sporbarhet knyttet til økonomiske forhold er en grunnleggende forutsetning for norske bidrag til internasjonale institusjoner, organisasjoner og programmer.

Komiteen har merket seg at regjeringen har ambisjon om å ha en samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning med mål om kort saksbehandlingstid.

Komiteen vil understreke viktigheten av å etablere flere returavtaler som regjeringen vil arbeide for å få på plass og vil be om en redegjørelse om status for dette arbeidet på egnet måte.

Komiteen har merket seg at regjeringen har fokus på sikkerhetsarbeidet og at dette er en hovedprioritet i 2013 i lys av endret og utvidet trusselbilde. Det skal foretas en årlig kartlegging av risiko og sårbarhet ved utenriksstasjonene. Disse medlemmer er tilfredse med at dette arbeidet tas på alvor og forutsetter at sikkerheten ved norske utenriksstasjoner blir reelt styrket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det er et betydelig effektiviseringspotensial i Utenriksdepartementet, og reduserer på denne bakgrunn bevilgningen til dette formålet.

Disse medlemmer merker seg uttalelsene fra blant annet tidligere informasjonsdirektør i Norad, samt forhenværende USA-korrespondent, Eva Bratholm, om at nordmenns syn på USA og amerikansk samfunnsliv er lite nyansert. Disse medlemmer mener det er viktig og riktig at Norge har et godt forhold til USA, uavhengig av hvilken president som styrer. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at formålet «Fremme av transatlantisk samarbeid», som dekker tilskudd til arbeid for opprettholdelse og styrking av forbindelsene mellom USA og Norge, bør økes og ligge på samme nivå som informasjon om europeisk samarbeid og tilskudd til EU-opplysning.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett, hvor det foreslås en noe mindre vekst i budsjettkapittelet enn regjeringens forslag sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	45 805 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	47 503 000

Komiteen viser til at regjeringen i budsjettet for 2013 foreslår å bevilge 47 503 000 kroner, noe som er en økning på 3,7 pst. Begrunnelsen for dette er at det har vært en markant økning av besøksvirksomheten og bruk av regjeringens representasjonsanlegg etter terrorhandlingene 22. juli 2011. Komiteen merker seg at bevilgningen dekker utgifter knyttet til statsbesøk, besøk på stats- og regjeringsnivå og driften av regjeringens representasjonsanlegg.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	8 779 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	8 981 000

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å bevilge 8 981 000 kroner for 2013, en økning på 2,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2012. Bevilgningen dekker utgifter forbundet med kongefamiliens offisielle reiser til utlandet. Komiteen mener kongefa-

milien gjør en fremragende jobb med å markedsføre Norge og fremme norske interesser ved besøksvirksomhet til utlandet.

Kap. 115 Kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	103 876 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	96 694 000

Komiteen viser til at Norge satser betydelige midler på å synliggjøre Norge / norsk kultur og skape kontakt mellom andre lands samfunns-, nærings- og kulturliv. Å sikre Norge et godt omdømme i utlandet er et viktig mål for virksomheten. Utenriksstasjonene spiller en sentral rolle i det arbeidet.

Komiteen viser til Refleksprosjektet, som har pågått over flere år. Gjennom prosjektet søker departementet å stimulere til debatt og gjennomtenkning av sentrale spørsmål for norske veivalg i utenrikspolitikken.

Komiteen har merket seg satsingen på Norgesportalen og at portalen anslagsvis har 430 000 brukere per måned. Dette er et anselig antall som understreker betydningen av aktiv informasjonsformidling via nettet. Kontakt og besøk av utenlandske journalister er et annet viktig tiltak for å bidra til å gjøre Norge og norske synspunkter kjent i utlandet.

Komiteen vil understreke at det er viktig at norske verdier gjenspeiles i Norges internasjonale kulturarbeid. Presentasjon av norsk kultur og støtte til norske kunstneres internasjonale virksomhet er både viktig for å fremme kunstens egenverdi, men også for fremme av viktige verdier.

Komiteen vil særlig fremheve kulturdimensjonen i nordområdesatsingen og satsingen på Kulturfondet Barentskult. Likeledes utviklingen av folk-til-folk-samarbeidet og kulturnettverket i Barentsregionen. Det norsk russiske kultursamarbeidet er en drivkraft i dette samarbeidet.

Komiteen viser til at kultursatsing i utlandet dekkes over en rekke budsjettposter på statsbudsjettet. Utenriksdepartementets budsjett gir følgelig bare en del av bildet når den internasjonale satsingen skal vurderes.

Komiteen er enig med regjeringen at fremme av norske næringsinteresser i utlandet er en av utenriksstjenestens viktigste oppgaver og er tilfreds med at utenriksstasjonene har fokus på dette arbeidet.

Komiteen viser til at ambassadenes hjemmesider, Norgesportalen, er utenriksstasjonenes viktigste nettbaserte informasjonskanal og at målsettingen er at denne skal være oppdatert og brukertilpasset.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har ved flere tilfeller avdekket at enkelte av sidene på Norgesportalen ikke har vært oppdatert på lang tid og at dette kan gi feilaktig eller ufullstendig informasjon om viktige politiske, økonomiske og/eller sosiale utviklingstrekk i landene det gjelder. Disse medlemmer forutsetter at Utenriksdepartementet etterstreber å leve opp til sin målsetting om at Norgesportalen skal gi oppdatert informasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til den betydning det har for Norge at det i Nord-Amerika finnes et stort antall organisasjoner, institusjoner og foretak som baserer sin virksomhet på de kulturelle, språklige og historiske bånd til Norge. Flertallet vil særlig fremheve de akademiske institusjonene som underviser i nordiske språk, samfunnsforhold og historie. Det er i Norges interesse å bidra til at dette tilbudet videreutvikles og styrkes, bl.a. gjennom samarbeid med institusjoner i Norge og gjennom direkte støtte til prosjekter og undervisningsaktivitet.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 261 698 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 249 041 000

Komiteen vil understreke Norges interesse av en internasjonal rettsorden der forholdet mellom stater reguleres gjennom et stadig tettere vev av internasjonale forpliktelser, normer og konvensjoner. Internasjonale organisasjoner spiller en viktig og nødvendig rolle i arbeidet for å sikre en slik utvikling.

Komiteen deler regjeringens syn på nulltoleranse for økonomiske misligheter i internasjonale organisasjoner som forvalter norske tilskudd og forutsetter at det legges opp til streng kontroll med anvendte midler. Det er viktig at bistandsmidler benyttes på en målrettet og hensiktsmessig måte. Dette forutsetter et gjennomarbeidet avtaleverk når det gis tilsagn om økonomisk støtte.

Komiteen støtter aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner. FN, NATO og det europeiske samarbeidet er i en særstilling i den sammenheng. Komiteen støtter også regjeringens engasjement for å reformere FN-systemet.

Verden står overfor store utfordringer knyttet til fred, fattigdomsbekjempelse, klima og bærekraftig utvikling. Arbeidet for å oppfylle tusenårsmålene må gis høy prioritet.

Komiteen viser til at støtte til FNs fredsbevarende operasjoner er et sentralt punkt i regjeringens

satsing og registrerer at den norske politiinnsatsen er konsentrert om innsats i Haiti, Liberia og i Sør-Sudan, mens de største militære kontingentene befinner seg i Sør-Sudan og i Midtøsten.

Komiteen vil understreke det viktige arbeidet som utføres gjennom WHO og støtter innsatsen for å styrke organisasjonens budsjett og styringsmekanismer. Arbeidet for å fremme global helseforskning, styrking av helsesystemer, arbeid mot smittsomme sykdommer og det globale koordineringsansvaret for helse i humanitære kriser er av avgjørende betydning.

Komiteen viser til at Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) overordnede mål er å fremme sosial rettferdighet gjennom sysselsetting og anstendige arbeidsforhold verden over. Likestilling og kamp mot ungdomsarbeidsløshet er viktige områder i den sammenheng. Likeledes må arbeidet for et anstendig arbeidsliv være et gjennomgående hensyn i handels- og utviklingspolitikken.

Komiteen vil understreke det viktige arbeidet som utføres av FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) for å nå FNs tusenårs mål om fattigdomsreduksjon og om en miljømessig bærekraftig utvikling.

Komiteen viser til at Norge er en aktiv alliansepartner i NATO og deler målsettingen om å trygge norsk sikkerhet og bidra til internasjonal stabilitet.

Komiteen er enig i behovet for å styrke den politiske dialogen om felles sikkerhetspolitiske utfordringer så vel innad i alliansen som med Russland og andre partnerland og internasjonale organisasjoner, og har merket seg at russiske innsigelser mot utviklingen av et missilforsvar i NATO har skapt utfordringer. Komiteen vil understreke betydningen av et godt samarbeidsforhold mellom NATO og Russland.

Komiteen vil også peke på viktigheten av å sikre det transatlantiske samarbeidet i NATO, utvikling av det strategiske samarbeidet mellom NATO og EU og betydningen av økt nordisk samarbeid.

Komiteen støtter regjeringens engasjement for de globale og folkerettslige bindende nedrustnings- og ikke-spredningsavtalene, som NPT, BTWC og CWC og vil understreke betydningen av at disse spørsmålene kommer høyere opp på den internasjonale dagsordenen. Komiteen støtter målet om en verden fri for både atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen gjennom forpliktende avtaler.

Komiteen viser til at Europarådet spiller en sentral rolle i arbeidet for å sikre rettsstatsutvikling og demokrati. Respekt for menneskerettigheter og innsats mot korrupsjon er andre viktige satsingsområder.

Komiteen viser til at både tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støre og nåværende utenriksmi-

nister Espen Barth Eide har pekt på at Europarådet får en stadig viktigere rolle i Europa. Dette kan skyldes at her er 47 land samlet under ett tak, i tillegg til 7 observatørstater, inkludert Israel, Canada og land rundt det sørlige Middelhavet. Komiteen vil påpeke at det å kunne være i dialog om menneskerettigheter, demokrati og rettsstat med så mange land samlet, er kanskje noe av det viktigste vi kan holde fokus på i krisetider i Europa.

Komiteen viser til sine merknader til Prop. 1 S (2011–2012) og vil gjenta viktigheten av en koordinering og samarbeid mellom Europarådet, OSSE og EU.

Det nordiske samarbeidet er styrket de siste årene, ikke minst på utenriks- og forsvarsområdet.

Komiteen viser til at det formelle nordiske regjeringssamarbeidet forvaltes av Nordisk ministerråd. Under det norske formannskapet i 2012 har «en bærekraftig utvikling av velferdsstaten i nordisk perspektiv» vært i fokus. Likeledes har det vært nedlagt betydelig innsats for å fjerne grensehindre, på økt forskning, på kultur og språk og klima- og miljøspørsmål.

Komiteen vil peke på at kjernen i det nordiske samarbeidet er et politisk forpliktende samspill, basert på Helsingforsavtalen. Det er avgjørende at dagsordenen settes av politikere og at det nordiske samarbeidet brukes aktivt for å fremme livskvalitet og forenkle folks hverdag i Norden.

Komiteen viser til norsk deltakelse i en rekke viktige internasjonale organisasjoner som OECD, WTO, og regionale organisasjoner som Barentssamarbeidet og Østersjørådet og støtter regjeringens forslag til bevilgninger til de enkelte organisasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at det er viktig at Norge benytter styreplasser og representasjon i internasjonale organisasjoner til målrettet og systematisk fremme av norske politiske prioriteringer og posisjoner. Flertallet anser at det bør utarbeides en klarere strategi for dette arbeidet, noe som også bør innebære en mer aktiv innsats og tilrettelegging for å øke antallet nordmenn i ledende posisjoner i internasjonale organisasjoner. Norge bør benytte den tyngden vi har i kraft av å være en betydelig økonomisk bidragsyter, ikke minst til organisasjoner i FN-systemet, til å krevne større grad av innflytelse og medbestemmelse.

Effektivitet, resultatorientering og gjennomsløktighet skal være overordnede mål for Norges arbeid i internasjonale organisasjoner, og norsk innsats vurderes ut fra disse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norge i hele eller deler

av perioden 2012/2013 er representert i styrende organer i en rekke multilaterale organisasjoner som GEF (Global Environment Facility), UN-REDD, WHO, UNAIDS, UNITAID, WFP, UNIDO, UNWOMEN, UNHABITAT, Verdensbanken, Afrikabanken, Asiabanken, IDB, IFAD, UNDP, UNICEF, UNFPA, UNHCR, OCHA, DPA, Organisasjonskomiteen for FNs fredsbyggingskommisjon, CPCCJ, UNODC, FCPF, UNEP, FIP og Congo Basin Trust Fund. Dette gir, slik disse medlemmer ser det, betydelige påvirkningsmuligheter i forhold til å bidra til økt effektivitet og resultatoppgåelse i disse organisasjonenes virke. Disse medlemmer ber regjeringen fremme en enhetlig sak til Stortinget om hvordan man i 2013 vil prioritere dette arbeidet.

Disse medlemmer mener at FN og FNs underorganisasjoner har til dels store utfordringer knyttet til arbeidet med effektivisering og reform, resultatoppgåelse, transparens og antikorrupsjon. I denne sammenheng har disse medlemmer merket seg konklusjonene i blant annet Norads resultatrapport for 2009, hvor det vises til at FN-organisasjonene er byråkratiske og har vanskeligheter med å levere bistand effektivt. Disse medlemmer viser for øvrig til Dokument 8:141 S (2009–2010), jf. Innst. 84 S (2010–2011) fra representanter fra Fremskrittspartiet om en norsk budsjettstrategi for bistand til FN hvor Fremskrittspartiet fremmet en rekke forslag. Disse medlemmer vil legge de samme forslagene til grunn for bevilgningene til FN i 2013.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende fem forslag:

«Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med flerårig indikativt tilsagn til FNs underorganisasjoner.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en rapport om fremdriften i reformarbeidet i FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO).»

«Stortinget ber regjeringen om å gjøre Norges bidrag til FN avhengig av fremdriften og resultatene av reformarbeidet i organisasjonen.»

«Stortinget ber regjeringen legge prinsippet om null nominell vekst i FNs budsjetter til grunn ved de årlige/toårige budsjettbehandlingene i organisasjonen.»

«Stortinget ber regjeringen bidra til at nye mandater og aktiviteter fortrinnsvis finansieres gjennom eliminering av utdaterte, irrelevante eller dupliserende mandater.»

Disse medlemmer viser til rapporten «Tipping the scales» utarbeidet av organisasjonen

Government Accountability Project i september 2012 som vurderer hvorvidt FNs fredsbevarende operasjoner forholder seg til lover og regler ute i felt. Disse medlemmer registrerer rapportens konklusjoner om at FN-ansatte i fredsbevarende operasjoner som er involvert i korrupsjon eller på annen måte vanskjøtter sin stilling ute i felt, blir frikjent i 2 av 3 tilfeller av FNs eget etterforskningstribunal. Rapporten hevder videre at situasjonen på dette området er gått fra vondt til verre etter at FN fikk et nytt system for internettforskning i 2009. Disse medlemmer mener at regjeringen må ta dette opp i egnede kanaler i FN-systemet og holde Stortinget orientert om utviklingen og om iverksatte tiltak har positiv effekt.

Disse medlemmer viser til at FNs verdenskonferanse mot rasisme (WCAR) ble avholdt i Durban i 2001. Den etterfølgende Tilsynskonferansen for oppfølging av verdenskonferansen ble avholdt i Genève i 2009, og den såkalte minnemarkeringen for verdenskonferansen, i anledningen for konferansens 10-årsjubileum, ble avholdt i New York i september 2011. Disse medlemmer er kjent med at konferansene og minnemarkeringen ble dekket over FNs regulære budsjett. Disse medlemmer viser til at Durban-konferansene har hatt fokus på å innskrenke ytringsfriheten for å verne om religion, herunder spesielt islam, at de har synliggjort sterke anti-vestlige holdninger og at de har blitt brukt som et virkemiddel for Organisasjonen av islamske stater (OIC) og deres støttespillere til å fremme hatske utspill og resolusjoner mot Israel. Det er disse medlemmers mening at Durban-prosessen har sviktet i å ta opp det som var formålet med konferansene, nemlig rasisme og intoleranse. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at regjeringen må motarbeide en ytterligere videreføring av prosessen.

Disse medlemmer viser til at Norge i periode 2009 til 2012 har vært fast medlem av FNs menneskerettighetsråd, UNHRC. Disse medlemmer viser til at menneskerettighetsorganisasjonen Freedom House i september 2010 lanserte rapporten «The UN Human Rights Council Report Card: 2009–2010» som er en evaluering av i hvilken grad rådet har maktet å fremme de universelle menneskerettighetene basert på 12 kriterier. Disse medlemmer merker seg at UNHRC, ifølge rapporten, står til strykkarakter på 4 kriterier, det vil si 33 pst. av kriteriene, herunder blant annet hvordan NGOene akkrediteres, de demokratiske statenes stemmegivning og forsvaret av forsamlingsfrihet. På halvparten av kriteriene er erfaringene blandet, mens rådet kun får bestått på 2 av kriteriene som er spesialrapportørenes rapporter og USAs arbeid i rådet. Disse medlemmer mener Norge må etterstrebe et grunnleggende prinsipielt syn i forhold til forsvar av de

universelle menneskerettighetene i UNHRC, deriblant spesielt forsvar av ytringsfriheten, og at ingen kompromisser som Norge inngår i forhandlinger må innebære en svekkelse av disse rettighetene.

Disse medlemmer viser til at Norge har vært blant de fem største bidragsyterne til UNRWA de siste årene sammen med USA, Europakommisjonen, Storbritannia og Sverige. Disse medlemmer registrerer samtidig at ingen arabiske land er blant de 20 største giverne til organisasjonen, noe som gir grunnlag til å stille spørsmål ved hvorvidt disse landene ønsker en løsning på situasjonen for de palestinske flyktningene under UNRWAs mandat. Disse medlemmer ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en strategi for å få de arabiske landene til å bidra med en større budsjettandel til bevilgningene til UNRWA.

Disse medlemmer viser til et lovforslag H.R. 2829 «To Promote transparency, accountability, and reform within the United Nations system, and for other purposes» (august 2011) utarbeidet av en rekke representanter i den amerikanske kongressen hvor det vises til at nesten alle av UNRWAs om lag 30 000 ansatte er palestinere, noe som fører til interessekonflikter i utførelsen av mandatet. Disse medlemmer merker seg at det i lovforslaget påstås at UNRWA ikke spør sine ansatte eller bistandsmottakere om eventuell tilknytning til terrororganisasjoner, og at tidligere generalkommissær i UNRWA, Peter Hansen, i 2004 svarte at han var sikker på at det fantes medlemmer av Hamas på UNRWAs lønnsliste og at han ikke anså dette som noe problem.

Det er disse medlemmers mening at borgere av stater som er anerkjente burde fjernes fra UNRWAs mandat og at organisasjonens definisjon av «palestinsk flyktning» burde endres til definisjonen som benyttes av FNs høykommissær for flyktninger.

Disse medlemmer registrerer at Nedrustningskonferansen i Genève etter fjorten års stillstand ennå ikke har kommet til enighet om et arbeidsprogram, noe som bl.a. skyldes store samarbeidsproblemer grunnet substansiell uenighet, rigide prosedyreregler og liten grad av åpenhet overfor sivilsamfunnet. Disse medlemmer mener sammen med like-sinnede land burde trekke seg ut av prosessen og eventuelt å søke alternative fora for å skape fremdrift innen nedrustningsagendaen.

Disse medlemmer mener det er et betydelig effektiviseringspotensial i Nordisk ministerråds sekretariat. Disse medlemmer er innforstått med at samarbeidet i Nordisk ministerråd er bredt og omfatter de fleste politikkområder, men mener det også er grunnlag for å foreta en bedre prioritering mellom de ulike prosjekter innenfor rammen av bevilgningen. På denne bakgrunn vil disse medlemmer redusere tilskuddet under denne posten.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett.

Kap. 117 EØS-finansieringsordningene

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 125 597 000
Forslag Prop. 1 S (2011–2012)	1 897 000 000

Komiteen viser til avtalene med EU om en EØS-finansieringsordning og en norsk finansieringsordning for 2009–2014. Formålet med de nye EØS-finansieringsordningene er å bidra til en reduksjon av de økonomiske forskjellene i EØS-området. Komiteen vil peke på at EØS-finansieringsordningene nå også er et bidrag til å overvinne den økonomiske krisen i de landene som mottar bidragene.

Komiteen viser til at det samlet er avtalt å fordele støtten på 144 programmer hvor det i 78 av disse er én eller flere norske partnere, og er tilfreds med at ordningen skal også bidra til å styrke forbindelsen mellom Norge og mottakerlandene og er således også et virkemiddel i norsk utenrikspolitikk.

Komiteen støtter forslaget om en bevilgning på hhv. 1 028 mill. kroner til EØS-finansieringsordningen og 869 mill. kroner til den norske ordningen, og er tilfreds med at den norske ordningen legger stor vekt på miljøvern og klimatiltak, samt fremme av et anstendig arbeidsliv.

Komiteen viser for øvrig til partienes respektive merknader i Innst. X S (2011–2012), jf. Melding S (2011–2012) EØS-midlene. Solidaritet og samarbeid i Europa

Komiteen viser til den alvorlige krisen Europa, EU og eurosamarbeidet er inne i og mener at prosjektene i finansieringsordningen så langt som mulig i 2013 og fremover bør fokusere på tiltak rettet mot økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon i EØS-området. Alle prosjekter må være gjenstand for kontroll, revisjon samt ha fokus på mål- og resultatoppnåelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at prosjektene i den norske finansieringsordningen primært bør fokusere på tiltak rettet mot økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon i EØS-området. Det må etterstrebtes å involvere norske partnere i prosjektene der dette er mulig. Alle prosjekter må være gjenstand for kontroll, revisjon samt ha fokus på mål- og resultatoppnåelse. Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i forbindelse med behandlingen av Prop. 160 S (2009–2010).

Disse medlemmer er kjent med uttalelser fra president av Europakommisjonen, José Manuel Barroso, tidligere i høst om at Bulgaria sannsynligvis vil

være klar for inntreden i Schengen. Hva gjelder Romania er det signaler om at et flertall av medlemsstatene vil kunne utsette inklusjonen. Disse medlemmer viser til en rapport fra det franske senatet høsten 2012 om hvordan EUs midler til Romania ikke har ført til ønskede endringer i form av mer demokrati og markedsøkonomi. Rapporten identifiserer en rekke problemer som manglende politisk erfaring, utfordringer knyttet til rettssikkerhet, manglende effektivitet i statsadministrasjonen samt korrupsjon.

Disse medlemmer viser til at en betydelig andel av de norske EØS-midlene går til å bedre forholdene for romfolk i blant annet Bulgaria og Romania. Det er disse medlemmers mening at det først og fremst påligger de respektive lands egne myndigheter et ansvar for å sørge for tilfredsstillende levekår for egne innbyggere. Disse medlemmer mener at Norge må stille langt strengere resultatkrav i forhold til denne støtten, og der hvor dette er mulig vurdere å fryse bidragene dersom man ikke oppnår resultater.

Disse medlemmer er kritiske til at norske midler skal brukes til å utvikle alternative soningsformer i andre EØS-land. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet er sterkt imot den utviklingen hvor man bygger ned fengselsmurer i Norge og erstatter lukket soning med åpne fengsler og hjemmesoning. EØS-midlene bør brukes til å klargjøre kapasitet i mottakerlandene slik at utenlandske kriminelle i Norge kan sendes til soning i eget hjemland. På den måten vil man få en bedre preventiv effekt av straffen man idømmes i Norge. Dersom man ser at soningsregimet er det samme dersom man gjør kriminelle handlinger i Norge som i hjemlandet, blir det mindre attraktivt å komme hit for å begå kriminalitet. Disse medlemmer viser til at utlendinger i flere sammenhenger har omtalt norske fengsler som hoteller. Man ser da ikke noen nedside med å bli tatt for kriminalitet her. Dette gjør at vi i stadig større grad tiltrekker oss kriminelle elementer fra andre EØS-land.

Kap. 118 Nordområdetiltak mv.

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	454 469 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	444 472 000

Komiteen vil i dette kapitlet innledningsvis vise til sine merknader i Innst. 236 S (2011–2012) til St.meld. 7 (2011–2012).

Komiteen mener det er særlig viktig at det er en overordnet strategisk tilnærming til Nordområdene og at man søker samarbeid med relevante land om

utfordringer som klima og ressursituasjonen, samtidig som man jobber aktivt med å posisjonere norske interesser og muligheter i forhold til blant annet transport og logistikk. Økt kunnskap gjennom målrettet forskning og aktivt utdanningssamarbeid er avgjørende for å lykkes.

Komiteen er tilfreds med at det samlet for alle departement er en økning av midler til nordområdesatsingen. For å nå de ambisiøse mål som er satt opp, vil det fortsatt være behov for mer midler innen mange områder de kommende år. Komiteen vil særlig peke på utfordringene innen transport og kommunikasjon. Komiteen vil fremheve den foreslåtte bevilgningen til nytt isgående forskningsfartøy som viktig. Likeledes er komiteen tilfreds med at det nå blir en grunnbevilgning til Nordområdesenteret ved Universitetet i Nordland.

POST 70

Samarbeidet med Russland er etter komiteens syn en av de viktigste dimensjonene i norsk nordområdepolitikk. Utfordringen er hele tiden å sørge for at dette samarbeidet er relevant og bringer resultater. Komiteen slutter seg til de sektorer som prioriteres i samarbeidet. Komiteen har vært og er fortsatt opptatt av at folk-til-folk-samarbeidet og utvikling av næringsssamarbeidet i grenseområdene må styrkes. Komiteen er opptatt av at de praktiske utfordringer knyttet til bl.a. visum, fysiske begrensninger ved grensestasjon og infrastruktur håndteres slik at Norge fremstår som attraktivt og tilgjengelig. Komiteen er bekymret for utslippene fra smelteverket i Nikel og ber regjeringen følge opp dette spørsmålet på høyt politisk nivå. Utdanningssamarbeidet med Russland er etter komiteens mening viktig, og komiteen registrerer at det er stor interesse fra russiske studenter for å studere i Norge. Komiteen mener det fortsatt må arbeides med å få flere norske studenter ved russiske utdanningsinstitusjoner, for å fremme kunnskap om Russland og bygge gode og robuste nettverk.

Komiteen merker seg at innen arbeidet med atomsikkerhet vil tre områder prioriteres i 2013. Disse er opprydding i Andrejevbukta, tiltak knyttet til sikkerhet og beredskap og miljøovervåking. Komiteen støtter en slik prioritering. Komiteen vil også bemerke at det er avgjørende at russiske myndigheter holder norske myndigheter informert om uforutsette hendelser og eventuelle ulykker nær den norske grense som kan utgjøre en miljø og/eller atomtrussel.

Komiteen vil i forhold til det arktiske samarbeidet peke på at det innenfor dette samarbeidet, i likhet med Barentssamarbeidet, også må være en næringsrettet dimensjon. Mens det utvikles nye transportruter i Arktis, er det også viktig å fremme

samarbeid og utvikling av et levedyktig næringsliv i dette området. Komiteen mener at det eksisterende forsknings- og utdanningssamarbeidet i Arktis her kan spille en viktig rolle. Komiteen ser frem til at en oljevernavtale kan vedtas på det kommende ministermøtet i Arktisk Råd i Kiruna neste år. Komiteen mener arbeidet med andre bindende avtaler innenfor rammen av Arktisk Råd må intensiveres. Komiteen mener at alle stater som oppfyller de krav som er formulert av rådets faste medlemmer, må opptas som permanente observatører i 2013. For øvrig støttes de satsingsområder som er listet opp for det arktiske og antarktiske arbeidet for 2013.

Komiteen er opptatt av at Barentssamarbeidet skal være en pådriver for samarbeid om relevante problemstillinger i Barentsregionen. I tillegg til et bredt samarbeid for å fremme gode kontakter og relasjoner i regionen, er det avgjørende at nye utfordringer knyttet til særlig økt petroleumsaktivitet blir ivarettatt. Dette handler om tekniske utfordringer, miljøstandarder og beredskapsutfordringer. Komiteen støtter det næringsfokus som er i regionen, og mener Barentssamarbeidet må brukes aktivt for å skape en robust region med moderne infrastruktur som kan være attraktiv i forhold til satsing på petroleumsaktivitet, gruvedrift, økt transport gjennom den nordlige sjørute og andre transportkorridorer, i tillegg til å være en region som vil tiltrekke seg bedrifter innen mange øvrige næringer som ønsker å dra nytte av en dynamisk grenseregion.

POST 71

Komiteen er kjent med at denne posten omfatter tiltak i Nord-Kaukasus, på Kypros, reformarbeid i Europarådet og driftstilskudd til NORSAR på Kjeller. Når det gjelder Nord-Kaukasus, er arbeidet for kvinners stilling særlig viktig. Komiteen er bekymret over en utvikling der æresdrap og vold mot kvinner i liten grad straffefølges. Komiteen mener det er viktig å arbeide med menneskerettigheter i regionen på bred basis, inkludert å løfte disse spørsmål opp i bilaterale samtaler med Russland og inn i relevante organisasjoner som Europarådet og OSSE.

Komiteen erkjenner at PRIO gjør et viktig arbeid på Kypros for å skape kontakt og forståelse på tvers av befolkningsgruppene. Komiteen mener de muligheter som nå utforskes i form av mulige petroleumsressurser må benyttes konstruktivt til å forsøke å blegge konflikten på Kypros.

Når det gjelder opplysningsarbeidet for fred er det komiteens mening at dette arbeidet er viktig, men at man kan søke å finne frem til måter å arbeide på som fremmer større initiativ med mer slagkraft enn å støtte en rekke små tiltak. Komiteen erkjenner at et bredt folkelig engasjement for fred og ned-

rustning er positivt og en ressurs som må benyttes, men det må også være avgjørende at det som støttes fra Utenriksdepartementet underbygger f.eks. internasjonale prosesser eller bidrar til folkeopplysning på bred basis.

Komiteen støtter det arbeid Norge gjør innen nedrustning og antiterror og ikke minst gjennomføringen av FNs globale antiterrorstrategi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti støtter tilskuddsordningen til opplysningsarbeid for fred fordi et bredt folkelig engasjement for disse spørsmålene er viktig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti finner det naturlig at opplysningsarbeid for fred fortsatt finansieres over dette budsjettkapittel og at Norge ikke forsøker å få OECDs utviklingskomité til å endre praksis for å få slike tilskudd dekket av midler som kan innrapporteres som offentlig utviklingshjelp. Disse medlemmer viser til nærmere omtale av dette under komiteens merknader til kap. 164: Fred, forsoning og demokrati.

Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 113 490 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 194 200 000

Komiteen har merket seg at kapitlet dekker administrasjon av bistand i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene, og registrerer en moderat økning i bevilgningen for 2013 sammenliknet med 2012.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at bistandspolitikken blir mer fokusert på kvalitet enn på symbolske, kvantitative indikatorer og merker seg at regjeringen gjennom sitt fokus på oppfyllelse av målet om 1 prosent av BNI og bistand til langt over 100 land ikke går i denne retning. Disse medlemmer viser til at store kostnader knyttet til administrasjon av utviklingshjelpen vil reduseres som en følge av reduksjon og omlegging av den offentlige bistanden til utviklingslandene gjennom iverksettelsen av Fremskrittspartiets bistands- og utviklingspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett, hvor det foreslås en noe mindre vekst i

budsjettkapittelet enn regjeringens forslag sammenliknet med saldert budsjett for 2012. Disse medlemmer anser at Høyres forslag til innretning på norsk utviklings- og bistandspolitikk, med større grad av geografisk og tematisk konsentrasjon, vil forenkle og redusere administrasjonen på området og derigjennom bidra til økonomisk effektivisering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil i tillegg redusere nivået på bistanden, både i forhold til antall mottakerland og i forhold til antall prioriterte sektorer. All bistand vil bli gjenstand for streng kontroll, oppfølging og revisjon.

Det er disse medlemmers mening at bruken av evalueringsrapporter er et sentralt virkemiddel for å kanalisere bistanden dit hvor den er mest effektiv og gjør mest nytte for seg. OECDs utviklingskomité offentliggjorde i fjor høst rapporten «Aid effectiveness 2005–2010: Progress in implementing the Paris Declaration» om hvordan bistandsgiverne har fulgt forpliktelsene som ble inngått i 2005 knyttet til mer effektiv bistand. Disse medlemmer synes det er særs nedslående at rapporten konkluderer med at donorene, Norge inkludert, har oppfylt ett (1) av i alt 13 krav til mer effektiv bistand. På denne bakgrunn vil disse medlemmer be regjeringen komme tilbake til Stortinget for å orientere om hvordan rapporten følges opp og hvilke tiltak som vil iverksettes for å oppnå mer effektiv bistand.

Disse medlemmer viser til tilsvarende nedslående resultater påvist i studien «Donor coordination and specialization: Did the Paris Declaration make a difference?» utført av forskerne Nunnenkamp et.al (desember 2011) ved Kiel Institute for the World Economy om hvordan fragmenteringen av bistanden har økt selv etter Paris-deklarasjonen og at både donorene og mottakerlandene har sviktet på dette området.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten «Can UNCAC address grand corruption» utarbeidet av forskerne Heckler et. al. (oktober 2011) tilknyttet antikorrupsjonssenteret U4 som vurderer hvorvidt FNs konvensjon mot korrupsjon er egnet for og i stand til å adressere korrupsjon i Bangladesh, Indonesia og Kenya. Disse medlemmer registrerer at rapporten avdekker at konvensjonen bare i begrenset grad er et egnet virkemiddel i antikorrupsjonsarbeidet i disse landene, at selve konvensjonen er svak på en rekke områder som politisk korrupsjon og avdekking av skjulte formuer, at det i for stor grad er fokusert på formelle nettverk og at den ikke er i stand til å avsløre uformelle nettverk og patrimonialisme. Disse medlemmer støtter derfor rapportens oppfordring til å innføre mer uavhen-

gige kontrollmekanismer for å følge opp dette arbeidet i aktuelle land.

Disse medlemmer viser til at Norge i 2011 utbetalte 872,4 mill. kroner i budsjettstøtte til fem mottakerland som har til dels store utfordringer knyttet til styresett og antikorrupsjon. Disse medlemmer viser til at flere antikorrupsjonsorganisasjoner, deriblant U4 tilknyttet Christian Michelsen Institutt, advarer mot å gi budsjettstøtte til land hvor en høy andel av inntektene i statsbudsjettet eller som pst. av bruttonasjonalinntekt kommer fra bistand og som samtidig har et høyt korrupsjonsnivå. Disse utfordringene gjelder for samtlige av landene som mottok budsjettstøtte i 2011, og disse medlemmer er derfor imot en videreføring av denne støtten.

Disse medlemmer viser til at Norge støtter det internasjonale åpenhetsinitiativet i utvinningsindustrien, Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) og at sekretariatet i organisasjonen siden 2007 har vært i Oslo. Disse medlemmer mener at Norge må være like proaktiv i å kreve åpenhet og transparens i forhold til de store ressursstrømmene av bistand som foretas hvert år. Disse medlemmer viser til åpenhetsinitiativet International Aid Transparency Initiative (IATI) som ble etablert under Høy-nivåforumet for bistandseffektivitet i Accra i 2008. Initiativet skal bidra til å øke tilgjengeligheten av og åpenheten rundt informasjon knyttet til bistandstransaksjoner både hos donorer og mottakerland. Disse medlemmer viser i så måte til Fremskrittspartiet merknader i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:140 S (2009–2010) Representantforslag om krav til antikorrupsjon og åpenhet i bistanden. Disse medlemmer er kjent med at regjeringen ikke har videreført støtten til IATI, og ber om at Stortinget informeres om hvorfor dette er tilfellet.

Disse medlemmer viser til rapporten «Aid Transparency Index 2012» utgitt av kampanjen Publish What You Fund som rangerer bilaterale og multilaterale bistandsgivere i forhold til åpenhet og kontroll av bistanden. Disse medlemmer merker seg at indeksen omfatter 72 donorer og at nesten halvparten av disse oppnådde verdien «dårlig» eller «veldig dårlig» i forhold til de ovennevnte indikatorene. Norge oppnår verdien «moderat» på indeksen, noe disse medlemmer ikke er fornøyd med. Disse medlemmer merker seg at kritikken mot Norge blant annet involverer dårlig åpenhet knyttet til prosjekter ute i felt og på landnivå. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen iverksetter tiltak for å bedre åpenheten og kontroll i norsk bistand.

Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål 741 fra Fremskrittspartiet til statsbudsjettet for 2013 om at Utenriksdepartementet har registrert 64 korrupsjonssaker hvor det er registrert økonomisk mislighold i perioden januar 2011 til oktober 2012 og

at om lag 6,6 mill. kroner er tilbakebetalt i samme periode. Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål 429 fra Fremskrittspartiet til statsbudsjettet for 2013 om at det i 2011 ble brukt 77 mill. kroner til antikorrupsjonstiltak i bistanden. Disse medlemmer viser til at dette utgjør omkring 0,28 pst. av de totale bevilgningene til bistand i samme periode. Disse medlemmer er kjent med utallige tilfeller av misbruk av bistandsmidler de siste årene, og at en rekke korrupsjonssaker som involverer norsk bistand også er avdekket. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ønsker et betydelig redusert norsk bistandsengasjement både i forhold til størrelse, omfang og antall land som støttes. Et langt mindre bistandsbudsjett vil naturligvis også medføre kutt i bevilgningene til administrasjon av denne bistanden, noe disse medlemmer understreker. Disse medlemmer stiller seg imidlertid tvilende til om regjeringens bevilgninger til antikorrupsjonstiltak og til oppfølging av bistanden er tilstrekkelig i forhold til de siste års økning av bistandsbudsjettet, og disse medlemmer registrerer at en tilsvarende kritikk blant annet er fremsatt av forskere ved NUPI og Christian Michelsen Institutt høsten 2012. Disse medlemmer mener at man bør vurdere å innføre en ekstern, uavhengig kontrollmekanisme for avdekking av misligheter og korrupsjon innen bistanden.

Disse medlemmer viser til at det under høringen om budsjettet for 2013 kom frem påstander om at norske sivilsamfunnsorganisasjoner behandles strengere enn multilaterale organisasjoner og FN i forhold til sanksjoner ved avdekket korrupsjon. Disse medlemmer er enig i strategien rundt nulltoleranse for korrupsjon, og ber regjeringen iverksette like strenge antikorrupsjonsregler for støtten til de multilaterale kanalene som for norske NGOer.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i studien «On the effect of foreign aid on corruption» (2012) utført av forskeren Simplicie A. Asongu tilknyttet universitetet i Liège som påviser en positiv, signifikant sammenheng mellom bistand og økt grad av korrupsjon i 52 afrikanske land. Disse medlemmer registrerer uttalelsene til statsråd Erik Solheim i Aftenposten 14. april 2008 om at «Norge har vært naive og vår bistand har vært med på å gjøre korrupsjon mulig i Afrika». Disse medlemmer mener at naivitet ikke bør være en del av den norske bistanden, men er positive til daværende statsråds erkjennelse som er identisk med hva Fremskrittspartiet har påpekt gjennom flere tiår.

Disse medlemmer støtter bruken av Public Expenditure Tracking Surveys (PETS) i den grad disse kan bidra til mer informasjon om hvor bistanden kommer fra, samt hvor og hvordan bistanden brukes. Slike undersøkelser må imidlertid kompli-

menteres med politisk handlekraft fra donor så vel som mottakerland. I så måte mener disse medlemmer at tilstrekkelig politisk vilje hos mottakerlandene til å treffe effektive tiltak for å bedre informasjonen og åpenheten er avgjørende og at dette dessverre ikke er tilfellet i mange av landene som mottar norsk bistand.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av et effektivt og rettferdig sanksjonssystem i bistanden. Mottakerland som fører en progressiv politikk og oppnår resultater innenfor områder som menneskerettigheter, korrupsjonsbekjempelse og demokrati, burde således belønnes, mens mottakerland som viser en nedadgående trend på de nevnte indikatorer, burde få tilført mindre bistand. Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at bistandsavhengige regjeringer som ikke klarer å få ned forekomsten av korrupsjon, bare i svært sjeldne tilfeller påkaller kondisjonalitet fra donorlandenes side. Det er videre disse medlemmers oppfatning at donorer tenderer til å holde korrupsjonskondisjonalitet på et generelt nivå, istedenfor å koble bistand til reell effekt. Foretrukne indikatorer vektlegger input og prosess heller enn output og effekt. Det sees ofte på antall nedsatte kommisjoner, antall antikorrupsjonslover som er vedtatt og antall rapporter som er publisert, istedenfor antall påtaler og dømte. Disse medlemmer vil understreke behovet for å sette søkelyset på reelle virkninger av antikorrupsjonstiltak.

Disse medlemmer viser til at gradert respons er et utviklingspolitisk redskap hvor donorer kan gradere bistandsbevilgningene avhengig av mottakerlandets resultater på utvalgte områder eller innenfor gitte sektorer. EU har utarbeidet en modell for gradert respons som er basert på både faste og flytende komponenter. De faste komponentene er knyttet opp til makroøkonomiske indikatorer, mens de flytende delene utbetales i forhold til måloppnåelse av bestemte kriterier i utvalgte sektorer. Disse medlemmer viser til at gradert respons blant annet har til hensikt å øke mottakerlandenes forutsigbarhet i budsjettplanleggingen, og hindrer at all bistand kuttes dersom man bare når deler av resultatmålsettingene i prosjektene. Disse medlemmer ber regjeringen vurdere hvilke land og prosjekter som er egnet for denne type finansiering.

Disse medlemmer har merket seg konklusjonene i studien «Anti-corruption Approaches – A Literature Review» utgitt av Norads evalueringsavdeling i januar 2009, som understreker at forskningen på området er i stand til å spore få suksesser knyttet til virkningene av bistandsfinansierte antikorrupsjonstiltak. Samtidig registrerer disse medlemmer at rapporten slår fast at mangelen på politisk vilje i mottakerlandets regjering ofte er den avgjøren-

de forklaringsfaktoren i forhold til manglende resultater.

Disse medlemmer viser til rapporten «Contextual Choices in Fighting Corruption: Lessons Learned» (2011) ledet av forskere ved det anerkjente tyske Hertie School of Good Governance på vegne av Norad. Rapportens hovedkonklusjon er slik disse medlemmer ser det, nedslående ettersom den understreker at bistand rettet mot antikorrupsjonstiltak i u-land ikke har hatt noen effekt, og at det som følge av tiltakene har utviklet seg en hel antikorrupsjonsindustri som profiterer på donorenes politiske intervensjoner. Disse medlemmer registrerer imidlertid med stor interesse at rapporten identifiserer at tiltak som økonomisk liberalisering, privatisering og forenkling i byråkrati og reguleringer kan ha en positiv effekt ved at de reduserer ressursbasen som gjør korrupsjon mulig. I så måte vil disse medlemmer vise til samvariasjonen mellom et lands verdi på indeksen Economic Freedom of the World som måler åpenhet i økonomien, Verdensbankens Doing Business-rapport som rangerer landene i forhold til byråkrati og reguleringer knyttet til det å drive næringsvirksomhet og landenes verdi på antikorrupsjonsorganisasjonen Transparency International sitt barometer over forekomsten av korrupsjon.

Disse medlemmer viser til forskningsrapporter som slår fast at det innenfor enkelte bistandsmiljøer eksisterer en motvilje mot å rapportere om mistanker om korrupsjon. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at regjeringen burde utarbeide en «svarteliste» for offentliggjøring av de bistandsorganisasjoner som ikke tar korrupsjonsproblematikken på alvor, og som unnlater å treffe egnede tiltak ved mistanke om korrupsjon i bistandsengasjementet.

Disse medlemmer er kjent med at Brookings Institution sammen med Center for Global Development har utviklet en database for rangering av donorer kalt Quality of Official Development Assistance (QuODA) Assessment. Disse medlemmer merker seg at årets QuODA vurderer 31 donorer langs 31 indikatorer på variablene bistands-effektivitet, institusjonsbygging, koordinering og byrdefordeling samt åpenhet og kunnskapsakkumulering. Disse medlemmer merker seg at Norge oppnår langt lavere verdier enn mange andre donorer innenfor områdene bistandseffektivitet og koordinering og ber regjeringen iverksette tiltak for å rette opp dette.

Disse medlemmer viser til studien «Rhetoric versus Reality: The Best and Worst of Aid Agency Practices» utgitt av de to forskerne William Easterly og Claudia R. Williamson i det akademiske tidsskriftet World Development (Vol. 39, nr. 11, 2011) som evaluerer hvordan donorene håndterer bistanden.

Studien finner ingen tegn til forbedringer, og i flere tilfeller tegn på forverring i forhold til indikatorene spesialisering, fragmentering og valg av samarbeidsland til tross for at donorene viser til at det motsatte er tilfellet. Disse medlemmer merker seg studiens konklusjoner om at bistanden fortsatt er svært fragmentert, antallet donorer er fortsatt høyt, så vel som antall mottakerland og sektorer samt at donorene fortsetter å gi bistand til korrupte, udemokratiske regimer hvor bistanden har liten, ingen eller negativ effekt. Disse medlemmer merker seg videre at de skandinaviske landene oppnår middelmådige resultater i studien som helhet, og at alle fire landene havner under middels på evalueringsskalaen i forhold til spesialisering og åpenhet i bistanden.

Disse medlemmer viser til studien «The Money Trail: Ranking Donor Transparency in Foreign Aid» utgitt av forskerne Anirban Ghosh og Homi Kharas i World Development (Vol. 39, nr. 11, 2011) som rangerer donorene i forhold til åpenhet i bistanden. Disse medlemmer er enig med artikkelforfatterne i at åpenhet innebærer at alle kan se hvor mye som gis i bistand av den enkelte giver, til hvem, hvor mye, til hvilke prosjekter, når og med hvilke resultater. Antallet nye bistandsprosjekter har vokst dramatisk de 10 siste årene, samtidig som størrelsen på hvert prosjekt har blitt mindre. Mens det ifølge OECDs DAC-komité var 18 827 prosjekter i 1997, utførte de bilaterale donorene hele 79 875 prosjekter i 2007. Disse medlemmer merker seg dette, og at studien konkluderer med at problemet med koordinering av bistanden er blitt verre, og ikke bedre til tross for lovnader på store donorkonferanser.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	202 360 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	216 500 000

Komiteen viser til at bevilgningen dekker administrasjonsutgiftene for Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD). NORADs hovedoppgave er å styrke kvaliteten på norsk bistand og å bistå hele utenrikstjenesten med bistandsfaglige råd.

Komiteen vil understreke viktigheten av at tverrgående hensyn, som likestilling, korrupsjonsbekjempelse, miljø- og klimahensyn ivaretas i alle relevante sammenhenger.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at Sverige de siste årene har foretatt betydelige effektivitetsforbedringer i SIDA, som er Sveriges svar på Norad. Disse med-

lemmer er kjent med at SIDAs generaldirektør ble sagt opp i 2010 ettersom regjeringen ikke var fornøyd med progresjonen i reformarbeidet av svensk bistand. Disse medlemmer er kjent med at konfliktene blant annet dreide seg om SIDAs:

- Bagatellisering av svinn og korrupsjon som involverer svensk bistand, og forsøk på å diskreditere den svenske riksrevisjonens arbeid.
- Manglende reaksjoner på og oppfølging av en rekke korrupsjonssaker. Gjentatte budsjettsprekker på en rekke områder.

Disse medlemmer mener at disse utfordringene ikke er unike og at også NORAD må underlegges strengere krav til effektivisering, evaluering og målkontroll. Disse medlemmer viser til Framskrittspartiets målsetting om en utviklingspolitikk som setter mer fokus på kvalitet, og mindre fokus på kvantitet i bistanden. Disse medlemmer merker seg at det foreslås bevilget over 216 mill. kroner til kapitlet for 2013, mens forklaringen på hva bevilgningen innebærer kun er på en kvart side, noe som ikke engang gir en grunnleggende forståelse av hva midlene går til og om de gir resultater.

Disse medlemmer er kjent med at norsk bistand startet med den såkalte India-hjelpen i 1952. Disse medlemmer er også kjent med at Norad lanserte sin første resultatrapport om norsk bistand i 2007, og registrerer at det skulle ta hele 55 år og milliarder i bevilgninger til u-landene før det ble tatt initiativ til en evaluering av det norske bistandsengasjementet. Disse medlemmer stiller seg imidlertid tvilende til den forskningsmessige relevansen av konklusjonene i Norads resultatrapporter ettersom de etter disse medlemmers mening ikke tilfredsstillende grunnleggende krav til metode, datainnsamling og uavhengighet. Samtidig vil det med Norads tempo for evaluering av bistanden ta over 30 år før samtlige av de landene Norge gir bistand til blir evaluert.

Disse medlemmer viser til Norads Resultatrapport for 2009 «Bistand og økonomisk utvikling: Ringer i vannet eller dråper i havet?» hvor det vises til at «en ledende utviklingsforsker har anslått at uten bistand ville den økonomiske veksten i utviklingsland vært ett prosentpoeng lavere». Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at de fleste studier som ser på bistandens resultater i beste fall har uklare konklusjoner. I så måte kan disse medlemmer blant annet trekke frem studier utført av Boone (1995), Jepma (1997), Easterly, Levine og Roodman (2003) samt Rajan og Subramanian (2005) som ikke kan påvise at bistand bidrar til økonomisk vekst. Det er derfor disse medlemmers mening at Norad driver selektiv bevisførsel når de bare viser til forskere som understøtter synet om at bistand bidrar til vekst.

Rapporten fra 2009 hevder likevel at det er vanskelig å trekke konklusjoner om bistandens samlede eller gjennomsnittlige effekt på økonomisk utvikling, samtidig som det slås fast at den direkte fattigdomsrelaterte bistanden er for liten til å løfte halvannen milliard mennesker ut av ekstrem fattigdom. Det er for disse medlemmer vanskelig å forstå hvordan man kan vite at bistanden er for liten for å løfte disse menneskene ut av fattigdom ettersom Norad selv argumenterer med at man ikke vet om bistand fører til økonomisk vekst. Slike kvasivitenskapelige argumenter er etter disse medlemmers mening med på å videreføre en utviklingspolitikk hvor bistandens størrelse blir viktigere enn faktiske resultater og konsekvenser.

Resultatrapporten fra 2009 slår fast at hvordan utviklingslandenes politiske myndigheter bruker bistanden, ofte er mer avgjørende for bistandens bidrag til økonomisk utvikling enn bistandens størrelse. I denne sammenheng er det for disse medlemmer et åpenbart misforhold mellom Norads påpekninger og regjeringens sterke vektlegging av det sinnelagsetiske 1-prosentmålet i bistanden, hvor bistandens størrelse er blitt viktigere enn dens kvalitet.

Disse medlemmer viser til rapporten «Evaluation of Research on Norwegian Development Assistance» (2011) utført av konsultentselskapet SIPU International som tar for seg forskning på norsk utviklingspolitikk og kommer med flere konklusjoner:

«The vast majority of those interviewed expressed their strong preference for the greatest degree of independence possible. In contrast, the MFA staff strongly preferred, and described themselves as relying almost exclusively on, the least independent and least transparent form – directly commissioned research [...] Even more problematic, we found considerable evidence that existing research (whether independent or commissioned) on development assistance is not being used effectively by its primary audience [...] The sense of frustration and disconnection between development researchers and development actors which was described to us by both groups in the course of this evaluation is a serious problem.»

Disse medlemmer mener at uavhengige evalueringer av bistanden er blant de viktigste forutsetningene for å undersøke om den har effekt og er effektiv. Disse medlemmer ser svært alvorlig på rapportens konklusjoner om at det finnes lite uavhengig forskning på norsk bistand; at der hvor Norad finansierer forskningen direkte fører dette til avhengighet og økt risiko for mer positive konklusjoner enn det er grunnlag for, og at uavhengige forskningsrapporter om effektene av norsk bistand i svært liten grad leses av ansatte i Norad og UD. En tilsvarende

evaluering fra 2007 kom frem til tilnærmet de samme konklusjonene, og disse medlemmer mener på denne bakgrunn at dette må følges opp av regjeringen. I så måte viser disse medlemmer til representantforslag fra Fremskrittspartiets fremmet høsten 2011 med forslag om at bruken av uavhengige evalueringer av bistanden trappes opp, samt tidligere forslag om at det etableres en uavhengig ekstern kontrollinstans for evaluering og kontroll av norsk bistand.

Disse medlemmer viser til at det norske selskapet Green Resources har mottatt norske bistandsmidler for prosjekter i Uganda og at støtten er evaluert av Norad gjennom et uavhengig konsulentbyrå. Disse medlemmer registrerer kritikken som er fremkommet fra blant annet Fremtiden i Våre Hender om at den primære informasjonskilden i evalueringen var selskapet som utførte prosjektene. Det er disse medlemmers mening at både UD og Norad må etterstrebe at evalueringer og rapporter kjennetegnes av et bredt og legitimt kildegrunnlag.

Disse medlemmer viser til at det i 2006 ble avdekket omfattende mislighold og korrupsjon i norskfinansierte bistandsprosjekter i Tanzania og at revisor mente at 150 mill. kroner sannsynligvis var gått bort i korrupsjon. Disse medlemmer er kjent med at Norge fikk tilbakebetalt midler fra Tanzania i 2011 som følge av misligholdet, og at det er første gang at Norge får tilbakebetalt midler fra et mottakerland av bistand. Disse medlemmer mener at UD og Norads håndtering av denne saken og flere andre liknende saker vitner om en systematisk kultur preget av hemmelighold, manipulering av uavhengige forskningsresultater og underkommunisering av kritiske revisjonsrapporter i de to organene. Disse medlemmer registrerer riksrevisors bemerkninger i saken om at risikovurderingene og kontrollen med norsk bistand ikke er god nok, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag om hvordan dette kan rettes på.

Disse medlemmer er bekymret over tilbakemeldinger fra Norads egne ansatte, slik denne fremsettes i Aftenposten 2. november 2011 om at det ikke er en kultur for selvkritikk i organisasjonen og at det er en frykt for å ta inn over seg kritikk av manglende kontroll med bistand og kritikk av bistandens effekt. Disse medlemmer viser til at flere forskere som arbeider med Etiopia fremsetter kritikk mot Utenriksdepartementet og Norad i Dagsavisen 24. mars i år og hevder at bistandsforvaltningen ikke ønsker kunnskap som kan bidra til å underminere eksisterende politikk.

Disse medlemmer mener disse funnene er svært alvorlige ettersom Norad forvalter milliarder av norske bistandskroner, og ber på denne bakgrunn

regjeringen om å komme tilbake med forslag til Stortinget om hvordan situasjonen kan bedres.

Disse medlemmer viser for øvrig til forslag fra Fremskrittspartiet under kap. 140 og vil ut fra en helhetsvurdering redusere bevilgningene til kapitlet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett, hvor det foreslås en noe mindre vekst i budsjettkapitlet enn regjeringens forslag sammenlignet med saldert budsjett for 2012. Disse medlemmer anser at Høyres forslag til innretning på norsk utviklings- og bistandspolitikk, med større grad av geografisk og tematisk konsentrasjon, vil forenkle og redusere administrasjonen på området og derigjennom bidra til økonomisk effektivisering. Disse medlemmer vil likevel påpeke viktigheten av god kontroll med norske bistandsmidler, gjennomsluttelige prosesser og et skarpt fokus på resultater og reell effekt fremfor økonomiske input-mål.

Kap. 144 Fredskorpset

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	52 650 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	44 200 000

Komiteen viser til at Fredskorpset gjennom 50 år har lagt til rette for utveksling av unge mennesker og yrkesaktive mellom virksomheter i Norge og land i sør, samt mellom land i sør. I tillegg til Fredskorpsets fem hovedsatsingsområder: forvaltning og effektivitet; partnerskap og utveksling; kunnskap og læring; nettverk og samfunn; organisasjon og samhandling, foretas det en systematisk vurdering av prosjekters bærekraft og hvorledes de forholder seg til menneskerettigheter.

Komiteen registrerer at det er foretatt budsjettekniske justeringer som innebærer overføring av ca. 10 mill. kroner fra administrasjon til tilskuddsposten (kap. 160 post 77).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norads siste evaluering av Fredskorpset i 2006 påviste flere utfordringer knyttet til organisasjonens forvaltning og prosjekter ute i felt, og at disse blant annet var relatert til at:

- Det må utvikles et kostnadseffektivt og transparent forvaltningssystem ettersom organisasjonen vokser.
- Det må etableres et komplett overvåkings- og resultatrapporteringssystem som også involverer sekundære partnere i u-landene.
- Strategidokumentene er formulert på en veldig bred og generell måte.

- Mangelen på operasjonelle målsettinger påvirker også aktiviteten ute i felt. Selv om Fredskorpsets aktiviteter knyttet til informasjon og kommunikasjon er relevante, så eksisterer det ingen overordnet strategi som forbinder de to.
- Det må etableres klare strategier for «utfasingsdelen» av prosjektene.

Disse medlemmer forutsetter at konklusjonene i rapporten er blitt fulgt opp av Norad, og at Stortinget på egnet måte kan informeres om dette.

Disse medlemmer ønsker at bedriftene og selskapene selv i større grad er med på å finansiere utvekslingsordningene gjennom Fredskorpset. Samtidig mener disse medlemmer at ordningene må fokusere på avtaler som har økonomisk vekst, offentlig-privat samarbeid og fattigdomsreduksjon som målsettinger.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ønsker en reduksjon og omlegging av det norske bistandsengasjementet, og reduserer følgelig bevilgningen til dette formålet og at dette også ses i sammenheng med bevilgningen under kap. 160 post 77.

Komiteens medlemmer fra Høyre har merket seg de til dels kritiske evalueringer som er gjort av Fredskorpsets drift, og ønsker å styrke andre kanaler for norsk utviklingsengasjement. Disse medlemmer viser derfor til Høyres alternative budsjett, hvor det foreslås en ytterligere reduksjon av støtten til administrasjon av Fredskorpset, noe utover regjeringens forslag. Dette må videre sees i sammenheng med bevilgningen over kap. 160 post 77.

Kap. 150 Bistand til Afrika

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 695 300 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 158 300 000

Komiteen har merket seg at utviklingen i Afrika fortsatt går i riktig retning, men at bildet er sammensatt. Den økonomiske utviklingen er positiv i en rekke land sør for Sahara. IMF forventer en vekst i BNP på 5,4 pst. for denne regionen i 2012, noe som er rundt 2 pst. høyere enn forventet global vekst. Komiteen anser dette som positivt, men vil understreke at en stor del av befolkningen i regionen fortsatt lever i ekstrem fattigdom. Tross den vedvarende veksten må komiteen konstatere at Afrika trolig ikke vil nå målet om å halvere fattigdommen innen 2015.

Komiteen har merket seg at barnedødeligheten er redusert og levealderen har økt svakt i de fleste av Norges samarbeidsland, men at sykdommer som

malaria, hiv og aids fortsatt gjør at levealderen forblir lav sammenlignet med andre verdensdeler. Komiteen vil derfor understreke at Afrika fortsatt må gis høyeste prioritet i norsk bistand og at det er sterke grunner til fortsatt å konsentrere en stor del av Norges bistandsinnsats nettopp om Afrika sør for Sahara.

Etter en langvarig trend med nedgang i voldelige konflikter og styrking av demokratiet i Afrika, har komiteen notert seg at det de siste årene har vært økende uro og politisk ustabilitet i flere land.

Den militante islamistiske organisasjonen Al-Shababs virksomhet i Somalia har lenge bidratt til vedvarende væpnet konflikt og terrorisme i denne delen av Øst-Afrika, men komiteen har notert seg rapporter om at bevegelsen det siste året er svekket. Det er etter komiteens syn et nytt bekymringsfullt trekk i Vest-Afrika at ekstreme islamister har tatt kontroll med den nordlige delen av Mali.

Komiteen må dessverre konstatere at krig og konflikt fortsatt er det største hinderet for utvikling i Afrika. Komiteen støtter derfor et fortsatt sterkt norsk engasjement for konfliktløsning og fredsbygging, ikke minst i land som Somalia, Sør-Sudan og Sudan. Komiteen ser også positivt på Norges innsats for gjenoppbygging og stabilisering av freden i post-konflikt-land som Burundi og Liberia. Komiteen har for øvrig merket seg at norsk støtte til regionalt samarbeid i Øst-Afrika for bekjempelse av sjørøveri er økt og at antall angrep fra pirater er blitt redusert. Komiteen støtter dette engasjementet, som er viktig både for regionens utvikling og internasjonal skipsfart.

Komiteen mener det går i riktig retning når innenlandske ressurser utgjør en voksende del av finansieringen av utvikling i Afrika, fordi bedre forvaltning av kontinentets naturressurser og varig vekst i egen økonomi er nødvendig for å redusere avhengigheten av internasjonal bistand, og for å sikre at inntekter fra utvinning av naturressurser kommer det brede lag av befolkningen til gode. Komiteen anser «Olje for utvikling» og «Ren energi for utvikling» som viktige initiativ som hjelper afrikanske land til å utnytte sine fossile og fornybare energiresurser på en mer effektiv og bærekraftig måte. Satsingen på fornybar energi, ikke minst det norske initiativet «Energy+», kan etter komiteens syn bli et godt bidrag til å forbedre både energitilgang og energieffektivisering. Komiteen har merket seg at regjeringen heretter vil føre bistand til fornybar energi under kap. 166 og at nedgangen i regionbevilgningen har sammenheng med dette.

Blant de største utfordringene Afrika står overfor det neste tiåret i arbeidet for økonomisk utvikling, er klimaendringer, miljøforringelse og dårligere matsikkerhet. Komiteen vil derfor framheve betydning

gen av styrket innsats for et klimarobust landbruk og høyere matsikkerhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener Norge må styrke satsingen på matsikkerhet og landbruk i Afrika betydelig de neste årene og har merket seg at regjeringen nå bekrefter at det vil følges opp.

Flertallet har gjennom årene konsekvent støttet en fortsatt sterk norsk innsats på helse- og utdanningsområdet. Flertallet har merket seg at oppfølgingen av FNs tusenårsmål har ført til at en høyere andel av barn i skolealderen gis skoleplass, men er samtidig klar over at dette dels skjer ved økninger i klassestørrelsen og at økningen av antall kvalifiserte lærere og godt undervisningsmaterieell ofte henger langt etter det som er nødvendig for å fylle skoletiden med god læring. Også den sterke økningen i vaksinedekningen er et meget positivt trekk ved utviklingen i regionen. Samtidig ser flertallet den mangelfulle utvikling av robuste helsesystemer som kan levere tjenestene til hele befolkningen på varig basis som en stor utfordring hvor det trengs klare forbedringer og økt innsats. Helse og utdanning er etter flertallets syn blant de innsatsområder som mest direkte når de brede fattige befolkningslag og forbedrer deres livssituasjon. Flertallet har derfor positivt notert seg at regjeringen i proposisjonen bekrefter at Norge fortsatt vil bidra til å styrke helse og utdanning gjennom flere bistandsformer og bistandskanaler i Afrika.

Utfordringene for Afrika sør for Sahara er fortsatt mange og store. Nær 40 pst. av befolkningen lever fortsatt i ekstrem fattigdom, og dette kontinentet vil trolig bli hardest rammet av klimaendringer. Flertallet mener at effektiv innsats for å løfte befolkningen i Afrika sør for Sahara ut av fattigdom må være en hovedsak i utviklingssamarbeidet i årene framover.

Komiteen vil understreke at ikke vekst alene, men også en mer rettferdig fordeling, er en forutsetning for å kunne avskaffe fattigdom.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Vestens forhold til de 54 landene på det afrikanske kontinentet i altfor mange år har vært preget av bistand og almisser som har skapt avhengighet og fratatt befolkningen i disse landene verdigheten. Internasjonal statistikk viser at u-landene mottok over 10 000 mrd. kroner i bistand i perioden 1960 til 2005, og at en betydelig andel av disse midlene tilfalt afrikanske land. Disse medlemmer er kjent med at Norge i perioden 1960 til 2011 ga om lag 370 mrd. kroner i bistand til u-landene, og at seks av de ti største mottakerne av norsk

bistand i perioden befinner seg i Afrika. Det er derfor med stor interesse disse medlemmer merker seg den stadig voksende andel politikere, forskere og journalister i u-landene generelt, og i Afrika spesielt, som nå tar nå til orde for å frigjøre seg fra bistand.

Disse medlemmer viser til at økonomisk vekst er den viktigste, enkeltstående faktoren knyttet til utviklingen av et demokratisk styresett og at konklusjonene i forhold til om bistand bidrar til slik vekst i beste fall er uklare. I enkelte tilfeller er det også disse medlemmers mening at bistanden blant annet har:

- bidratt til å undergrave og redusere kvaliteten på mottakerlandenes styresett
- bidratt til utviklingen av en korrupsjonskultur og fremveksten av korrupsjon i mottakerlandene
- bidratt til å holde diktatorer ved makten, og på den måten underminere en demokratisk utvikling i mottakerlandene
- ført til større ulikhet i mottakerlandenes befolkninger, og til fremveksten av lokale «bistandseliter»
- ført til avhengighet og brudd på kontrakten mellom politikere og velgere ved at politikerne har blitt mer ansvarlige overfor donorene

Disse medlemmer er av den oppfatning at det for hvert år blir klarere at økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon på det afrikanske kontinentet ikke skjer som følge av bistand, men i mange tilfeller på tross av bistand. Disse medlemmer har for eksempel merket seg konklusjonene i studier som hevder at fattigdommen i Afrika økte i perioden 1970 til 1998, da bistandsoverføringene til kontinentet var på sitt største. Disse medlemmer vil understreke at det finnes lyspunkter knyttet til utviklingen i Afrika de siste årene, og at det i flere land er positive tendenser, men må samtidig erkjenne at fremskrittene tar tid og at de ikke kommer i samme størrelsesorden som i andre deler av verden. Afrika er, slik disse medlemmer ser det et kontinent preget av mange udemokratiske regimer, høy grad av korrupsjon, lav innovasjonsrate og lite fokus på entreprenørskap, dårlig beskyttelse av eiendomsrettighetene, samt lite fokus på handelsfasilitering som er en medvirkende årsak til en komparativt sett marginal intra-regional og global handel og eksport.

Disse medlemmer er kjent med at bistandsavhengighet blant annet kan måles ved å se på bistandens andel av mottakerlandets bruttonasjonalprodukt, bruttonasjonalinntekt eller bistandens andel av et lands offentlige utgifter. Disse medlemmer viser til Verdensbankrapporten «Innovative financing for development» utgitt av forskerne Ketkar og Ratha et.al. (2009), som slår fast at bistanden til sør-

lige Afrika (unntatt Sør Afrika) vokste fra 11,7 mrd. dollar i 2000 til 37,5 mrd. dollar i 2006, og at dette utgjorde 8,2 pst. av bruttonasjonalproduktet i regionen. Det er imidlertid disse medlemmers mening at bistandens andel av bruttonasjonalprodukt i mange afrikanske land utgjør mer enn dette. Disse medlemmer merker seg rapportens konklusjon om at bistanden til regionen i tidsperioden utgjorde mer enn to og en halv ganger sammen av alle private ressursstrømmer som tilfalt landene i sørlige Afrika i det samme tidsrommet.

Disse medlemmer merker seg at det fra ulikt hold i regjeringen ofte påpekes at bistand bare utgjør en svært liten andel av de totale ressursstrømmene til afrikanske land. I så måte vil disse medlemmer vise til Dokument nr. 15:1303 (2009–2010), hvor det fremkommer at bistanden utgjør 34 pst. av Tanzanias statsbudsjett, og til Prop. 1 S (2010–2011) hvor det fremgår at statens egen finansiering av statsbudsjettet for første gang nådde over 50 pst. i Mosambik i 2010. Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål 439 fra Fremskrittspartiet i forbindelse med statsbudsjettet for 2013, om at bistandens prosentandel av offentlige utgifter utgjorde 33 pst. i Zambia og 61 pst. i Uganda.

Disse medlemmer er bekymret for konsekvensene av langsiktig bistandsavhengighet i afrikanske land, og at oppnåelse av Tusenårsmålene om bistand vil føre til at landene på kontinentet i ennå større grad vil bli avhengige av bistand. Disse medlemmer er kjent med konklusjonene i en studie som slår fast at bistand til land som allerede mottar mye, får liten eller ingen effekt. Bistand opp til åtte prosent av et lands bruttonasjonalprodukt tenderer til å ha ingen effekt, mens bistand over åtte prosent av BNP har en negativ effekt. Disse medlemmer viser videre til studien «Measuring absorptive capacity constraints to foreign aid» utført av forskerne Feeny og De Silva (2012) som analyserer terskelen for når u-landene er i stand til å nyttiggjøre seg av bistand og hvorvidt bistand kan ha negative effekter på mottakerlandenes styresett. Forskerne har utarbeidet en indeks over absorpsjonskapasitet, Index of absorptive capacity, som analyserer hvilke land som har svak evne til å nyttiggjøre seg av bistanden, men som likevel mottar høy andel bistand i forhold til bruttonasjonalprodukt. Indeksen fremhever at 24 land mottok bistand i 2008, som overgikk terskelen for når bistanden ikke har noen effekt eller har negativ effekt, og at 17 av disse landene befinner seg i Afrika. Disse medlemmer merker seg at bistanden til landene Sierra Leone, Liberia, Guinea-Bissau og Burundi er mer enn dobbelt så stor i forhold til hva landene klarer å nyttiggjøre seg av i henhold til studien. Disse medlemmer er enig i studiens konklusjoner om at den høye bistandsavhengigheten og samtidig lave absorpsjonskapasiteten kan

innebære både kortsiktige og langsiktige negative konsekvenser på styresett, demokrati og velferdsutvikling.

Disse medlemmer viser til studien «What determines exit from aid-dependence?» (februar 2012) utført av forskerne Hailu og Shiferaw tilknyttet UNDP som ser på hvordan avhengigheten av bistand har utviklet seg i u-landene de siste 60 årene. Disse medlemmer merker seg at mens en rekke land har redusert bistandsavhengigheten, så er denne økt i land som blant annet Benin, Madagaskar, Malawi, Uganda, Ghana, Sudan og Zambia. Disse medlemmer vil videre understreke viktigheten av studiens øvrige konklusjoner om at det er en sterk sammenheng mellom økte investeringer i u-landene og muligheten for å frigjøre seg fra bistandsavhengighet. Disse medlemmer registrerer at den Afrikanske Union på det Fjerde Høynivåforumet for bistandseffektivitet i Busan, Sør-Korea i 2011, uttalte at afrikanske lands agenda etter forumet primært skal være å redusere bistandsavhengigheten og etter hvert frigjøre seg helt fra bistanden. Disse medlemmer registrerer i så måte at denne strategien står i kontrast til regjeringens bistandspolitik i Norge ettersom bistandsbudsjettet har økt til over 30 mrd. kroner for 2013 og at man, jf. svar på budsjettspørsmål 518 fra Fremskrittspartiet i forbindelse med budsjettet, kun har planer om å utfase bistanden til Vest-Balkan i kommende periode.

Disse medlemmer merker seg med stor interesse rapporten «Africa can help feed Africa» utarbeidet av Verdensbanken i forkant av ministermøtet i den Afrikanske Union i Addis Abeba høsten 2012. Rapporten slår fast at Afrika kan bli selvforsynt med mat og unngå fremtidige sultkatastrofer og hungersnød dersom landene på kontinentet fjerner hindringene knyttet til handel med mat. Rapporten viser videre til at de samme landene kan tjene opp mot 20 mrd. USD per år på denne handelen, og at et konkurransedyktig marked for handel med mat først og fremst vil hjelpe den fattige delen av befolkningen på kontinentet. Det er disse medlemmers mening at rapporten gir støtte til Fremskrittspartiets syn om at handel og nedbygging av tollbarrierer også er veien å gå for å skape vekst og velstand i afrikanske land. Forskning som påviser at reduserte tollsatser vil kunne føre til flere tusen kroner i økt kjøpekraft for norske familier, samtidig som global frihandel vil kunne tilføre verdensøkonomien 1 500 mrd. kroner i året, hvor halvparten av midlene vil tilfalle de fattige landene, viser etter disse medlemmers mening at frihandel er en vinn-vinn-situasjon. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til forslag fra Fremskrittspartiet om å fjerne all toll på varer fra u-land, noe som også vil komme befolkningen i afrikanske land til gode.

Disse medlemmer registrerer at konklusjonene i rapporten fra Verdensbanken også støttes av FNs assisterende generalsekretær, Tegegnetwork Gettu, som i rapporten «Africa Human Development Report: Towards a food secure future» (2012) understreker at kontinentet ikke kan fortsette å be om matvarehjelp og at det er nok mat i Afrika til å fø befolkningen.

I så måte viser disse medlemmer også til Fremskrittspartiets forslag i kap. 161 om at det etableres et prøveprosjekt for utvikling av regionale markeder for mat, etablering av infrastruktur for såkornlagre samt et regionalt system for markedsinformasjon i Afrika.

Disse medlemmer ser alvorlig på konklusjonene i studien «Aiding conflict: The impact of US food aid on civil war» (januar 2012) utført av forskerne Nathan Nunn og Nancy Qian tilknyttet henholdsvis Harvard og Yale University om hvordan matvarehjelp påvirker konflikter og kriger i u-land. Studien viser til at økt matvarehjelp øker sannsynligheten for og varigheten av borgerkrig i mottakerlandene og at effekten er sterkest i land med høy grad av etnisk fragmentering. Disse medlemmer er kjent med studier utført ved Christian Michelsen Institutt som hevder at bistand kan øke korrupsjon og konfliktnivået i land med mange konkurrerende sosiale grupper, og at budsjettstøtte ikke anbefales gitt til slike land. Disse medlemmer viser til studien «Measuring ethnic, linguistic and religious fragmentation in the world» utført av forskerne Anckar, Eriksson og Leskinen ved Åbo Universitet (2002) som har utarbeidet en indeks over etnisk fragmentering. Disse medlemmer viser til at tre av fire afrikanske land som mottok budsjettstøtte fra Norge i 2011 har, ifølge forskerne en høy grad av etnisk fragmentering. Studien «Ethnic fractionalization and aid effectiveness» publisert av forskerne Hodler og Knight i det akademiske tidsskriftet *Journal of African Economies* (september 2011) bekrefter, slik disse medlemmer ser det, de ovennevnte funnene og viser til at bistand kan være ineffektiv og til og med skadelig i mange land i sørlige Afrika og i land med høy grad av etnisk fragmentering.

Disse medlemmer er kjent med at regjeringen i september 2012 undertegnet en avtale med Verdens matvareprogram (WFP) om årlig støtte tilsvarende 245 mill. kroner i fire år. Disse medlemmer forutsetter at norsk matvarehjelp ikke på noen måte bidrar til å øke konfliktnivået i de land som mottar slik hjelp.

Disse medlemmer viser til at pengeoverføringer fra migranter utgjør en stadig større andel av ressursbasen til befolkningen i u-land generelt og i Afrika spesielt. Disse medlemmer mener at slike pengeoverføringer kan føre til velstandsvekst

og økt fattigdomsreduksjon, men kan også bidra til å hemme vekst og investeringer under gitte vilkår. I denne sammenheng registrerer disse medlemmer konklusjonene i studien «Remittances and the financing of terrorism in Sub-Saharan Africa: 1974–2006» utført av forskerne Elu og Price (juli 2012) om at pengeoverføringer til sørlige Afrika er involvert i terrorisme og terroraktiviteter. Det er alvorlig dersom slike midler er involvert i denne typen aktiviteter, og slik disse medlemmer vurderer det, burde regjeringen forsikre seg om at dette ikke er tilfellet for midler kanalisert fra Norge.

Disse medlemmer viser til den positive samvariasjonen mellom åpenhet i økonomien, vilkårene for næringslivet og økonomisk vekst. Mens mange afrikanske land har et høyt korrupsjonsnivå slik dette måles på Transparency Internationals årlige korrupsjonsindeks, så er disse medlemmers mening at færre reguleringer og mindre byråkrati ofte betyr dårligere vilkår for korrupsjon. Dette er, slik disse medlemmer ser det, et viktig argument for å forbedre vilkårene for næringslivet samt bidra til mer åpenhet i økonomiene i afrikanske land.

Disse medlemmer viser til studien «Trading on Time» av forskerne Djankov et. al. (2010), hvor det fremheves at for hver ekstra dag et produkt forsinkes fra produksjonsstedet reduseres handelen med 1 pst. og at de negative effektene er størst for råvarer og produkter med begrenset holdbarhet. Mange afrikanske land har store utfordringer knyttet til utbygging og vedlikehold av infrastruktur som veier, havner og jernbane, men disse medlemmer registrerer at studien anslår at bare om lag 25 pst. av forsinkelsene i de 98 utvalgte landene skyldtes dårlig infrastruktur. 75 pst. av forsinkelsene kom som følge av byråkrati, korrupsjon, tungvint tollklarering, kompliserte skatteregler, utallige inspeksjoner og så videre, og disse medlemmer merker seg at disse problemene var spesielt presserende i land uten kyststripe. Det er disse medlemmers mening dårlig styresett som bidrar til fattigdom, og ikke omvendt. Worldwide Governance Indicators Project 1996–2010 viser også til at en rekke fattige land er mer velstyrte enn flere industrialiserte land i Vesten.

Utilfredsstillende handelsfasilitering påvirker handel, og hindrer råvarebaserte økonomier i å eksportere tidssensitive jordbruksprodukter og bearbejdede varer til det internasjonale markedet. Slike tidssensitive produkter har ofte høyere verdi, noe som etter disse medlemmers mening medfører at den totale eksportstrukturen i land preget av dårlig handelsfasilitering fortsetter å være preget av eksport av varer med lav verdi.

Disse medlemmer er samtidig kjent med statistikk som viser at mens vestlige land reduserte sine tariffene med 84 pst. i perioden 1983 til 2003, så

var det tilsvarende tallet for sørlige Afrika kun 20 pst. Disse medlemmer viser også til at det å redusere tiden det tar å eksportere en vare med 10 dager vil ha en større effekt på u-landenes økonomi enn ytterligere handelsliberalisering i Europa eller Nord-Amerika. Disse medlemmer merker seg at det i Verdensbankens Doing Business Report 2011 fremkommer at det å starte en bedrift koster 18 ganger mer i sørlige Afrika enn i OECD-høyinntektsland (justert for inntekt per capita). Disse medlemmer viser til Doing Business Report 2012 hvor det fremkommer at innhenting av dokumentasjon for å starte opp en bedrift i de fleste landene i Afrika krever at man møter en representant fra myndighetene, noe som er svært kostnadsdrivende og ofte øker risikoen for korrupsjon. Hele 9 av de 10 landene med dårligst verdi på Doing Business Report 2013 befinner seg i Afrika, noe som disse medlemmer mener synliggjør at landene i Afrika til tross for fremskritt på enkelte områder har en lang vei å gå i forhold til å gjøre vilkårene bedre for næringsliv og privat sektor.

Disse medlemmer viser til studien «The impact of aid for trade facilitation on the costs of trading» utarbeidet av forskerne Königer et. al (2011) tilknyttet det tyske forskningssenteret ZBW om at handelsbarrierer som reguleringer, restriksjoner og kommunikasjonsutfordringer spiller en stadig større rolle i arbeidet med økt handelsfasilitering. Studien anslår at å redusere såkalt «red tape» med 1,5 pst. medfører økt handel tilsvarende mellom 3 og 8,75 pst. Disse medlemmer merker seg i så måte også konklusjonene i studien «Aid for trade facilitation» utarbeidet av forskerne Helble et. al (2012) og publisert i den akademiske journalen Review of World Economics som påviser en positiv sammenheng mellom bistand til handelsfasilitering og økt handel og at denne sammenhengen er sterkere for eksport enn for import. Studien anslår at 1 pst. økning i bevilgningene til handelsfasilitering (om lag 220 mill. USD i 2008) tilsvarer om lag 290 mill. USD i økt eksport fra mottakerlandet. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ønsker å opprette en egen ekspertgruppe for å bistå u-landene generelt, og afrikanske land spesielt i å treffe egnede tiltak knyttet til forsering av byråkrati og andre hindringer knyttet til handel, investeringer og fremveksten av et levedyktig, privat næringsliv og at dette er redegjort for under kap. 161.

Disse medlemmer er av den oppfatning at Afrika er et kontinent hvor vilkårene for privat næringsliv og private bedrifter er særlig utfordrende. Disse medlemmer viser til studien «Foreign aid for innovation: The missing ingredient in private sector development» (desember 2011) utført av forskeren Wim Naudé tilknyttet United Nations University om hvordan bistand til innovasjon og entreprenør-

skap har utgjort en uforholdsmessig lav andel av vestlige lands bistandsbudsjetter. Disse medlemmer viser til «Global entrepreneurship and development index» (GEDI) 2012, utarbeidet av amerikanske Heritage Foundation og George Mason University som analyserer forutsetningene og vilkårene for entreprenørskap og innovasjon i verdens land. Disse medlemmer registrerer at ingen afrikanske land er blant de beste hva gjelder disse variablene. På denne bakgrunn viser disse medlemmer til at Fremskrittspartiet under kap. 161 ønsker å opprette en handelsfasiliteteringsenhet for å stimulere til utvikling av privat næringsliv, innovasjon og entreprenørskap i Afrika, hvor resultatbaserte indikatorer identifiserer reformvillige u-land som på konkurransemessig basis utløser midler til prosjekter.

Disse medlemmer mener Norge og de vestlige landene må ta initiativ til å gi u-landene langt bedre vilkår for import utover hva som ligger i det eksisterende GSP-systemet og hvordan dette praktiseres. Disse medlemmer registrerer at Norge på Center for Global Development sin «utviklingsindeks» for 2013 nok en gang havner blant de aller dårligste landene i Vesten når det gjelder usolidariske tollbarrierer overfor u-landene. Disse medlemmer merker seg regjeringens forslag til endringer i GSP-ordningen for 2013, og at endringene har en provenyeffekt på om lag 9 mill. kroner. Dette utgjør, basert på disse medlemmers utregning, en kostnad tilsvarende 0,39 pst. av den totale økningen i bistandsbudsjettet for 2013. Dette grenser til et hån mot u-landene som ønsker å eksportere sine produkter til Norge, og disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har lansert et forslag, jf. Dokument 8:139 S (2011–2012) om endringer i den norske praktiseringen av GSP-systemet for handel med utviklingsland som gir langt bedre preferanser for u-landene.

Disse medlemmer er på prinsipielt grunnlag skeptiske til bruken av indikative tilsagn til mottakerlandene ettersom det medfører ytterligere klientifisering og bistandsavhengighet for disse landene. I tillegg mener disse medlemmer at mottakerland som over lengre tidsrom kan budsjettere med forutsigbare inntekter fra bistand, ikke vil ha insentiver til reform og omstilling. Disse medlemmer er i så måte positive til signalene fra regjeringen om at slike tilsagn vil begrenses i statsbudsjettet fra 2013 og fremover.

Disse medlemmer er også skeptiske til at regjeringen benytter direkte budsjettstøtte som utbredt virkemiddel i bistandspolitikken, noe som vil kunne føre til ytterligere bistandsavhengighet. Disse medlemmer viser til at det i 2011 ble utbetalt 872,4 mill. kroner i budsjettstøtte, og at landene Tanzania, Mosambik, Zambia og Burundi mottok

slik støtte i Afrika. Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens undersøkelse av resultatorienteringen i norsk bistand, jf. Dokument 3:4 (2010–2011) hvor det slås fast at det er vanskelig å spore effektene av norsk budsjettstøtte i mottakerlandene. Riksrevisjonen har i flere rapporter påpekt at kontrollen med sluttbruken av slik støtte er svak, og at risikoen for misbruk av midler er høy. Disse medlemmer viser videre til at land som mottar norsk utviklingshjelp, er rangert blant de mest korrupte på antikorrupsjonsorganisasjonen Transparency International sin liste for 2011 og at mange av de verste landene befinner seg i Afrika. Disse medlemmer viser til at flere anerkjente korrupsjonsforskere har påvist at direkte budsjettstøtte øker insentivene for korrupsjon i bistanden.

Pirattrusselen utenfor Afrikas Horn og i Indiahavet utgjør, i tillegg til den menneskelige faktor en stor utfordring for verdenshandelen. Disse medlemmer mener at landene i Nord-Afrika, Midtøsten og Øst-Afrika nå må ta et langt større eierskap til problemet og bidra sammen med det internasjonale samfunnet til å bekjempe denne trusselen.

Disse medlemmer viser til Rwanda, som de siste årene har nedgradert sin avhengighet av bistand og gjort dyptgripende og næringsvennlige reformer i privat sektor samt økt skattefinansieringen av regjeringens budsjett. Disse medlemmer viser imidlertid til konklusjonene i IMF-studien «Foreign aid and revenue: Still a crowding out effect» utført av forskerne Benedek et.al. (juli 2012) om at det er en negativ sammenheng mellom gavebistand og skatteinntekter, og en positiv sammenheng mellom gavebistand og økt skatt på handel. De negative effektene av bistand er særlig store i lavinntektsland og land med svakt utviklede institusjoner, og disse medlemmene merker seg dette. Det er etter disse medlemmers mening viktig at Norge kanalisere bistanden slik at de negative effektene minimeres.

Disse medlemmer er kjent med at Sør-Sudan ble en egen stat 9. juli 2011, og at Sudan har vært en betydelig mottaker av norsk bistand gjennom mange år. Disse medlemmer er av den oppfatning at det nye landet vil motta betydelige bistandsmidler i løpet av de neste årene, men at det ikke så langt er gjort studier av hvordan bistanden vil påvirke landets politiske system og økonomi og hvilke negative effekter bistanden vil kunne ha. Disse medlemmer mener regjeringen bør ta til orde for en slik evaluering og orientere Stortinget i saken. Samtidig er disse medlemmer kjent med tall som viser at offentlige tjenestemenn i Sør-Sudan har plyndret statskassen for om lag 4 mrd. USD i løpet av de siste årene. Det er disse medlemmers mening at hensynet til fred og stabilitet i Sør-Sudan og i forholdet

til Sudan aldri må innebære at man kompromitterer i forhold til nulltoleransen for korrupsjon.

Disse medlemmer viser til at Zimbabwe ble omtalt som «Afrikas kornkammer» ved uavhengigheten i 1980. Under diktator Robert Mugabe og hans parti Zanu-Pf har imidlertid landet utviklet seg til å bli, slik disse medlemmer vurderer det, en politisk, økonomisk og humanitær katastrofe som er i ferd med å destabilisere hele regionen. Mens Mugabe, hans maktapparat og de land som har støttet regimet må bære hovedansvaret for den tragiske utviklingen, har de internasjonale donorene som støttet Mugabe lenge etter at han hadde vist sine diktatoriske tendenser, også et betydelig ansvar. Norge er, etter disse medlemmers mening intet unntak, selv om man fra norske myndigheters side stanset bistandssamarbeidet med myndighetene i Zimbabwe i 2002. Mens Norge var blant de siste landene til å stanse det bilaterale bistandssamarbeidet med regjeringen i Zimbabwe, registrerer disse medlemmer at man fra norsk side uttrykte støtte til maktdelingsavtalen mellom regjeringen og opposisjonen i landet i februar 2009.

Disse medlemmer viser til at EU tidligere i år ga uttrykk for at man ville gjenoppta den direkte bistanden til Zimbabwe samt oppheve noen av reisestriksjonene for regimets støttespillere dersom folkeavstemningen om ny grunnlov gikk som planlagt høsten 2012. Disse medlemmer er kjent med at folkeavstemningen, som skulle avholdes våren 2012, nå er utsatt til tidligst 2013 sammen med presidentvalget i landet. Disse medlemmer registrerer at også IMF per oktober 2012 opphevet noen av restriksjonene for bistand og teknisk assistanse til Zimbabwe. Disse medlemmer er motstandere av dette basert på tidligere erfaringer om at president Mugabe ikke ønsker demokrati og frie valg i landet. Til tross for klausuler i samlingsregjeringens plattform om at volden skal opphøre, så fortsetter ZANU-PFs overgrep mot opposisjonelle. Slik disse medlemmer ser det vil en oppmykning i sanksjonene på dette tidspunktet bidra til å legitimere president Mugabes strategi om å svekke opposisjonen i landet. Disse medlemmer er samtidig skuffet over at sanksjonene mot regimet og ZANU-PFs ledelse ikke er overholdt av en rekke europeiske land ettersom Mugabe og hans støttespillere har foretatt flere reiser til Europa. Disse medlemmer mener Norge må avstå fra ethvert forsøk på å gjenoppta bistanden til landet samt myke opp sanksjonene før Zimbabwe gjennom frie, rettfærdige valg velger ny konstitusjon og president.

Disse medlemmer mener at SADC og mange av nabolandene har spilt en lite konstruktiv rolle i forhold til Zimbabwe og Robert Mugabe. Spesielt skadelig mener disse medlemmer det var

da SADCs valgobservatørkorps ved flere anledninger anerkjente de tidligere valgene i landet som frie og rettfærdige til tross for omfattende valgfusk, stemmekjøp, vold og trusler mot opposisjonens kandidater og velgere. Disse medlemmer ber regjeringen inngå i dialog med Sør-Afrikas president Jacob Zuma, som leder SADCs avdeling for Zimbabwe, for å gjøre det klart at organisasjonens kredibilitet, legitimitet og dertil hørende bistand fra Norge vil bli stilt spørsmål ved dersom man ikke setter de strengeste standarder til åpenhet og demokrati i prosessen rundt folkeavstemningen og presidentvalget i Zimbabwe i 2013.

Disse medlemmer er kjent med at Norge i 2011 ga om lag 163 mill. kroner i bilateral bistand til Etiopia og at landet siden 2005 har mottatt mer enn 1,5 mrd. kroner i bistand fra Norge. Tidligere president Meles Zenawi var en av de viktigste støttespillerne til den norske regjeringen i forhold til å oppnå en avtale om finansiering av klimagasskutt i u-landene og Energi+-initiativet. Disse medlemmer har merket seg at påstander fremmet de siste årene om at etiopiske myndigheter har benyttet bistand, også fra Norge, til å slå hardt ned på opposisjonen og kritikerne av regimet i landet, har blitt fremsatt av flere ulike organisasjoner de to siste årene. Disse medlemmer registrerer at både etiopiske myndigheter og internasjonale donorer har avvist disse påstandene, og at man fra norsk side viser til at den såkalte Development Assistance Group (DAG) foretok en evaluering i begynnelsen av 2010 uten å kunne finne belegg for en slik politisering av bistanden. Det er derfor med stor interesse disse medlemmer merker seg uttalelsene fra Verdensbankens direktør i Etiopia, Ken Ohashi, om at donorenes undersøkelser i så henseende ikke var lagt opp for å kunne avdekke eventuell politisering av bistanden slik flere kilder hevder er tilfellet. Disse medlemmer forventer at norske myndigheter umiddelbart foretar de nødvendige, uavhengige undersøkelser av bistandsporteføljen til Etiopia for å avdekke eventuelt mislighold og politisering. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet hadde en delegasjon i Etiopia høsten 2010, og at delegasjonen sågar hadde møte med en organisasjon som menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch mener er et virkemiddel for regimet i å forfordle bistanden til sine støttespillere.

Disse medlemmer viser til rapporten «Twenty years of collapse and counting: the cost of failure in Somalia» utgitt av Center for American Progress (september 2011), som slår fast at mens verdenssamfunnet har brukt over 306 mrd. kroner i bistand til Somalia de siste 20 årene, så er situasjonen i landet like ille eller sågar verre enn hva den var tidligere. Disse medlemmer mener at det internasjonale samfunnet og også Norge har et betydelig

ansvar for denne situasjonen og at man må tenke nytt i forhold til hva som kreves for at situasjonen i landet skal bli bedre. Disse medlemmer viser til at Norge har gitt betydelig bistand til Somalia de siste årene og at landet mottok 415 mill. kroner i bilateral støtte fra Norge i 2011.

Disse medlemmer er kjent med en rekke avsløringer de siste årene om at også humanitær bistand og nødhjelp i Somalia misbrukes og forsvinner i korrupsjon. Samtidig er det disse medlemmers mening at kanalisering av midler gjennom frivillige organisasjoner og multilaterale kanaler ikke nødvendigvis medfører bedre kontroll med midlene.

Disse medlemmer viser til at FNs overvåkningsgruppe for Somalia og Eritrea oversendte en konfidensiell rapport til FNs Sikkerhetsråd i juni 2012, og at rapporten på om lag 200 sider avdekker omfattende korrupsjon og mislighold knyttet til bistand gitt til Somalia de siste årene. Disse medlemmer merker seg blant annet rapportens påstander om at så mye som 70 pst. av bistanden gitt til landet i perioden 2009–2010 har «forsvunnet», og at så vel presidentens kontor, statsministeren og parlamentspresidenten har vært involvert i det omfattende misligholdet. Disse medlemmer er enig i konklusjonene som trekkes opp i rapporten om at de ansvarlige burde underlegges sanksjoner i regi av FNs Sikkerhetsråd, og ber regjeringen ta initiativ til dette gjennom relevante kanaler i FN. Disse medlemmer er også kjent med innholdet i en rapport fra Verdensbanken offentliggjort i mai 2012 om at det er et stort misforhold mellom hva overgangsregjeringen i Somalia (TFG) mottok i bistand og hva TFG rapporterte til befolkningen og donorene. I denne sammenhengen vil disse medlemmer understreke viktigheten av åpenhet knyttet til bistandstransaksjoner slik dette problematiseres i rapporten «Aid Transparency Index 2012» utarbeidet av Publish what you fund-kampanjen. Disse medlemmer registrerer at Norge oppnår «moderat» verdi på indeksen, og mener det er behov for å gjøre forbedringer i hvordan regjeringen rapporterer om bistand samt stille tilsvarende krav til mottakerlandene om åpenhet.

Disse medlemmer viser til at Somalias nye nasjonalforsamling ble tatt i ed i august 2012, og at landets nye president Hassan Sheikh Mohamud ble innsatt i embetet i september i år. Disse medlemmer vil advare mot at Somalias økonomi på nytt blir dominert av bistand og nødhjelp, med de negative konsekvenser dette medfører.

Disse medlemmer viser til studien «Peacebuilding without external assistance: Lessons from Somaliland» (2010) utarbeidet av Nicholas Eubank tilknyttet amerikanske Center for Global Development. Studien fremhever at fraværet av ekstern bistand har økt privat sektor og næringslivets rolle i

samfunnsbyggingen, noe som også har bidratt positivt til politisk forsoning. Videre har fraværet av bistand bidratt til en utpreget konsensuskultur og kooptering av opposisjonsgrupper. Disse medlemmer merker seg disse konklusjonene, og at fraværet av bistand også har medført en sterkere samfunnskontrakt mellom myndighetene og befolkningen ved at førstnevnte har måttet stå til ansvar overfor sistnevnte og ikke i større grad overfor internasjonale donorer. Disse medlemmer merker seg også at studien understreker at bistand ville utkurrert privat sektor i landet, samt risikert å forstyrre maktbalansen i området. Disse medlemmer mener eksempelet Somaliland viser at u-land kan klare seg uten bistand, og at bistand i mange tilfeller kan ha negative effekter på et lands styresett.

Disse medlemmer viser til at Norge startet å gi bistand til Tanzania på begynnelsen av 1960-tallet og at landet siden 1966 har vært en av de viktigste samarbeidspartnere for Norge i utviklings samarbeid. Tanzania er det landet som totalt har mottatt mest bistand fra Norge tilsvarende mer enn 15 mrd. kroner, og mottok 3. mest bistand fra Norge i 2011 med om lag 640 mill. kroner. Bistandens andel av bruttonasjonalinntekten i landet har holdt seg relativt stabilt på rundt 13 pst. de siste 10 årene, og disse medlemmer er skuffet over at landets myndigheter ikke har klart å skape en mer uavhengig ressursbase over disse årene. Disse medlemmer registrerer svaret på budsjettspørsmål 529/530 fra Fremskrittspartiet i forbindelse med utenriksbudsjettet for 2013 om at Tanzania i 2010 mottok over 320 bistandsdelegasjoner og at landet har innført såkalt «quiet time» hvor myndighetene begrenser antallet utenlandske delegasjonsbesøk for å konsentrere seg om budsjettet. Disse medlemmer mener nå, etter å ha gitt bistand til landet i over 50 år, at det er på tid at Norge utfaser den tradisjonelle bistanden til Tanzania og inngår gjensidig forpliktende nærings- og handels-samarbeid med landet.

Disse medlemmer viser til at det de siste årene er avdekket omfattende korrupsjonssaker i landet som også involverer norske midler, og at Tanzania tilbakebetalte om lag 11,5 mill. kroner til Norge i 2011 for avdekket mislighold av bistand. Disse medlemmer vil videre vise til at det i begynnelsen av 2012 ble avdekket korrupsjon i et norskstøttet prosjekt for REDD+ i regi av World Wildlife Fund (WWF) i landet og at saken resulterte i at mer enn 10 personer i WWFs ledelse i landet enten trakk seg eller ble sparket. Komiteen registrerer at kostgodtgjørelse sto sentralt i etterforskningen av det avdekkede misbruket. Disse medlemmer mener det eksisterer en systematisk og omfattende korrupsjonskultur i landet, og at norske myndigheter ikke har tilstrekkelig kontroll med midlene som bevilges. Til

tross for korrupsjonsrisikoen vil Norge gi flere milliarder i bistand til landet de neste årene, blant annet gjennom klima- og skogsatsingen. Disse medlemmer viser til riksrevisjonens undersøkelse av resultatorienteringen i norsk bistand, jf. Dokument 3:4 (2010–2011) hvor det slås fast at det er vanskelig å dokumentere resultater av bistanden i landet. Disse medlemmer merker seg riksrevisjonens kommentarer om at:

«Både mindre alvorlig korrupsjon og korrupsjon i storskala foregår i det tanzanianske politiske og administrative systemet. Ifølge et notat er det ambasadens inntrykk at det er etablert praksis å forsøke å tappe bistandsmidler, både hos myndighetene og hos de frivillige organisasjonene. Det bekreftes i intervju med Kirkens Nødhjelps landkontor i Tanzania, som peker på at det foregår organisert misbruk av bistandsmidler i Tanzania».

Basert på disse funnene mener disse medlemmer det er grunnlag for å stille spørsmål ved bistandens rolle i å bidra til en korrupsjonskultur i Tanzania.

Disse medlemmer reduserer på denne bakgrunnen bevilgningene til dette kapitlet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti foreslår å øke bevilgningen til kap. 150 post 78, Bistand til Afrika, med 150 mill. kroner utover regjeringens forslag. Tilleggsmidlene skal primært brukes til å sikre bedre utdanning og dessuten bidra til et mer klimarobust landbruk og større matsikkerhet på verdens fattigste kontinent.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative budsjett og sin hovedmerknad. Disse medlemmer ønsker å effektivisere norsk utviklingspolitikk gjennom en geografisk og tematisk konsentrasjon rundt helse og utdanning, særlig på det afrikanske kontinent, og bruk av virkemidler knyttet til investeringer og næringsutvikling. Norsk støtte til Afrika bør øke, men først og fremst gjennom andre virkemidler og over andre budsjettkapitler enn bilateral stat-til-stat-bistand. Samtidig er disse medlemmer svært bevisst utfordringene knyttet til bistandsavhengighet og perverterte insentiver på mottakersiden, og har merket seg at hovedmottakerland av norsk bistand, som Tanzania, til tross for massiv bistand gjennom årtier, fortsatt har store utfordringer med å omsette en massiv internasjonal støtte til reell utvikling for landets innbyggere. Disse medlemmer vil understreke at nasjonal politisk vilje og evne til reform er avgjørende for å skape varig utvikling.

Disse medlemmer er videre sterkt bekymret for den demokratiske og menneskerettslige situasjo-

nen og utviklingen i enkelte land som mottar betydelig norsk utviklingshjelp, som Etiopia, Sudan og Uganda, og mener at dette bør ha klare budsjettkonsekvenser for disse landene gjennom redusert norsk støtte.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser for øvrig til sin hovedmerknad og til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor Kristelig Folkeparti innenfor rammen av et høyere bistandsbudsjett foreslo å øke kap. 150, Bistand til Afrika, med 400 mill. kroner utover regjeringens forslag i Prop. 1 S (2012–2013). Dette medlem har merket seg at regjeringen over tid har redusert regionbevilgningen til verdens fattigste kontinent og svekket den relative satsing på Afrika i norsk bistand.

Kap. 151 Bistand til Asia

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	939 500 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	939 500 000

Komiteen viser til den betydelige økonomiske utvikling som har funnet sted i Asia gjennom de siste tiårene, og merker seg at flere av verdens ledende økonomier i dag befinner seg i verdensdelen. Veksten har fortsatt gjennom en krevende periode for verdensøkonomien, med 8,2 pst. i Øst-Asia og Stillehavsområdet og 6,6 pst. i Sør-Asia i 2011.

Komiteen ser positivt på at tusenårs målet om halvering av fattigdom innen 2015 er oppnådd i Øst-Asia og Stillehavsområdet.

Komiteen har merket seg den positive utviklingen i Burma/Myanmar som har funnet sted de siste to årene. Komiteen støtter et norsk engasjement for videre utvikling i landet, men vil peke på betydelige gjenstående utfordringer med tanke på håndhevelse av menneskerettigheter, beskyttelse av minoriteter, demokratisering og utviklingen av en fungerende rettsstat. Det er viktig at det internasjonale samfunn, inkludert Norge, fortsetter å stille krav til og arbeide med myndighetene i landet.

Komiteen anser situasjonen i Afghanistan og Pakistan som meget krevende – politisk, sikkerhetsmessig og med hensyn til økonomisk utvikling. Utviklingen i disse landene er av stor betydning for stabilitet både i regionen og globalt, og krever betydelig internasjonal oppmerksomhet med et bredt spekter av virkemidler. Det norske engasjementet i Afghanistan fortsetter, både sivilt og militært.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forskning som påviser at bistand ikke har hatt noen signifikant positiv effekt på økonomisk utvikling i Asia. Millioner av mennes-

ker har arbeidet seg ut av fattigdom i land som Kina og India, til tross for at disse landene mottar minimalt med bistand. Disse medlemmer viser til at den økonomiske utviklingen som skjøt fart i Hong Kong og Singapore på 1950-tallet, i Sør-Korea og Taiwan på 1960-tallet, Thailand og Malaysia på 1970-tallet, Kina på 80-tallet og India og Vietnam på 90-tallet, sammenfaller med perioder da disse landene begynte å utvikle liberale og stabile økonomiske institusjoner med frihandel som fundament.

Disse medlemmer mener at de senere års økonomiske utvikling i en rekke land i Asia og i BRICS-landene tilsier at Norge reduserer eller avslutter sitt bistandsengasjement i disse landene. Disse medlemmer viser for eksempel til at India de siste årene har tatt til orde for å etablere et eget bistandsbyrå kalt Indian Agency for Partnership in Development som vil kanalisere bistand tilsvarende om lag 11 mrd. USD til mottakerlandene over de neste årene. Russland er i ferd med å opprette en egen bilateral bistandsorganisasjon, og Kina har over flere tiår bevilget bistand til utvalgte partnere. Det kan, slik disse medlemmer ser det, vanskelig forsvares at Norge for eksempel gir bistand til India når India selv har betydelige midler til å drive slik virksomhet. Disse medlemmer mener at dette burde være en god anledning til å få fart på forhandlingene om en frihandelsavtale mellom Norge/EFTA og India, som vil kunne gi betydelige fordeler for befolkning og næringsliv i begge land.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i en studie presentert under det 41. finansministermøtet i den Sørasiatiske Samarbeidsorganisasjonen (ASEAN) i Bangkok (august 2009) som viser at regional frihandel blant de ti medlemslandene vil kunne øke landenes bruttonasjonalprodukt med 3,83 pst. Disse medlemmer viser til at frihandelsavtalen mellom Kina og ASEAN (CAFTA) som ble iverksatt fra januar 2010, innebærer verdens største frihandelsområde som omfatter en befolkning på om lag 1,8 mrd. mennesker, og samlet bruttonasjonalprodukt og handel tilsvarende flere billioner dollar. Disse medlemmer viser til at de ni landene Australia, Brunei Darussalam, Chile, Malaysia, New Zealand, Peru, Singapore, Vietnam og USA ble enige om de grove trekkene i Trans-Pacific Partnership 12. november 2011 og at dette vil kunne danne grunnlaget for verdens største frihandelsområde med en befolkning på nesten 3 milliarder mennesker på begge sider av Stillehavet. Det er disse medlemmers mening at Norge, for å unngå konkurransevridende effekter, må ha en særlig offensiv holdning i forhold til slutføring av eksisterende frihandelsavtaler samt innlede forhandlinger med nye stater og partnerskap i dette området.

Disse medlemmer viser til en studie utført av de to norske forskerne Eriksen og De Soysa (2009) ved NTNU/PRIO som fremhever at økonomisk frihet, slik som blant annet måles i den årlige indeksen Economic Freedom of the World, samvarierer sterkt med bedre vern om menneskerettighetene. Forskerne slår fast at dette tilbakeviser påstandene, som for eksempel fra den amerikanske forfatteren Naomi Klein, om at nyliberale reformer fører til menneskerettighetsbrudd. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i en studie utført av de to amerikanske professorene Carden og Lawson (2010) som viser til at brudd på menneskerettighetene på sikt reduserer graden av økonomisk liberalisering og frihandel.

Disse medlemmer er kjent med at internasjonale donorer ga om lag 240 mrd. kroner i bistand til Afghanistan i perioden 2001 til 2009, og at Afghanistan mottok 777 mill. kroner fra Norge i 2011. Totalt har Norge bevilget 5,4 mrd. kroner i bistand til Afghanistan i perioden 2001 til 2011. Disse medlemmer er innforstått med at behovene innenfor områder som infrastruktur, helse og næringsliv er enorme i landet, men registrerer samtidig uttalelsene fra Ashley Jackson i bistandsorganisasjonen Oxfam i Afghanistan om at fokuset ikke primært bør være på å øke bistanden men heller øke kvaliteten på den bistanden som allerede gis. Disse medlemmer viser til en FN-undersøkelse fra januar 2010 som påviste at så mange som 52 pst. av de spurte afghanerne mente at bistandsorganisasjonene i landet var korruperte og at de bare var i landet for å tjene penger. Disse medlemmer merker seg tidligere undersøkelser utført av blant annet UNODC hvor det fremkommer at lokalbefolkningen i Afghanistan anser korrupsjon som den aller største utfordringen i landet.

Disse medlemmer viser til rapporten «Aid and Conflict in Afghanistan» (2011) utarbeidet av den anerkjente forskningsorganisasjonen Crisis Group hvor det fremsettes påstander om at en rekke sikkerhetsselskaper i Afghanistan bestikker kontraktører for å sikre seg kontrakter, og at de i neste omgang bestikker opprørere, politikere og representanter fra lokale myndigheter, noe som øker prisen på gjenoppbyggingsprosjekter i landet. Rapporten «Commission for Wartime Contracting in Iraq and Afghanistan» som ble oversendt den amerikanske kongressen tidligere i år, slo fast at subkontraktører betalte opp mot 20 pst. av prosjektenes budsjetter i beskyttelsespenger til opprørere øst i landet. Crisis Group viser til at opp mot 10 pst. av internasjonal bistand til Afghanistan kan gå med til bestikkelser og beskyttelsespenger til Taliban. Disse medlemmer viser til at amerikanske myndigheter har iverksatt undersøkelser som følge av påstander om at lokale organisasjoner og subkontraktører i Afghanis-

tan betaler bestikklser og beskyttelsespenger til Taliban og andre opprørsgrupper for å kunne iverksette og fullføre prosjekter i landet.

Disse medlemmer viser til tilsvarende uttalelser fra blant annet professor Andrew Wilder fra Tufts University som talte på et seminar hos Institutt for fredsforskning (Prio) i fjor. Wilder uttalte at opp mot 10 pst. av bistanden til Afghanistan kan gå til Taliban, og at bistanden på denne måten har vært med på å underminere utviklingen i landet. Disse medlemmer merker seg at det i Danmark har foregått en debatt om hvorvidt dansk bistand går til Taliban etter at avisen Jyllandsposten ved bruk av flere navngitte kilder hevdet dette i en serie artikler i 2010. Disse medlemmer viser til det betydelige utviklingspolitiske engasjementet Norge innehar i Afghanistan både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler. På denne bakgrunn er det disse medlemmers mening at regjeringen burde avkrefte hvorvidt også norsk bistand risikerer å finansiere Taliban og andre opprørsgrupper i Afghanistan og Pakistan. Disse medlemmer vil samtidig understreke viktigheten av at all bistand og nødhjelp til Afghanistan, også den som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner og FN, underlegges de samme strenge kriterier knyttet til resultatmåling og antikorrupsjon som i bistandsporteføljen for øvrig.

Disse medlemmer viser til studien «Promoting women's rights in Afghanistan: a call for less aid and more politics» (oktober 2012) utført av forskeren Torunn Wimpelmann tilknyttet Christian Michelsens Institutt og NOREF om hvordan det internasjonale samfunnet finansierer tiltak for kvinners rettigheter i Afghanistan. Disse medlemmer merker seg at blant studiens konklusjoner er en sterk kritikk mot regjeringens fokus på størrelsen på bistandsbevilgningene, noe som har gått på bekostning av analyser av bistandens negative konsekvenser og har medført en donoravhengig, fragmentert og konkurransedrevet kvinnebevegelse i Afghanistan.

Disse medlemmer merker seg studiens øvrige konklusjoner om at:

- Rekordhøy deltakelse fra internasjonalt sivilsamfunn og enorme tilførsler av bistand og penger har bidratt til fremveksten av en «jetsett», engelsktalende elite av kvinneaktivister som heller kultiverer internasjonale relasjoner enn sørger for støtte lokalt.
- Ikke alle som taler om kvinners rettigheter er dedikert til å endre på situasjonen, og mindre bistand vil kunne bidra til at kun de mest seriøse og dedikerte personene og gruppene står igjen.
- Aktivitetene har skapt en parallell, teknokratisk struktur bestående av donorer, internasjonale eksperter og ikke-statlige organisasjoner.

- Mens Norge er en av de største bidragsyterne til UN Women i Afghanistan, så strever organisasjonen med sikkerhetsrestriksjoner, rekruttering og mistillit i forhold til noen av de nasjonale kvinneorganisasjonene. At UN Women er en av Norges hovedsamarbeidspartnere, er mer et uttrykk for at regjeringen ønsker å styrke FN, enn en vurdering av organisasjonens evne til å oppnå resultater.

Disse medlemmer merker seg studiens konklusjoner og tar disse alvorlig. De mange utfordringene må få konsekvenser for hvordan Norge kanalisere sin bistand til Afghanistan, og disse medlemmer ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med informasjon og tiltak.

Disse medlemmer viser til den uavhengige rapporten «Evaluation of Norwegian development cooperation with Afghanistan 2001–2011» (2012) utarbeidet for Norads evalueringsavdeling om resultatene av 10 år med norsk bistand til Afghanistan. Disse medlemmer registrerer blant annet følgende i rapporten:

- Det er begrensede beviser for konkrete resultater av Norges bistand.
- Analysen av den politiske økonomien samt konfliktanalyse kunne vært brukt på en bedre måte i å utvikle mer konfliktsensitive prosjekter i landet.
- Det lokale eierskapet til programmene som Norge støtter i regi av UN Women er begrenset.
- Til tross for at Norge og øvrige donorer har iverksatt omfattende tiltak for å redusere korrupsjon, så er denne iboende og omfattende i det afghanske samfunnet.
- Manglende resultatbasert forvaltning og det høye presset på å distribuere midler og bistand har gått på bekostning av refleksjon og læring.

Rapportens konklusjoner er nedslående, og anbefalingene er at Norge revurderer strategien hva gjelder bistanden til Afghanistan. Disse medlemmer er enig i dette, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til oppfølginger og forbedringer.

Disse medlemmer viser til rapporten «Second six month report» (juli 2012) fra den uavhengige organisasjonen Independent joint anti-corruption monitoring and evaluation committee (MEC) som evaluerer afghanske myndigheters politikk i forhold til antikorrupsjon. Disse medlemmer registrerer komiteens hovedkonklusjon om at til tross for lovnader om å bekjempe korrupsjon både fra nasjonale myndigheter og donorer så er ikke tilstrekkelige resultater oppnådd og hele utviklingsstrategien i

Afghanistan er i ferd med å rakne. Komiteen nevner en rekke afghanske institusjoner som, til tross for at MECs mandat er nedfelt i et dekret fra presidenten, ikke anerkjenner MECs arbeid. Disse medlemmer merker seg komiteens henvisning til at dette blant annet gjelder High Office of Oversight, justisdepartementet og innenriksdepartementet. Det er disse medlemmers mening at regjeringen må forsikre Stortinget om at de aktuelle institusjonene det gjelder tar korrupsjonsutfordringene på alvor og samarbeider med MEC.

Disse medlemmer er kjent med at de internasjonale donorene sommeren 2012 forpliktet seg til å bevilge opp mot 16 mrd. USD i bistand til Afghanistan de neste årene når de internasjonale styrkene er i ferd med å trekke seg ut av landet.

Disse medlemmer viser til studien «Measuring absorptive capacity constraints to foreign aid» utført av forskerne Feeny og De Silva (2012) som analyserer variasjoner i u-landenes absorpsjonskapasitet i forhold til bistand og hvorvidt dagens bistandsbevilgninger kan ha negative effekter på mottakerlandenes styresett. Disse medlemmer registrerer at Afghanistan ifølge studien mottar seks ganger mer bistand enn hva landet er i stand til å absorbere på en effektiv måte. I så måte er disse medlemmer bekymret for at den høye bistandsavhengigheten og samtidig lave absorpsjonskapasitet kan innebære både kortsiktige og langsiktige negative konsekvensene på styresett, demokrati og velferdsutvikling.

Disse medlemmer viser til at Norge i 2010 ga 175,1 mill. kroner i bistand til Sri Lanka. Norads evalueringsavdeling lanserte i november i år rapporten «Pawns of Peace: Evaluation of Norwegian peace efforts in Sri Lanka, 1997–2009», og disse medlemmer merker seg at dette er en av de første uavhengige evalueringene av norsk fredsdiplomati i utlandet. Disse medlemmer viser til rapportens mange konklusjoner som blant annet mener at Norge burde trukket seg ut av fredsforhandlingene i 2006 og at norske myndigheter skulle hatt klarere betingelser og vilkår før man i det hele tatt gikk inn i forhandlingene. Rapporten viser også til at distribusjonen av humanitær bistand på lokalt nivå var med på å øke spenningene i konflikten, og at det var umulig å unngå forskjellsbehandling i kanaliseringen av bistanden og politisering av humanitære spørsmål. Norge brukte bistanden aktivt som et virkemiddel til å øke oppslutningen om fredsprosessen, men disse medlemmer ser alvorlig på det faktum at strategien om «fred gjennom bistand» i det store og hele underminerte fredsprosessen.

Disse medlemmer viser i så måte til studien «Development Aid and Economic Growth: A Positive Long-Run Relation» av IMF-forskerne Camelia Minoiu og Sanjay Reddy (2009) hvor forfatterne

skiller mellom utviklingsrettet bistand og bistand som ikke har utvikling som det primære formål. Mens de i det første tilfellet finner en positiv effekt på økonomisk vekst, er effekten av den andre typen bistand lik null eller sågar negativ for mottakerlandets økonomisk vekst. Disse medlemmer viser til at flere studier ikke finner noen samvariasjon mellom bistand og økonomisk vekst, slik som økonomene Rajan og Subramanian i en studie fra IMF i 2005. Det er disse medlemmers mening at regjeringens bistand til en rekke land som Sudan/Sør-Sudan, det palestinske området og Sri Lanka ikke primært har vært utviklingsrettet, men hatt til hensikt å understøtte engasjementspolitikken og fredsdiplomati. Dersom man legger forskerne Minoiu og Reddy sin studie til grunn skulle dette tilsi at en betydelig andel av norsk bistand, herunder også bistand til Sri Lanka dermed ikke har effekt eller sågar negativ effekt på mottakerlandets økonomiske vekst.

Disse medlemmer viser til at tidligere statsråd Erik Solheim som den første vestlige politiker fikk møte Myanmars president og tidligere general Thein Sein i fjor høst. Disse medlemmer registrerer at statsråden beskrev den demokratiske utviklingen i landet som «egentlig ganske fantastisk». Det eksisterer imidlertid, etter disse medlemmers mening, ingen fantastiske diktaturer. Til tross for symbolske endringer i retning reformer i regi av militærjuntaen i landet, så er Myanmar fremdeles et av verdens mest undertrykkende regimer ifølge en rekke menneskerettsorganisasjoners rapporter for 2012. Myanmar har også tidligere gitt lovnader om endringer og demokratiske reformer. Det er således disse medlemmers mening at man må få i stand mer enn symbolske endringer, og det må fra Norges side ikke bli aktuelt med noen oppmykning før regimet i handling viser at man mener alvor og at endringene vedvarer. Blant de mest presserende endringene som må til for å bane vei for demokrati i Myanmar vil disse medlemmer trekke frem reform av grunnloven som avgjørende. Det er etter disse medlemmers mening avgjørende at de internasjonale donorene, Norge inkludert, presser på for å få i stand grunnlovsreformer og at dette ikke undergraves av et fokus på å gi konsesjoner og bistand til de ulike opprørsgruppene for at disse skal tilslutte seg de nye politiske strukturene.

Disse medlemmer stiller seg således positive til at Myanmars regjering har løslatt flere fanger i løpet av 2012, og at en rekke av disse var fengslet av politiske årsaker. Det sitter fremdeles personer i landets fengsler som er straffet på bakgrunn av sine politiske preferanser, og disse medlemmer vil understreke viktigheten av at også disse løslates og at uavhengige observatører får tilgang til å overvåke situasjonen. Disse medlemmer viser til at blant

annet Human Rights Watch har uttrykt bekymring over at mange av de frigitte fangene, inkludert menneskerettighetsaktivister, advokater og journalister har blitt nektet pass og utreisetilatelser fra landet etter at de er løslatt.

Disse medlemmer viser til at Human Rights Watch dokumenterte massearrestasjoner, voldtekt og drap av rohingya-muslimer i regi av landets sikkerhetsstyrker etter sekteriske opptøyer i juni i år. Disse medlemmer mener regjeringen i dialog med myndighetene i Myanmar må kreve at menneskerettighets- og nødhjelpsorganisasjoner gis full tilgang til områder som er preget av slike humanitære utfordringer.

Disse medlemmer viser til at Myanmar igjen kvalifiserte seg til støtte og lån gjennom Verdensbanken i 2012, og at 450 mill. kroner bevilges som direkte pengestøtte i første omgang og at rundt 950 mill. kroner gis som rentefrie lån. Disse medlemmer merker seg signaler fra Verdensbanken, Den asiatiske utviklingsbanken og Japan om at landets «gamle» gjeld sannsynligvis vil bli slettet i 2013. Det er disse medlemmers mening at en strategi som raskest mulig sletter Myanmars illegitime gjeld ikke nødvendigvis er en strategi som vil medføre økonomisk og politisk utvikling i landet. I så måte viser disse medlemmer til uttalelser fra forsker David Roodman (august 2012) tilknyttet den amerikanske forskningsorganisasjonen Center for Global Development om at Myanmars gjeld burde refinansieres og ikke slettes. Dette er en strategi som også støttes av fredsprisvinner og opposisjonsleder Aung San Suu Kyi, og som vil bidra til å gi regimet insentiver til å fortsette arbeidet med politiske reformer, slik disse medlemmer vurderer det.

Disse medlemmer er kjent med at Norge har støttet kartlegging av Myanmars muligheter til å delta i REDD-initiativet for å redusere klimagassutslipp fra avskoging. Disse medlemmer er skeptiske til dette ettersom Myanmar har til dels store utfordringer innenfor områder som bekjempelse av korrupsjon, beskyttelse av eiendomsrettigheter og demokrati. Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets omfattende merknader og forslag om REDD+ i kap. 166.

Disse medlemmer viser til at en rekke land har støttet FN og FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) med midler for å bekjempe narkotika og organisert kriminalitet. Disse medlemmer er kjent med påstander fra blant annet menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch om at flere mill. kroner av disse midlene har blitt bevilget til Iran, og at landet samtidig har henrettet mennesker for narkotikaforbrytelser uten at rettsprosessen har tilfredsstilt internasjonale standarder. Disse medlemmer er enig med Human Rights Watch om at

dette kan, indirekte eller direkte, tolkes som om donorene har legitimert og støttet Irans brudd på menneskerettighetene. Disse medlemmer ber regjeringen utrede hvorvidt norske midler som bevilges bilateralt eller multilateralt på noen som helst måte er involvert i prosjekter tilknyttet dette temaet i Iran eller i andre land hvor menneskerettighetene brytes og det praktiseres dødsstraff. Det er samtidig disse medlemmer mening at midler til slike tiltak burde frysas umiddelbart før situasjonen er undersøkt, og Norge har vært i dialog med UNODC om saken.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine generelle merknader i innledningen samt under kap. 150 og vil på generelt grunnlag gjøre de samme prinsipper gjeldende for bistanden til Asia. Disse medlemmer ønsker derfor å redusere bevilgningene som går via dette kapittel, men ønsker i sin helhet å skjerme bidragene som går til Afghanistan og Pakistan, som en naturlig følge av det norske engasjementet for å sikre gjenoppbygging og fred i Afghanistan, og som er en viktig del av kampen mot den globale terrorismen. Disse medlemmer vil samtidig understreke behovet for og viktigheten av at Norge koordinerer sin virksomhet i Afghanistan i forhold til andre donorerers engasjement i landet og at arbeidet med anti-korrupsjonstiltak intensiveres.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett.

Kap. 152 Bistand til Midtøsten

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	500 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	540 000 000

Komiteen viser til at bakgrunnen for utviklingssamarbeidet med Midtøsten er Norges aktive støtte til en palestinsk statsdannelse som ledd i en tostatsløsning mellom palestinerne og israelerne.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener Norge som leder av giverlandsgruppen AHCL har en særlig forpliktelse til å bidra til et høyt nivå på bistanden og til et aktivt politisk engasjement i regionen.

Komiteen vil understreke at de store omveltningene som har funnet sted i Nord-Afrika og til dels i Midtøsten, de siste par årene gjør det ønskelig å opprettholde et sterkt engasjement. Den usikre situasjonen fordrer samtidig stor fleksibilitet for bruk av bistandsmidler. Bidrag til en positiv utvikling i Egypt fremstår som spesielt viktig på grunn av landets store regionale betydning.

Komiteen har merket seg at de palestinske selvstyremyndighetene gjennom reformer og effektivisering har ført til at behovet for budsjettstøtte har gått ned fra 22 pst. i 2008 til 13 pst. i 2011 og derved redusert giveravhengigheten betydelig. Dette har skjedd på tross av de problemer den israelske okkupasjonen har skapt for utviklingen i området.

Komiteen støtter regjeringens mål for samarbeidet med land i Midtøsten og Nord-Afrika og vil understreke at utvikling av gode styresett, menneskerettigheter, rettsstatsutvikling, av likestilling, utdanning og energi er nødvendige forutsetninger for en positiv utvikling i regionen.

Komiteen har merket seg at regjeringen foreslår en økning av bevilgningen til Nord-Afrika og Midtøsten på 40 mill. kroner for 2013.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at arbeidet for fred, mellomfolkelig forståelse og utvikling i Midtøsten vil tjene på at det er et bredt politisk, økonomisk, kulturelt og sosialt samkvem mellom omverdenen og Israel og det palestinske området. Folkelig samkvem er etter flertallet syn viktig for å bygge ned hat og mistillit og i stedet skape felles interesser og gjensidig forståelse.

Flertallet har med bekymring notert seg at det også i november 2012 brøt ut ny krig mellom Hamas på Gaza-stripen og Israel. Flertallet er tilfreds med den klare holdning som regjeringen har inntatt ved at utenriksministeren gjentatte ganger har understreket Israels rett til å forsvare seg mot raketangrep fra Gaza. Flertallet vil understreke at dette i praksis var en væpnet konflikt mellom Hamas og islamistiske terrorgrupper på den ene side og staten Israel på den andre siden, ikke mellom Israel og de palestinske selvstyremyndighetene og den palestinske befolkningen. Flertallet er sterkt opptatt av at sivilbefolkningen på begge sider må skånes fra ytterligere krigs- og terrorhandlinger. Våpenhvilen som trådte i kraft 21. november har for en tid gitt stans i krigshandlingene, men flertallet må ut fra de historiske erfaringer konstatere at en ny våpenhvile ikke er nok til å skape en varig fred. Dette forutsetter etter flertallets syn en politisk løsning.

Mens Israel gjennom sine fredsavtaler med Egypt og Jordan har vist at landet vil og kan etterleve fredsavtaler, kan Hamas etter flertallets syn ikke bli en partner for fred så lenge organisasjonen ikke tar avstand fra terror, ikke godtar inngåtte avtaler mellom Israel og palestinske myndigheter, og insisterer på at staten Israel ikke har rett til å eksistere. Flertallet mener Norge konsekvent må forutsette at disse tre grunnleggende krav må innfris og at en politisk fredsløsning må bygge på dette.

Flertallet er sterkt bekymret for at den geografiske og politiske splittelsen på palestinsk side vil gjøre det vanskelig å etablere en samlendende og pålitelig forhandlingspart på det palestinske området. Flertallet konstaterer at Iran fortsetter å spille en destabiliserende rolle i området, men at endringer i den arabiske verden kan gi nye muligheter for en reell fredsprosess. Slik flertallet ser det, vil det i tiden framover være særlig avgjørende om Egypt og USA kan arbeide seg fram til felles strategier i arbeidet for sikkerhet, større stabilitet og dermed bedre klima for konstruktive forhandlinger om en folkerettslig forpliktende to-statsløsning.

Etter flertallets syn blir det stadig mer tydelig at militære tiltak alene ikke vil gi befolkningen i Israel varig sikkerhet og fred. Flertallet understreker betydningen av at Israel og palestinske selvstyremyndigheter samarbeider godt om sikkerhetstiltak, om å legge forholdene bedre til rette for økonomisk utvikling i området, og at Israel avstår fra nye bosettinger som undergraver mulighetene for en fungerende to-statsløsning.

Flertallet viser til at reell framgang i arbeidet for en politisk løsning av konflikten vil kreve stor kompromissvilje fra alle parter og forutsetter at Norge fortsatt har et sterkt engasjement til støtte for dette.

Flertallet har merket seg at de palestinske selvstyremyndighetene i senere år både har styrket sin administrative kapasitet og samarbeidet med Israel på flere områder. Dette har i den senere tid bidratt til en merkbar forbedring i den palestinske økonomien – med unntak av den Hamas-styrte Gazastripen. Flertallet vil likevel understreke viktigheten av å fortsette arbeidet mot korrupsjon og for en mest mulig effektiv administrasjon i de palestinske områdene.

Flertallet har merket seg rapporter om innslag av propaganda mot Israel i palestinske skoler, og at palestinske fjernsynsprogrammer så vel som offentlige ungdoms- og sportsarrangementer jevnlig inneholder hatpropaganda og hyllest til personer som har utført terrorisme mot sivile israelere. Flertallet forutsetter at regjeringen gjør det klart overfor palestinske partnere at det ikke kan gis norsk finansiell støtte til aktiviteter, lærebøker eller fjernsynsstasjoner som bygger på hatpropaganda eller antisemittisk innhold.

Etter flertallets syn er det også avgjørende viktig – både for å sikre menneskerettighetene og en fredelig konfliktløsning – at minoritetenes vilkår sikres, ikke minst at regionens forskjellige religiøse grupper kan oppleve full trosfrihet og at både jøder, muslimer og kristne får adgang til sine hellige steder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at regjeringens forslag til bevilgninger til bistand til Midtøsten og Nord-Afrika for 2013 tilsvarer 540 mill. kroner, samtidig som situasjonsbeskrivelsen og rapporten om resultatene fra året før kun utgjør 2 sider i budsjettproposisjonen. Disse medlemmer mener dette gir en lite dekkende oversikt over de land, tiltak og prosjekter som støttes gjennom kapitlet og ber regjeringen gi en mer utfyllende beskrivelse av bevilgningene.

Disse medlemmer viser til at temaet for Norfunds sommerkonferanse i 2012 var «Arbeid for utvikling», og problemstillingene som ble tatt opp var relatert til hvordan Norge og norske selskaper kan bidra til å skape arbeidsplasser og økonomisk vekst i u-landene. Verdensbanken og det Internasjonale Finansieringsinstituttet (IFC) har publisert rapporten «Doing business in the Arab world 2012» som er en oversikt over hvilke utfordringer privat sektor og næringslivet står overfor i de arabiske landene. Disse medlemmer merker seg at rapportens konklusjoner blant annet viser til at 13 av 20 arabiske land iverksatte reformer det siste året med den hensikt å bedre vilkårene for næringslivet og entreprenører, og at Marokko var det mest aktive landet på dette området. Til tross for dette er disse medlemmer enig i rapportens henvisninger til at de arabiske landene fremdeles har store utfordringer i forhold til å legge bedre til rette for næringsliv og jobbskaping, og utfordringene er blant annet:

- Entreprenører i MENA-regionen står ofte overfor komplekse og kostbare prosesser i forhold til å etablere så vel som å drive en bedrift.
- Beskyttelse av eiendomsrettighetene samt beskyttelse av investeringer står ofte svakere her enn blant andre grupper land.
- Tilgang til informasjon generelt, og opplysninger om hvordan tilfredsstillende reguleringer og retningslinjer er ofte en utfordring, noe som også hindrer konkurranse.
- Kostnadene ved å få etablert tilgang til elektrisitet per innbygger er større i MENA-regionen enn i noen andre regioner med unntak av sørlige Afrika.

Disse medlemmer mener at utfordringene ovenfor blant annet har bidratt til at tettheten av bedrifter i MENA-regionen er blant de laveste i verden slik dette fremkommer i rapporten. Disse medlemmer deler videre rapportens understreking av at mer effektive næringslivsreguleringer ofte går hand i hand med sterkere institusjoner og bedre beskyttelse av eiendomsrettighetene, og at lavere kostnader for å etablere en bedrift fører til mer entreprenørskap og flere arbeidsplasser i den formelle sektoren. Samtidig er det etter disse medlemmers

mening en sterk sammenheng mellom demokrati og økonomisk vekst, og mangel på førstnevnte påvirker på ulikt vis sistnevnte. Disse medlemmer registrerer at til tross for at «den arabiske våren» har medført at diktatorer og autoritære regimer har blitt avsatt, så er det kun ett av i alt 19 land i MENA-regionen som defineres som fritt på organisasjonen Freedom House sin indeks over pressefrihet for 2012.

Disse medlemmer viser til rapporten «International property rights index 2012» utarbeidet av organisasjonen Property Rights Alliance som er en årlig, internasjonal undersøkelse av vilkårene for og beskyttelsen av eiendomsrettighetene i verdens land. Disse medlemmer merker seg at mange av landene i MENA-regionen kommer dårlig ut på indeksen hva gjelder beskyttelse av eiendomsrettighetene generelt, og slike rettigheter for kvinner spesielt. Det er etter disse medlemmers mening, slik som det også fremkommer i undersøkelsen, at den «arabiske våren» på mange måter hadde sitt utspring i økonomiske forhold, herunder spesielt mangelen på juridisk baserte rettigheter til eiendom og rettigheter til å foreta økonomiske transaksjoner. Disse medlemmer registrerer rapportens henvisning til at opp mot 99 pst. av entreprenører i Tunisia opererer utenfor loven på grunn av manglende eiendomsrettigheter, og at det kan ta opp til 10 år å få godkjenning til å bygge i ørkenen i Egypt. Uten at eiendomsrettighetene beskyttes, så kan ikke entreprenører i området kapitalisere på nye investeringer eller skape verdier, noe som hindrer velferdsutvikling og fattigdomsreduksjon.

Disse medlemmer viser til en studie utført av IMF-forskerne Bhattacharya og Wolde (2010) som fremholder at Midtøsten til tross for regionens naturressurser har opplevd den laveste økonomiske veksten i de to siste tiårene, hvis man ser bort fra sørlige Afrika. Forskerne finner, i likhet med en rekke andre tilsvarende studier en sterk positiv sammenheng mellom åpenhet til handel og økonomisk vekst, og disse medlemmer registrerer at studien slår fast at ineffektiv handelsfasilitering og forsinkelser i tollklarering er blant hovedårsakene til den lave handelen i og ut av regionen, som også påvirker den økonomiske veksten i negativ retning.

Disse medlemmer viser til konklusjonene i rapporten «The Global Gender Gap 2011» utgitt av forskere tilknyttet Verdens Økonomiske Forum om at Midtøsten og Nord-Afrika (MENA) er den regionen i verden hvor forskjellene mellom kjønnene er størst og at dette har en negativ påvirkning på konkurransedyktighet, økning i bruttonasjonalprodukt og menneskelig utvikling.

Disse medlemmer viser i så måte til konklusjonene i UNDPs Arab Human Development Report

2009 om at fraværet av demokrati og respekt for menneskerettighetene er hovedårsaken til mangelen på utvikling i den arabiske verdenen. Rapporten slår blant annet fast at omfattende kjønnsdiskriminering, som bidrar til at jenter og kvinner i disse landene ikke får tilgang på utdanning, fører til at 60 pst. av kvinnene ikke er i stand til verken å lese eller skrive. Rapporten oppfordrer de arabiske landenes ledere til å foreta drastiske kursendringer i retning av demokratisk styresett, og det er disse medlemmers mening at dette også bør være et av hovedfokusene bak Norges bistandspolitiske engasjement i Midtøsten sett i lys av «den arabiske våren».

Disse medlemmer merker seg oversikten som gis i menneskerettighetsorganisasjonen Freedom House sin rapport «Freedom on the net 2012» (september 2012) hvor verdens land rangeres i forhold til hvordan de beskytter befolkningens tilgang til internett og dertilhørende tjenester. Årets rapport viser til at Bahrain, Iran, Saudi Arabia og Syria var blant landene som i perioden 2011 til 2012 innførte tiltak rettet mot å begrense eller sensurere internett. Disse medlemmer merker seg at de iverksatte tiltakene blant annet har gitt de respektive landene økt anledning til å arrestere opposisjonelle, bloggere og menneskerettighetsaktivister. Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:93 S (2010–2011), jf. Innst. S 317 fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Karin S. Woldseth, Peter N. Myhre og Kari Storstrand om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv. Disse medlemmer mener at Norge må gjøre beskyttelse av tilgang til internett og sosiale medier til en integrert del av arbeidet med menneskerettigheter internasjonalt.

Disse medlemmer viser til at Norge ga 628 mill. kroner i bilateral bistand til Det palestinske området i 2011, hvorav 308 mill. kroner av disse midlene ble kanalisert som budsjettstøtte gjennom Verdensbankens flergiverfond til de palestinske selvstyremyndighetene (PA). Disse medlemmer er kjent med at Norge i perioden 1960 til 2011 har gitt om lag 7,4 mrd. kroner i bistand til de palestinske områdene. Christian Michelsen Institutt (CMI) analyserer i en studie bruken av budsjettstøtte i bistanden. Budsjettstøtte kan øke mottakerlandets eierskap til egen utvikling, men kan samtidig øke myndighetenes diskresjon i budsjettplanleggingen. I svake, korrupte stater med statlig kontrollerte medier kan dette være med på å bidra til mer korrupsjon. Budsjettstøtte øker også, etter disse medlemmers mening eierskapet til den sentrale regjeringen i landet, som ikke nødvendigvis er demokratisk valgt. I land med manglende demokratisk styresett og høy korrupsjon er det, etter disse medlemmers opp-

fatning også lite realistisk å tro at de styrende elitene frivillig vil inngå reformer dersom disse reduserer sistnevntes eksisterende fordeler. Disse medlemmer er kjent med at det palestinske lederskap og PA har hatt og har problemer med uoversiktlige finanser, noe som blant annet fremkommer i antikorrupsjonsbyrået Transparency International sine årlige rapporter hvor tall for de palestinske områdene ikke er offentliggjort de siste årene.

Disse medlemmer mener at mange palestinske ledere har brukt bistanden til å berike seg selv, og at det palestinske lederskap og PA nå må etterstrebe godt styresett, tiltak mot korrupsjon og åpenhet om sin økonomi. Disse medlemmer forventer at regjeringen holder Stortinget løpende orientert om utviklingen i forhold til antikorrupsjonsarbeidet i det palestinske selvstyreområdet. Disse medlemmer mener regjeringen også må ta initiativ overfor Stortinget til å legge frem en vurdering av korrupsjonsrisiko i alle norskfinansierte prosjekter i det palestinske området. Disse medlemmer foreslår også at Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en forvaltningsrevisjon av den norske bistanden til de palestinske selvstyremyndighetene

Disse medlemmer viser til forskning blant annet utført av CMI som hevder at bistand kan øke korrupsjonsnivået i land med mange konkurrerende sosiale grupper. Budsjettstøtte anbefales dermed ikke til land som har en høy grad av etnisk, lingvistisk eller religiøs heterogenitet. Det er derfor disse medlemmers inntrykk at regjeringens budsjettstøtte til PA er ideologisk heller enn forskningsmessig basert.

Disse medlemmer mener at Norges utenrikspolitikk blant annet må ta utgangspunkt i respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Disse medlemmer vil i så måte påpeke at den norske regjeringens anerkjennelse av den Hamas-ledede regjeringen, var et brudd på Norges forpliktelser overfor FNs folkemordkonvensjon av 12. januar 1951.

Et uttalt mål ved regjeringens bistand til de palestinske selvstyremyndighetene har vært å unngå fremveksten av ekstreme grupper, men disse medlemmer er kjent med forskningsrapporter som konkluderer med at internasjonal bistand og den massive korrupsjonen i Fatah var en medvirkende årsak til Hamas valgseier i 2006. Disse medlemmer viser til en artikkel av forsker Steven Stotsky i det akademiske tidsskriftet Middle East Quarterly (2008) som påviser en positiv sammenheng mellom bistand til de palestinske myndighetene og økningen i voldelige handlinger i de palestinske områdene og mot Israel.

Det er disse medlemmers mening at Norge, gjennom regjeringens vedtak om oppgradering av det palestinske Representasjonskontoret til ambassade i

Oslo 18. juli i 2011, endelig har forlatt dialog og forhandlingsporet i konflikten til for del for unilaterale. Palestinerne har dermed den eneste ambassade i Norge, hvis land norske myndigheter så langt ikke anerkjenner. Disse medlemmer mener at regjeringen på denne måten aktivt har bidratt til å underminere Oslo-avtalene ettersom disse klart uttrykker at partene ikke skal gjøre noe for å endre statusen til de omstridte områdene før sluttstatusforhandlinger er gjennomført.

Disse medlemmer viser til at den sørafrikanske dommeren Richard Goldstone ledet FNs Menneskerettighetsråds uavhengige undersøkelseskomisjon om påstander om brudd på menneskerettighetene og humanitærretten i forbindelse med Gaza-konflikten, og at utfallet av prosessen ble kjent som Goldstonerapporten. Disse medlemmer er kjent med at blant kommisjonens mest alvorlige anklager mot Israel var at israelske militære bevisst angrep sivile under Operasjon Støpt Bly. Norge viste under sitt innlegg om rapporten i FN 29. september 2009 til at den var grundig og godt forberedt, og at den inneholdt en betydelig mengde dokumentasjon. Norge avsto fra å stemme da rapporten kom til voting i FNs Menneskerettighetsråd 16. oktober 2009.

Disse medlemmer merker seg med interesse at Richard Goldstone i en artikkel i Washington Post 1. april i år dementerer en rekke av rapportens påstander, deriblant anklagene om at Israel bevisst angrep sivile under operasjonen. Goldstone innrømmer at kildene som den 575-sider lange rapporten baserte seg på var ufullstendige og basert på feilaktige anklager mot Israel, og skriver blant annet:

- at Goldstonerapporten sannsynligvis ville ha sett annerledes ut dersom undersøkelseskomisjonen i 2009 visste hva man vet i dag.
- at det opprinnelige mandatet fra FNs Menneskerettighetsråd var forutinntatt og diskriminerte Israel, og at det ikke er noen tvil om at Israel forskjellsbehandles i menneskerettighetsrådet.
- at mens Israel per april 2011 hadde etterforsket over 400 tilfeller av israelske soldaters brudd på retningslinjer under krigen, så har ikke Hamas som de facto myndigheter i Gaza foretatt noen undersøkelser om brudd på menneskerettighetene og bevisste angrep på israelske sivile.

Det er disse medlemmers mening at regjeringen på denne bakgrunn burde revurdert sin oppslutning til prosessen og den påfølgende rapporten. Videre er disse medlemmer kjent med at siden FNs Menneskerettighetsråd ble etablert i 2006 har det vært et uforholdsmessig stort og skjevt fokus på Israel gjennom utallige kritiske resolusjoner i rådet.

Disse medlemmer viser til at den amerikanske professoren Richard Falk ble valgt til FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i det palestinske området i 2008. Disse medlemmer viser til at Falk har blitt irettesatt av både FNs Generalsekretær Ban Ki-moon og av FNs høykommissær for menneskerettigheter, Navi Pillay, for konspirasjonsteorier om 9/11 og for sterkt antisemittiske holdninger og uttalelser. Disse medlemmer viser til ytterligere merknader om dette i kap. 116 og kap. 170.

Disse medlemmer ber samtidig regjeringen foreta en gjennomgang av samtlige spesialrapportører i FNs Menneskerettighetsråd samt medlemmer av den Rådgivende komité i menneskerettighetsrådet for å etterse at medlemmene overvåker og fremmer menneskerettighetene på en god og objektiv måte.

Disse medlemmer viser til bordingen av skipet Mavi Marmara 31. mai 2010 som hadde til hensikt å bryte Israels sjøblokkade av Gaza, og at 9 mennesker ble drept da det kom til konfrontasjoner mellom israelske kommandosoldater og aktivister om bord. Disse medlemmer har hele tiden beklaget tapet av menneskeliv som følge av aksjonen, men mener ansvaret for det tragiske utfallet først og fremst bør tillegges aktivistene og de som organiserte flotiljen. Disse medlemmer er kjent med at israelske myndigheter og militære ble fordømt av FNs Sikkerhetsråd, så vel som av en rekke norske og internasjonale organisasjoner. I denne sammenheng registrerer disse medlemmer at Palmer-kommisjonen nedsatt av FNs generalsekretær leverte sin innstilling om hendelsen om omstendighetene rundt i september i år. Rapporten konkluderer med at den israelske sjøblokaden er lovlig, og at Israel har rett til å håndheve blokaden. Rapporten slår også fast at de israelske kommandosoldatene møtte betydelig organisert og voldelig motstand da de bordet skipet. Disse medlemmer registrerer uttalelser i løpet av 2012 fra blant annet israelske myndigheter, Røde Kors i Gaza og utenriksminister Espen Barth Eide om at det ikke er noen humanitær krise eller nød i Gaza. Disse medlemmer registrerer likevel at et nytt skip til Gaza, Estelle, tidligere i høst forsøkte å bryte blokaden, at Norges utenriksminister advarte mot dette og at israelske myndigheter tilbød seg å frakte varene fra skipet videre inn til befolkningen i Gaza.

Disse medlemmer registrerer signaler fra palestinerne president Mahmoud Abbas om at PA vil søke om anerkjennelse som «non-member state» i FNs generalforsamling høsten 2012. Disse medlemmer mener dette er en avsporing fra fredsprosessen og bidrar til å undergrave en fremforhandlet løsning på konflikten og mener således at Norge må stemme imot et slikt initiativ.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten «Humanitarian & Civilian Activities towards the Gaza Strip – Monthly Report for September 2012» utarbeidet av Coordinator of Government Activities in the Territories (COGAT). Rapporten viser til at israelske myndigheter i september blant annet leverte 4642 lastebiler fulle av utstyr til Gaza og at 1 444 av disse inneholdt bygningsmateriale. Samme måned fikk 3 875 palestiner utreise fra Gaza, og det ble godkjent 1 308 utreisetilatelser for personer som trengte medisinsk behandling. Disse medlemmer mener Israel må etterstrebe et så liberalt grenseregime som mulig, uten at varer som slipper inn kan brukes i terrorinfrastruktur av militante grupper i Gaza.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å bevilge 150 mill. kroner i bistand til hjelpeorganisasjonen for palestinske flyktninger, UNRWA i 2013. Disse medlemmer viser til at UNRWA driver flere hundre skoler på Gaza-stripen, Vestbredden, Syria, Jordan og Libanon. Disse medlemmer er kjent med at det er omfattende motstand blant forskjellige grupper i disse landene mot at holocaust skal være en del av opplæringen i skolene, og at denne motstanden er spesielt sterk blant lærere i Jordan høsten 2012. Disse medlemmer ber regjeringen gjøre bistanden til UNRWA avhengig av om respektive myndigheter i mottakerlandene aksepterer at det undervises om folkemordet på jødene i de aktuelle institusjonene.

UNRWA har blant annet har utført 729 145 tannlegekonsultasjoner og 268 366 tannhelsekontroller i 2011. Disse medlemmer mener det er unaturlig at Norge er med på å finansiere slike tiltak for voksne mennesker ettersom slike utgifter må dekkes selv av myndige personer over 18 år i Norge.

Disse medlemmer er på generelt grunnlag skeptiske til hvorvidt bistanden til regionen bidrar til økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon i Midtøsten og Nord-Afrika og vil på denne bakgrunn redusere bevilgningene som går via dette kapittel.

Kap. 153 Bistand til Latin-Amerika

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	190 500 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	200 500 000

Komiteen er av den oppfatning at Latin-Amerika står langt bedre rustet i år enn for bare 20 år siden. Komiteen vil likevel peke på at det fremdeles er store forskjeller mellom rik og fattig, og at levekår og livskvalitet fremdeles er dårlige for svært mange mennesker, særlig blant urfolk og kvinner. Så mye som 17 pst. av befolkningen i Latin-Amerika lever for mindre enn 2 USD per dag. Herunder er det

verd å nevne at kvinners reproduktive rettigheter og bekjempelse av vold mot kvinner er viktige områder for Norge å støtte.

Komiteen har merket seg at budsjettposten har økt med 10 mill. kroner fra saldert budsjett for 2012.

Komiteen ser med bekymring på hvordan minoriteter mister sine rettigheter til fordel for andre interesser, hvordan politisk opposisjonelle blir behandlet i enkelte av disse landene og situasjonen for politiske fanger.

Komiteen vil også peke på at korrupsjon og vold er andre elementer i regionen, som ikke ser ut til å bedre seg nevneverdig. Dette er sterkt beklagelig, særlig fordi bærekraftig utvikling er avhengig av at det ikke er parallelle økonomier i et land, være seg grå eller svarte.

Komiteen vil også understreke at samarbeidet mellom Norge og Brasil er svært viktig for ivaretagelse av norske interesser. Komiteen støtter regjeringens Brasil-strategi fra 2011 med å videreutvikle samarbeidet på flere viktige sektorer.

Komiteen ser det som positivt at Norge er tilrettelegger for fredsprosessen mellom Farc-geriljaen og regjeringen i Colombia. Det er kun gjennom fredelige forhandlinger man kan bedre forholdene i Colombia og for det colombianske folket.

Komiteen er svært bekymret for utviklingen på Haiti etter jordskjelvet i januar 2010. Lyskasterne er slått av, krisekaravanene har reist til andre kriser, og fremdeles lever flere hundre tusen mennesker i leire. Komiteen er oppmerksom på at gjenoppbygning av et så fattig og ødelagt land tar tid, men når sykdomsepidemier rammer store leire som på Haiti, er det de minste og de eldste som rammes hardest. Komiteen er av den oppfatning at Norge må bidra til å sikre at de svakeste gruppene får nødvendig hjelp. Samtidig som det er viktig å være sikker på at den bistanden Norge gir blir brukt etter intensjonene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at bistanden til Latin-Amerika ble nesten tredoblet av regjeringen på statsbudsjettet for 2007, og at det høye nivået på bevilgningene i det store og hele har vedvart og foreslås ytterligere økt i 2013. Disse medlemmer ønsker imidlertid ikke en politisk styrt bistand til fordel for land der hvor myndighetene deler regjeringens politiske oppfatning og ønsker derfor å redusere bevilgningene som går via dette kapittel.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i fjorårets budsjettproposisjon hevdet at diktaturtiden i Latin-Amerika var tilbakelagt. Dette skulle, slik disse medlemmer ser det implisere at det ikke er flere diktaturer i regionen. I så måte registrerer disse medlemmer at Cuba på organisasjonen Freedom House indeks over demokrati er på terske-

len til å inngå i kategorien «verdens 10 verste regimer» både i 2011 og i 2012, og at menneskerettighetssituasjonen på enkelte områder er forverret etter at Norge normaliserte forholdet til landet i 2009.

Disse medlemmer merker seg at Freedom House i sin rapport for 2012 advarer mot at en form for kvasi-autoritær populisme er i ferd med å rotfeste seg i flere land i Latin Amerika og at dette rokker ved den politiske stabiliteten i regionen. Freedom House beskriver situasjonen i Nicaragua som «den mest alvorlige i Latin Amerika» og landet falt kraftig på ranking over politiske og sivile friheter etter omfattende uregelmessigheter etter presidentvalget i november 2011, hvor landets presidentkontrollerte høyesterett hadde endret grunnloven slik at Daniel Ortega kunne stille for en tredje runde. Disse medlemmer viser til at Ortega vant valget, og at flere internasjonale organisasjoner har kritisert situasjonen for menneskerettigheter og demokrati i Nicaragua.

Disse medlemmer er kjent med at Norge de siste årene har lagt ned den norske ambassaden i hovedstaden Managua, og at budsjettstøtten til landet er kuttet ut. Disse medlemmer er kjent med at bilateral bistand fra Norge til Nicaragua i 2011 tilsvarte 102 mill. kroner. Disse medlemmer registrerer at en rekke donorer har kraftig redusert eller avsluttet sitt bistandsengasjement i Nicaragua som følge av manglende respekt for menneskerettigheter og demokratiske prinsipper, og at dette blant annet gjelder landene Tyskland, Danmark og Finland.

Disse medlemmer er kjent med at Norge siden 1989 har hatt et samarbeid med Nicaragua i forhold til å bygge opp landets oljesektor, og at det de siste 5 årene er utbetalt om lag 4 mill. kroner gjennom olje for utvikling-programmet. Det er aldri funnet substansielle ressurser av olje og gass i landet, og disse medlemmer mener at bistanden til Nicaragua til dette formålet skulle ha vært stanset for lenge siden.

Disse medlemmer viser til at president Hugo Chavez i Venezuela ble gjenvalgt for en ny 6-årsperiode i oktober 2012 og at han har uttalt at han vil videreføre og utdype den bolivariiske revolusjonen i landet. Disse medlemmer uttrykker bekymring for situasjonen i Venezuela under president Chavez' lederskap og merker seg at en rekke menneskerettighetsorganisasjoner er kritiske til innskrenkninger i frie medier, politisering av byråkratiet og statsadministrasjon, forfordeling av statens ressurser til Chavez' støttespillere, høy korrupsjon og organisert kriminalitet som er ute av kontroll.

Disse medlemmer vil blant annet vise til situasjonen for den avsatte dommeren Maria Lourdes Afiuni som satt fengslet i flere år før hun ble satt i husarrest for å ha fulgt grunnloven og motsatt seg

president Chavez. Disse medlemmer er kjent med at FN, samt Human Rights Watch, den Interamerikanske Menneskerettighetsdomstolen og en rekke land har kritisert Venezuela for dette og krevd at Afiuni frigis. Disse medlemmer har ikke registrert at Norge har vært blant de landene som har fremsatt slik kritikk, og er således skuffet over dette.

Disse medlemmer er kjent med at Venezuela stiller til valg til FNs Menneskerettighetsråd, UNHRC høsten 2012. Disse medlemmer mener at landet ikke tilfredsstiller valgkriteriene til UNHRC ved at situasjonen for menneskerettigheter og demokrati i Venezuela er blitt forverret de siste årene.

Disse medlemmer viser til rapporten International Property Rights Index (IPRI) som er en årlig internasjonal eiendomsrettighetsindeks som måler hvordan verdens land verner om eiendomsrettighetene langs tre dimensjoner. Det legale og politiske klimaet vurderer rettsikkerhet, korrupsjon, domstolernes uavhengighet og politisk stabilitet. De fysiske eiendomsrettighetene måler beskyttelse av disse, registrering av eiendom og tilgang på lån, mens dimensjonen intellektuelle eiendomsrettigheter måler beskyttelse av disse, patentregelverk og kopirettigheter. Disse medlemmer deler IPRI's påstand om at det er en sterk samvariasjon mellom beskyttelse av eiendomsrettighetene og økonomisk vekst.

Disse medlemmer viser til tidligere IPRI-rapporter som anslår at bare 2 pst. av kvinner i u-land eier egen eiendom, og at mange av landene i Latin-Amerika har et svakt vern av kvinners rettigheter på dette området. Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i kap. 168, Kvinner og likestilling.

Disse medlemmer viser blant annet til International Property Rights Index fra 2010, som slår fast at Nicaragua, Paraguay, Bolivia og Venezuela er blant de ti landene i verden med svakest beskyttelse av eiendomsrettighetene, og at halvparten av landene med dårligst beskyttelse av de legale og politiske rettighetene befinner seg i Latin Amerika.

Disse medlemmer mener at det først og fremst er landene i regionen som må ta tak i dette nedslående faktum, men mener samtidig det er viktig at norske myndigheter i sin utviklingspolitiske dialog bidrar til å styrke fokuset på beskyttelse av eiendomsrettigheter.

Disse medlemmer viser til at EFTA og Colombia signerte en frihandelsavtale den 25. november 2008, og at avtalen blant annet vil inkludere handel i varer og tjenester, investeringer, intellektuelle eiendomsrettigheter og bilaterale avtaler mellom Colombia og EFTA-statene knyttet til jordbruksprodukter. Den totale, bilaterale handelen mellom EFTA og Colombia tilsvarte 720 mill. USD i

2007, og det er disse medlemmers mening at en frihandelsavtale mellom partene vil kunne bidra til vekst og velstand både i Colombia og Norge. Disse medlemmer viser til at den amerikanske kongressen ratifiserte frihandelsavtalen mellom USA og Colombia 12. oktober i år, og at EUs arbeid med en frihandelsavtale med landet har skutt fart. På denne bakgrunnen er disse medlemmer skuffet over at Stortinget, fire år etter at avtalen er signert, ennå ikke har fått avtaleklausulene til ratifisering og ber om at regjeringen legger ratifiseringen frem for Stortinget så snart som mulig for å unngå konkurransevidende effekter for norske bedrifter og næringsliv.

Disse medlemmer viser til den tragiske jordskjelvkatastrofen i Haiti i januar 2010 som anslagsvis kostet mellom 90 000 og 230 000 mennesker livet. Disse medlemmer er av den oppfatning at årsakene til katastrofens store omfang blant annet er knyttet til manglende varslingsystemer og fattigdom i form av dårlig konstruerte bygninger, dårlig infrastruktur og manglende tjenestetilbyding fra ansvarlige myndigheter. Det er viktig å involvere lokalbefolkningen i oppryddingsarbeidet, bistand og nødhjelp må være drevet av etterspørsel i form av lokale behov, og må ikke utkonkurrere lokal næringsvirksomhet. Dessverre registrerer disse medlemmer at også oppryddingsarbeidet etter jordskjelvet i Haiti har vært preget av manglende effektivitet og koordinering blant de mange donorer og hjelpeorganisasjoner som har vært til stede i katastrofeområdet, og at reguleringer og restriksjoner, byråkrati og korrupsjon knyttet til lokale myndigheter også har bidratt til dette.

Disse medlemmer viser til at IMF etterga Haitis gjeld i 2010 tilsvarende om lag 1,7 mrd. kroner og at Norge var en pådriver i dette arbeidet. Disse medlemmer er videre kjent med at Norges støtte til Haiti over en fireårsperiode er på 800 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til uttalelser fra generalsekretær i Norges Røde Kors, Åsne Havnelid i Aftenposten 17. november i fjor om at man i øyeblikket har nok penger, men at man behøver å få på plass en gjenoppbyggingsplan for landet. Havnelid mener at FN-styrken i landet ikke er med på å bedre situasjonen. Disse medlemmer er enig i kravet fra Havnelid i Røde Kors om at Norge burde stanse bistanden til Haiti og kreve at landet får på plass en helhetlig gjenoppbyggingsplan.

Disse medlemmer viser til statistikk fra Haiti som hevder at det etter jordskjelvet var 822 registrerte bistandsorganisasjoner til stede i landet. Det var blant annet lettere å opprette en NGO enn å starte en bedrift, og disse medlemmer mener dette på lengre sikt er med på å undergrave muligheten for at Haiti skal kunne takle tilsvarende katastrofer i fremtiden. Disse medlemmer viser til utta-

lelser fra Norges Spesialrepresentant i Haiti, Espen Rikter-Svendsen om viktigheten av å få på plass en god konkurranselovgivning for å bedre vilkårene for næringslivet.

Disse medlemmer er kjent med at fire haitiske forskere i 2010 ba FN avstå fra gjenoppbyggingsprosessen i landet på grunn av ineffektivitet, korrupsjon og inkompetanse, og at den danske professoren og ekspert på Haiti, Gerard Lehmann viste til at 15 års massiv hjelp fra FN har vært en fiasko i landet.

Disse medlemmer viser til Humanitarian Response Index 2011, utgitt av organisasjonen DARA i 2012, som måler effektiviteten i de internasjonale donorenes nød- og katastrofehjelp. Disse medlemmer mener indeksen gir flere innspill i forhold til hvordan effektiviteten i slik støtte kan bli bedre, og viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader om dette i kap. 163.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og Høyres alternative budsjett, hvor det foreslås å avvikle norsk bilateral bistand til land i Latin-Amerika. Regjeringen har etter en massiv økning av støtten til Latin-Amerika i 2007 opprettholdt et høyt nivå på bistanden til landene i regionen og foreslått en ytterligere økning i budsjettforslaget for 2013. Regjeringen har ført en politikk som synes å belønne mottakere etter partifarge hos landets myndigheter fremfor reell utviklingseffekt.

Disse medlemmer vil videre uttrykke sin bekymring for hvordan en politisk kultur bygget på venstrepopulisme med sterke autoritære og antidemokratiske trekk gjennom flere år har vunnet fotfeste i regionen og svekket grunnleggende politiske og sivile rettigheter. Ikke minst gjelder dette Hugo Chavez' Venezuela og Daniel Ortegas Nicaragua, men også land som Bolivia og Ecuador. Cuba forblir i en særstilling blant autoritære regime i på den vestlige halvkule, og situasjonen i landet er ikke synlig forbedret de siste årene. Flere av disse landene mottar betydelige norske bistandsmidler.

Disse medlemmer anser videre at en geografisk konsentrasjon av norsk bistand vil øke effekten av norsk innsats og forenkle administrasjon av og kontroll med bistandsmidlene, og mener at avvikling av bilateral bistand til Latin-Amerika er det naturlige sted å starte en slik prosess.

Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 874 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 004 000 000

Komiteen ser det sivile samfunn som en viktig arena for sosial og økonomisk utvikling og fattigdomsbekjempelse i utviklingsland. Aktørene innen det sivile samfunn er mangfoldige. Når de får virke fritt kan de spille en viktig rolle ved å målbarere forskjellige gruppers interesser og behov, samtidig som de gir korrektiver til myndighetene. Etter komiteens syn er frie organisasjoner viktige redskaper i demokratiseringsarbeidet.

Komiteen er klar over at det sivile samfunns rolle som endringsagent for utvikling i mange land hviler på den kontaktflate og den tillit organisasjonene har oppnådd gjennom praktisk tjenesteyting for befolkningen. Det har derfor komiteens støtte når budsjettproposisjonen presiserer at bevilgningen også brukes til å styrke det sivile samfunns evne til å levere tjenester innen helse, utdanning og andre områder.

Komiteen vil framheve verdien av mangfoldet i frivillig sektor og betydningen av at organisasjonene i utviklingssamarbeidet kan gjøre bruk av den spesialkompetanse de har på hver sine felter. Når organisasjoner i utviklingsland leverer tjenester innen sentrale områder som helse, utdanning, sport, kultur, religion, arbeidsliv og miljø, utbrer de også faglig kunnskap og organisasjonserfaring som gir en plattform for deltakelse i demokratiske prosesser både på sine respektive saksområder og mer generelt i samfunnet.

Komiteen viser til at frivillige organisasjoner, kirkesamfunn, fagforeninger og andre deler av det sivile samfunn har spilt en viktig rolle i den sosiale, kulturelle og økonomiske utviklingen i Norge, ikke minst av vårt eget retts- og velferdssamfunn. Etter komiteens syn kan de – i samarbeid med partnerorganisasjoner i sør – også gi verdifulle bidrag til samfunnsutviklingen og fattigdomsbekjempelsen i utviklingsland.

Komiteen mener de frivillige organisasjonene utgjør en viktig bistandskanal som også kan nå målgrupper som myndighetsstrukturene vil kunne ha problemer med å nå fram til, for eksempel når det gjelder levering av grunnleggende helse- og utdanningstjenester. Ikke minst i land med svake eller ødelagte myndighetsstrukturer, såkalte «fragile states», mener komiteen at frivillige organisasjoner kan gi unike bidrag til levering av slike tjenester.

Komiteen viser til at norske frivillige organisasjoner gjennom sine kontakter og partnerorganisasjoner i sør kan spille en annen rolle enn det som er mulig for norske myndigheter og mellomstatlige organisasjoner. Derfor kan organisasjonene etter komiteens syn yte en verdifull innsats også i andre land og på andre sektorer enn de som preger hovedtyngden av offentlig norsk stat-til-stat-bistand. Viktige suksessfaktorer er organisasjonens kompetanse

på saksfeltet og den kontakt de har med partnerorganisasjoner i det enkelte land. Komiteen vil understreke at støtten som gis gjennom de frivillige organisasjonene må bidra til å øke partnerorganisasjonenes kapasitet til å ivareta sin rolle som pådrivere og talefører for befolkningen overfor sine egne myndigheter.

Komiteen mener det bør legges vekt på at disse organisasjonene etter hvert skal kunne bli mindre avhengig av økonomisk bistand utenfra.

Komiteen finner det ytterst uheldig at det sivile samfunn i stadig flere land hindres i sitt arbeid av administrative og juridiske restriksjoner, særlig rettet mot organisasjoner som legger vekt på arbeid for sosial rettferdighet, demokrati og respekt for menneskerettighetene. Komiteen mener det er viktig at norske myndigheter i dialog med mottakerland trekker frem behovet for å sikre handlingsrom for sivilsamfunnet og påtaler brudd på grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet, trosfrihet og organisasjonsfrihet.

Komiteen har merket seg at det i komiteens høringer om budsjettforslaget ble påpekt fra sentrale organisasjoner at tilskuddene til sivilt samfunns utviklingssamarbeid over post 70 over tid ikke har fått sin del av veksten i bistandsbevilgningene. Komiteen konstaterer at økningen i bistandsrammen i senere år i hovedsak har gått til andre budsjettformål og at det også preger forslaget til 2013-budsjett. Komiteen vil imidlertid peke på at den økningen som foreslås for kap. 160 i 2013 nominelt utgjør 6,9 pst., som er noe mer enn forventet prisvekst. Komiteen har merket seg at noe av denne økningen skyldes en teknisk endring ved at deler av støtten til Fredskorpsets virksomhet i årets budsjettforslag flyttes fra kap. 144 til kap. 160 post 77, Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at den norske bistandspolitikken og de involverte aktører er del av et nasjonalt godhetsregime som blant annet har den konsekvens at fokuset på gode intensjoner ofte tillegges avgjørende vekt i forhold til utviklingspolitiske prioriteringer. Det er disse medlemmers syn at det eksisterer tette bånd mellom Utenriksdepartementet, de frivillige organisasjonene og de største forskningsinstitusjonene. Dette systemet preget av gjensidig avhengighet har etter disse medlemmers oppfatning vært delaktig i å hemme den grunnleggende debatten om norsk bistandspolitikk som Fremskrittspartiet har tatt til orde for gjennom mange år.

Disse medlemmer vil advare mot en utvikling hvor de norske sivilsamfunnsorganisasjonene knyttes stadig tettere opp til de til enhver tid gjeldende politiske prioriteringer i Utenriksdepartementet. Det er disse medlemmers klare mening at dette på len-

gre sikt vil kunne undergrave organisasjonenes sær-egenhet, integritet og uavhengighet. Disse medlemmer er også skeptiske til at Riksrevisjonen gjennom Utenriksdepartementet skal bidra til kapasitetsbygging i finansforvaltningen i utviklingsland og nye demokratier ettersom førstnevnte skal virke som den tøvende makts kontrollapparat.

Disse medlemmer viser til at forskerne Dreher et. al i to ulike studier fra 2009 og 2010, henholdsvis «Acting autonomously or mimicking the state and peers? A panel tobit analysis of financial dependence and aid allocation by Swiss NGOs» og «Aid allocation by German NGOs: Does the degree of public refinancing matter?» ser på betydningen av statlig finansiering av sivilsamfunnsorganisasjoner. Disse medlemmer merker seg at begge studiene konkluderer med at NGO-er med høy statlig finansiering er mer tilbøyelig til å imitere donorens allokering av bistand, at økende avhengighet av statlige midler svekker NGO-enes fattigdomsorientering og at dette gjør det mindre sannsynlig at organisasjonene involverer seg i vanskelige områder.

Disse medlemmer viser til at forskerne Nunnenkamp et. al i to ulike studier fra 2010 og 2011, henholdsvis «Funding competition and the efficiency of NGOs: An empirical analysis of non-charitable expenditure of US NGOs engaged in foreign aid» og «US based NGOs in international development cooperation: Survival of the fittest?» hvor forskerne ser på hvordan hardere konkurranse mellom organisasjonene påvirker bistanden. Disse medlemmer registrerer at begge studiene konkluderer med at hardere konkurranse fører til mer effektiv bistand, og at høy andel offentlig finansiering tenderer til å øke administrasjonskostnadene i bistanden. Gjennom mer konkurranse om offentlige og private midler vil også, ifølge studiene, mindre effektive NGO-er presses ut av markedet slik at donorene får mest mulig bistand for midlene som bevilges.

Disse medlemmer viser til studien «Civil Society and the State – adverse effects of the government as main source of revenue for Norwegian development NGOs» (2011) av forsker Asle Toje, hvor det vises til at de tette båndene mellom staten og bistandsorganisasjonene har en rekke uheldige konsekvenser. Organisasjonene blir på den måten, slik disse medlemmer ser det, avhengige av staten og kan ikke være den motmakt og korrektiv de er ment å skulle være, noe som også påvirker bistandens kvalitet og effektivitet. De tette båndene har også medført omfattende dreining av ressurser, det som økonomer kaller «rent seeking» som innebærer at organisasjonene har endret sine satsingsområder til å passe inn i det til enhver tid politiske flertallets prioriteringer, og kanalisert midler med den hensikt å oppnå synlighet eller fortsatt bevilgninger på neste

års statsbudsjett. Disse medlemmer er kjent med at enkelte bistandsorganisasjoner som britiske Oxfam har innført en øvre grense for hvor mye de kan motta i midler fra staten. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Dokument 8:125 S (2011–2012) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Karin Woldseth og Tone Liljeroth om endringer i den offentlige finansieringen av bistands- og nødhjelpsorganisasjoner, hvor forslagsstillerne vil stille strengere krav til organisasjonenes egenfinansiering av virksomhet og prosjekter.

Disse medlemmer viser til artikkelen «They wanted journalists to say 'Wow': How NGOs affect U.S. Media Coverage of Africa» (2011) av forsker Karen Rothmyer ved Harvard University som problematiserer de internasjonale NGO-enes rolle i Afrika og hvordan disse i stadig større grad tar over rollen til media som nyhetsformidler i konfliktområder. Ifølge artikkelforfatteren bidrar dette blant annet til at fokuset på sensasjonelle nyheter og afrikanske tragedier vedvarer, som på sikt undergraver handel, investeringer, økonomisk vekst og utvikling på kontinentet.

Disse medlemmer viser forskningsrapporter som slår fast at det innenfor enkelte bistandsmiljøer eksisterer en motvilje mot å rapportere om mistanker om korrupsjon, enten som følge av karrieremessige årsaker eller av frykt for å gå glipp av prosjekter. Disse medlemmer foreslår følgende:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og offentliggjøre en 'svarteliste' av de bistandsorganisasjoner som ikke tar korrupsjonsproblematikken på alvor, og som unnlater å treffe egnede tiltak ved mistanke om korrupsjon i bistandsengasjementet».

Disse medlemmer er kjent med at Riksrevisjonen både i år og i tidligere år har påpekt at Utenriksdepartementet har utilstrekkelige rutiner for å følge opp bruken av norske bistandskroner kanalisert gjennom frivillige organisasjoner, og forutsetter at departementet treffer egnede tiltak for å bedre disse rutinene.

Disse medlemmer viser til studien «Development assistance in the 21st century» av forskeren Homi Karas ved Brookings Institute (2009) som hevder at bare et fåtall av de flere tusen ikke-statlige bistandsorganisasjonene som opererer internasjonalt er evaluert i forhold til ressursutnyttelse, effektivitet og resultater, og at måloppnåelsen for de som har gjennomgått slik evaluering er av blandet karakter.

Disse medlemmer viser til rapporten «Fake Aid: How foreign aid is being used to support the self-serving political activities of NGOs» (IPN 2009), som hevder at britisk bistand kanalisert gjennom ikke-statlige organisasjoner benyttes i organisa-

sjonenes egne rekrutteringskampanjer og for å fremme ideologiske synspunkter for på den måten ikke å komme fattige mennesker i u-landene til gode.

Disse medlemmer viser til at det i 2010 ble benyttet 6 mill. kroner på kampanjen Reisen Tilbake, hvor vanlige folk konkurrerer om å få reise sammen med bistandsveteraner til u-land for å se på resultatene av norsk bistand. Det ble bevilget 6 mill. kroner til kampanjen i 2012, men disse medlemmer er skeptiske til at norsk bistand går til å finansiere turisme på denne måten.

Disse medlemmer viser til at Norstat høsten 2012 utførte en undersøkelse om den norske befolkningens kjennskap til og holdning til bistand, og at studien avdekket at kunnskapen om hva norsk bistand går til generelt er lav og kun 34 pst. av de spurte er spesielt interessert i bistandsspørsmål. Disse medlemmer er kjent med at Utenriksdepartementet og Norad høsten 2012 lanserte konkurransen «NM i bistand» som trekker frem resultater av norsk bistand ute i verden. Det er disse medlemmers mening at en slik konkurranse heller skulle fokusert på utvikling, og at bistand i beste fall bare kan spille en liten positiv rolle i utviklingspolitikken. Disse medlemmer mener konkurransens målsetting bidrar til å øke oppslutningen om et høyt bistandsbudsjett, heller enn å problematisere hvilke mekanismer som bidrar til fattigdomsbekjempelse. Samtidig reduseres spørsmålet om utvikling til et spørsmål om tekniske oppskrift og tall, slik disse medlemmer ser det.

Disse medlemmer har merket seg studien «Crushed aid: Fragmentation in sectoral aid» utgitt av forskerne Frot og Santiso (2009) ved Stockholm Institute of Transition Economics, som viser at det i 2007 var 132 326 ODA-godkjente bistandsprosjekter på verdensbasis og at antallet prosjekter har økt dramatisk de siste årene. Det er spesielt prosjekter i den sosiale klyngen, herunder prosjekter til utdanning og sivilsamfunn som har økt de siste årene, og disse medlemmer forutsetter at regjeringen er innforstått med dette ved tildeling av nye prosjekter gjennom norske og internasjonale organisasjoner. Disse medlemmer viser til at Norge tidligere er blitt kritisert av OECDs DAC-komite for å spre bistandsengasjementet på for mange land og sektorer. Det er videre disse medlemmers mening at både fragmentering i bistanden, det vil si for stor spredning på land og sektorer, og monopolisering i bistanden ved at en donor dominerer bevilgningene til ett land eller en sektor, representerer utfordringer knyttet til koordinering, effektivitet og resultater.

Disse medlemmer forutsetter at de norske bistandsorganisasjonene blir behandlet likt ut ifra bistandsfaglighet, folkelig forankring og kostnadseffektivitet. Det er samtidig disse medlemmers

mening at det må stilles krav til de organisasjoner som mottar offentlig støtte om effektivitet i administrasjon og effektivitet og måloppnåelse i den bistand og hjelp som gis. Disse medlemmer ønsker å stimulere til økt konkurranse mellom de ulike bistandsorganisasjonene om de samme prosjektene i u-land og tror dette vil kunne føre til en effektivisering av bistandsporteføljen. Disse medlemmer mener således at økt bruk av anbudsordninger i bistanden vil kunne føre til mer effektiv bistand og til større mangfold i bistandssektoren. Disse medlemmer forutsetter at departementet velger å samarbeide med de organisasjoner som til enhver tid er best og kan gi mest bistand for pengene.

Disse medlemmer viser til at den første Soria Moria-regjeringen i 2005 gikk til valg på å øke åpenheten i offentlig forvaltning, men registrerer til tross for dette at det motsatte har skjedd og at antallet saker unntatt offentligheten har økt under regjeringen, og spesielt i Utenriksdepartementet. Disse medlemmer viser videre til svar på spørsmål 368 i forbindelse med statsbudsjettet for 2011, hvor det fremkommer at Utenriksdepartementet siden høsten 2005 har gitt 84 pressestipend på til sammen 1 446 000 kroner. Disse medlemmer er kjent med Utenriksdepartementets ordning med reisestipend for journalister, men mener ordningen reiser sentrale spørsmål i forhold til medias uavhengighet og god presseetikk. Disse medlemmer vil oppfordre Utenriksdepartementet og regjeringen til å bidra til økt åpenhet og transparens i slike saker så vel som i statsforvaltningen for øvrig.

Disse medlemmer ønsker ut fra en helhetsvurdering å redusere bevilgningen til kapitlet og dermed fremtvinge en fornuftig prioritering av engasjement. Disse medlemmer vil understreke betydningen av antikorrupsjonstiltak i bistanden og vil av den grunn skjerme bevilgningene til dette formål.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil foreslå at bevilgningen til sivilt samfunn (kap. 160 post 70) økes med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag for 2013. Siktemålet er å styrke de frivillige organisasjoners langsiktige innsats særlig for utdanning, et mer klimarobust landbruk, og bedre matsikkerhet. Den økte innsatsen skal dessuten ha fokus på kvinnenes viktige rolle.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og til Høyres alternative budsjett. Disse medlemmer vil konsentrere norsk støtte til sivilt samfunn til aktører som faktisk leverer reell utviklingseffekt i fattige land, og foreslår derfor en betydelig omprioritering innenfor dette budsjettkapitlet.

Disse medlemmer vil øke støtten over kap. 160 post 70, med 120 mill. kroner utover regjeringens forslag. Denne økte støtten skal målrettes utdanning for jenter og godt styresett – særlig konsentrert om det afrikanske kontinent. Gjennom å benytte aktører for det sivile samfunn, fremfor stat-til-stat-bistand, ønsker disse medlemmer at norsk støtte skal bidra til å styrke maktfordelingen i mottakerlandene.

Samtidig vil disse medlemmer redusere de budsjettposter som i liten grad skaper reell utviklingseffekt, og som i stor grad utelukkende kommer til anvendelse innenfor Norges grenser. Dette gjelder poster som opplysningsstøtten til norske frivillige organisasjoner og reisestipender til norske journalister. Disse medlemmer vil videre redusere budsjettposten for kultursamarbeid med land i sør og bevilgningene til Fredskorpsets utvekslingsordninger, jf. kap. 144.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til felles merknad og forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti om å øke bevilgningen til sivilt samfunns utviklingsbistand over kap. 160 post 70. For øvrig viser dette medlem til Kristelig Folkepartis hovedmerknad og Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett.

Kap. 161 Næringsutvikling

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 339 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 384 000 000

Komiteen mener at næringsutvikling og handel er viktig for vekst i utviklingsland. I tillegg ønsker en gjennom ulike støttetiltak også å bidra til å styrke institusjonell og fysisk infrastruktur og utvikle kompetanse. Komiteen understreker at det er fattigdomsbekjempelse og varig økonomisk vekst i utviklingsland som er formålet med bevilgningene.

Komiteen sier seg enig i at det er sektorer hvor Norge har særlig kompetanse som gis prioritet, f. eks. fornybar energi, miljørelatert teknologi, landbruk, skogbruk og maritim og marin virksomhet. Komiteen vil videre peke på at det i strategiene for næringsutvikling må tas særlig hensyn til verdens matkrise. Økt matsikkerhet bør være et av utviklingspolitikkenes viktigste mål.

Komiteen viser til bevilgninger på kap. 166, ny post 74 Fornybar energi, der 50 mill. kroner er foreslått avsatt til næringsrettet innsats.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at investeringer og næringsut-

vikling er en helt nødvendig forutsetning for at fattige land skal kunne skape varig utvikling. Økonomisk vekst og privat næringsliv er nødvendig for å redusere fattigdom og skape demokrati og en levedyktig statsmakt. Slik vekst kan i liten grad skapes utenfra, men internasjonale aktører og bistandsyttere kan bidra, ikke minst gjennom å legge til rette for investeringer gjennom kapasitetsbygging. Det er fortsatt for mange politiske institusjonelle, praktiske og logistiske hindringer i veien for at utviklingsland får utnyttet sitt kommersielle potensial. Landbruk er en sektor hvor dette er særlig merkbart.

Flertallet viser til at det i tillegg til høye tollmurer i rike land først og fremst er praktiske og logistiske forhold som hindrer økt eksport av landbruksprodukter fra de fattigste landene. Flertallet ønsker derfor å styrke evnen til veterinær- og kvalitetskontroll i de minst utviklede landene, for å bidra til å øke deres evne til å eksportere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at økonomisk vekst er en av de viktigste forutsetningene for fattigdomsreduksjon og utviklingen av et demokratisk styresett. Det er samtidig disse medlemmers mening at et fritt, selvstendig næringsliv har bidratt til at milliarder av mennesker har arbeidet seg ut av fattigdom i løpet av de siste tiårene, synliggjort blant annet i rapporten *Economic Freedom of the World 2012 (EFW)* som måler i hvilken grad et lands politisk rammeverk og institusjoner stimulerer til økonomisk frihet. Et flertall av de landene som oppnår lavest verdi på EFW-indeksen er u-land, og en stor andel av disse befinner seg i Afrika sør for Sahara. Verdensbankens *Doing Business Report* er en kvantitativ sammenstilling av byråkratiske reguleringer knyttet til det å opprette et næringsforetak, herunder politisk og institusjonelt klima, beskyttelse av eiendomsrettigheter, korrupsjon, rettsikkerhet med mer. *Doing Business Report 2013* viser at hele 9 av de 10 landene med dårligst vilkår for næringslivet befinner seg i Afrika. Disse medlemmer viser til rapporten «*The Global Competitiveness Report 2012–2013*» utarbeidet for World Economic Forum i 2012, som måler verdens land i forhold til deres konkurransedyktighet på det internasjonale markedet. Disse medlemmer merker seg rapportens konklusjoner om at 12 av de 15 landene som kommer dårligst ut på indeksen befinner seg i Afrika, noe som ikke bare skyldes naturgitte forhold men også krig, konflikt, dårlig styresett og manglende fokus på å gjøre vilkårene for næringslivet bedre.

Disse medlemmer har merket seg at også 2012 har vært preget av matkriser, hungersnød og sult flere steder i verden. Disse medlemmer merker seg i så måte konklusjonene i rapporten

«Handel med mat, utvikling og potensiale» utarbeidet av Kirkens Nødhjelp (oktober 2012) om at det er nok mat i verden til å fø 12 milliarder mennesker. Rapporten viser til positive erfaringer knyttet til handel med mat, og retter samtidig skarp kritikk mot Norge og andre vestlige land som beskytter sin jordbruksproduksjon med høye tollbarrierer og subsidier. Disse medlemmer er av den oppfatning at denne kritikken er legitim og riktig.

I denne sammenheng vil disse medlemmer understreke viktigheten av konklusjonene i rapporten «Africa can help feed Africa» utarbeidet av Verdensbanken i forkant av ministermøtet i den Afrikanske Union høsten 2012. Rapporten understreker at Afrika kan bli selvforsynt med mat og unngå fremtidige sultkatastrofer og hungersnød dersom landene på kontinentet fjerner hindringene knyttet til handel med mat. Videre vises det til at de samme landene kan tjene opp mot 20 mrd. USD per år på denne handelen, og at et konkurransedyktig marked for handel med mat først og fremst vil hjelpe den fattige andelen av befolkningen. Det er disse medlemmers mening at rapporten gir støtte til Fremskrittspartiets syn om at handel og nedbygging av tollbarrierer også er veien å gå for å skape vekst og velstand i afrikanske land.

Disse medlemmer mener at også Norge burde ta flere initiativer i forhold til å bedre vilkårene for næringslivet i u-landene, samt øke handelen med disse landene. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten «The Environmental food crisis: the environment's role in averting future food crisis» (2009) utarbeidet av forskere i FNs Miljøprogram (UNEP) om at handel, markedsadgang og reduserte tollsatser er viktig for å oppnå økt matsikkerhet i u-landene.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av å legge en regional tilnærming til grunn når man evaluerer mulighetene for å oppnå matsikkerhet i verden, og at matsikkerhet ikke er ensbetydende med matsuverenitet. En studie utført av forskerne Kimenyi, Moyo og Smith (2011) ved Africa Growth Initiative slår fast at dårlig styresett og manglende planlegging er en viktig årsak til manglende matsikkerhet i Afrika. I ett og samme land kan det være områder som har overskudd på mat, mens det er hungersnød i andre områder av landet. Til tross for en rekke initiativer knyttet til etablering av regionale kornreserver gjennom SADC, ECOWAS og EAC, så har ineffektivitet og byråkrati sørget for at planene for økt regional matsikkerhet ikke har blitt iverksatt.

Disse medlemmer mener at utviklingen av regionale mat- og kornreserver kan supplere nasjonale lagre og redusere kostnadene ved at hvert land har store slike lagre. Den Afrikanske Union (AU) burde legge til rette for overføringer av mat og korn

mellom overskuddsregioner til regioner og land hvor det er underskudd på mat. Regionale organisasjoner som ECOWAS, EAC og SADC burde også bidra til utviklingen av et system for regional markedsinformasjon slik at regionen kan produsere mer mat. For at denne informasjonen skal kunne komme befolkningen og bønder til nytte er det, slik disse medlemmer ser det, avgjørende at afrikanske land eliminerer forbudene mot eksport av mat. Slike forbud gjør det svært vanskelig for bønder og land med overskudd av mat å selge disse og på den måten komme seg ut av fattigdom. Disse medlemmer ønsker å sette av midler til et prøveprosjekt for utvikling av regionale markeder for mat, etablering av infrastruktur for såkornlagre samt et regionalt system for markedsinformasjon i Afrika.

I denne sammenheng vil disse medlemmer også vise til Dokument 8:139 S (2011–2012) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Torgeir Trældal og Jørund Rytman om endringer i den norske praktiseringen av GSP-systemet for handel med utviklingsland hvor forslagsstillerne fra Fremskrittspartiet foreslår omfattende endringer i praktiseringen av norsk handelspolitikk som vil komme u-landene til gode.

En rapport utgitt av Verdensbanken viser til at kun 8 til 10 pst. av handelen i sørlige Afrika er intra-regional og at omfattende handelsrestriksjoner bidrar til å undergrave næringslivet i regionen. I så måte har disse medlemmer med interesse merket seg konklusjonene i en studie utført av forskerne Djankov, McLiesh og Romalho (2006) som viser at forbedret handelsfasiliteter vil kunne øke verdens BNP med 2,3 pst. på årlig basis. Disse medlemmer viser også til en studie utført av John Page (2008) ved Brookings Institute som slår fast at kostnadene ved å gjøre forretninger i afrikanske land i gjennomsnitt er mellom 20 til 40 pst. høyere enn i andre u-land. I Swaziland kreves det opp til 10 ulike prosedyrer og totalt ventetid på 66 dager for å starte en bedrift, i tillegg til det å betale skatter, eksportavgifter og registrere eiendom.

På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer at det opprettes en ekspertgruppe bestående av personer fra både offentlig og privat sektor for å bistå de fattigste landene (MUL-landene) og andre lavinntektsland med å treffe tiltak for å redusere byråkratiske hindringer for entreprenørskap, handel og innovasjon. Gruppen kan administreres gjennom Norfund med et årlig driftsbudsjett tilsvarende om lag 15 mill. kroner.

Afrika er det kontinentet som, etter disse medlemmers mening, står overfor de største utfordringene knyttet til entreprenørskap, fremveksten av et levedyktig, eksportrettet privat næringsliv og vilkår for handel og investeringer. Disse med-

lemmer viser til studien «Effective development assistance through competition» av Clifford Zinnes (Brookings Institute, 2009) som introduserer en insentivmekanisme kalt «prospective inter-jurisdictional competition» (PIJC) hvor angitte jurisdiksjoner, fra land og nedover til landsbynivå, konkurrerer om å oppnå på forhånd fastsatte utviklingspolitiske målsettinger. Jurisdiksjonene kan være sammensatt av aktører både fra privat sektor, sivilsamfunn og offentlige institusjoner, og hensikten er å bidra til innovasjon og økt eierskap i utviklingspolitikken gjennom å stimulere til konkurranse. PIJC har blitt forsøkt med gode erfaringer i land som Indonesia, Russland og India, og det er disse medlemmers mening at regjeringen burde prøve ut slike tiltak i norskfinansierte prosjekter også.

Disse medlemmer fremmer forslag om at Stortinget ber regjeringen utrede ulike aspekter rundt etablering av et fond for investeringer i det private næringsliv i utviklingsland og komme tilbake til saken i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Disse medlemmer viser til forskningsrapporten «A Doing Business Facility: A proposal for enhancing business climate reform assistance» utgitt av Todd Moss ved Center for Global Development (2010) som foreslår å opprette en handelsfasiliteringsenhet for å stimulere til utvikling av privat næringsliv i Afrika. Rapporten skisserer klare retningsgivende prinsipper for en slik modell, blant annet behovet for at donorer identifiserer klare insentiver for reform, at ressursallokeringsregimet baseres på iverksatte tiltak og resultater, at beslutninger treffes på uavhengig grunnlag og at suksesskriterier defineres ut fra mer enn bare retorisk støtte i mottakerlandene.

Disse medlemmer deler rapportens syn om at en slik enhet burde benytte resultatbaserte indikatorer for å identifisere reformvillige u-land hvor prosjekter kunne iverksettes og videreutvikles. Donorenes beslutningsgrunnlag for valg av kandidater til reformtiltak kunne etter disse medlemmers mening tatt utgangspunkt i Verdensbankens Doing Business Report og Worldwide Governance Indicators Project, hvor land som enten har penetrert en definert reformterskel, som er «best reformator» i sin kategori eller som har oppnådd en kombinasjon av disse kravene kvalifiserer seg for støtte. Det er disse medlemmers oppfatning at en slik handelsfasiliteringsenhet ikke nødvendigvis forutsetter en ny institusjonell mekanisme, men at initiativet for eksempel kan underlegges Verdensbanken, den Afrikanske Utviklingsbanken eller eventuelt det Internasjonale Finansieringsinstituttet (IFC).

På denne bakgrunn vil disse medlemmer foreslå at Stortinget ber regjeringen opprette en han-

delsfasiliteringsenhet for Afrika tilsvarende budsjett på om lag 50 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til rapporten «Index of Global Philanthropy and Remittances 2012» utarbeidet av Hudson Institute hvor det fremgår at private investeringer, filantropi og pengeoverføringer utgjorde 82 pst. av rike lands relasjoner med u-landene i 2010, og at bistand samtidig bare utgjorde 18 pst. av de vestlige landenes totale finansstrømmer til u-landene.

Disse medlemmer viser til Norads Resultatrapport for 2009, «Bistand og økonomisk utvikling: Ringer i vannet eller dråper i havet?» hvor det vises til at det i norsk bistand tradisjonelt har vært «skepsis til profittankegangen som ligger til grunn for private bedrifter». Dette er etter disse medlemmers mening en alvorlig nedvurdering av de prosesser og mekanismer som har løftet milliarder av mennesker ut av fattigdom gjennom de siste 50 årene. Rapporten fokuserer spesielt på de tre landene Uganda, Malawi og Vietnam. Det er etter disse medlemmers oppfatning ett suksesskriterium som går igjen i å forklare utviklingen i disse landene de siste årene, nemlig handelsliberalisering og markedsøkonomi, synliggjort gjennom formuleringer som «erstatte den sentralstyrte planøkonomien», «privatisering og nedleggelse av ulønnsomme bedrifter», «friere handel med utlandet», «nedbygging av statlig drift» og «handelsliberalisering».

Disse medlemmer har merket seg beregninger utført av Hoffmann (2008) i boken «Reinventing Foreign Aid» om at det private næringsliv har tiltrukket seg mindre enn 10 pst. av de totale offentlige og private bistandsoverføringene det siste tiåret. Disse medlemmer viser til Utenriksdepartementets oversikt over den bilaterale bistanden og hvilke aktører som har ansvaret for gjennomføringen av de ulike prosjekter, og merker seg at norsk privat sektor og privat sektor som sådan kun benyttes som kanal i henholdsvis 1 og 5 pst. av prosjektene i 2009. Disse medlemmer mener dette er et uttrykk for at næringslivet i svært liten grad involveres som aktør i utviklingspolitikken, og ber regjeringen bidra til å øke privat sektors andel av disse prosjektene.

Disse medlemmer mener at regjeringen bør stille som krav om at utvikling av et levedyktig næringsliv skal være en integrert del av alle utviklingspolitiske intervensjoner.

Disse medlemmer fremmer forslag om at Stortinget ber regjeringen utarbeide en oversikt over hvordan norske tollbarrierer påvirker importmønsteret på varer fra u-land.

Disse medlemmer vil understreke at tilgang på finansielle tjenester og kapital er avgjørende for økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon, og at en stor andel av husholdningene i mange u-land ikke

har slik tilgang. Det er disse medlemmers mening at mikrokreditt, blant annet gjennom Gramen Bank, Kiva og Globalgiving står sentralt i å utvide tilgangen på økonomiske ressurser for mange fattige. I denne sammenheng viser disse medlemmer også til suksesshistorien bak den mobile betalingstjenesten M-PESA i Kenya, som fra etableringen i 2007 frem til 2009 økte antall registrerte kunder til over 7,3 millioner. Disse medlemmer viser i så måte til studien «Expanding the Financial Services Frontier: Lessons from mobile phone banking in Kenya» (2009) av forskerne Kimenyi og Ndung'u ved Brookings Institute som fremhever at liberalisering av mobiltelefonsektoren, fokus på å tiltrekke seg utenlandske investeringer og sikre åpenhet og konkurranse mellom tilbydere er sentrale suksesskriterier i utviklingen av slike betalingstjenester.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og Høyres alternative budsjett.

Kap. 162 Overgangsbistand (gap)

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	380 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	420 000 000

Komiteen viser til at overgangsbistanden brukes der det oppstår behov som ikke dekkes av den humanitære bistanden og hvor den langsiktige bistanden ikke er tilstrekkelig etablert. Komiteen vil understreke betydningen av å ha midler til disposisjon som kan benyttes på kort varsel og som kan settes inn der behovet er størst. Støtte til tidlig gjenoppbygging etter krig eller naturkatastrofer samt hjelp til å fremme kvinners rettigheter og til å bistå ofre for seksualisert vold er viktige mål for satsingen.

Komiteen har merket seg at posten økes til 420 mill. kroner for 2013 og at mesteparten av midlene kanaliseres gjennom multinasjonale kanaler som FN og Verdensbanken og norske frivillige organisasjoner. Tildelingen samordnes med støtte over kap. 163 og 164.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet merker seg at flere av landene som mottar overgangsbistand er sårbare eller feilslåtte stater som blant annet Zimbabwe, Sudan og Eritrea. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i studien «When does more aid imply less democracy? An empirical examination» utført av forskerne Kalyvitis og Vlachhaki publisert i den akademiske journalen *European Journal of Political Economy* (mars 2012) som viser at høy bistandsandel i post-konflikt og skjøre stater reduserer sannsynlighetene for utvikling av demokrati.

Disse medlemmer er kjent med at Eritrea i et brev fra landets finansminister til UNDP i fjor ga uttrykk for at landet ønsker å avslutte samarbeidet med FN som følge av at bistanden bare behandler symptomene og ikke årsakene til fattigdom. Disse medlemmer hilser velkommen uttalelser om at u-landene vil gjøre seg mer uavhengig av bistand. I dette tilfellet kan det imidlertid, slik disse medlemmer ser det, være slik at Eritreas myndigheter ønsker større diskresjon i den politiske beslutningsprosessen og at tilstedeværelsen av FN og internasjonale organisasjoner risikerer at regimets totalitære tendenser og overgrep mot egen befolkning avdekkes.

Disse medlemmer har merket seg forskningsrapporter som fremhever at bistand som gis i en post-konfliktsituasjon er spesielt utsatt for korrupsjon og at donorene i mange tilfeller vektlegger ønsket om fred mer enn fokuset på antikorrupsjon for på den måten å undergrave den langsiktige utviklingen i mottakerlandet. Det er disse medlemmers mening at forvaltningen av bistanden i slike områder byr på særskilte utfordringer, og at kontrollmekanismer knyttet til mislighold er særlig viktig ettersom risikoen for politisering av bistanden er stor.

Disse medlemmer viser til en rapport utgitt av FNs Monitoring Group for Somalia (mars 2010) som hevder at det har vært utstrakt korrupsjon og mislighold i prosjekter gjennom Verdens Matvareprogram (WFP) i landet, og at kontraktører leid inn av WFP har vært involvert i våpensmugling og unndratt matvarehjelp ment for lokalbefolkningen. Disse medlemmer viser for øvrig til Framskrittspartiets merknader om dette i kap. 150.

Disse medlemmer er kjent med at Norge bevilget overgangsstøtte tilsvarende 45 mill. kroner til Uganda i 2009 rettet mot gjennomføringen av en treårig plan for gjenoppbygging og utvikling av de borgerkrigsherjede, nordlige delene av landet. Disse medlemmer er samtidig inneforstått med at norske myndigheter gir budsjettstøtte til Uganda. President Yoweri Museveni gikk i 2009 til innkjøp av en Gulf Stream luksusjet tilsvarende fem års norsk budsjettstøtte. Den ugandiske regjeringen valgte samtidig å utsette en gjenoppbyggingsplan for områdene herjet av borgerkrigen nord i landet på bakgrunn av mangel på penger. Norge har dermed etter disse medlemmers mening indirekte vært med på å finansiere luksusflyet til den ugandiske presidenten og dermed undergrave fattigdomsbekjempelse og utvikling i landet.

Disse medlemmer merker seg at Norge totalt per 2012 har bidratt med 60 av i alt 155 mill. kroner til gjenoppbyggingsprosjektet i Nord-Uganda. Disse medlemmer viser til at det høsten 2012 ble avdekket massiv korrupsjon i prosjektet

og at rundt halvparten av de norske midlene er misbrukt eller svindlet bort. Dette er svært alvorlig, og disse medlemmer registrerer at den svenske regjeringen som følge av de omfattende uregelmessighetene vil stoppe all bistand til Uganda. Uganda har over lang tid hatt store problemer med korrupsjon og mislighold av bistandsmidler, slik dette blant annet fremkommer i Fremskrittspartiets merknader i kap. 166, og disse medlemmer mener Norge også umiddelbart etter at misbruket ble kjent burde frosset bistanden til landet. Disse medlemmer registrerer utviklingsminister Holmås' uttalelser om at penger det ikke kan gjøres rede for vil kreves tilbake. Disse medlemmer ser frem til dette og at Stortinget holdes orientert om fremdriften i antikorrupsjonsarbeidet i Uganda.

Disse medlemmer vil understreke at fundamentet i en bærekraftig utviklingspolitikk må være at mottakerlandene etter hvert skal kunne klare seg uten bistand. På denne bakgrunn vil disse medlemmer at bevilgningene til overgangsbistand reduseres og begrenses til færre land og sektorer.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 956 200 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	3 150 700 000

Komiteen viser til at humanitær hjelp, fredsbygging og menneskerettigheter står sentralt i regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk. Kjernen i humanitær innsats er å redde enkeltmenneskers liv, lindre nød og sikre menneskelig verdighet uavhengig av etnisk bakgrunn, kjønn, religion eller politisk tilhørighet.

Komiteen har merket seg at bevilgningene over kap. 163 skal bidra til at mennesker i nød får hjelp og beskyttelse, det være seg etter naturkatastrofer eller som følge av andre humanitære kriser. Komiteen vil understreke viktigheten av å styrke den internasjonale beredskapen ved naturkatastrofer og viser samtidig til forebygging som et effektivt våpen mot ulike former for katastrofer.

Komiteen viser videre til at et betydelig beløp er satt av til innsats for å styrke menneskerettighetene. Støtte til aktive menneskerettighetsforkjempere, til kampen for ytringsfrihet, til innsats for barn og unge, til styrking av rettsstaten, til kamp mot dødsstraff, forfølgelse av minoriteter, bedring av urfolks situasjon og arbeidet mot diskriminering, er viktige satsingsområder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på de store humanitære

utfordringene som eksisterer i verden knyttet til krig, konflikt, migrasjon og klimaendringer. Disse medlemmer viser til at 2012 har vært preget av store naturkatastrofer i en rekke land, og at opprøret i den arabiske verdenen har medført økt behov for nødhjelp og tiltak knyttet til vern av de grunnleggende menneskerettighetene. Store menneskemasser er på flukt og søker trygghet fra krig og undertrykkende regimer, og disse medlemmer mener det er både riktig og viktig å sørge for rask og effektiv hjelp slik at de land som er mottagere av store flyktningstrømmer makter denne oppgaven.

Disse medlemmer ser med bekymring på konklusjonene i rapporten Freedom in the World 2012 utarbeidet av menneskerettighetsorganisasjonen Freedom House, om at verdens land for sjetten år på rad har opplevd en tilbakegang i vilkårene for de sivile og politiske rettighetene for befolkningen og at de siste års sammenhengende tilbakegang er den lengste siden rapporteringen startet i 1972. Disse medlemmer ser spesielt alvorlig på tilbakegangen i land i Latin-Amerika, Midtøsten, Afrika og tidligere Sovjetunionen. Mens 2011 har vært preget av opprør mot myndighetene i en rekke arabiske og muslimske land, så viser rapporten til at det kun er 2 muslimske land som kan regnes som demokratier og at det så langt ikke kan spores noen fremskritt på dette området i Midtøsten og Nord-Afrika.

Disse medlemmer viser til at Freedom House-indeks for 2012 slår fast at mens man kan spore positive utviklingstrekk i noen av de tidligere autoritære regimer i Midtøsten og Nord-Afrika (MENA-regionen), så er utviklingen i Bahrain, Jemen og spesielt Syria negativ. Rapporten slår fast at mens gamle autoritære utviklingstrekk har forvitret i regionen, så har nye udemokratiske krefter enten åpenbart seg eller konsolidert sin makt.

Disse medlemmer viser til rapporten «Humanitarian Response Index 2010» utarbeidet av den uavhengige organisasjonen DARA, som rangerer de største giverne av humanitær bistand og nødhjelp på en rekke indikatorer. Disse medlemmer registrerer at fjorårets rapport rangerer Norge som fjerde best, men at nødhjelpen ikke alltid kanaliseres dit hvor behovene er store og at Norge kan forbedre sine intervensjoner i «glemte» konflikter og kriser. Rapporten identifiserte generelt en økende tendens til politisering av bistand og nødhjelp, både i regi av donorene, men også i mottakerlandene. Videre konkluderte rapporten med svak fremgang i forhold til reformer i det humanitære systemet.

Rapporten «Humanitarian Response Index 2011» utarbeidet av DARA i 2012 rangerer Norge som best av samtlige donorer i forhold til nød- og katastrofehjelp samt humanitær bistand, noe disse medlemmer er fornøyd med. Disse medlemmer

registrerer at årets indeks på generelt grunnlag identifiserer utfordringer på en rekke områder innenfor temaet. Bevilgningene til humanitær hjelp utnyttes ikke optimalt og kjønnsaspektet samt kvinners deltakelse og involvering er mer et uttrykk for retorikk og politiske agenda enn praktiske realiteter. Årets rapport identifiserer også utfordringer knyttet til at man har en reaktiv heller enn proaktiv tilnærming til kriser, at reformarbeidet innen humanitær bistand går for sakte og at det er minimalt med åpenhet og transparens innen denne formen for bistand. Disse medlemmer merker seg dette og at Norge, slik det identifiseres i rapporten, har et stort forbedringspotensial i forhold til forebyggende virksomhet, samt læring og evaluering. Disse medlemmer mener HRI-indeksen og de årlige rapportene gir viktige innspill i arbeidet med å forbedre systemet for humanitær bistand og nødhjelp, og ber regjeringen følge opp rapportens konklusjoner.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen vil ha økt fokus på humanitær tilgang i konflikt og katastrofeområder. Det er disse medlemmers mening at også politisk tilgang i større grad burde problematiseres, herunder de retningslinjer og reguleringer mottakerlandet stiller som krav for at bistands- og nødhjelpsorganisasjonene skal få tilgang til et område. I denne sammenheng har disse medlemmer merket seg konklusjonene i studier, blant annet HRI som viser til at slike organisasjoner i flere tilfeller er blitt delaktige i konflikten eller aktør i den politiske situasjonen de forsøker å avhjelpe.

Disse medlemmer støtter regjeringens vektlegging av nulltoleranse mot korrupsjon i den humanitære bistanden og ser frem til videre oppfølging med oppnåelse av konkrete resultater på området. Slik disse medlemmer ser det er det et vel så viktig spørsmål hvordan Norge reagerer når det avsløres korrupsjon i mislighold i norske midler i utlandet. I denne sammenheng mener disse medlemmer at sanksjonene fra norske myndigheter i flere tilfeller viser at man er langt mindre kritiske enn en rekke andre store donorer.

Det er etter disse medlemmers oppfatning viktig og riktig at Norge bidrar til å spre de grunnleggende menneskerettighetene til flere land, og på dette grunnlag øker disse medlemmer bevilgningene til kapitlet i sin helhet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative budsjettforslag og generelle merknad i innledningen og vil under dette kapitlet styrke post 72 Menneskerettigheter med 100 mill. kroner. Disse medlemmer vil peke på behovet for et enda sterkere fokus på menneskerettigheter generelt i norsk utviklingspolitikk og på viktigheten av demokratisering som drivkraft for vekst og fattig-

domsbekjempelse. Ekstra midler foreslås særlig benyttet til styrking av FNs høykommissær for menneskerettigheter, OHCHR, samt til organisasjoner og sivilt samfunn i Norges nærområder, inkludert Hviterussland, Ukraina og Russland og i land i Midt-Østen og Nord-Afrika. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å jobbe gjennom de styrende organer i internasjonale organisasjoner for å få andelen av de regulære budsjetter som går til menneskerettighets- og demokratiarbeid.

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 613 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 558 200 000

Komiteen er enig i at norsk utenrikspolitikk skal være med å bidra til internasjonal fred og sikkerhet. Komiteen merker seg at implementering av sikkerhetsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet prioriteres, slik at kjønns- og likestillingsperspektivet ivaretas som et tverrgående hensyn. Komiteen støtter at man skal legge vekt på tiltak for å fremme kvinners deltakelse i freds- og forsoningsprosesser og fredsbyggende arbeid, samt å styrke barn og unges situasjon.

Komiteen peker på at spredning av masseødeleggelsesvåpen og faren for en atomoppustning er en av vår tids største trusler. Norges mål er en verden fri for kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen. Norge spiller derfor en pådriverrolle for ikke-spredning, rustningskontroll og nedrustning. Komiteen vil understreke viktigheten av å arbeide for nedrustning og ikke-spredning av både kjemiske våpen, biologiske våpen og atomvåpen. Komiteen peker på at arbeidet for å avskaffe atomvåpen er viktig også fordi det kan oppstå irreversible skader på miljøet ved utvikling, testing, bruk og destruksjon av atomvåpen.

Komiteen peker på at frivillige organisasjoner og forskningsnettverk over hele verden har en viktig funksjon i å skape oppmerksomhet, engasjement og kunnskap om nedrustning og ikke-spredning. Komiteen peker på at det er viktig å styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner, forskningsmiljøer og andre som arbeider med fred og konfliktløsning.

Komiteen har merket seg at det i Prop. 1 S orienteres om at uklarheter i OECDs regelverk har gitt motstridende tolkninger av hvorvidt ulike former for bidrag til nedrustning, herunder spesielt nedrustning av masseødeleggelsesvåpen, kan godkjennes innrapportert som offentlig utviklingshjelp (ODA). Komiteen har merket seg at det fra regjeringens side presiseres at tilskudd til nedrustningsformål ikke

vil bli rapportert inn som offisiell utviklingshjelp før det foreligger en endelig avklaring av om dette kan skje innenfor de regler som OECDs utviklingskomité har gitt som ODA-godkjente budsjettformål. Komiteen er enig med regjeringen i at man ikke bør begynne å dekke dette over bistandsbudsjettet i Norge før det eventuelt er oppnådd konsensus om det i OECD.

Komiteen viser til at FN er den viktigste internasjonale organisasjonen i arbeidet for å skape en fredeligere verden. Komiteen støtter arbeidet for å styrke utviklingslandenes selvstendige kompetanse på nedrustningsspørsmål, samt styrke kapasiteten i FN-systemet for å fremme arbeidet for nedrustning og ikkespredning som bidrag til utvikling.

Komiteen er enig i at det overordnede målet for innsatsen på Balkan er varig stabilitet og demokratisk utvikling. Komiteen har merket seg den relativt positive utviklingen i regionen, og at bistanden i 2013 kan reduseres noe som konsekvens av utviklingen. Komiteen er enig i at den økonomiske krisen tilsier økt vektlegging av tiltak for økonomisk utvikling i norsk støtte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til konklusjonene i studien «Aid under fire: development projects and civil conflict» (november 2010) utført av forskerne Crost og Johnston ved Harvard Kennedy School som påviser at bistand til fred og forsoning kan ha en negativ effekt og øke konfliktnivået i de involverte statene. Studien viser blant annet til at dersom opprørsgrupper vet at utviklingsprosjekter i området på noen som helst måte vil undergrave deres makt og posisjon, så vil de motsette seg disse prosjektene og dette vil føre til forhøyet konfliktnivå. Disse medlemmer merker seg og ser alvorlig på disse konklusjonene blant annet ettersom det foregår fredsforhandlinger mellom den colombianske regjeringen og geriljaorganisasjonen FARC hvor Norge også bistår høsten 2012.

Disse medlemmer viser til studien «Do Scandinavians do it better? Assessing the effects of aid on peace and human rights, 1960–2009» utarbeidet av forskerne de Soysa, Strømmen og Vadlamanati ved NTNU (2012) som i artikkelen konkluderer med at norsk bistand til fred og forsoning ikke har hatt noen positiv effekt på disse områdene i mottakerlandene.

Disse medlemmer er av den oppfatning at det ikke nødvendigvis er slik at budsjettmidler frigjort som følge av nedrustning blir benyttet til velferdstiltak i u-landene, og at problemer knyttet til ombyttbarhet eller fungibilitet står sentralt i disse prosessene.

Disse medlemmer mener det er av stor betydning at Norges politikk knyttet til freds- og forsoningsarbeidet baserer seg på forsvar av grunnleggende menneskerettigheter, og at man således ikke støtter prosesser og/eller regimer som aktivt arbeider mot disse prinsipper.

Disse medlemmer viser til en forskningsrapport utarbeidet av Norsk Utenrikspolitisk Institutt (2007) som fremholder at det i bistand og engasjementspolitikken er blitt viktigere for Norges selvforståelse at praksisene opprettholdes, enn at de gir resultater. Det er således disse medlemmers mening at Norges engasjement i fredsprosesser har gitt til dels svært ulike resultater gjennom de siste tiårene.

Disse medlemmer viser til studien «Where does the money go: best and worst practices in foreign aid» utført av forskerne Easterly og Pfütze (2008) som hevder at det er lite eller dårlig tilgang til data om hvordan bistandsorganisasjonene opererer, og at organisasjonene selv er lite transparente og åpne i forhold til egne driftsbudsjetter og resultater. Disse medlemmer mener det bør etableres bindende politiske og etiske kjøreregler/Code of Conduct for ikke-statlige organisasjoner som opererer i krig og konfliktsoner, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget om dette i forbindelse med revideringen av statsbudsjettet for 2013.

Disse medlemmer mener at arbeidet med fred og forsoning må gjøres på en mer kostnadseffektiv måte, samtidig som fokuset på resultater må bli bedre. Disse medlemmer er samtidig av den oppfatning at det ikke er mangelen på nedrustnings- og ikkespredningsinitiativer som er skyld i manglende progresjon på området, men heller mangelen på koordinering mellom de ulike grupper og organisasjoner samt mangelen på politisk vilje i involverte staters politiske ledelse. Disse medlemmer reduserer derfor bevilgningene til kapitlet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at regjeringen i budsjettproposisjonen varsler at den vil sette i gang en prosess i forhold til OECDs utviklingskomité med sikte på å få godkjent at en del bevilgninger som nå går over kap. 118 Nordområdetiltak, post 71, i løpet av 2013 skal kunne godkjennes innrapportert som offentlig utviklingshjelp (ODA). Det vises i regjeringens begrunnelse til at DAC-direktivene er «vage» og at det til nå ikke er oppnådd enighet om at for eksempel bidrag til nedrustning av masseødelegelsesvåpen skal godkjennes ført som ODA.

Disse medlemmer vil vise til at det i en globalisert verden kan sies at det finnes en sammenheng mellom mange ulike spørsmål og utfordringer i verdenssamfunnet, slik at det med en kjerne av sannhet

kan sies at alt henger sammen med alt. Disse medlemmer vil vise til at en slik innfallsvinkel som regjeringen anfører som begrunnelse, kan føre til en svært uheldig utglidning. Disse medlemmer mener at det ikke bør være tilstrekkelig at det kan sies å finnes en kobling til utvikling for at rike lands utgifter til dette skal kunne tas fra utviklingsbistanden. Disse medlemmer vil for eksempel ikke finne det riktig at Norges bidrag til atomnedrustning i Nordvest-Russland skal kunne føres som utviklingshjelp, eller at ulike aktørers opplysningsarbeid og konferanser om slike spørsmål heretter skal dekkes av bistandsbudsjettet.

Disse medlemmer vil vise til at Norge har hatt lang tradisjon for ikke å medvirke til å uthule OECDs kriterier for hva som skal kunne føres som utviklingshjelp. Hvis industrialiserte land i økende grad begynner å dekke utgifter som ikke innebærer bidrag til økonomisk og sosial utvikling i verdens fattige land innen rammen av sine bistandsbudsjetter, vil dette i realiteten svekke den samlede innsatsen for utviklingsbistand.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og Høyres alternative budsjett. Disse medlemmer anser at det er rom for å effektivisere og konsentrere Norges omfattende engasjement i diverse freds- og forsoningsprosesser, og foreslår derfor en viss reduksjon av tildelingen over kap. 164 post 70, sammenlignet med regjeringens forslag.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	872 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	871 000 000

Komiteen viser til at forskning og høyere utdanning bidrar til bærekraftig utvikling og fattigdomsbekjempelse i utviklingsland.

Komiteen ser det som positivt at man nå går i gang med å bygge et nytt forskningsskip, særlig med bakgrunn i det viktige arbeidet forskningsskipet bidrar til på Afrikas kyst når det gjelder økobasert fiskeriforvaltning.

Komiteen viser til at bevilgningene til forskning skal støtte opp om satsingsområdene i utviklingssamarbeidet og bidra til faglig styrking og kvalitetssikring. Kapitlet støtter også samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner i Norge og utviklingsland. Komiteen viser til at norsk fagkompetanse er etterspurt og at et faglig samarbeid er en viktig komponent i samarbeidet med mange utviklingsland.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at under post 1 Driftsutgifter har det under Norads ledelse blitt gjennomført 7 evalueringer og 3 studier i 2011. Det trekkes frem 5 lærdommer; for det første ingen snarveier til bedre korrupsjonsbekjempelse, for det andre bedre forankring av menneskerettigheter i bistandsarbeidet, for det tredje bedre oppfølging av øremerkede midler til multilaterale samarbeidspartnere, for det fjerde at det er for lite kunnskap om hva som virker i sårbare land og for det femte ny innsikt innen utdanning, klima og skoginitiativer. Flertallet stiller seg noe undrende til at ikke dette var kjent kunnskap fra tidligere lærdommer og evalueringer. Flertallet er av den oppfatning at man må være svært kritisk til hvilke prosjekter man går inn i, at man i mye større grad må følge og kontrollere pengestrømmen, at korrupsjon er et stort problem, og at norske bistandsmidler også havner i gale hender.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Norstats undersøkelse høsten 2012 om den norske befolkningens holdninger til bistand som blant annet viser at nordmenn flest har begrensede kunnskaper om bistanden og resultatene av denne, og disse medlemmer merker seg dette. Disse medlemmer viser også til studien «Donations to US based NGOs in international development cooperation: How (Un-) informed are private donors» (februar 2011) utført av forskerne Nunnenkamp og Öhler tilknyttet Kiel Institute for the world economy som slår fast at amerikanske privatpersoner som gir til veldedighet og bistand sjelden nyttiggjør seg tilgjengelig informasjon om bistandsorganisasjonenes effektivitet og resultatoppnåelse. Disse medlemmer er enig i studiens konklusjoner om at mer informasjon og bedre bruk av tilgjengelig opplysninger om bistandsorganisasjonene vil kunne bidra til både mer effektiv bistand og bedre resultatoppnåelse. Disse medlemmer viser i så måte til at Charity Navigator i USA er en organisasjon og database som bidrar med uavhengig, kvantitativ evaluering av over 5 000 ulike bistandsorganisasjoner i landet.

Disse medlemmer viser til at antallet bistandsdonorer har økt de siste årene, og at det nå er flere bistandsorganisasjoner enn noen gang før. Studien «The Money Trail: Ranking Donor Transparency in Foreign Aid» (2011) utgitt av forskerne Ghosh og Kharas ved Brookings Institution i USA påviser også at antallet nye bistandsprosjekter i regi av DAC-godkjente bilaterale donorer har økt fra om lag 19 000 i 1997 til nesten 80 000 i 2007, og at prosjektene blir stadig mindre og mer fragmenterte.

Disse medlemmer viser til studien «The end of ODA: the birth of hypercollective action» (juni 2010) utarbeidet av forskerne Severino og Ray tilknyttet amerikanske Center for Global Development som tar for seg den økende kompleksiteten på bistand- og utviklingsfeltet. Forskerne viser til at det er få empiriske undersøkelser som evaluerer donorene basert på kvaliteten på den bistanden som gis, og at resultatet av dette er mange useriøse aktører som utnytter folks giverglede. Det finnes samtidig få pålitelige kilder til informasjon om hvilke organisasjoner som er seriøse og leverer effektive og gode resultater. Disse medlemmer merker seg dette og mener i likhet med studien at et system for troverdig og nøytral informasjon om slike organisasjoner ville medført bedre bistand og mer effektiv ressursutnyttelse.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer foreslå at det opprettes en ekstern, uavhengig database for rangering av bistand- og nødhjelpsorganisasjoner i forhold til kostnadseffektivitet og resultatoppnåelse etter modell fra amerikanske Charity Navigator.

Det er disse medlemmers mening at bruken av uavhengige evalueringsrapporter er et sentralt virkemiddel for å kanalisere bistanden dit hvor den er mest effektiv og gjør mest nytte for seg. Disse medlemmer viser til rapporten «Evaluation of Research on Norwegian Development Assistance» (2011) fra konsulentselskapet SIPU International som tar for seg forskning på norsk utviklingspolitikk. Rapportens konklusjoner understreker at det eksisterer svært lite uavhengig forskning på norsk bistand, at oppdragsforskning fører til økt avhengighet og økt risiko for mer positive konklusjoner enn det er grunnlag for og at uavhengige forskningsrapporter om effektene av norsk bistand i svært liten grad leses av ansatte i Norad og UD. Det er disse medlemmers mening at dette er nedslående, og at regjeringen burde iverksette tiltak for å øke bruken av uavhengig forskning som beslutningsgrunnlag i departementet.

Disse medlemmer viser til den innovative og omfattende rapporten «Quality of official development assistance assessment» (CGD/Brookings Institute, 2010) som gir en oversikt over effektiviteten i internasjonale bistandsorganisasjoner langs fire dimensjoner og over 30 separate indikatorer. Disse medlemmer har merket seg at også norske bistandsorganisasjoner er en del av evalueringen, og det er disse medlemmers mening at slike indikatorer kan bidra til større resultatfokus også i norsk bistandspolitikk.

Disse medlemmer viser til studien «Cash on Delivery: A new approach to foreign aid» (nov. 2010) utarbeidet av forskere tilknyttet den uavhengige forskningsorganisasjonen Center for Global

Development (CGDEV), hvor artikkelforfatterne viser til at direkte kontantstøtte, såkalt cash on delivery er en relativt ny bistandsform som innebærer resultatbaserte utbetalinger. Disse medlemmer mener at slik støtte kan ha en rekke fordeler, blant annet ved at det fokuseres på resultater og ikke hvor mye som bevilges, at mottakerne ansvarliggjøres for prosjektene, men samtidig står fritt til å velge implementeringsstruktur, at resultatene verifiseres gjennom uavhengige evalueringer og at disse offentliggjøres og gjøres kjent for befolkningen i mottakerlandet. Disse medlemmer mener at regjeringen burde ta initiativ til utprøving av resultatbasert støtte, cash on delivery, i relevante land som mottar norsk bistand.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at CGDEV de siste årene har forsket på bruken av såkalte social impact bonds, eller development impact bonds som er «aksjer» som private investorer satser på for å oppnå visse typer goder. Ofte investeres aksjene i sivilsamfunnsorganisasjoner som da er ansvarlige for å oppnå det ønskede resultatet ved hjelp av virkemidler disse organisasjonen finner mest velegnet. Så snart resultatet kan verifiseres av uavhengige kilder, kompenseres investorene med innsatsen pluss gevinst og eventuelle renter. Disse medlemmer viser til undersøkelser ved CGDEV fra 2012 som fastslår at denne formen for resultatbasert bistand nå prøves ut i land som Storbritannia, USA og Australia. Disse medlemmer ønsker å sette av 1 mill. kroner i et norsk prøveprosjekt for slik resultatbasert bistand.

Disse medlemmer merker seg at det i Prop. 1 S (2010–2011) fremgår at det ikke er gjort mange studier av FN som kanal for bistand. Disse medlemmer er kjent med at Norad fra og med 2007 har publisert årlige «evalueringsrapporter», og viser til Fremskrittspartiets kommentarer til disse under kap. 141. Disse medlemmer har merket seg uttalelsene fra blant annet professor Lise Rakner fra CMI/UiB om at bistandsevalueringer er blitt en global industri med lite rom for kritikk. Disse medlemmer støtter dette synet, og mener mange evalueringer er preget av lettvinnt og ukritisk arbeid med populistisk retorikk og fine bilder. Samtidig er disse medlemmer av den oppfatning at det er behov for mer kvantitativt rettet forskning på resultatene av bistanden, og at randomisering og kontrollert, randomisert dobbel-blind evaluering (RCT) historisk sett har utgjort en svært liten andel av bistandsevalueringer. Disse medlemmer viser til at det utføres toneangivende arbeid på dette området ved Massachusetts Institute of Technology i USA. Disse medlemmer foreslår at det øremerkes 1 mill. kroner til forskning på randomisering i bistanden.

Disse medlemmer viser til at ca. 1,6 milliarder mennesker ikke har tilgang til elektrisitet, og at ytterligere over 2 milliarder mennesker har «kvist og grener» som primær energikilde. Disse medlemmer viser til at mange underutviklede land preges av dårlig utbygd infrastruktur for produksjon og overføring av elektrisitet. I den sammenheng fremstår småskala, lokal elproduksjon som en nødvendig tilnærming for å øke tilgangen til elektrisitet. Disse medlemmer viser videre til norsk kompetanse rundt solenergi, og ønsker at norsk solcelleteknologi i større grad vurderes brukt i bistandsarbeidet for å spre tilgang til elektrisitet. Disse medlemmer foreslår derfor at det bevilges 1 mill. kroner til et begrenset prøveprosjekt for bruk av norsk solcellekunnskap i bistandssammenheng.

Disse medlemmer viser til Dokument 8:17 S (2011–2012), hvor Fremskrittspartiet foreslår at det stilles krav om uavhengige evalueringer av bistanden. Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i kap. 140 og 141 og vil gjøre de samme prinsippene gjeldende i dette kapitlet.

Kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv.

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 854 700 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	4 597 942 000

Komiteen merker seg at de totale bevilgningene over kapitlet er 4 597 942 kroner, og at om lag 64 pst. av disse midlene går til å finansiere post 73 Klima- og skogsatsingen tilsvarende 2 932 500 kroner. Komiteen har registrert at miljø, klima og bærekraftig utvikling er et viktig satsingsområde i regjeringens utviklingspolitikk. Komiteen viser i denne sammenheng til felles merknader i forbindelse med behandlingen av Meld. St. nr. 14 (2010–2011) Mot en grønnere utvikling – om sammenhengen i miljø- og utviklingspolitikken. Komiteen merker seg videre at post 74 er ny under kapitlet og at tiltakene på dette området blant annet rettes inn mot fornybar energi og resultatbasert støtte til Energi+initiativet. Komiteen støtter intensjonen om at en felles budsjettpost for disse tiltakene vil bidra til bedre koordinering og mer ryddighet, samt gi en samlet oversikt over bevilgningene til formålet.

POST 71 INTERNASJONALE PROSESSER OG KONVENSJONER M.V.

Komiteen merker seg at bevilgningene til posten i 2011 blant annet gikk til oppfølging av det internasjonale arbeidet mot korrupsjon, støtte til seminarer om inntektsgenerering og skatteadministrasjon, samt bidrag til u-land for å legge frem krav om avgrensning av kontinentalsokkelen.

Komiteen vil også spesielt trekke frem støtten til prosjekter som har til hensikt å øke u-landenes deltakelse i det globale handelssystemet. Komiteen viser til at bevilgningen blant annet ble benyttet til å støtte arbeidet for formalisering av fattiges bruks- og eiendomsrettigheter, samt til å videreføre WTOs Trade Facilitation Trust Fund hvor u-landene evaluerer egne muligheter for handelsfasilitering. Komiteen støtter dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer samtidig at det ble gitt reisestøtte til representanter fra de minst utviklede landene til å delta på internasjonale møter om handelsfasilitering. Disse medlemmer forutsetter at bistand til konferanser, seminarer samt reisestøtte ikke er ombyttbar slik at norsk bistand medfører at mottakerlandene kan frigi midler til å benytte til uinntenderte tiltak innenfor andre samfunnssektorer.

Disse medlemmer viser til rapporten «Hunting per diem: The uses and abuses of travel compensation in three developing countries» (Norad april 2012) som analyserer utfordringer knyttet til reisestøtte og støtte til deltakere for å delta på seminarer og workshops i u-land. Rapporten slår fast at mens omfanget av bistand til slike samlinger er stort, så er de reelle effektene og resultatene av disse samlingene understudert og underrapportert. Disse medlemmer forutsetter at alle tiltak som støttes baseres på en kost-nytte-effekt, at regelverket for kompensasjon til deltakerne praktiseres strengt og at alle tiltak gjøres til gjenstand for evaluering og resultatmåling. Disse medlemmer merker seg at Tanzania er ett av landene som i 2011 mottok midler for å avholde seminarer under posten. Disse medlemmer merker seg at rapporten fra Norad (2012) fastslår at det i landet eksisterer en institusjonalisert kultur for hemmelighold i statsadministrasjonen og at kostgodtgjørelse fra internasjonale donorer ofte utgjør en betydelig andel av de ansattes inntekter. Korrupsjonsrisikoen er størst ved budsjettstøtte, og når prosjektene ledes av myndighetene selv er denne risikoen betydelig, i følge rapporten. Samtidig ser disse medlemmer med bekymring på rapportens konklusjoner om at slike saker svært sjelden er gjenstand for straffeforfølgelse. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen følger opp anbefalingene i rapporten fra 2012, og informerer Stortinget om dette på et egnet måte.

POST 72 INTERNASJONALE MILJØPROSESSER OG BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Komiteen viser til at bevilgningene til posten blant annet går til tiltak for å redusere u-landenes sårbarhet overfor klimaendringer, til innsats for å redusere klimagassutslipp, til tiltak som har til hensikt å styrke kvinner og barns deltakelse i naturressursfor-

valtning og til u-lands deltakelse i internasjonale prosesser og konvensjoner innen miljøområdet.

Komiteen merker seg at blant prosjektene som fikk støtte i 2011 var et samarbeid med Verdens Meteorologiorganisasjon (WMO) om værvarsling per tekstmelding for fiskere og bønder ved Victoriasjøen. Komiteen er kjent med at mobiltefonteknologi spiller en viktig rolle i u-land og brukes til pengeoverføringer, mikrofinans og markedsinformasjon for selvstendig næringsdrivende. Erfaringene med mobilsystemet M-Pesa i land som Kenya og Tanzania, hvor lokalbefolkningen kan bruke mobiltelefonen for å få utført en rekke tjenester har vist seg svært gode, og komiteen støtter utviklingen av slik teknologi.

Komiteen merker seg at Norge i 2011 gikk inn i energipartnerskapet Energising Development og Verdensbankens fond for markedsbaserte klimavirkemidler. Komiteen er enig i at utvikling av energi og energitilgang er av stor betydning for økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon i u-landene.

Samtidig vil komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, understreke viktigheten av at Norge prioriterer å støtte de kanaler og initiativer som gir høyest avkastning og best kostnads-effektivitet.

Flertallet er kjent med at FNs konferanse for bærekraftig utvikling, Rio+20 fant sted i Rio de Janeiro i juni 2012. Norge sendte en stor delegasjon til toppmøtet bestående av både representanter for myndigheter og sivilsamfunn. Det er flertallets mening at det alltid ved deltakelse på slike møter og konferanser burde utføres kostnadsanalyser både i forkant og i etterkant for å fastslå hvorvidt midlene som bevilges kunne vært brukt mer effektivt til andre formål. Flertallet registrerer at vedtakene og prosessene som Norge skal følge opp etter toppmøtet bærer preg av en uforpliktende ordlyd som «bekrefte, fremme forslag, fastslå og anerkjenne», uten at det er satt klare mål om hva man ønsker å oppnå innen hvilken tidsramme.

POST 73 KLIMA- OG SKOGSATSINGEN

Komiteen viser til at regjeringens initiativ for tiltak mot klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse i u-land ble introdusert under klimamøtet på Bali i 2007. Komiteen registrerer at regjeringen gjennom satsingen ønsker at Norge skal være en koordinerende aktør globalt, samt være en katalysator for andre giverland til å støtte tiltak mot avskoging og skogforringelse i u-landene.

Komiteen merker seg at bevilgningen til posten blant annet foreslås brukt til følgende i 2013:

- Tiltak for å etablere en mest mulig effektiv REDD+ mekanisme under FNs klimakonvensjon.
- Utbetaling av støtte for verifiserte resultater i sentrale skogland som Brasil, Indonesia, Guyana og Etiopia.
- Støtte til de multilaterale kanalene, spesielt UN REDD for utarbeidelse og videreutvikling av mekanismer for overvåking og resultatmåling.
- Videreføring av støtte til sivilsamfunn og organisasjoner kanalisert gjennom Norad, samt informasjonskampanjer og tiltak for å øke bevisstheten rundt avskoging og REDD.

Komiteen merker seg videre at bevilgningene vil brukes til forberedende innsats og avgrensede prosjekter i utvalgte enkeltland, deriblant:

- Økning i støtten til tiltak i Kongobassenget, samt videreføring av programmer i Tanzania.
- Økning i støtten til tiltak i Amazonasbassenget.
- Støtte til innledende og forberedende prosjekter i Myanmar, samt pilotprosjekter i Vietnam med hensikt at landet skal kunne motta resultatbasert støtte i 2015.
- Videreføring av faglig samarbeid innen MRV i Mexico.

Komiteen vil understreke behovet for og viktigheten av uavhengige evalueringer av klima- og skogprosjektet og er således kjent med at dette blant annet er iverksatt i regi av Norads evalueringsenhet. Komiteen ser frem til resultatene av dette arbeidet.

Komiteen har merket seg at det er etablert en uavhengig følgeevaluering av satsingen. Komiteen er kjent med at det er publisert rapporter om initiativets foreløpige effekter i utvalgte samarbeidsland og i internasjonale klimaforhandlinger. Komiteen merker seg at evalueringen i hovedsak gir positive vurderinger, men at det også pekes på områder som krever spesiell oppmerksomhet. Komiteen forutsetter at evalueringsrapportene brukes som grunnlag for fortløpende forbedringer av initiativet.

Komiteen er innforstått med at det gjennomføres kapasitetsbygging og tiltak knyttet til forbedret skogforvaltning og styresett før landene får tilgang til resultatbaserte utbetalinger og at risikoen for mislighold forsøkes redusert gjennom kanalisering av bistanden gjennom multilaterale kanaler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at de siste årene har oppstått om lag 50 ulike skoginitiativer med forskjellig fokus, struktur og rapporteringsrutiner og at skogbevaringsinitiativene mangler koordinering. Flertallet mener Norge må etterstrebe ytterligere forbe-

dringer i forhold til koordinering av klima og skogsatsingen i dialog med samarbeidsland, multilaterale organisasjoner og partnere fra sivilsamfunnet. Flertallet ser som positivt at prosjektet samlokaliseres og integreres i Miljødepartementet og at Utenriksdepartementet holdes orientert der dette er nødvendig dersom et slikt tiltak kan bidra til bedre koordinering og mer effektiv styring.

Flertallet viser til at Norge frem til oktober 2012 har utbetalt 6 281 780 660 kroner til REDD+ og der tilhørende prosjekter. Flertallet viser til Meld. St. 21 (2011–2012) Norsk Klimapolitikk hvor regjeringen oppgir at man etter en evaluering vil vurdere å styrke klima- og skogprosjektet utover 3 mrd. kroner årlig, som en del av en flernasjonalt mekanisme for betaling av godkjente utslippsreduksjoner, dersom også andre land øker sine bidrag. Det er etter flertallets mening grunn til å stille spørsmål ved noen av disse forutsetningene og hvorvidt de vil kunne oppfylles.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet anser det som svært positivt at klima- og skogprosjektet har bidratt til betydelig framdrift i arbeidet for å få klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelsen inkludert i et nytt globalt klimaregime, og at det er etablert ambisiøse partnerskapsavtaler med viktige skogland som Brasil og Indonesia.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti registrerer at Kirkens Nødhjelp i rapporten «Oppnår vi egentlig klimamålene med bruk av CDM?» fra desember 2011 stiller grunnleggende spørsmål ved effekten av grønne klimavoter og hvorvidt den grønne utviklingsmekanismen (CDM) er i stand til å bidra til forventede utslippskutt innen 2020. Disse medlemmer er kjent med at FNs klimakonvensjon, UNFCCC i møte i Thailand i september 2012 beskrev CDM og de globale karbonmarkedene som «rapidly collapsing», det vil si hurtig kollapsende. Disse medlemmer er kjent med at Norge planlegger å gjennomføre om lag 1/3 av utslippskuttene frem mot 2020 ved kjøp av karbonkreditter gjennom CDM. Disse medlemmer vil også understreke at det kan medføre utfordringer at det utvikles et omfattende internasjonalt karbonmarked før det er enighet om en global klimaavtale innenfor rammen av UNFCCC.

Disse medlemmer ber regjeringen legge frem en vurdering av utviklingen i markedet med grønne klimavoter fra CDM, og hva en kollaps i markedet vil ha å si for klima- og skogsatsingen og prosjekter gjennom REDD+.

Disse medlemmer viser til at Marokko har søkt om akkreditering i CDM for en rekke miljøprosjekter på politisk omstridt grunn i Vest-Sahara. Disse medlemmer ber regjeringen avklare Norges holdning til dette for på den måten sørge for forutsigbarhet for næringsliv og bedrifter som er engasjert i området.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er kjent med at Sverige høsten 2008 besluttet å bevilge 1 mrd. SEK årlig til klimabistand og REDD+ over en fireårsperiode, men at den svenske regjeringen har foreslått å halvere bevilgningene til dette formålet i statsbudsjettet for 2013. Disse medlemmer registrerer også at flere andre giverland har signalisert kutt i sine budsjetter til REDD+. På denne bakgrunn stiller disse medlemmer seg tvilende til hvorvidt betingelsene for fortsatt norsk økning i bevilgningene til REDD+ er oppfylt.

Disse medlemmer registrerer stortingsflertallets merknader i klimaforliket, jf. Innst. 390 S (2011–2012) om at «arbeidet mot avskoging i utviklingsland er et av de viktigste og mest kostnadseffektive globale klimatiltakene». Disse medlemmer vil imidlertid stille spørsmål ved disse forutsetningene, og mener innledningsvis at klima- og skogsatsingen innebærer store utfordringer knyttet til målbarhet, ombyttbarhet, lokalt eierskap, korrupsjon og kontrollaspekter som ikke i tilstrekkelig grad belyses fra regjeringens side. Disse medlemmer mener regjeringens begrunnelse for klima- og skogsatsingen baserer seg på to motstridende hensyn om at innsatsen er ment å gi raske og kostnadseffektive reduksjoner i klimagassutslipp, samtidig som tålmodighet, langsiktighet og vilje til prøving og feiling er viktige elementer i satsingen. Disse medlemmer vil videre understreke viktigheten av at politisk prestisje i forhold til REDD+ aldri må medføre at man kompromitterer i forhold til grunnleggende krav som åpenhet, antikorrupsjon og resultater i satsingen.

Disse medlemmer er kjent med at Global Forest Expert Panel (GFEP) utfører en analyse som koordineres av International Union of Forest Research Organizations (IUFRO) og som ser på sammenhengen mellom biodiversitet, skogforvaltning og REDD+. Analysen vil resultere i en rapport som etter planen vil presenteres på møtet i FNs Klimakonvensjon (UNFCCC) i Doha i slutten av 2012 og disse medlemmer ser frem til rapportens konklusjoner om hvordan REDD+ kan forbedres.

I denne sammenhengen viser disse medlemmer til International Property Rights Index 2012 utarbeidet av Property Rights Alliance som ser på hvordan eiendomsrettighetene beskyttes i 130 av verdens land. Årets rapport viser at en rekke av skoglan-

dene hvor Norge bidrar med midler til REDD+ har til dels store utfordringer knyttet til manglende beskyttelse av eiendomsrettighetene generelt, og for kvinner spesielt.

En artikkel av forskerne Larson et. al (2012) publisert i den omfattende studien «Analysing REDD+: Challenges and choices» fra Center for International Forestry Research (CIFOR) analyserer landrettighetsregimene i Vietnam, Indonesia, Tanzania, Kamerun, Peru og Brasil og slår fast at med unntak av Brasil har ingen av landene iverksatt strukturelle tiltak for å rette opp mangler og usikkerhet i forvaltningen knyttet til land. Disse medlemmer mener utarbeidelse av et nasjonalt eiendomsregister er et viktig steg i retning av å gjøre REDD+ mer effektivt og rettferdig i skoglandene.

Disse medlemmer viser til den omfattende rapporten «Can UNCAC address grand corruption» utarbeidet av forskerne Heckler et. al. (oktober 2011) tilknyttet antikorrupsjonscenteret U4 og Christian Michelsen Institutt som ser på hvorvidt FNs konvensjon mot korrupsjon er egnet for og i stand til å adressere korrupsjon i Bangladesh, Indonesia og Kenya. Rapporten avdekker at konvensjonen bare i begrenset grad er et egnet virkemiddel i antikorrupsjonsarbeidet i disse landene, at selve konvensjonen er svak på en rekke områder som politisk korrupsjon og avdekking av skjulte formuer og at fokuset i for stor grad er fokusert på formelle nettverk og ikke i stand til å avsløre uformelle nettverk og patrimonialisme. Disse medlemmer ser det som et paradoks at mens konvensjonen kan utfordre formelle maktrelasjoner og mekanismene som bidrar til korrupsjon på myndighetsnivå, så er det nettopp dette nivået som er ansvarlig for implementeringen av konvensjonen. Disse medlemmer støtter derfor rapportens oppfordring til å innføre mer uavhengige kontrollmekanismer for å følge opp dette arbeidet i aktuelle land.

Disse medlemmer viser til rapporten «Making the Forest Sector Transparent: Annual Transparency Report 2011» (2012) utarbeidet av organisasjonen Global Witness og en koalisjon av sivilsamfunnsorganisasjoner i u-land. Rapporten er den tredje i rekken som vurderer i hvilken grad lokalbefolkningen i skoglandene som inngår i REDD+ har tilstrekkelig tilgang til informasjon om prosjekter som påvirker deres hverdag. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten om at myndighetene i mange av REDD+ landene undergraver denne informasjonssplikten, samtidig som informasjon om hvordan skatteregimene påvirker naturressursforvaltningen i de aktuelle landene er utilstrekkelig. Disse medlemmer er enig med konklusjonene i rapporten om at donorene må kreve full åpenhet av mottakerlandene i alle faser av REDD+.

Disse medlemmer viser til artikkelen «Limiting corrupt incentives in a Global REDD Regime» av forskeren Michael L. Brown i det akademiske tidsskriftet Ecology Law Quarterly (Vol. 37, 2010) som konkluderer med at det er usikkert i hvor stor grad den grønne utviklingsmekanismen har bidratt til lavere utslippsreduksjoner. Brown viser til at en betydelig prosentandel av godkjente prosjekter enten ikke har hatt addisjonalitet overhodet, eller at addisjonaliteten har vært høyst uklar. Videre viser artikkelforfatteren til at prosjektverter som ønsker å kutte kostnader i verifikasjonsprosessen ofte velger kanaler for godkjenning av prosjektene som har færre kritiske kommentarer og innvendinger til disse.

Disse medlemmer viser til at den amerikanske Kongressens Government Accountability Office har uttalt at handelen med karbonkreditter ikke nødvendigvis er en kostnadseffektiv måte å redusere utslippene av klimagasser på. I mange tilfeller er det også interessekonflikter mellom de som verifiserer prosjektene og prosjektsponsorene, slik at sistnevnte kan ha finansielle insentiver til å godkjenne prosjekter som ikke burde vært godkjent. Disse medlemmer mener at det globale karbonmarkedet og karbonkredittene er særegne og ulik alle andre varer og tjenester ved at de kjennetegnes ved manglende levering av en usynlig tjeneste til en mottaker som ikke er klart definert. Karbonkreditter er således «juridiske fiksjoner». Dette innebærer særskilte krav til kontroll og verifisering for å unngå såkalte karbon-cowboyer som omsetter kreditter som er blitt ervervet gjennom ulovlige metoder.

Disse medlemmer mener at en høyst reell utfordring for REDD+ spesielt i forhold til karbonkreditter er risikoen for at reduksjonene i klimagassutslipp ikke er permanent og at disse reverseres ved avskoging eller degradering etter verifikasjonsprosessen. Dette kan skje som følge av at kredittene fra REDD+ blir ombyttbare med kreditter fra andre sektorer når de kommer på markedet. Hvis kjøperne av karbonkreditter under REDD+ ikke er sikre på at disse vedvarer og er permanente så vil de kunne kjøpe ytterligere kreditter for å kompensere for dette. På den andre siden vil selgerne kunne ha omvendte insentiver til å vedlikeholde prosjektene dersom de er sikre på at de gir langsiktig, positiv avkastning, noe som etter disse medlemmers mening taler imot tidlige utbetalinger i REDD+.

Disse medlemmer viser til studien «Forest Carbon, cash and crime: the risk of criminal engagement in REDD+» (2011) utgitt av Global Witness. Studien fremhever at over 80 pst. av landene som mottok støtte for REDD+ via Verdensbankens Skogfasilitet (FCPF), FNs REDD programmer samt gjennom bilaterale avtaler i 2010 befinner seg blant den dårligste halvdelens land på Verdensbankens indeks

over korrupsjon. Disse medlemmer viser videre til at også anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency International sin korrupsjonsmåling for 2011 viser at en rekke av skoglandene som mottar støtte fra Norge har store utfordringer på området og at mange av landene ikke gjør fremskritt i bekjempelse av korrupsjon.

Disse medlemmer viser til rapporten «Global Corruption Report: Climate Change» (Transparency International, 2011) hvor over 50 ledende eksperter diskuterer korrupsjonsutfordringer i klima- og miljøsektoren. Rapporten understreker risikoen ved at opp mot 250 mrd. USD i årlige midler skal kanaliseres gjennom nyopprettede og relativt ukoordinerte organer, og midler i størrelsesorden mellom 17 til 33 mrd.

USD vil omsettes gjennom REDD+ programmene alene så snart disse er operative. Et robust system for å måle, rapportere og verifisere (MRV) utslipp og utslippsreduksjoner er essensielt for at strategiene skal kunne lykkes, så vel som for bekjempelse av korrupsjon.

Organisasjonen Global Witness beskriver i artikkelen «Corruption: A root cause of deforestation and forest degradation» (2011) utfordringer knyttet til korrupsjon i skogsektoren og viser til estimater fra Verdensbanken om at tømmer til en verdi av mellom 10 til 23 mrd. USD felles eller produseres ulovlig på årlig basis. Disse medlemmer merker seg dette og mener erfaringer fra en rekke land viser at det internasjonale bistandssamfunnet har hatt en påfallende tolerant holdning til ulovligheter i skogsektoren i u-land. Korrupsjon kan i teorien, slik disse medlemmer vurderer det, dersom kontrollen med midlene ikke er god nok, gjennomsyre hele prosessen knyttet til forvaltning av skogen fra anbudet på konsesjoner til underrapportering av volum, overhøsting, hogst i ulovlige områder, kapitalflukt til straffrihet for ulovligheter.

Disse medlemmer viser til artikkelen «Governance risks for REDD+: how weak forest carbon accounting can create opportunities for corruption and fraud» (2011) av forskeren Christopher Barr tilknyttet Center for International Forestry Research, CIFOR. Disse medlemmer er kjent med at støtten til arbeid mot avskoging og skogforringelse skal være resultatbasert og at utbetalinger skal skje på grunnlag av oppnådde reduksjoner i utslipp. For at et slikt system skal kunne fungere etter intensjonene forutsetter dette, slik disse medlemmer ser det, at REDD+ programmene har effektive institusjoner for å måle, rapportere og verifisere (MRV) utslippsreduksjonene og økningen i karboninnholdet i skogen samt at utbetalinger gjennom REDD+ er basert på empiriske vurderinger av MRV prosessen. Det nasjonale referansenivået er en prognose for esti-

merste utslipp og utgjør en målestokk for utbetalinger under REDD+ som følge av utslippsreduksjoner og økning i skogens karboninnhold. Disse medlemmer erkjenner at det per 2012 ikke var etablert en felles metode for fastsetting av nasjonale referansenivåer og at disse er fremforhandlet politisk og ofte kontroversielle i det aktuelle landet. Hvis referansenivået fastsettes på bakgrunn av for høye historiske utslippsanslag, så kan et land i teorien bli kompensert for mye i forhold til de faktiske utslippene eller i verste fall bli kompensert for å øke utslippene. Planlagte prosjekter gjennomgår en godkjenningssprosess for å vurdere i hvilken grad de kvalifiserer til finansiering gjennom REDD+. Denne prosessen har også til hensikt å fastslå hvorvidt de estimerte utslippsreduksjonene i prosjektet(ene) vil være større enn hvis prosjektene ikke hadde blitt finansiert gjennom REDD+. Ifølge FNs Klimapanel, IPCC, skal godkjenningssprosessen måle endringer i arealet som avskoges og hvor skogen degraderes samt endringer i skogens karboninnhold, hvor de to sistnevnte prosessene er betydelig mer krevende enn den første. Disse medlemmer mener det er flere krevende utfordringer knyttet til måling av karboninnhold i skog, slik disse utfordringene reflekteres i en etter hvert omfattende og kritisk faglitteratur:

- Mangel på enighet om definisjoner og klassifisering av skog og skogtyper.
- Mangel på historiske data som satellittfoto og kart over vegetasjon og jordsmonn.
- Ufullstendig eller mangelfull informasjon om årsakene til lokale endringer i bruk av jordbruksland.
- Ofte spredt og inkompatibel informasjon og statistikk.
- Inkonsistens i forholdet mellom målemetoder og overvåkingsmetoder.

Disse medlemmer viser til konklusjonene i det delvis norskfinansierte prosjektet «An assessment of national forest monitoring capabilities in tropical non-Annex É countries» (Friedrich Schiller Universität, 2009) som evaluerer kapasiteten i 99 u-land knyttet til overvåking av karboninnholdet i skogen. Prosjektet slår fast at de aller fleste landene har begrensede muligheter til å måle utslippene av klimagasser, samt herunder degradering og avskoging, og kun tre av i alt 99 land hadde utviklet veldig god kapasitet i forhold til overvåking av slike endringer. Disse medlemmer merker seg at artikkelen av Christopher Barr tilknyttet CIFOR slår fast at det til tross for betydelig fokus blant donorer på å utvikle tilfredsstillende MRV metoder vil en rekke av REDD+ landene ikke ha dette tilgjengelig før om minst 10 år. I mange land som ønsker å kvalifisere

seg for REDD+ er det også betydelig risiko knyttet til politisering av MRV-institusjonene og at mektige politiske og økonomiske grupper på den måten påvirker allokeringen og utbetalingen av midler. Disse medlemmer er innforstått med at donorene blant annet forsøker å minimere denne risikoen gjennom bruk av uavhengige revisjoner og evalueringer i regi av tredjepart. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til at sveitsiske SGS og Det Norske Veritas (DNV), de to største revisjonsselskapene under Den grønne utviklingsmekanismen (CDM) ble midlertidig suspendert av FN i 2008/2009 på grunn av mangelfull revisjon av prosjekter samt utilstrekkelig kompetanse hos selskapenes revisorer. En rekke sivilsamfunnsorganisasjoner har etterspurt større åpenhet og gjennomsiktighet i CDM og i revisjonsselskapene, og disse medlemmer mener at Norge burde ta initiativ til å offentliggjøre slike revisjoner hvor norske prosjekter er involvert samt iverksette strengere sanksjoner når det avdekkes uregelmessigheter.

Disse medlemmer viser til at Norge og Guyana inngikk en intensjonsavtale om samarbeid i november 2009, at sentrale elementer av avtalen innebærer opprettelsen av Guyana REDD+ Investment Fund (GRIF) hvor landet potensielt kan motta 250 mill. USD fra Norge gjennom REDD+ frem mot 2015. Disse medlemmer er kjent med at det har vært betydelig usikkerhet knyttet til hva som er den reelle avskogingsraten i landet. Konsulentselskapet Pöyry Forest Industry gjennomførte en studie i 2010 som anslo at avskogingen i Guyana var langt lavere enn først antatt, med 0,02 pst. årlig tap i løpet av de to siste tiårene, noe som var fem ganger lavere enn det laveste estimatet fra tidligere på 0,1 pst. per år. Samtidig viste studien at avskogingen var tredoblet i perioden oktober 2009 til september 2010, fra 0,02 pst./år til 0,06 pst./år. I teorien er en tredobling i avskogingen fra ett år til et annet et brudd på intensjonsavtalen og utelukker utbetaling av midler fra Norge. Disse medlemmer registrerer at Det Norske Veritas (DNV) tidligere har avlagt en verifikasjonsrapport om Guyanas rapporterte resultater innen en serie indikatorer på avskoging og skogforringelse og at disse har bekreftet funnene i rapporten fra Pöyry. Disse medlemmer er kjent med at et nytt referansenivå for avskoging i Guyana ble vedtatt i mars 2011 og at dette er på 0,056 pst. avskoging per år som tilsvarer om lag 10 000 hektar. Samtidig er vannkraftprosjektet Amaila Falls Hydro-Power Project, som vil avskoge og forringe 4 500 hektar regnskog holdt utenfor den nye avtalen.

Disse medlemmer er bekymret over et omfattende politisk press for utbetaling av REDD+ midler generelt og til Guyana spesielt. Politisk prestisje og legitimitet i Norge og økonomiske insentiver

for myndighetene i partnerlandene må, slik disse medlemmer ser det imidlertid aldri bli gyldige argumenter for lettvinne løsninger hvor man fraviker på forhånd etablerte kontrollmekanismer og referanseverdier.

Disse medlemmer viser til at tankesmien og forskningsorganisasjonen World Resources Institute (WRI) foretar jevnlige og omfattende evalueringer av innkomne Readiness Preparation Proposals (RPP) som kandidatlandene til FCPF leverer til godkjenning. Disse medlemmer merker seg at konklusjonene i WRI sine siste evalueringer er kritiske til en rekke momenter i partnerlandenes planlegging for REDD+. Disse omfatter, men er ikke begrenset til utfordringer som manglende erkjennelse av korrupsjonsutfordringer, manglende implementering av lovgivning knyttet til eiendomsrettigheter til land, manglende problematisering av hvorvidt landets institusjoner er i stand til å forvalte de nye skogprosjektene, manglende konfliktløsningsmekanismer samt involvering av sivilsamfunnet og lokalbefolkning.

Disse medlemmer er kjent med at det tidligere er blitt avdekket korrupsjon i det norskstøttede prosjektet Management of Natural Resources Programme (MNRP) i Tanzania hvor også skogforvaltning inngikk, og at myndighetene i landet tilbakebetalte om lag 11,75 mill. kroner til Norge i 2010 som følge av det avdekkede misligholdet. Dette til tross for at revisor mente at så mye som 150 mill. kroner var gått bort i korrupsjon.

Disse medlemmer viser videre til at det i begynnelsen av 2012 ble avdekket korrupsjon i et norskstøttet prosjekt for REDD+ i regi av World Wildlife Fund (WWF) i Tanzania og at saken resulterte i at mer enn 10 personer i WWFs ledelse i landet enten trakk seg eller ble sparket. Disse medlemmer registrerer at kostgodtgjørelse sto sentralt i etterforskningen av det avdekkede misbruket. Disse medlemmer registrerer konklusjonene i rapporten «Hunting per diem: The uses and abuses of travel compensation in three developing countries» (Norad april 2012) om hvordan kostgodtgjørelse, seminar- og reisestøtte til mottakere i u-land kan misbrukes. Disse medlemmer merker seg at Tanzania er ett av landene som analyseres i rapporten og hvor det slås fast at det i landet eksisterer en institusjonalisert kultur for hemmelighold i statsadministrasjonen og at kostgodtgjørelse fra internasjonale donorer ofte utgjør en betydelig andel av de ansattes inntekter.

Disse medlemmer viser til at flere uavhengige kilder bekrefter at de norskfinansierte prosjektene gjennom WWF i landet har vært preget av svak planlegging og budsjettering samt forsinkelser. Disse medlemmer avventer den endelige etter-

forskningen av misbruket, forutsetter at alle misbrukte midler kreves tilbakebetalt og at saken får konsekvenser for lignende prosjekter i landet i fremtiden.

Disse medlemmer vil på generelt grunnlag understreke viktigheten av at regjeringen treffer egnede tiltak både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler for å påse at bevilgningene til kapitlet brukes etter intensjonene, at ønsket om raske resultater ikke medfører at man inngår kompromisser i forhold til dette og at egnede sanksjonstiltak iverksettes ved avdekket mislighold.

I Uganda har Norge støttet opp om arbeidet med å utvikle landets REDD+ plan, og disse medlemmer er kjent med at denne nå er godkjent. Disse medlemmer viser til at Uganda leverte sin Readiness Preparation Proposal (R-PP) til FCPF i mai 2011, og at World Resources Institute i sin gjennomgang av forslaget identifiserte en rekke utfordringer knyttet til involvering av lokalsamfunnet i REDD+; mangel på uavhengige overvåkingsmekanismer for prosjektene; mangel på identifisering av konfliktløsningsmekanismer og behov for problematisering av korrupsjonsrisikoen i prosjekter knyttet til REDD+. I så måte har disse medlemmer med interesse merket seg studien «Unready for REDD+? Lessons from corruption in Ugandan conservation areas» utarbeidet av forskeren Connor Cavanagh (juni 2012) tilknyttet antikorrupsjonssenteret U4 og Norsk Institutt for Naturforskning (NINA), hvor forfatteren viser til store utfordringer knyttet til korrupsjon i naturressursforvaltningen i landet. Et prosjekt i regi av Verdensbanken/GEF støttet de to lokale partnerne Handel, Turisme og Industridepartementet samt Uganda Wildlife Authority med 37 mill. USD i perioden 2002 til 2010. Ved prosjektets slutføring var det klart for giverne at mange av de fastsatte målsettingene ikke var oppnådd. Innledende etterforskning avslørte svinn, korrupsjon og mislighold fra prosjektnivå og helt opp til ministernivå i Uganda som også involverte ansatte i Verdensbanken. Særlig problematisk var følgende:

- Manglende etterforskning i regi av revisorene for prosjektet.
- En generell taushet fra sivilsamfunnet om saken og forsøk på å «legge lokk» over det hele.
- Forsøk fra ansvarlig minister på å stanse etterforskningen med begrunnelse at saken skadet landets turistindustri.
- Manglende avdekking av misligholdet hos de multilaterale donorene, til tross for at Verdensbanken hadde to årlige inspeksjoner i prosjektfasen.

Disse medlemmer registrerer at det per juni 2012 ikke var tatt ut tiltale mot noen av de involverte

i saken i regi av ugandiske påtalemyndigheter. Slik disse medlemmer ser det stiller dette grunnleggende spørsmål ved om Uganda bør være berettiget til videre støtte for REDD+ prosjekter i regi av Norge. Samtidig viser det at verken støtte til sivilsamfunn og kanalisering av midler gjennom multilaterale kanaler er garantier mot misbruk av midler. Disse medlemmer er enig med studiens anbefaling om at man også bør vurdere doble, uavhengige overvåkingsmekanismer og oppfølging av slike prosjekter i regi av aktører som ikke har en egeninteresse i saken.

Disse medlemmer viser til studien «Does REDD+ threaten to recentralize forest governance?» utgitt av forskerne Phelps et.al. i det akademiske tidsskriftet Science (Nr. 328, 16. april 2010), som hevder at desentralisert skogforvaltning både er kostnadseffektivt og bidrar til å øke lokalbefolkningens involvering i forvaltningen av felles ressurser. Disse medlemmer merker seg studiens påpekning av at sentrale myndigheter ofte har reversert reformer for desentralisering i skogforvaltningen, når myndighetene er blitt introdusert for sterke insentiver til å gjøre dette. Disse medlemmer registrerer studiens konklusjoner om at finansieringen samt retningslinjene for REDD+ kan underminere lokal skogforvaltning, at et internasjonalt karbonmarked vil øke markedsverdien til hittil uberørt skog og dermed øke sannsynligheten for økt kontroll og overvåking av skogen, og at nasjonale aktører i dette markedet har få insentiver til å skape lokale partnerskap.

Disse medlemmer viser til rapporten «Smoke and mirrors: a critical assessment of the Forest Carbon Partnership Facility» (FCPF) utgitt av FERN og Forest Peoples Programme (2011) hvor Verdensbanken og FCPF kritiseres for ikke å ivareta sosiale, juridiske og miljømessige hensyn i de nasjonale REDD-prosessene. Rapporten kritiserer også de nasjonale REDD Readiness Preparation Proposals (R-PP) for manglende politiske og juridiske reformer for å beskytte lokalbefolkningen i skogen, samt for ikke å bedre skogforvaltningen og dermed unnlate å redusere avskoging. Basert på analyser av åtte av 15 nasjonale R-PP innlevert per januar 2011 identifiserer rapporten følgende utfordringer, og disse medlemmer merker seg disse:

- det er uklart hvorvidt FCPF's sikkerhetstiltak er obligatoriske eller frivillige i de ulike fasene av REDD-prosessen.
- R-PP inneholder ikke konkrete tiltak for å adressere konflikter knyttet til land og eierskap til land.
- I alle landene som analyseres er det en urovekkende trend om at REDD vil øke statens kontroll

over skogen og dens ressurser og ytterligere sentralisere skogforvaltningen.

- Nasjonal konsultasjon knyttet til utkastet til R-PP har vært ikke-eksisterende eller utilstrekkelig spesielt knyttet til perspektivene til befolkningen som lever i og har sitt daglige virke i skogen.
- Selv om R-PP erkjenner behovet for reformer i styresett og forvaltning, begrenser de fleste seg til etableringen av nye offentlige institusjoner for å overvåke REDD.
- Fokus på måling, rapportering og verifisering (MRV) av karboninnholdet i skogen går ofte på bekostning av detaljerte analyser av årsakene til feilslått offentlig forvaltning og avskoging. Rapporten konkluderer med at man vanskelig kan se for seg hvordan de nasjonale planene for REDD som følge av R-PP skal redusere avskoging og degradering av skogen og samtidig sikre respekt for lokalbefolkningens grunnleggende menneskerettigheter.

Disse medlemmer viser til rapporten «New hope for the forests? REDD, biodiversity and poverty reduction» (2011) utarbeidet av den svenske Naturskyddsforeningen som slår fast at det er både naivt og farlig å tro at REDD+ vil gi raske og enkle resultater. Disse medlemmer registrerer også rapportens anbefalinger om ikke å koble REDD+ til markedet for klimakvoter fordi dette blant annet vil bidra til å skape et misforhold mellom tilbud og etterspørsel i markedet.

Disse medlemmer viser til en artikkel av forskerne Corbera et. al. (2011) i det akademiske tidsskriftet *Forests* om at REDD+ strategier i skoglandene Mexico, Costa Rica og Brasil så langt ikke har avklart konflikter knyttet til land og fordeling av land, samt rettigheter og forpliktelser relatert til karbonmarkedet. Disse medlemmer forutsetter at norskstøttede prosjekter i disse landene tar hensyn til dette.

Disse medlemmer viser til rapporten «Green carbon, black trade» (2012) som er et samarbeidsprosjekt mellom FNs miljøorganisasjon UNEP og Interpol om hvordan bekjempe skatteunndragelse og hvitvasking av penger som stammer fra ulovlig hogst av skog i u-land. Ulovlig hogst står for mellom 50 og 90 pst. av volumet skog som bearbeides i tropiske skogland, og mellom 15 og 30 pst. globalt. Hoveddelen av den ulovlige virksomheten foregår i Amazonas, Sentral-afrika og Sørøst-asia. Disse medlemmer ser med uro på rapportens henvisning til at metodene for ulovlig hogst blir mer sofistikerte og vanskeligere å oppdage. Samtidig er det heller ikke nødvendigvis sånn, slik disse medlemmer ser det at en observert nedgang i ulovlig hogst skyldes mer avanserte etterforskningsmetoder, men at de

kriminelle nettverkene blir stadig vanskeligere å infiltrere. Disse medlemmer registrerer rapportens antydning om at kostnadene ved å implementere et effektivt system for å oppnå substansiell reduksjon i utslippene knyttet til ulovlig hogst er anslagsvis mellom 120 og 180 mill. kroner årlig. Disse medlemmer ber regjeringen styrke arbeidet for å bekjempe ulovlig hogst i REDD+ land og vurdere å øremerke en større andel av postens bevilgninger til dette formålet.

Disse medlemmer viser til rapporten «Safe-guarding REDD+ finance: ensuring transparent and accountable international financial flows» (februar 2012) utarbeidet av organisasjonen Global Witness som evaluerer de ulike multilaterale kanalene som benyttes for REDD+. Rapporten fremhever at sikkerhetsanordninger knyttet til forvaltningsrisiko og finansiell åpenhet i REDD+ er begrenset og det stilles spørsmål ved om de multilaterale kanalene utbetaler og overvåker midlene etter beste revisjonsstandarder. Disse medlemmer mener regjeringen må kreve full åpenhet rundt REDD+ bevilgninger til samtlige partnerland, og at disse landene offentliggjør overfor sine innbyggere hvor mye man får i støtte for prosjektene. I evalueringen av de ulike multilaterale kanalene registrerer disse medlemmer blant annet følgende innvendinger:

- Verdensbankens regnskogprogram, FCPF og der tilhørende sikkerhetsmekanismer for forvaltning er tilpasset store infrastrukturprosjekter og ikke egnet til hyppige, små utbetalinger i en REDD+ kontekst.
- Forest Investment Program (FIP), som støtter REDD+ land i reformer og investeringer er sårbar for endringer i støtten til de multilaterale utviklingsbankene, og FIPs overlappning med FCPF kan føre til koordineringsutfordringer.
- Congo Basin Forest Fund som støtter REDD+ prosjekter i land rundt Kongobassenget er spesielt utsatt for korrupsjon ettersom fondet støtter prosjekter direkte i mottakerlandene.
- Amazonasfondet og den brasilianske utviklingsbanken BNDES, som forvalter fondet har utfordringer knyttet til byråkrati og ineffektivitet, noe som forsinker utbetalinger for prosjekter.

Disse medlemmer registrerer rapportens konklusjoner og forutsetter at regjeringen går i dialog med de ulike relevante initiativene for å finne tilfredsstillende løsninger på de nevnte utfordringer.

Disse medlemmer viser til at Brasil var den største mottakeren av norsk bistand i 2011, og at årsaken til dette i stor grad henger sammen med at landet er partner i REDD+ programmet. Disse medlemmer er kjent med at den brasilianske utviklingsban-

ken BNDES administrerer midlene til REDD+ gjennom Amazonasfondet i Brasil og at førstnevnte har blitt kritiserte for rigide retningslinjer, ineffektivitet og treghet i utbetaling av midler. Disse medlemmer ber regjeringen redegjøre overfor Stortinget hvorvidt forsinkelser i utbetalinger fra BNDES skyldes grundighet og hensyn til antikorrupsjon eller om utviklingsbanken har utfordringer knyttet til forvaltningen av norske midler. Dersom sistnevnte er tilfellet, mener disse medlemmer at Norge burde vurdere andre organisasjoner for kanalisering av støtten til Brasil.

Disse medlemmer er videre kjent med at OECD og Norge er i en dialog om bistanden til Brasil og hvorvidt denne kan inngå som en del av Norges ODA-rapportering og statistikk før midlene er utbetalt. Disse medlemmer viser til at OECDs holdning er at midler som ikke er utbetalt mottaker ikke kan regnes som bistand. Slik disse medlemmer vurderer det later dette til å være et forsøk på manipulering av systemet for rapportering av bistandsstatistikk fra regjeringens side og synliggjør at man er mer fokusert på å nå 1-prosentmålet i bistanden enn å sørge for at bistanden som faktisk gis når frem og gir resultater, uavhengig av størrelse.

Disse medlemmer viser til studien «The political economy of deforestation in the tropics» (januar 2011) utført av forskerne Burgess et. al. tilknyttet London School of Economics om hvordan den politiske økonomien på lokalt plan i Indonesia påvirker forekomsten av ulovlig hogst og korrupsjon i skogsektoren. Studien finner ut at et økende antall politiske jurisdiksjoner samvarierer med økt grad av ulovlig hogst og at denne hogsten øker dramatisk i forkant av lokale valg. Indonesia er den første og blant de aller største mottakerne av midler gjennom REDD+, og disse medlemmer sier seg enig i studiens konklusjoner om at donorniterte initiativer for å motvirke avskoging ikke vil være effektive dersom man ikke tar lokale politikere og byråkraters intensjoner i betraktning.

En studie utført av forskeren André Standing ved antikorrupsjonssenteret U4 og Christian Michelsens Institutt (mai 2012) oppfordrer donorene til spesielt å fokusere på tre områder hvor korrupsjonsrisikoen i REDD+ er særlig høy, og disse medlemmer merker seg dette:

- Såkalt «land grabbing eller landrov og eiendomsrettigheter.
- Svindel i prosessen rundt måling, rapportering og verifisering (MRV).
- Eliters monopolisering av inntektene fra REDD+.

Studien understreker at dersom det ikke er enorme forbedringer i forvaltningen av REDD+ så

vil initiativet feile i land hvor korrupsjon er endemisk. Disse medlemmer er kjent med denne utfordringen, men vil som studien understreke at REDD+ også i seg selv kan skape ny grobunn for korrupte praksiser. Mer omfattende landrov kan være en av mange negative konsekvenser av REDD+ prosjekter i land med udefinerte eller uklare landrettigheter. En annen utfordring, slik disse medlemmer ser det er prosessen knyttet til MRV og insentiver for lokale eliter til å overdrive graden av avskoging for å manipulere referansenivået og på den måten å tiltrekke seg mer støtte enn det som det er grunnlag for. Disse medlemmer merker seg også studiens referanser til utfordringer knyttet til fordeling av REDD+ midler, og at det i mange land er uklart hvorvidt disse fordeles av nasjonale myndigheter, private selskaper, landeiere eller forvaltningsenheter på lokalt plan.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til sine hovedmerknader og til sine partiets alternative statsbudsjetter. Disse medlemmer viser til at erfaringen har vist at det tar tid å få innfridd forutsetningene for overføringer av midler til skog- og klimaprojekter. Utenriksdepartementet har i svar til komiteen bekreftet at det av bevilgningene til Amazonas-fondet stod igjen 1,9 mrd. kroner på konto i Norges Bank ved utgangen av budsjettåret 2011. Dette utgjorde en meget høy andel av årets bevilgning.

Disse medlemmer vil bemerke at det er et mål at bevilgningene skal stå i et rimelig forhold til det man anslår kan brukes til formålet i løpet av budsjettåret.

Disse medlemmer har samtidig notert seg at regjeringen forsøker å påvirke OECDs utviklingskomité til å godta at midler som ikke er reelt overført til mottakerlandet, men står på konto i giverlandet, skal kunne bokføres som offentlig utviklingsbistand (ODA) før faktisk overføring til utviklingslandet er skjedd. Disse medlemmer finner det uheldig at regjeringen på denne måten prøver å uthule de regler som OECD følger på dette området. Disse medlemmer er kjent med at dersom ikke regjeringen får OECDs utviklingskomité til å endre holdning her, vil det avdekkes at de faktiske overføringer fra Norge ikke har nådd opp til målet om 1 pst. av BNI. Disse medlemmer mener at det vil være uheldig om giverland presser OECD til å lempe på godkjenningskravene, slik at statistikken i mindre grad avspeiler det den skal, dvs. i faktiske overføringer av ODA til utviklingsland i løpet av det år statistikken gjelder. Disse medlemmer er forundret over og kritiske til den holdning regjeringen synes å innta i dette spørsmålet, siden det har vært en mangeårig tradisjon og vel begrunnet holdning at Norge skal arbeide for

klare regler og mot uthuling av hva som kan innrapporteres som offentlig utviklingsbistand.

Disse medlemmer vil – på bakgrunn av de siste års erfaringer – anta at det er mer realistisk å sette den foreslåtte bevilgningen for 2013 til dette kapittel ned med 400 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Samtidig vil disse medlemmer opprettholde ambisjonsnivået for klima- og skogsatsningen ved å øke tilsagnsfullmakten for kap. 166 post 73 med 400 mill. kroner utover regjeringens forslag i Prop. 1 S (2012–2013).

Disse medlemmer vil påpeke den høye risikoprofil som deler av skogsatsningen representerer og ber regjeringen redegjøre nærmere for Stortinget om sine risikovurderinger, hvilke tiltak som settes inn for å møte disse og hvordan regjeringen følger opp skogsatsningen for å sikre at de store overføringene reelt gir de tilsiktede virkninger.

Disse medlemmer viser til at regnskogssatsningen ikke lå inne i regjeringens klimamelding som ble lagt fram i 2007, men at kravet om dette ble tatt opp av Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre da disse partier forhandlet med regjeringen om klimaforliket høsten 2007. Arbeidet med klimaforliket er bakgrunnen for at den norske regnskogssatsningen helt fra starten av har hatt politisk støtte fra alle Stortingets partier med ett unntak.

I FN's klimaforhandlinger inngår skogforhandlinger som ofte refereres til som forhandlinger om Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD). Det forhandles om å stanse både storskala avskogning og forringelse av skogen. Forhandlingene er blitt utvidet til også å omfatte tiltak for å øke tilveksten av trær i skog som er forringet. De utvidede forhandlingene, ofte referert til som REDD+, er etter disse medlemmers syn et viktig, men krevende satsingsfelt for Norge. Skal dette viktige arbeidet for å redde de tropiske skogene gi de resultater som er tilsiktet, kreves det stor bevissthet om risikoen for misbruk av de midlene som settes inn. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at prinsipper om reell addisjonalitet i utslippsreduksjoner, resultatbaserte utbetalinger, løpende overvåking og kontroll samt åpenhet og uavhengig evaluering og verifisering av resultater. Disse medlemmer understreker betydningen av at disse prinsipper etterleveres og ikke kompromitteres.

Disse medlemmer understreker regjeringens ansvar for å holde den bevilgende myndighet, Stortinget, godt informert om den reelle resultatoppnåelsen og forhold som tilsier at enkelte utbetalinger må utsettes eller kanselleres fordi forutsetningene ikke oppfylles eller risikoen blir for stor.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre i sitt alternative budsjett vil opprettholde

substansielle norske bevilgninger til bevaring av regnskog i utviklingsland. Disse medlemmer mener likevel at det er prinsipielt problematisk når regjeringen gjennom flere år har vridd oppmerksomhet og svært store ressurser over til klima- og miljøpolitikk innen bistandsrammen. En slik sammenblanding, kombinert med stadig mer utstrakt bruk av store «sekkeposter» som benyttes bilateralt overfor enkeltland risikerer å svekke både effekten og gjennomslutningen i disse prosjektene. Det er svært viktig at Norge går foran i arbeidet med å skape og benytte effektive og gjennomsluttige multilaterale kanaler for å oppnå størst mulig effekt og etterprøvnbarhet – i tett samarbeid med andre bidragsytere. Disse medlemmer ser dessuten at omfanget av bevilgningene til klima- og skogbevaring nå er så stort at eksisterende mekanismer for fordeling ikke er i stand til å absorbere midlene på en tilstrekkelig god måte. Dette svekker den nødvendige kontroll med og evnen til å etterprøve det som har blitt den største enkeltposten innen utviklingsbudsjettet. Disse medlemmer vil derfor ikke støtte en ytterligere stor økning over dette kapittelet, slik regjeringen legger opp til, og viderefører derfor dette kapittelet omtrent på 2011-nivå.

Disse medlemmer viser for øvrig til sin hovedmerknad og Høyres alternative budsjett.

Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 531 185 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 270 658 000

Komiteen registrerer at etter OECD/DACs retningslinjer kan visse flyktningutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til hjemland klassifiseres som utviklingshjelp (ODA). Beløpene omfatter blant annet enkelte utgifter knyttet til reintegrering i opprinnelsesland.

Komiteen viser for øvrig til at tiltakene administrativt ligger inn under Justisdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet ønsker en langt strengere praksis i forhold til asylinnvandring enn hva som er gjeldende i dag. Disse medlemmer mener at praksisen med å gi opphold på humanitært grunnlag og familiegjenforening må strammes inn. Disse medlemmer vil derfor foreta en reduksjon i bevilgningene som går via dette kapitlet.

Kap. 168 Kvinner og likestilling

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	307 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	307 000 000

Komiteen støtter regjeringens innsats for kvinner og likestilling og registrerer at bevilgningen under denne posten i hovedsak skal benyttes til tiltak som ikke naturlig faller inn under andre bevilgninger.

Komiteen har merket seg at Handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i utviklings-samarbeidet (2010–2013) videreføres med samme innsatsområder som tidligere, nemlig kvinners politiske og økonomiske rettigheter, seksuell og reproduktiv helse, og arbeid for å forhindre vold mot kvinner.

Komiteen har også merket seg at bevilgningen kan anvendes til tiltak rettet mot gutter og menn, for å påvirke holdninger og handlingsmønstre. Likestillingshensynet skal vektlegges i arbeidet med miljø og klima, energi og næringsliv, fred og forsoning og mødre- og barnehelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg konklusjonene i rapporten «Humanitarian Response Index 2011» (DARA 2012) som rangerer donorer i forhold til nød- og katastrofehjelpe og hvor Norge, ifølge undersøkelsen er best av samtlige. Disse medlemmer merker seg samtidig rapportens understreking av at donorene har et betydelig forbedringspotensial i forhold til å gjøre kjønnsperspektivet til en integrert del av de praktiske løsningene på feltet.

Disse medlemmer viser til studien «The Global Gender Gap 2012» utgitt av anerkjente forskere tilknyttet Verdens Økonomiske Forum, samt Harvard og Berkeley-universitetene som opererer med en indeks som måler nasjonale kjønnsbaserte forskjeller innenfor områdene økonomi, politikk, utdanning og helse og hvordan disse forskjellene påvirker menneskelig utvikling og økonomisk vekst.

Disse medlemmer merker seg videre at muslimske eller arabiske land som har vært åsted for «Den arabiske våren» de siste årene er blant de landene som oppnår dårligst verdi på indeksen både i 2011 og i 2012. Samtidig er Midtøsten og Nord-Afrika den regionen som i minst grad har lukket gapet mellom kjønnene. Rapporten slår fast at det eksisterer en proporsjonal samvariasjon mellom likhet mellom kjønnene og graden av konkurransedyktighet, økning i bruttonasjonalprodukt og menneskelig utvikling.

Disse medlemmer mener at rapporten fra Verdens Økonomiske Forum berører konklusjonene i UNDPs rapport fra 2009 om menneskelig utvikling i

arabiske land hvor det slås fast at fraværet av demokrati og respekt for menneskerettighetene er hovedårsaken til mangelen på utvikling i den arabiske verdenen. Rapporten slår blant annet fast at omfattende kjønnsdiskriminering, som bidrar til at jenter og kvinner i disse landene ikke får tilgang på utdanning, fører til at et flertall av kvinnene ikke er i stand til verken å lese eller skrive. Rapporten oppfordrer de arabiske landenes ledere til å foreta drastiske kursendringer i retning av demokratisk styresett, og det er disse medlemmers mening at dette også bør være et av hovedfokusene bak Norges bistandspolitiske engasjement i området.

Disse medlemmer viser til rapporten «International Property Rights Index 2012» (IPRI) som er en årlig indeks som måler hvordan verdens land verner om eiendomsrettighetene. IPRI viser til at det er en sterk samvariasjon mellom beskyttelse av eiendomsrettighetene og økonomisk vekst, noe disse medlemmer er enige i. Indeksen har også inkorporert en komponent som måler hvordan kvinners rettigheter, herunder tilgang til land, kreditt, arverettigheter og sosiale rettigheter ivaretas i de samme landene. Samtlige av de 15 landene som oppnår dårligst verdi på indeksen i forhold til beskyttelse av eiendomsrettigheter for kvinner befinner seg i Afrika eller i Midtøsten, noe disse medlemmer mener er en medvirkende årsak til disse regionenes manglende konkurransedyktighet og økonomiske vekst i verdensøkonomien.

Kap. 169 Global helse- og vaksineinitiativ

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 785 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 435 000 000

Komiteen viser til at Norge har en internasjonal lederrolle i arbeidet for global helse og de helserelaterte tusenårsmålene. Statsministerens kampanje for bedre barne- og mødre helse er sentral i dette arbeidet. Komiteen vil understreke betydningen av at denne innsatsen fortsatt prioriteres og styrkes da tusenårsmålet om barne- og mødredødelighet er et av de målene vi er lengst fra å nå.

Komiteen vil peke på betydningen av tilgang på medisiner i utviklingsland og støtter satsingen på FNs kommisjon for livsviktige medisiner for kvinner og barn.

Den globale vaksinealliansen (GAVI) gjør en formidabel innsats og bidrar til å gi barn i fattige land et fullverdig vaksinetilbud.

Komiteen er opptatt av at GAVI over tid legger vekt på å utvide vaksinetilbudet slik at flest mulig barn kan nås, og at sykdommer dermed etter hvert kan utryddes.

Komiteen har merket seg at regjeringen foreslår en betydelig økning til vaksine og helse på post 70 Helse og Vaksine, fra kr 1 190 000 000 i 2012 til kr 1 690 000 000 i 2013 og støtter forslaget.

Komiteen viser til at forskning og produktutvikling er viktig for å utvikle trygge og effektive vaksiner. Likeledes er tiltak for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter og familieplanlegging viktige satsingsområder i arbeidet for å bedre den globale helse.

Det globale fondet for aids, tuberkulose og malaria (GFATM) arbeider for å behandle og hindre spredning av fatale sykdommer. Komiteen har spesielt merket seg en økning i antall tuberkulose-rammede og viser til GFATMs mål om å gi 7,3 millioner mennesker hivbehandling, 21 millioner tuberkulosebehandling og om å distribuere 360 millioner malarianett frem mot 2016. Komiteen vil understreke betydningen av at Norge støtter opp om og bidrar i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til rapporten «The world medicines situation 2011: Good governance for the pharmaceutical sector» utgitt av Verdens Helseorganisasjon som ser på viktigheten av godt styresett og antikorrupsjon i helse- og vaksinesektoren. Disse medlemmer merker seg følgende sitater fra rapporten:

«Each year, an estimated US\$ 5.3 trillion is spent worldwide on providing health services. It is estimated that 25% of total health expenditure is spent on pharmaceuticals [...] Regrettably, and for a variety of reasons, a significant proportion of these resources are wasted – one example being corruption in the system – resulting in significant losses, in terms of both health and economics. Corruption within the pharmaceutical sector is of increasing concern. It is estimated that anywhere between 10% and 25% of global spending on public procurement is lost to corruption».

Fremskrittspartiet har gjennom flere år har satt søkelys på utfordringene knyttet til korrupsjon i helse- og vaksinesektoren, og disse medlemmer er fornøyd med at WHO nå også erkjenner problemet.

Disse medlemmer er kjent med at til tross for nedgang i antall mennesker uten tilgang til essensielle medisiner så er mellom 1,3 og 2,1 milliarder mennesker uten et slikt behandlingstilbud. De fleste av disse menneskene befinner seg i Afrika og Asia. Det er disse medlemmers mening at massiv korrupsjon og dårlig styresett i mange av disse landene er hovedårsaken til helseutfordringene.

Disse medlemmer viser til at Norge har tatt et særskilt ansvar for å oppfylle tusenårsmål 4 og 5 om barne- og mødre- og spedbarns helse. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten «Milen-

nium Development Goals Report 2012» om at verdenssamfunnet har gjort minst fremskritt i forhold til tusenårsmål 5 om mødre- og spedbarns helse, og at dette i hovedsak, i følge rapporten, skyldes manglende bevilgninger til slike helsetiltak.

Det er imidlertid disse medlemmers mening at manglende tilgang til essensielle medisiner i utviklingsland i mange tilfeller ikke skyldes manglende bevilgninger, men ofte byråkrati, korrupsjon samt høye tariffer, avgifter og tollsatser knyttet til medisiner og vaksiner i disse landene. I denne sammenheng har disse medlemmer merket seg rapporten «Death and Taxes – Government mark-ups on the price of drugs» (IPN 2010), som viser til at tariffene på import av ferdigstilte farmasøytiske produkter er høyest i gruppen av middelinntektsland, og at et flertall av u-landene fremdeles har tariffer på slike varer. Disse medlemmer mener det er betimelig at for eksempel Zimbabwe, som har store utfordringer innenfor helsesektoren og knapt noen innlandsproduksjon av slike produkter, har blant de høyeste tariffene av landene sør for Sahara. Disse medlemmer registrerer også at det i rapporten viser til at 40 land, blant disse mange av de fattigste landene (MUL), som fremdeles opprettholder tariffer for import av vaksiner. Mange land innfører også andre skatter og avgifter på medisin, som merverdiavgift, salgsskatt og inntektsskatt for lokale produsenter, og disse medlemmer viser i denne sammenheng til at rapporten identifiserer Sudan som ett av eksemplene hvor medisin ilegges 10 pst. importavgift, 1 pst. avgift til forsvarsdepartementet, 1 pst. avgift til karriereutvikling i farmasøytindustrien, 2 pst. avgift til tollklarering i tillegg til andre avgifter.

Disse medlemmer viser til konklusjonene i studien «Pharmaceutical tariffs: what is their effect on prices, protection of local industry and revenue generation» utgitt av forskerne Laing og Olcay (2005) i Verdens Helseorganisasjon som påviser at tariffer på medisiner utgjorde mindre enn 0,1 pst. av den totale skatteinngangen i 92 pst. av landene i undersøkelsen. Det er således disse medlemmers mening at en fjerning av tariffene for farmasøytiske produkter, antibiotika og vaksiner i u-landene er mulig uten at det i særlig grad vil påvirke nasjonal skatteinngang, ei heller påvirke lokal legemiddelindustri i de fleste u-land. En liberalisering av markedet på dette området vil, slik disse medlemmer ser det, dermed kunne føre til større dekningsgrad for medisiner og vaksiner i u-landene, samt føre til at befolkningen ikke mindre grad benytter seg av falske medisiner eller tradisjonelle behandlingsmåter som har dysfunksjonelle konsekvenser.

Disse medlemmer viser til studien «Public financing of health in developing countries: a cross-national systematic analysis» publisert av forskerne

Lu m. fl. (2010) i det anerkjente medisinske tidsskriftet *the Lancet*, som påviser at mens andelen av nasjonale myndigheters budsjett som gikk til helse økte i mange land i perioden 1995 til 2006, så falt denne andelen i mange land sør for Sahara. Studien konkluderer med at helsebistand til nasjonale myndigheter hadde en negativ påvirkning på disse myndighetenes bevilgninger til egne helsetiltak, slik at for hver USD i bistand ble bevilgningene til helse fra landenes egne budsjetter redusert fra mellom 0,43 til 1,14 USD. Konklusjonene i studien er, etter disse medlemmers mening svært alvorlig, og synliggjør at ombyttbarhet, eller fungibilitet er et stort problem i bistanden generelt. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at regjeringen bør legge frem en oversikt over de tilfeller hvor denne problemstillingen berører norsk bistand.

Disse medlemmer viser til rapporten «Tariffs, corruption and other impediments to medicinal access in developing countries» (AEI 2006) som påviser en sammenheng mellom tariffen på medisin og forekomsten av bestikkelser og korrupsjon knyttet til import og distribusjon av slike produkter i mange u-land. Disse medlemmer viser til studien «Antimalarial medicine diversion: stock-out and other public health problems» i det medisinske tidsskriftet *Research and Report in Tropical Medicine* (2010) av forskerne Bate m. fl. som påviser at medisin ment for gratis eller sterkt subsidiert distribusjon ble funnet til salg på markeder i nabolandene. Studien identifiserer at problemet er betydelig blant annet i Uganda, Kenya og Tanzania, og bidrar til å underminere bistanden til formålet, til at nasjonale lagre for medisin går tomme samt til distribusjon av medisiner utgått på dato.

Disse medlemmer viser videre til at studien påviser illegalt salg av artemisininbasert kombinasjonsterapi (ACT) for malaria i land som Nigeria, Senegal, Zambia og Tanzania, som igjen har medført manglende tilgang til slik medisin i nasjonale helsevesen. ACT er tilnærmet utelukkende finansiert av donorer, og det Globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) er den største finansieringsmekanismen for slik behandlingsterapi. GFATMs Generalinspektør identifiserte i revisjonen av fondets virksomhet i Tanzania i 2007 at ACT tilsvarende en verdi på USD 819 000 var forsvunnet. Tilsvarende tall fra Angola viser at USAID-finansiert antimalariamedisin med pålydende verdi på over 642 000 USD har forsvunnet siden 2008, delvis på grunn av korrupsjon og logistikkutfordringer. Medisinen var ment å behandle over 534 000 pasienter for malaria.

Disse medlemmer viser til at det Globale Fondets budsjetter har vokst betydelig i perioden 2008 til 2010, og at tilgjengelige midler i fjor

utgjorde om lag 3,6 mrd. USD. Disse medlemmer er kjent med at fondets generalinspektør (OIG) i fjor identifiserte misbruk av GFATMs midler i blant annet Kamerun, Zambia, Mali og Mauritania, og at en rekke donorer som følge av dette har holdt tilbake midler for kommende perioder. Disse medlemmer viser til studien «Partners in Crime: National Theft of Global Fund Medicines» (april 2011) utarbeidet av forsker Roger Bate i organisasjonen *Africa Fighting Malaria*, som påviser at korrupsjon og svinn med midler i det Globale Fondet er omfattende og systemiske i en rekke land. Disse medlemmer er enig med studiens konklusjoner om at fondets intervensjoner sannsynligvis vil være i stand til å redde flere liv, og i større grad bekjempe korrupsjon dersom støtten kanaliseres til land hvor det er politisk vilje til korrupsjonsbekjempelse og hvor myndighetene setter av midler i sine egne helsebudsjetter.

Disse medlemmer viser til at det Globale Fondet nedsatte et eget høynivåpanel i mars 2011 med hensikt å undersøke mislighold og korrupsjon tilknyttet fondets prosjekter i en rekke land. Disse medlemmer er kjent med at høynivåpanelet undersøkte et utvalg av bevilgninger til 40 land og leverte sin rapport, «Turning the Page from Emergency to Sustainability» i september i år. Rapporten kom med en rekke anbefalinger og konklusjoner, og disse medlemmer merker seg følgende:

- grunnleggende reformer i fondet er nødvendig for at det fremdeles skal være relevant
- mens panelet ikke er i stand til å tallfeste hvor stor andel av midlene som har gått bort i mislighold, understrekes det at anskaffelsesprosessen og innkjøpsordningene er mest utsatt for korrupsjon
- mens Generalinspektøren undersøker 17 korrupsjonssaker som involverer 13 land i Afrika så indikeres det at problemet også har oppstått i Sørøst-Asia
- panelet trekker frem at det eksisterer konflikter mellom Generalinspektørens Kontor (OIG) og fondets sekretariat, at sistnevnte har vært sen med å implementere anbefalinger fra OIG, men også at OIG er sen med å offentliggjøre revisjonsrapportene. Panelet oppfordrer til bedre samarbeid mellom de to organene
- en økning i sekretariatets virksomhet utenfor kjerneområdene har blant annet ført til at det ikke kanaliseres ansatte dit hvor behovene for kontroll er størst
- UNDP ivaretar 13 pst. av fondets bevilgninger i land med høy risiko for korrupsjon. Panelet viser til at UNDP bare gir begrenset tilgang til organisasjonens interne revisjonsrapporter, at dette kun

gis til medlemmene i fondet og at det ikke er anledning til å referere til disse

Disse medlemmer forventer at regjeringen følger opp panelets konklusjoner, spesielt i forhold til at det Globale Fondet fokuserer mer på sine kjerneområder og at man bidrar til økt åpenhet i de interne revisjonsrapportene til FNs utviklingsprogram, UNDP, og holder Stortinget orientert om utviklingen.

Disse medlemmer er kjent med at regjeringens forslag til bevilgninger til GFATM for 2013 er på 450 mill. kroner, og at de foreslåtte totale bevilgningene frem til og med 2013 vil innebære 1,4 mrd. kroner i støtte. Det er disse medlemmers mening at de ovennevnte rapportene identifiserer alvorlige utfordringer knyttet til korrupsjon, ombyttbarhet og manglende kontroll i en rekke bistandsfinansierte helsetiltak i u-landene. Disse medlemmer er av den oppfatning at dette fordrer grunnleggende endringer i anskaffelses- og distribusjonssystemet for medisiner og vaksiner, så vel som større åpenhet om disse problemene i u-landene, blant annet gjennom rapporteringsplikt i forhold til lagerføring og logistikk.

Disse medlemmer registrerer at evalueringresultatene er uklare i forhold til effekt av de pengebaserte programmene under GAVI, at dette skyldes programmene er vanskeligere å evaluere enn GAVIs innkjøp av vaksiner og at utfordringene er knyttet til metode, svake statistikk- og målesystemer på landnivå og vanskeligheter med å skille effekten av vaksinealliansens bidrag fra andre tiltak.

Disse medlemmer viser til at 15 land ikke vil kunne motta støtte fra GAVI i 2011 fordi deres bruttonasjonalinntekt per capita er større enn grensen som er satt til 1 500 USD. Disse medlemmer er kjent med at dette blant annet gjelder landene Angola, Bolivia, Sri Lanka og Øst-Timor, at disse landene også har betydelige utfordringer innen bekjempelse av sykdommer i de nasjonale helseprogrammene, noe som etter disse medlemmers mening burde føre til debatt om terskelen for støtte fra GAVI.

Disse medlemmer vil understreke at Fremskrittspartiet vil prioritere arbeidet under kapitlet høyt, men mener samtidig det er uheldig dersom norske skattebetalere indirekte er med på å finansiere svinn, høye avgifter og høye tariffen på medisin i flere u-land.

Disse medlemmer viser til studien «Aids is money: How donor preferences reconfigure local realities» (2011) utført av forskeren N. Simon Morfit ved Berkeley University om hvordan donorer og sivilsamfunnsorganisasjoner i Malawi de siste 20 årene har bidratt til å bygge opp en helsesektor som har prioritert aids over alle andre sykdommer. Stu-

dien konkluderer med at det sterke fokuset på aids har gått på bekostning av andre sykdommer som tar like mange eller flere liv. Disse medlemmer viser i så måte også til konklusjonene i studien «Throwing foreign aid at HIV/Aids in developing countries: Missing the target?» utført av forskerne Nunnenkamp og Öhler (august 2010) som påviser at bistanden til formålet ikke har vært vellykket i å forebygge sykdommen og hindre at nye individer smittes.

Kap. 170 FN-organisasjoner mv.

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	4 363 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	4 478 500 000

Komiteen viser til forslaget til bevilgning til FN-organisasjonene for 2013, og merker seg at Norge forblir en av de største økonomiske bidragsyterne til FN, både absolutt og relativt. FNs organisasjoner står overfor betydelig utfordringer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er bekymret for finansieringen av verdensorganisasjonen, i en tid hvor flere stater som følge av den økonomiske situasjonen ser seg nødt til å redusere sine bidrag.

Flertallet deler bekymringen for finansieringen av FN, og er spesielt bekymret for at kjernebidragenes andel av organisasjonens totale budsjett viser en nedadgående tendens. Likevel øker den samlede finansiering av FNs utviklingsaktiviteter, men flertallet understreker at en solid kjernefinansiering av FN er en forutsetning for at organisasjonen kan drives effektivt og planmessig. Flertallet understreker at en robust kjernefinansiering er en forutsetning for at FN kan være operativ i de mange tilfeller som krever handling i krise- og nødstilfeller.

Flertallet er fornøyd med at den norske støtten til FN nå i stor grad er konsentrert om de største organisasjonene og fondene. Flertallet viser til at i 2010 fikk de åtte største avtalepartnerne vel 75 pst. av midlene som kanaliseres til FN-systemet, hvorav UNDP og Unicef alene fikk nær 50 pst. Flertallet er bekymret for at det synes å utvikle seg en fragmentering i den internasjonale finansieringen av FNs ulike organisasjoner og fond, noe som kan bidra til økte administrasjonskostnader og redusert effekt.

Komiteen støtter arbeidet for å forenkle og forbedre forvaltningen av de norske bidrag til FN, gjennom å begrense antall enkeltaktører og mottakere. Komiteen slutter seg til målet om å unngå og å motvirke for stor spredning av antallet mottakerorganisasjoner.

Komiteen understreker viktigheten av at FNs ulike organisasjoner samlet og hver for seg ivaretar sine kjernemandat og utfører sine oppgaver på en effektiv, velkoordinert og kompetent måte. Komiteen viser til at det i organisasjonen er store ulikheter knyttet til resultat og effektivitet. Derfor er det komiteens oppfatning at FNs evne til kontinuerlig effektivitet og resultater må styrkes. Komiteen forutsetter derfor at Norge er pådriver i arbeidet med å utvikle FN i effektivitetssammenheng.

Komiteen ser positivt på at de tunge FN-organisasjonene UNDP, UNFPA og Unicef arbeider for å harmonisere budsjettene i 2014, og anser at dette kan bidra til å skape bedre effekt av organisasjonenes samlede innsats.

Komiteen viser for øvrig til sin kommende behandling av Meld. St. 33 (2011–2012), Norge og FN: Felles framtid, felles løsninger, og vil behandle den videre utviklingen av FN, samt Norges politikk i og overfor organisasjonen i større detalj i arbeidet med denne meldingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at en rekke av verdens land og spesielt en rekke av FNs største bidragsytere også i 2012 står overfor en økonomisk krise og må kutte i sine offentlige budsjetter. Det er disse medlemmers mening at dette også må medføre strengere prioriteringer innad i FN-systemet, og at man må kutte i byråkrati samt ineffektive deler av organisasjonen. Samtidig registrerer disse medlemmer at FNs internasjonale tjenestemannskommisjon (ICSC), til tross for dette de siste årene har foreslått lønnsøkning i organisasjonen. På bakgrunn av situasjonen i verdensøkonomien bør FN gå foran som et godt eksempel og fryse lønnen til sine ansatte, og disse medlemmer mener at regjeringen bør målbar denne holdningen i FNs 67. generalforsamling høsten 2012.

Disse medlemmer er kjent med at også Norge evaluerer en rekke multilaterale organisasjoner gjennom Multilateral Organisations Performance Assessment Network (MOPAN) og at dette gir viktige signaler om de respektive organisasjonenes utfordringer. Disse medlemmer registrerer at både MOPAN og en rekke andre uavhengige evalueringer av FN-organisasjonene i 2011 og 2012 så vel som tidligere alle viser til at store deler av FN-systemet og underorganisasjonene står overfor store utfordringer knyttet til effektivitet, resultatoppnåelse, antikorrupsjon med mer.

Disse medlemmer er av den oppfatning at «FN-reform» har blitt et retorisk mantra og utviklingspolitisk moteord uten reelt politisk innhold. Disse medlemmer har registrert at den svenske regjeringen har tatt til orde for å kutte i støtten til flere

FN-organisasjoner på grunn av at man ikke er fornøyd med organisasjonenes effektivitet eller at de på annen måte ikke holder mål. Disse medlemmer etterlyser en mer realistisk tilnærming til FN hos regjeringen i Norge.

Disse medlemmer viser til at Norge er blant de største donorene til FN, både i forhold til folketall og i absolutte tall. Disse medlemmer viser til FN-rapporten «Delivering as One: Report of the Secretary-General's High-Level Panel» hvor det slås fast at FN ikke vil være i stand til å leve opp til sine målsettinger uten ambisiøse og vidtrekkende reformer. Disse medlemmer er enig med regjeringen i at FN og FN-organisasjonene står overfor store utfordringer, slik dette blant annet beskrives i budsjettet for 2013. Disse medlemmer er klar over at riksrevisjonen i tidligere rapporter har stilt spørsmål ved om iverksatte tiltak for å bedre resultatoppnåelse i FN-prosjekter på landnivå er tilstrekkelige, at koordineringen mellom programmene, FN-organisasjonene og myndighetene i flere land til dels er mangelfull og at FN generelt og UNDP spesielt bare i noen grad har klart å spille en koordinerende rolle på den generelle bistandsagendaen. Disse medlemmer er kjent med konklusjonene i blant annet Norads resultatrapport for 2009, hvor det vises til at FN-organisasjonene er byråkratiske og har vanskeligheter med å levere bistand effektivt. Det er disse medlemmers mening at dette burde ha konsekvenser for hvordan regjeringen velger å kanalisere bistandsmidlene.

Disse medlemmer viser til uttalelser fra FNs generalsekretær Ban Ki-moon tidligere i 2012 om at 30 pst. av bistanden som ble gitt i 2011 ikke nådde mottaker, men forsvant i korrupsjon og mislighold. Dersom man skal legge generalsekretærens påstand til grunn mener disse medlemmer det er svært alvorlig dersom 9 mrd. norske bistandskroner ikke når frem til mottaker. Disse medlemmer merker seg rapporter som viser til at bistandsinitierte antikorrupsjonstiltak har hatt svært begrenset effekt, at bistanden ofte er involvert i tilfeller med korrupsjon og mislighold og at bistand i seg selv ofte bidrar til korrupsjon i mottakerlandene.

Disse medlemmer er innforstått med at Pariserkleringen og Accra Agenda for Action om bistandseffektivitet er de styrende mekanismene for å bidra til større effektivitet og bedre resultatoppnåelse i bistanden. Koordinering gjennom FN er samtidig ment å skulle gi lavere transaksjonskostnader, stor-skalafordeler og bedre effektivitet. I denne sammenheng registrerer disse medlemmer med stor skuffelse konklusjonene i rapporten «Aid effectiveness 2005–2010: Progress in implementing the Paris Declaration» fra OECDs utviklingskomité om hvordan bistandsgiverne har fulgt forpliktelsene som ble

inngått i 2005 knyttet til mer effektiv bistand. Rapporten konkluderer med at donorene, Norge inkludert, har oppfylt ett (1) av i alt 13 krav til mer effektiv bistand. Det er disse medlemmers mening at de betydelige ressursene som har blitt bevilget til tiltak med hensikt å bidra til bistandseffektivitet på denne måten ikke har ført frem.

Disse medlemmer viser til statsminister Stoltenbergs uttalelser i forbindelse med FN-toppmøtet om tusenårsmålene høsten 2010, om at u-landene må ta mer ansvar for å komme seg ut av fattigdommen og at skattebetalerne nå må begynne å se resultater. Disse medlemmer registrerer også statsministerens krav om at u-landene må omfordele veksten, legge om skattesystemene slik at det ikke oppstår bare en rik elite og legge mer vekt på korrupsjon.

Det er etter disse medlemmers mening positivt at regjeringen nå vil stille strengere krav til u-landene gjennom FN, men disse medlemmer registrerer samtidig at bistandsbudsjettet har økt dramatisk fra om lag 20 mrd. kroner i 2006 til over 30 mrd. kroner i 2013, og disse medlemmer har vanskelig for å se for seg hvordan dette harmonerer med statsministerens krav om at u-landene må ta større ansvar for egen utvikling.

Disse medlemmer har registrert uttalelsene til tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim til Aftenposten 7. november 2011 om at «Norge har vært for naive og vår bistand har vært med på å gjøre korrupsjon mulig i Afrika». Sett i lys av statsministerens uttalelser på FN-toppmøtet 2010 er det disse medlemmers mening at å legge mer vekt på korrupsjon nødvendigvis må innebære en reduksjon i bistanden. Videre er disse medlemmer kjent med at FNs Generalforsamling har erklært 9. desember som den Internasjonale antikorrupsjonsdagen for promotering av FN-konvensjonen mot korrupsjon, UNCAC. Det er imidlertid disse medlemmers mening at UNCAC er et utilstrekkelig virkemiddel for å bekjempe korrupsjon ettersom nasjonale myndigheter har anledning til å utelukke sivilsamfunnet fra prosessen, rapportering om progresjon er frivillig og landene kan tilbakeholde full publisering av landrapportene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i Storbritannia og landets fagetat for bistand og utvikling, Department for International Development (DFID) i mars 2011 lanserte rapporten «Multilateral Aid Review: Taking forward the findings of the UK Multilateral Aid Review» som evaluerer 43 multilaterale bistandsorganisasjoner i forhold til deres bidrag til utvikling. Disse medlemmer merker seg dette, og at en rekke FN-organisasjoner kom til dels svært dårlig ut på evalueringen utført av DFID. Mens ni organisasjoner fikk karakteren bestått og ble ansett som relevante, dog med en rekke kritiske

merknader, ble ni andre organisasjoner ansett som dårlige i forhold til de angitte resultatindikatorerne. FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO) fikk kritikk for langvarig, historisk underlevering av resultater, mens FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) ble kritisert for manglende resultatrapportering, manglende åpenhet og behov for forbedret kostnadseffektivitet. Basert på rapportens resultater avslutter Storbritannia støtten til fire FN-organisasjoner basert på manglende relevans, effektivitet og eller resultater. Disse er FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO), UN Habitat, FNs særorganisasjon for arbeidslivet (ILO) og UN Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). Disse medlemmer viser til at Norad har kommentert rapporten fra DFID og ifølge Fox News 3. mars 2011 uttaler følgende: «we are inspired by the new British review, and will look closely to see what lessons can be learned from it». Disse medlemmer registrerer at den britiske regjeringen har intensjoner om i større grad å benytte seg av resultatbaserte utbetalinger til de multilaterale organisasjonene, tilsvarende noe av det Norge gjør i klima- og skogsatsingen. DFID har også nedsatt en uavhengig kommisjon for å sikre at bistanden gir resultater og verdi for pengene, og disse medlemmer merker seg at dette er nærmest identisk i forhold til hva Fremskrittspartiet har foreslått at opprettes. Disse medlemmer registrerer at det i regjeringens politiske plattform for 2009–2013 slås fast at volum av norsk bistand til Verdensbanken skal gjøres avhengig av bankens resultat i reform- og demokratiseringsprosesser. Det er disse medlemmers mening, spesielt sett i lys av signalene fra den britiske regjeringen, at det kan stilles tilsvarende betingelser i forhold til norsk bistand til FN-organisasjoner, og disse medlemmer ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om konkret kondisjonalitetsstruktur.

Disse medlemmer viser til at DFIDs evaluering av FNs Befolkningsfond (UNFPA) viser at sistnevnte har utfordringer knyttet til kostnadseffektivitet, resultatrapportering og resultatoppnåelse på landnivå. Disse medlemmer viser også til rapporten «Focus UNFPA: Four Recommendations for Action» utgitt av Center for Global Development (mars 2011) som identifiserer tilsvarende utfordringer i organisasjonen, og at hele 11 ulike organisasjoner arbeider med befolkningsspørsmål og helsestatistikk i FN-systemet. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn understreke viktigheten av at Norge er en pådriver i arbeidet med å effektivisere og strømlinjeforme FNs organisasjoner og bidra til at dupliserende virksomheter reduseres og på sikt opphører.

Disse medlemmer viser til at FN-organisasjonene Office of the Special Adviser on Gender

Issues and Advancement of Women, Division for the Advancement of Women, United Nations Development Fund for Women og International Research and Training Institute for the Advancement of Women ble slått sammen til en ny organisasjon kalt UN Women, eller United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women som ble operativ fra januar 2011. Norge ble valgt inn i styret i UN Women i november 2010 sammen med 40 andre land. Disse medlemmer viser til rapporten «Thematic evaluation of gender mainstreaming in the United Nations Secretariat» utarbeidet av FNs eget interne tilsynsorgan Office of Internal Oversight Services, OIOS høsten 2010. Disse medlemmer merker seg konklusjonene i rapporten som understreker at over 15 års arbeid med likestilling i FN-systemet i det store og hele har slått feil. Rapporten viser til en grunnleggende mangel på kunnskap blant FNs egne ansatte om organisasjonens arbeid med likestilling, en grunnleggende mangel på forståelse for hva likestillingsarbeidet hadde til hensikt å oppnå, svakheter i lederskap og ansvarlighet samt til mangel på systematiske og detaljerte kunnskaper om resultater av arbeidet. Rapporten viser også til at arbeidet var preget av en rekke initiativer, men en grunnleggende mangel på koordinering, og disse medlemmer merker seg dette. Disse medlemmer registrerer samtidig uttalelser fra administrerende direktør i UN Women Michelle Bachelet om at det skal skapes større klarhet i hvor mye FN-systemet samlet bruker på likestillingsarbeidet gjennom etablering av et felles system for sporing av ressurser innen organisasjonen. Disse medlemmer ser frem til resultatene av dette arbeidet.

Disse medlemmer viser til rapporten «The investigation function in the United Nations system» (2011) utført av Joint Inspection Unit ved FN i Genève. Rapporten analyserer internetterforskningen og rutinene i FN-systemet, og disse medlemmer merker seg følgende kritiske momenter:

- Personene som er ansatte av FN for å drive internkontroll, samt bekjempe korrupsjon og mislighold, er ofte ikke kvalifiserte for den jobben de er ansatt for å gjøre.
- De fleste av FNs programmer, fond og strukturer mangler mekanismer for oppfølging av saker når mislighold er avdekket.
- Etterforskning rammes ofte av interessekonflikter ettersom de som etterforskes kontrollerer både budsjett og karriere for etterforskerne.
- I noen FN-organisasjoner kan ikke etterforskning igangsettes uten at direktør eller leder gir sin eksplisitte tilslutning eller instruksjon. Selv i de tilfeller hvor etterforskning igangsettes så kan leder for organisasjonen bruke etterforsknings-

rapportens konklusjoner etter eget for godt befinnende, og i verste fall holde kritiske bevis skjult for allmennheten.

Disse medlemmer merker seg rapportens anbefalinger om at generalsekretær Ban Ki-moon burde opprette en internetterforskningsgruppe bestående av lederne i 29 FN-organisasjoner for å forsøke å komme frem til løsninger på utfordringene. Disse medlemmer ser frem til konklusjonene av dette arbeidet, og ber regjeringen holde Stortinget orientert om saken.

Disse medlemmer er kjent med at FN har en egen komité, Committee on Information som arbeider med offentlig informasjon og politikktutforming på dette området. Blant medlemmene i komiteen er Hviterussland, Kina, Cuba, Nord Korea og Zimbabwe. Disse medlemmer viser til at en rekke menneskerettighetsorganisasjoner som Freedom House, Reporters without Borders, Amnesty og Rافتostiftelsen beskriver i detalj hvordan disse statene innskrenker ytringsfriheten, hindrer tilgang til informasjon og straffer de som ikke støtter regimets politikk. Iran ble valgt til rapportør i komiteen tidligere i år, noe som etter disse medlemmers mening stiller grunnleggende spørsmål ved hvorvidt en komite for dette formålet i FN har noe som helst positivt å tilføre verden. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at regjeringen burde arbeide med likestilte land for å legge ned komiteen.

Disse medlemmer er kjent med at World Intellectual Property Rights Organization (WIPO), Verdens Opphavsrettsorganisasjon, tidligere i år godkjente overføring av datamaskiner og annen teknologi til Iran og Nord-Korea uten å informere øvrige medlemmer i WIPO eller FNs Sanksjonskomite, til tross for at disse to landene er omfattet av sanksjoner både i regi av FN og USA. Disse medlemmer viser til at det er iverksatt etterforskning i saken, og at den også har vært gjenstand for omfattende debatt i den amerikanske Kongressen. Disse medlemmer mener det er svært alvorlig dersom en FN-organisasjon er involvert i overføring av slik teknologi til regimer som er underlagt internasjonale sanksjoner på området. Disse medlemmer ber regjeringen informere Stortinget på egnet måte om den videre oppfølging av saken.

Disse medlemmer er kjent med at Norge er en av de aller største bidragsyterne til FNs Utviklingsprogram (UNDP) både i forhold til folketall og i absolutte tall, og at Norge i 2011/2012 har vært representert i styrende organer i organisasjonen. Disse medlemmer viser til at UNDPs nåværende holdning er at organisasjonens revisjonsrapporter fra den verdensomspennende virksomheten er interne forvaltningsredskaper og at disse bare skal frigis etter

forespørsel fra medlemslandenes regjeringer, og da kun etter tillatelse fra det aktuelle landet hvor revisjonen finner sted. Disse medlemmer er kjent med uttalelsene fra USAs FN-ambassadør for forvaltning og reform, Joseph M Torsella på UNDPs styremøte i New York 6. september 2011 om at FNs fond og organisasjoner, herunder spesielt UNDP så snart som mulig må iverksette full åpenhet om revisjon og finansielle transaksjoner i organenes virke. Samtidig er det avgjørende at UNDP etablerer et system for meningsfull resultatrapportering til organisasjonens styre og til publikum. Disse medlemmer er enig i den amerikanske ambassadørens krav til åpenhet i FN og UNDP, og ber regjeringen stille tilsvarende krav gjennom sine styreverv i FN-organisasjonene. Disse medlemmer registrerer signalene fra leder i FNs interne tilsynsorgan (OIOS), Carman LaPointe om at organet vil starte publiseringen av FNs revisjonsrapporter på hjemmesidene fra januar 2012. Disse medlemmer registrerer at det ikke er gjort nevneverdige tiltak på dette området per november 2012, og ber regjeringen ta dette opp med FN og holde Stortinget orientert i saken.

Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål 507 fra Fremskrittspartiets fraksjon til statsbudsjettet for 2013. Disse medlemmer registrerer at til tross for at Norge kanaliserte en betydelig andel av vår bistand til FN gjennom UNDP, så er det ikke mulig å fremheve hvilke prosjekter som har svakest eller best resultatoppgåelse. Disse medlemmer mener dette er bemerkelsesverdig og ber regjeringen sørge for at UNDP rapporterer ned på prosjektnivå om resultatene av norsk bistand til organisasjonen.

Disse medlemmer registrerer at gjennomgangen av UNDPs prosjekter slik disse fremkommer i Prop. 1 S (2012–2013) viser at resultatene ikke kan karakteriseres som tilfredsstillende når under 50 pst. av programmene på enkelte områder har gitt positive resultater.

Disse medlemmer viser til den kritiske situasjonen i Syria hvor demonstranter tortureres til døde og flere tusen sivile er drept av president Bashar al-Assads sikkerhetsstyrker de siste månedene. Norge støttet innføringen av de EU-initierte sanksjonene mot Syria som innebærer frys av midler, reisestriksjoner samt forbud mot eksport av våpen og annet utstyr som kan brukes til undertrykking av sivilbefolkningen. Disse medlemmer viser til at det syriske regimets brutalitet har blitt fordømt av vestlige land, av naboland i Midtøsten så vel som av den Arabiske Liga. Disse medlemmer viser til at FN og en rekke FN-organisasjoner har planer om å videreføre tilnærmet normal aktivitet i Syria ut året og i 2013, til tross for den kritiske situasjonen. Det er disse medlemmers mening at alle FN-program-

mer i Syria burde fryses, og at landet nå kun mottar humanitær bistand og nødhjelp til sivile.

Disse medlemmer vil vise til rapporten «Evaluation of the integrated global management initiative (IGMI) of the Department for General Assembly and Conference Management» utarbeidet på vegne av FNs Generalforsamling i forkant av åpningen av sesjonen høsten 2009. Ifølge rapporten hadde IGMI til hensikt å reformere byråkratiet knyttet til FNs møte- og konferansevirksomhet, men dette arbeidet førte ikke frem og verdensorganisasjonen måtte erkjenne at ingen endring eller fremskritt hadde funnet sted på området i perioden siden initiativet ble implementert.

Disse medlemmer har merket seg de mange rapportene fra diverse FN-organisasjoner som viser til at verden står overfor en matkrise, og at løsningen på krisen ifølge disse organisasjonene er mer landbruksbistand og statlig styring av matvareproduksjon. Disse medlemmer vil imidlertid vise til at FNs generalsekretær Ban Ki-moon tidligere har advart at matvarekrisen ikke må bli en unnskyldning for mer proteksjonisme i verdenshandelen. Dessverre er det etter disse medlemmers oppfatning flere land, deriblant Norge, som fortsetter å føre en politikk med skyhøye tollbarrierer for import på mat og matvareprodukter fra u-land. Mens disse medlemmer mener at Norge kan redusere disse usolidariske satsene, viser forskning at over 70 pst. av verdens handelsbarrierer er innført av regjeringer i u-land for å ramme handelen med andre u-land. I mange u-land, slik disse medlemmer vurderer det, ser man dessverre eksempler på at proteksjonisme bidrar til at man sulter egen befolkning og befolkningen over grensen i nabolandet. Disse medlemmer mener at Norge gjennom FN må arbeide for og støtte systemer for «name and shame» av proteksjonisme i verdenshandelen. Disse medlemmer viser til at Europakommisjonen har implementert et overvåkingssystem for proteksjonisme i verdenshandelen og at Kommisjonen leverte sin niende rapport om dette i juni i år gjeldende for perioden september 2011 til mai 2012. Dessverre registrerer disse medlemmer at til tross for uttalelsene fra FNs generalsekretær så har proteksjonismen i verdenshandelen økt det siste året.

Disse medlemmer viser til rapporter som hevder at Afrika sør for Sahara er spesielt hardt rammet av matkrisen. Samtidig er disse medlemmer kjent med at det i løpet av de siste årene har blitt avdekket flere tilfeller av korrupsjon knyttet til mat som involverer personer på høyt politisk nivå i land som Kamerun, Uganda og Kenya. Det er disse medlemmers mening at FN som en uavhengig, global aktør har et særskilt ansvar for å påtale tilfeller

hvor nasjonale forhold undergraver langsiktig mat- og vannsikkerhet for befolkningen i disse landene.

Disse medlemmer registrerer med interesse uttalelsene til FNs assisterende generalsekretær og leder av UNDP i Afrika, Tegegnetwork Gettu som i rapporten «Africa Human Development Report: Towards a food secure future» (2012) understreker at Afrika ikke kan fortsette å be om matvarehjelp og at det er nok mat på kontinentet til å fø befolkningen. Disse medlemmer er enig i konklusjonene i rapporten og ber regjeringen vurdere hvordan man skal følge opp anbefalingene fra norsk side.

Disse medlemmer er enig i konklusjonene i rapporten «Africa can help feed Africa» (2012) utgitt av Verdensbanken om hvordan handelsliberalisering, deregulering og regional handel med mat kan avhjelpe matkrisen i en rekke afrikanske land. Disse medlemmer er fornøyd med at rapporten foreslår tiltak som alltid har vært Fremskrittspartiets politikk på området.

Disse medlemmer er kjent med at det i FN eksisterer tre særorganisasjoner for fremme av palestineres sak; Committee on the Exercise of the Inalienable Rights of the Palestinian People, the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People, samt Division for Palestinian Rights i FNs Avdeling for Politiske Forhold. Disse medlemmer viser til at FN har to organisasjoner som arbeider med flyktninger og flyktningsspørsmål; herunder FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Hjelpeorganisasjonen for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA). Disse medlemmer understreker at UNHCR har et globalt mandat i forhold til å omplassere flyktninger, og finner det unaturlig at enkelte flyktninggrupper har en egen FN-organisasjon. UNRWA bidro i 2011 til 729 145 tannlegekonsultasjoner og 268 366 tannhelsekontroller, noe disse medlemmer mener er en underlig ressursprioritering ettersom tannhelse og tannlegekonsultasjoner betales av pasienten selv i Norge dersom vedkommende er over 18 år. 80 pst. av UNRWAs budsjett i 2011 dekket lønnskostnader for om lag 30 000 ansatte, men disse medlemmer mener at en uforholdsmessig stor andel av midlene til organisasjonen går til dette formålet. Disse medlemmer viser til at en rekke av verdens land har måttet kutte betydelig i sine offentlige tjenester og at det av den grunn ikke er unaturlig at dette ikke også påvirker UNRWAs prosjekter. Disse medlemmer viser samtidig til at det ikke er noen humanitær krise i Gaza.

Disse medlemmer viser til at de samlede norske bidragene til FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR var på 441 mill. kroner i 2011 og at dette gjorde Norge til organisasjonens sjuende største

bidragsyter og nest største bidragsyter målt i bidrag per innbygger. Disse medlemmer viser til revisjonsrapporten «Voluntary funds administered by the United Nations High Commissioner for Refugees: Financial report and audited financial statements» utarbeidet til FNs 66. generalforsamling høsten 2011. Revisjonsrapporten avdekker at UNHCR har til dels store, alvorlige utfordringer på en rekke områder knyttet til finansforvaltning, kostnadskontroll, resultatmåling og åpenhet. Rapporten avdekket blant annet:

- Hele organisasjonen var uforberedt på revisjonen og revisjonsprosessen, noe som avdekker mangelfulle og svake retningslinjer på dette området.
- Grunnleggende svakheter i finansforvaltningen, som manglende oversikt over balanse i regnskapet. UNHCR opererer med 80–90 forskjellige bankkontoer, noe som øker faren for korrupsjon og mislighold samtidig som administrasjonskostnadene er høye.
- Store uklarheter knyttet til prosessen rundt valg av implementerende partnerorganisasjoner ute i felt, hvor selve prosessen mangler åpenhet og transparen, noe som øker risikoen for misligheter, korrupsjon, ineffektivitet og manglende resultatoppnåelse.
- Manglende konkurranse og åpenhet i anbudsprosessen rundt valg av partnere i felt, hvor 57 pst. av partnerne har arbeidet for UNHCR kontinuerlig for mer enn fem år og 28 pst. av organisasjonene har hatt avtale med UNHCR hvert år i mer enn 10 år.

På bakgrunn av at Norge er en betydelig bidragsyter til UNHCR, så forutsetter disse medlemmer at regjeringen holder Stortinget orientert om hvordan de avdekkede problemene forsøkes løst.

Disse medlemmer viser til at FN og mange av FNs underorganisasjoner kom dårlig ut i Norads evalueringsavdelings årsrapport for 2009, at det stilles spørsmål ved hvorvidt UNDP er i stand til å levere effektiv bistand og om FNs miljøorganisasjon UNEP i det hele tatt har noen tilleggsverdi i forhold til andre kanaler for slik bistand. Disse medlemmer registrerer rapportens anbefalinger om at Norge bruker andre kanaler for den bistanden som kanaliseres gjennom UNESCO. Disse medlemmer er kjent med at Norge finansierer UNESCO gjennom både pliktige og frivillige bidrag og at sistnevnte tilsvarte bevilgninger på 113 mill. kroner for perioden 2010–2011. Til tross for at Norads egen evaluering anbefaler ikke å bruke UNESCO som kanal for bistand, så registrerer disse medlemmer at regjeringen har økt bevilgningene til organisasjonen. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at regjeringen

må informere Stortinget om hvilke forbedringer som er gjennomført i UNESCO som forsvarer fortsatt høy støtte fra Norge.

Disse medlemmer er kjent med at styret i UNESCO valgte Syria inn i to paneler i november 2011 og at ett av disse behandler saker knyttet til menneskerettigheter. Disse medlemmer mener at dette undergraver arbeidet for menneskerettigheter og demokrati i Syria og gir legitimitet til president Assads angrep på egen befolkning.

Disse medlemmer er kjent med at USAs kutt i støtten til UNESCO som følge av organisasjonens beslutning om å gi medlemskap til de palestinske selvstyremyndighetene (PA) har ført til store utfordringer for organisasjonen. Disse medlemmer mener dette understreker behovet for klarere prioriteringer i organisasjonen samt kansellering av prosjekter som ikke leverer resultater. Disse medlemmer registrerer konklusjonene i en rapport utarbeidet ved Heritage Foundation i USA (2012) som hevder at opp mot 87 pst. av UNESCOs budsjett for perioden 2010–2011 gikk til personellkostnader og at andelen operative prosjekter ute i felt var tilsvarende få.

Disse medlemmer er kjent med at UNESCOs styre tidligere i år vedtok, under et nytt navn, en pris donert til organisasjonen av diktatoren Teodoro Obiang Nguema Mbasogo som har sittet ved makten i Ekvatorial Guinea siden 1979. Disse medlemmer mener at prisen undergraver UNESCO som institusjon, bidrar til å svekke organisasjonens legitimitet og indirekte bidrar til å legitimere ett av Afrikas verste regimer.

Disse medlemmer er kjent med at UNESCOs generaldirektør Irina Bokova tidligere i år tildelede en pris til Saudi-Arabias kong Abdullah Al-Saud for å promotere dialog og fred. Disse medlemmer viser til rapporter fra en rekke menneskerettsorganisasjoner som slår fast at Saudi-Arabia er blant de verste landene i verden når det gjelder behandling av etniske og religiøse minoriteter, homofile og kvinner.

Disse medlemmer er kjent med at Norge er en betydelig bidragsyter til FNs miljøprogram, UNEP og at regjeringen tidligere i år økte bistanden til UNEP med 200 mill. kroner for perioden 2012 til 2013. Disse medlemmer viser til revisjonsrapporten «UNEP project delivery arrangements via partnerships» utgitt av FNs kontrollorgan OIOS 30. desember 2010 som avdekker store problemer i forvaltningen av midler i UNEP. Rapporten viser blant annet til:

- Manglende oversikt over hvordan ressursene brukes i organisasjonen.

- Manglende kontroll av eksterne partnerorganisasjoner, spesielt i privat sektor, samt mangelfull resultatevaluering av samarbeidet med disse organisasjonene.

Disse medlemmer ber regjeringen redegjøre overfor Stortinget for hva som er gjort for å rette opp i utfordringene i UNEP, og hvorvidt positive endringer er tilstrekkelige for at Norge fortsatt bør kanalisere sin støtte til formålet gjennom organisasjonen.

Disse medlemmer viser til at UNEP i mai 2010 ga ut en rapport om overfiske som hevdet at verdenshavene ville være tømt for fisk i løpet av bare 40 år dersom dagens trender fortsetter. Disse medlemmer registrerer at rapportens konklusjoner ble ansett som lite troverdig og tilbakevist blant annet av forskningssjef Åsmund Bjordal ved det norske Havforskningsinstituttet, og at instituttet også ved tidligere anledninger har avvist rapporter om verdens ressursituasjon som fulle av feil og mangler. Det er disse medlemmers oppfatning at FNs organisasjoner i mange tilfeller later til å overdrive situasjonen i verdens ressurstilgang, for i neste omgang å be om mer bistand og statlig styring.

Disse medlemmer viser til FNs omfattende prosjekt «Umoja» som har til hensikt å skape en enhetlig forvaltning av organisasjonens finansielle, menneskelige og fysiske ressurser samt redusere byråkrati. Disse medlemmer viser til rapporten «Information and communications technology Second report of the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions on the proposed programme budget for the biennium 2012–2013» utarbeidet til FNs 66. generalforsamling høsten 2011. Rapporten avdekker omfattende problemer og mangler i prosjektet, som blant annet:

- Prosjektet er forsinket med flere år, noe som er en indikasjon på feilslått styring fra FN og generalsekretærens side.
- Manglende og forsinket informasjon fra FNs generalsekretær til generalforsamlingen om forsinkelsen.

Disse medlemmer registrerer at kritikken av FNs generalsekretær i forbindelse med prosjektet er hard og omfattende. Disse medlemmer ber regjeringen holde Stortinget orientert om prosessen rundt utviklingen av «Umoja» og hvorvidt man fra norsk side tar noen initiativ for å bidra til fortgang i prosjektet samt rette opp de respektive problemer.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 276 (2007–2008) fra næringskomiteen om samtykke til norsk innmelding i FNs turistorganisasjon, United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet var kritiske til Norges tilslutning til organisasjonen

blant annet basert på at den primært skulle arbeide for å fremme og koordinere turisme i u-land, og at dette kunne gjøres uten opprettelsen av en egen organisasjon som måtte koordineres gjennom FN. Disse medlemmer er kjent med at Zambia og Zimbabwe er vertskap for den 20. generalforsamling i UNWTO i 2013, og at Zimbabwes president Robert Mugabe tidligere er utnevnt til FNs æresambassadør for turisme. Disse medlemmer vil stille spørsmål ved hvorvidt verden har noe å lære av hvordan president Robert Mugabe har forvaltet Zimbabwes naturressurser og turistindustri ettersom landet er i en dyp politisk og økonomisk krise. Disse medlemmer mener Norge må avstå fra å delta på UNWTOs generalforsamling i 2013.

Disse medlemmer viser til at Den internasjonale teleunionen, ITU, avholder sin verdenskongress i Dubai i desember 2012. Disse medlemmer er kjent med at flere menneskerettighetsorganisasjoner er kritiske til at en rekke udemokratiske land som Russland og Kina har tatt til orde for å reforhandle avtalen fra 1988 som sikrer frihet på Internett og innføre politiske og økonomiske restriksjoner i forvaltningen av nettet samt underlegge det økt kontroll i regi av FN. Disse medlemmer mener disse bekymringene bør tas på alvor og ber regjeringen holde Stortinget orientert om utviklingen.

Disse medlemmer vil redusere bevilgningene til dette kapitlet, men vil skjerme bevilgningene til utdanning, helse, olje og ren energi samt næringsutvikling. Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:141 S (2009–2010) Representantforslag om norsk budsjettstrategi for bistand til FN, samt til merknader i kap. 116, Delta-king i internasjonale organisasjoner. Disse medlemmer vil også komme med omfattende merknader og forslag i forbindelse med Meld. St. 33 «Norge og FN: felles fremtid, felles løsninger» som er til behandling i Stortinget vinteren 2012/2013.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og Høyres alternative budsjett og peker på at det er et sterkt behov for å sikre at norsk støtte til multilaterale organisasjoner blir brukt effektivt og til støtte for viktige norske mål for utviklingspolitikken.

Det er etter disse medlemmers mening behov for systematisk oppfølging av evalueringer av FN-organisasjonenes innsats med omprioriteringer og klare budsjettmessige konsekvenser for de organisasjonene som vurderes som lite effektive og målbevisste. Slike evalueringer, med påfølgende budsjettkonsekvenser, bør gjøres i tett samarbeid med andre donorland. Regjeringens «profilark» for organisasjo-

nene fyller ikke dette behovet på en tilstrekkelig god måte i dag.

Disse medlemmer vil videre øke støtten til FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, som opplever en økonomisk krise i forbindelse med økende konflikter og humanitære nødsituasjoner i flere verdensdeler, og nå har måttet tømme sine krisereserver. UNHCR utfører et særdeles viktig oppdrag på vegne av det internasjonale samfunnet og er en resultatorientert organisasjon som har gjennomgått en betydelig effektivisering og omstilling de senere årene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er en viktig utviklingsoppgave å styrke tilgangen til et skoletilbud for alle og at elevene gis et forsvarlig undervisningstilbud med adekvat læremateriell slik at skolehverdagen blir meningsfull. Disse medlemmer konstaterer at selv om flere barn nå registreres som elever også i Afrika, gjør mangel på kvalifiserte lærere, mangel på klasserom, lærebøker og pedagogisk utstyr at læringsmiljøet har grunnleggende svakheter i en rekke land.

Disse medlemmer foreslår at bevilgningen til kap. 170 post 72: UNICEF, økes med 50 mill. kroner utover regjeringens forslag for å styrke arbeidet for grunnutdanning for alle.

Disse medlemmer viser til at det trengs større innsats i arbeidet for å bekjempe utbredelsen av neglisjerte tropiske sykdommer som rammer befolkningen hardt i en rekke utviklingsland. Disse medlemmer foreslår derfor at bevilgningen til dette formål styrkes ved at kap. 170 post 76, Tilleggsmidler via FN-systemet, økes med 45 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil styrke innsatsen for internasjonal landbruksforskning som kan bidra til en mer robust og klimatilpasset landbruksproduksjon og økt matsikkerhet i en rekke av de minst utviklede landene. Disse medlemmer foreslår at bevilgningen til kap. 170 post 81, Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, økes med 5 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 001 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 146 000 000

Komiteen viser til at utviklingsbankene er viktige finansieringskilder og rådgivere så vel som sentrale aktører i utviklingsdebatten. Komiteen har merket seg at den norske samfinansieringsstøtten til Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene

brukes strategisk for å påvirke og utvikle bankenes politikk og operasjoner i tråd med norske utviklingspolitiske prioriteringer.

Komiteen vil spesielt understreke Verdensbanken og de regionale utviklingsbankenes innsats for å bekjempe fattigdom og peker blant annet på at Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA) det siste tiåret har bidratt til å gi 105 millioner barn muligheten til å gå på skole.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norge i hele eller deler av perioden 2011–2012 har vært i styrende organer i en rekke organisasjoner, deriblant Verdensbanken, Asiabanken, Afrikabanken og IFAD. Det er disse medlemmers mening at dette innebærer en unik mulighet til innflytelse i forhold til organisasjonenes arbeid, og regjeringen må bruke denne muligheten aktivt i forhold til å sørge for mer fokus på effektivisering, antikorrupsjon og resultatoppnåelse i organisasjonene.

Disse medlemmer mener at Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og de internasjonale finansinstitusjonene baserer sine politiske intervensjoner på en feilaktig forståelse av årsakene til fattigdom og hva som må til for å skape utvikling i de fattige landene. Professor William Easterly ved New York University har tilbakevist påstandene om at u-landene er fanget i en fattigdomsfelle, at bistand skaper økonomisk vekst og at utviklingslandene trenger en massiv tilførsel av kapital, et såkalt «Big Push», for å kunne ta del i verdensøkonomien.

Disse medlemmer viser til at gavebistand som andel av totale utbetalinger fra Verdensbanken, Asiabanken, Den latinamerikanske utviklingsbanken (IDB) og Afrikabanken har økt betydelig siden 2002. Samtidig har økonomisk vekst bidratt til at millioner av mennesker har kommet seg ut av fattigdom på alle kontinenter de siste tiårene. Det er derfor disse medlemmers mening at utviklingsbankenes portefølje burde avspeile dette og at andelen gavebistand av totale utbetalinger burde gå ned.

Disse medlemmer viser til at Verdensbanken og de øvrige utviklingsbankenes historie er spekket med tilfeller hvor land ikke burde blitt innvilget lån på grunn av dårlig styresett, dårlig makroøkonomisk styring og omfattende korrupsjon. I denne sammenheng mener disse medlemmer at bevilningene til kapitlet må ses i sammenheng med Fremskrittspartiets merknader i kap. 172 Gjeldsslette og gjeldsrelaterte tiltak og dertil hørende krav til utlanspraksis.

Disse medlemmer viser til rapporten «Independent Evaluation Group Annual report 2011» som vurderer måloppnåelsen i programmer under Verdensbanken, Det internasjonale finansieringsinstitut-

tet (IFC) og Verdensbankgruppens Multilaterale garanti-institutt for investeringer (MIGA) for perioden 2008 til 2010. Rapporten trekker frem områder hvor de tre organisasjonene har god resultatoppnåelse, og sektorer hvor resultatoppnåelsen er mindre god. Disse medlemmer merker seg at resultatoppnåelsen i Verdensbanken og IFCs prosjekter innen blant annet utdanning, helse og reform av offentlig sektor samt jordbruksprosjekter i sørlige Afrika hadde begrenset suksess. Rundt halvparten av prosjektene innen utdanning ble evaluert som tilfredsstillende, mens kun 38 pst. av prosjektene som hadde til hensikt å øke kvaliteten på utdanning nådde sine målsettinger. Disse medlemmer registrerer at blant årsakene til den svake resultatoppnåelsen er komplisert prosjekt-design som ikke er tilpasset lokale forhold, manglende eller svake resultatrammeverk, manglende oppfølging og overvåking samt korrupsjon. Ifølge rapporten var iverksatte antikorrupsjonstiltak utilfredsstillende i syv av 10 land hvor de ble implementert i evalueringsperioden, noe disse medlemmer mener er særdeles nedslående. Disse medlemmer vil i så måte vise til studien «Anti-corruption Approaches – A Literature Review» utgitt av Norads evalueringsavdeling (januar 2009), som understreker at forskningen på området er i stand til å spore få suksesser knyttet til virkningene av bistandsfinansierte antikorrupsjonstiltak. Disse medlemmer er enig i rapportens konklusjoner om at manglende politisk vilje til å bekjempe korrupsjon i mottakerlandene ofte er den avgjørende forklaringsfaktoren i forhold til manglende resultatoppnåelse.

Disse medlemmer vil videre vise til rapporten «Contextual Choices in Fighting Corruption: Lessons Learned» (2011) ledet av forskere ved det anerkjente tyske Hertie School of Good Governance på vegne av Norad. Rapportens hovedkonklusjon er, slik disse medlemmer ser det, nedslående ettersom den understreker at bistand rettet mot antikorrupsjonstiltak i u-land ikke har hatt noen effekt, og at det som følge av tiltakene har utviklet seg en hel antikorrupsjonsindustri som profiterer på donorenes politiske intervensjoner. Disse medlemmer registrerer imidlertid med stor interesse at rapporten identifiserer at tiltak som økonomisk liberalisering, privatisering og forenkling i byråkrati og reguleringer kan ha en positiv effekt ved at de reduserer ressursbasen som gjør korrupsjon mulig.

Disse medlemmer er på denne bakgrunn av den oppfatning at Verdensbankgruppen burde unngå å kanalisere gavebistand samt gi lån til land som ved gjentatte anledninger har vist at de ikke tar korrupsjonsproblematikken på alvor, og heller prioritere de land som fører en progressiv økonomisk politikk med

tiltak knyttet til økonomisk liberalisering, privatisering og forenkling i byråkrati og reguleringer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i budsjettproposisjonen foreslår å bevilge 111 mill. kroner til Det internasjonale jordbruksfondet (IFAD). Disse medlemmer har således merket seg at det i Norads resultatrapport for 2009 fremkommer at Norge støttet fondet med 326 mill. kroner i perioden 2005 til 2008, og at den årlige evalueringen av IFAD i 2007 konkluderte med at organisasjonen hadde oppnådd lite når det gjaldt markedstilgang ved at det ikke hadde vært tilstrekkelig fokus på markedsmulighetene. Disse medlemmer er også kjent med at en tredjedel av evalueringene av IFAD viste at de fattige gruppene hadde hatt mindre nytte av prosjektene enn rikere grupper av befolkningen, til tross for at IFADs uttalte formål er å hjelpe de fattigste befolkningsgruppene på landsbygda med å oppnå matsikkerhet.

Disse medlemmer registrerer at Storbritannias fagetat for bistand, DFID, evaluerte IFAD i februar 2011 og at sistnevnte ble ansett for å ha svak finansforvaltning og manglende kostnadseffektivitet. Aller svakest er IFAD i forhold til effektivitet i prosjektene, ifølge evalueringen. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen bruker Norges innflytelse i styrende organer i IFAD til å effektivisere organisasjonen og benytter andre kanaler for bistand til formålet dersom krav til effektivitet og resultatoppnåelse ikke oppnås.

Disse medlemmer viser til at Nordisk utviklingsfond har omstilt seg fra å drive utlån for utviklingsformål, til å finansiere klimatiltak på gavevilkår til fattige land. Disse medlemmer er uenige i denne omstillingen, og ber regjeringen arbeide for at man går tilbake på ordningen med utlån på mer eller mindre kommersiell basis.

Disse medlemmer er kjent med at regjeringen har gjort bistanden til Verdensbanken avhengig av bankens resultat i reform- og demokratiseringsprosesser. Bevilgningene som foreslås i budsjettproposisjonen for 2013 er identiske med saldert budsjett for 2012, og disse medlemmer ber regjeringen redegjøre for om dette er et uttrykk for manglende progresjon i reformprosesser i Verdensbanken.

International Development Assistance (IDA) gir rentefrie, langsiktige lån og gavebistand til de 79 fattigste landene, mens Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) og International Finance Corporation (IFC) fokuserer på utvikling av privat sektor. Disse medlemmer er innforstått med at det norske kjernebidraget til Verdensbanken går utelukkende til IDA. Disse medlemmer er kjent med tidligere uttalelser fra miljø- og utviklingsministeren om at privat sektor er viktig for utvikling og fattigdomsbekjempelse i u-landene. På denne bakgrunn ber disse medlemmer regjeringen om å endre

kanaliseringen av kjernebidragene gjennom Verdensbanken slik at en andel også tilfaller MIGA og IFC.

Disse medlemmer merker seg konklusjonene i den britiske riksrevisjonens evaluering av de multilaterale utviklingsorganisasjonene i september 2012, og at en rekke av organisasjonene som Norge også er med på å finansiere er lite effektive og har problemer med å levere resultater innenfor sine respektive områder. Disse medlemmer registrerer at dette blant annet gjelder UNESCO, FAO, ILO, UNIDO og UNIFEM. Disse medlemmer registrerer samtidig at Private Infrastructure Development Group (PIDG) får karakteren «veldig god» i evalueringen, det vil si høyst relevant for å oppnå Storbritannias målsettinger i utviklingspolitikken så vel som en god organisasjonsstruktur. PIDG er en multidonor-organisasjon etablert i 2002 for å bøte på markedssvikt eller institusjonelle svakheter som hindrer privat sektors involvering i infrastrukturprosjekter i u-land. Disse medlemmer er kjent med at PIDG så langt har 11 medlemmer, deriblant Tyskland, Storbritannia, Sverige og Australia.

Disse medlemmer viser til at den australske regjeringen i en evaluering av PIDG fra mars 2012 kommer til meget positive konklusjoner og trekker frem som spesielt positivt PIDGs kostnadseffektivitet og resultatoppnåelse. Disse medlemmer mener Norge bør bli medlem av PIDG, og ber regjeringen vurdere dette.

Disse medlemmer ønsker å redusere bevilgningene til dette kapitlet ut fra en samlet vurdering av virkemiddeleffektiviteten gjennom de gjeldende tiltak og institusjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti konstaterer at det lenge har vært bred politisk enighet om å styrke Norges innsats for at alle skal få tilgang til utdanning. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at Norges samlede innsats til dette viktige innsatsområdet over tid har stagnert og at utdanningsbistanden nå faktisk ligger under nivået i 2005. Disse medlemmer foreslår at bevilgningen over kap. 171 post 72, til utdanning gjennom samfinansieringsprogrammet «Global Partnership for Education», styrkes med 50 mill. kroner utover regjeringens forslag for 2013.

Kap. 172 Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	265 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	292 000 000

Komiteen viser til at handlingsplanen om gjeldslette for utvikling (Gjeldsplanen) er retningsgivende for norsk gjeldspolitik og at planen legger

opp til at Norge skal lede an i arbeidet for å lette de fattigste landenes gjeld.

Komiteen støtter målsettingene for virksomheten og vil spesielt understreke viktigheten av å prioritere gjeldsslette for land etter krig, konflikt og katastrofer.

Komiteen har merket seg at norsk bilateral gjeldssletting holdes utenfor bistandsbudsjettet og følgelig kommer i tillegg til annen bistand. Komiteen er enig i en slik fremgangsmåte.

Komiteen registrerer at det ved utgangen av 2011 gjensto 1,224 mrd. kroner som kan slettes uten bevilgning

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener det er viktig å bidra til å bringe u-landenes lånebyrde ned på et håndterbart nivå. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at landenes prosedyrer knyttet til låneprosessen er transparente og at befolkningen gjennom ulike demokratiske kanaler fritt kan gi uttrykk for sine synspunkter i forhold til denne. Denne formen for «bottom-up»-kondisjonalitet forutsetter legitimitet ved belåning, som i sin tur kan redusere mulighetene for uansvarlig låneopptak, minske risikoen for korrupsjon samt bidra til at fremtidige lån benyttes på en rettferdig måte. I så måte vil disse medlemmer også fremheve det ansvaret som påligger de stater som villig har belånt regimer som har hatt manglende legitimitet i befolkningen, og som således er medskyldige i at enkelte stater har havnet i et slikt gjeldsuføre. Disse medlemmer er av den oppfatning at EUODADs Charter om ansvarlig långivning kan være et utgangspunkt for å etablere bindende standarder på dette området. En betydelig andel av landene som mottar bistand fra Norge er ikke demokratier, dersom man skal legge organisasjonen Freedom House sin årlige indeks til grunn. Disse medlemmer viser til at det ikke er noen offisiell definisjon av hva som er legitime eller illegitime fordringer, noe som kan skape utfordringer knyttet til om det sittende regimet er anerkjent og legitimt og om man på denne måte innfrir krav til gjeldsslette. Disse medlemmer ber om at regjeringen bidrar med en problematisering av grensdragningene mellom legitim og illegitim gjeld og orienterer Stortinget i saken.

Disse medlemmer registrerer regjeringens påstand om at redusert gjeldsbetjening øker u-landenes fattigdomsreducerende investeringer. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at selv i de tilfeller hvor man finner en samvariasjon (korrelasjon) mellom gjeldsslette og fattigdomsreduksjon, så er ikke dette et bevis for at de aktuelle tiltakene var det som førte til nedgang i fattigdommen (kausaltitet). Videre vil disse medlemmer vise til en rekke

studier som påviser en negativ sammenheng mellom gjeldsslette, fattigdomsreduksjon og økonomisk vekst (Easterly 2002, 2008) samt studier som viser at sletting av gjeld ikke øker u-landenes bevilgninger til helse og utdanning (Allen og Weinhold 2000, Johansson 2007, Lancet 2010).

Disse medlemmer viser til artikkelen «Are debt repayment incentives undermined by foreign aid» (november 2010) utført av forskerne Bjørnskov og Schröder ved Aarhus Universitet som gjennom studier av 93 u-land påviser en sterk negativ sammenheng mellom bistand og insentiver for tilbakebetaling av utestående gjeldsfordringer. Disse medlemmer mener det er alvorlig dersom bistandsoverføringer bidrar til å undergrave langsiktig positiv makroøkonomisk utvikling på denne måten, og slik disse medlemmer ser det er det viktig at donorene implementerer en sterkere kobling mellom bistand og gjeldsslette slik at de nevnte negative virkningene minimeres.

Disse medlemmer viser til studien «The dynamic implications of debt relief for low-income countries» (IMF juli 2011) utført av forskerne Romero-Barrutieta, Bulir og Rodríguez-Delgado som ser på effektene av gjeldssletting i lavinntektsland. Studien viser til at forventninger om fremtidig gjeldsslette motiverer gjeldtyngede land til å ta opp mer gjeld, til å konsumere mer og spare mindre. Dårlig styresett har ikke bare bidratt til høy gjeldsbyrde i mange land, men også bidratt til å nøytralisere tidligere gjeldssletteinitiativer. Det er disse medlemmers mening at opparbeidelse av høy gjeldsbyrde skjer i ikke-demokratiske stater så vel som i demokratier, noe som understreker viktigheten av å få en autoritativ avklaring av forholdet mellom illegitim og legitim gjeld.

Disse medlemmer erkjenner at Heavily Indebted Poor Country (HIPC) initiativet har bidratt til å få ned gjeldsbyrden i mange u-land. Det er imidlertid disse medlemmers mening at initiativet skulle være midlertidig og at underliggende gjeldsslette skulle være begrenset. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at Norge burde etablere bindende kontrakter med landene som mottar gjeldsslette om klare resultatindikatorer for fattigdomsreduksjon, samt betingelser om at gjeldsslette kun gis en gang.

Disse medlemmer viser til at USAs president Barack Obama har tatt opp problemstillingen rundt odios gjeld, det vil si gjeld som på grunn av dens bakgrunn ikke burde være lovlig eller forpliktende for etterfølgende regjeringer. Disse medlemmer viser til studien «Preventing Odious Obligations: A New Tool for Protecting Citizens from Illegitimate Regimes» (november 2010) utgitt av forskere ved Center for Global Development i USA som

foreslår å innføre en ny mekanisme for å unngå at nye regimer pådrar seg odiøs gjeld. Forskerne foreslår at en erklæring eller deklarasjon som medfører at et legitimt regime som etterfølger et illegitimt regime skal gjøre at førstnevnte ikke er bundet av kontrakter inngått av det illegitime regimet etter signeringen av erklæringen. Ved å vite at nye demokratiske regjeringer ville ha insentiver til å tilbakestille disse illegitime kontraktene, kan dette virke avskrekkende på utenlandske selskapers vilje til å signere slike kontrakter i første omgang. Domstolene i de deltakende statene vil på den måten ikke håndheve kontraktene, og det nye demokratiske regimet vil ikke lenger frykte tap av kredittverdighet som følge av manglende betaling.

Disse medlemmer viser til at studien understreker at gruppen land eller organisasjoner som beslutter at kontraktene ikke er overførbare bør ha høy internasjonal legitimitet og ha betydelig oppslutning i landet hvor gjelden har påløpt. En rekke internasjonale konvensjoner og avtaler kan danne grunnlaget for å avgjøre hvorvidt et regimes gjeld skal bli erklært odiøs. Disse medlemmer mener at studien gir interessante innspill om hvordan man kan unngå at nye regimer arver illegitim gjeld.

Disse medlemmer viser til at landene Myanmar, Zimbabwe og Sudan har misligholdte fordringer til Norge og at disse midlene per 31. desember 2011 utgjorde til sammen 692,5 mill. kroner ekskl. forsinkelsesrenter. Disse medlemmer er kjent med at inndrivelse av fordringer på generelt grunnlag skjer gjennom bilateral kontakt og gjennom Parisklubben. Samtidig er disse medlemmer kjent med at norske myndigheter de siste årene har pleiet omfattende kontakt med myndighetene i disse landene, herunder at tidligere statsråd Solheim var den første vestlige politiker som møtte Myanmars nye president, at Norge har vært nært involvert i fredsforhandlingene mellom Sudan og Sør-Sudan som ledet opp til sistnevntes uavhengighet 9. juli 2011 og at regjeringen i Norge hele tiden har forsvart samlingsregjeringen i Zimbabwe under Robert Mugabe og Morgan Tsvangirai. Det er disse medlemmers mening at Norge nå må intensivere arbeidet med å inndrive gjelden fra disse landene og utnytte den etablerte kontakten med de respektive politiske regimene. Disse medlemmer forutsetter at norsk gjeldslette gir økt fattigdomsreduksjon og utvikling i de landene det gjelder, og at regjeringen holder Stortinget løpende orientert om hvorvidt dette er tilfellet i de aktuelle landene.

Disse medlemmer registrerer at blant annet Japan har lovet å ettergi store deler av Myanmars gjeld til landet forutsatt implementering av reformer for demokrati og menneskerettigheter. Disse medlemmer mener at Norge ikke burde ettergi

gjeld til Myanmar, men heller bidra til å refinansiere den utestående gjelden for å stimulere til reformer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre fremmer følgende 15 forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en ekstern evaluering av alle norske freds- og forsoningsinitiativer de siste 30 årene.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en evaluering av Norges deltakelse i FNs menneskerettighetsråd, UNHRC.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en samlet oversikt over prosjekter og prosjektpartnere som støttes gjennom EØS-midlene.»

«Stortinget ber regjeringen etablere praksis med uavhengige evalueringer av all norsk bistand og norske bistandsprosjekter.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide planer for utfasing av norsk bistand i mottakerland der hvor dette er aktuelt.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at det opprettes en uavhengig database for rangering av bistands- og nødhjelpsorganisasjoner med hensyn til resultatoppnåelse og kostnadseffektivitet.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en 'svarteliste' over de bistandsorganisasjoner som ikke tar korrupsjonsproblematikken på alvor og treffer egnede tiltak for å motvirke korrupsjon i bistandsengasjementet.»

«Stortinget ber regjeringen inkludere utviklingen av et levedyktig næringsliv som en integrert del av alle utviklingspolitiske intervensjoner.»

«Stortinget ber regjeringen etablere en ekspertgruppe for å bistå utviklingslandene i å forsere byråkrati og hindringer knyttet til handel.»

«Stortinget ber regjeringen opprette en handelsfasiliteringsenhet for å stimulere til vekst i det private næringsliv i Afrika.»

«Stortinget ber regjeringen igangsette et forprosjekt for økt matsikkerhet i u-land gjennom handel med mat og korn.»

«Stortinget ber regjeringen legge frihandelsavtalen mellom EFTA/Norge og Colombia frem til ratifisering i Stortinget.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en forvaltningsrevisjon av den norske bistanden til de palestinske selvstyremyndighetene.»

«Stortinget ber regjeringen stanse all bistand til de palestinske selvstyremyndigheter som direkte eller indirekte støtter undervisning med et anti-israelsk eller antisemittisk budskap.»

«Stortinget ber regjeringen om aktivt å motarbeide forskjellsbehandling av Israel i internasjonale fora og organisasjoner.»

Kap. 480 Svalbardbudsjettet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	145 738 000

Komiteen viser til sine merknader til Prop. 1 S (2012–2013) Svalbardbudsjettet for budsjettåret 2013.

3. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar)

(90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S
------	------	--------	-----------

Utgifter i hele kroner

Forsvarsdepartementet

1700	Forsvarsdepartementet	403 856 000
	1 Driftsutgifter	378 016 000
	73 Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	25 840 000
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	4 903 763 000
	1 Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 060 316 000
	46 Ekstraordinært vedlikehold, <i>kan overføres</i>	62 980 000
	47 Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 780 467 000
1716	Forsvarets forskningsinstitutt	174 445 000
	51 Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	174 445 000
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	561 866 000
	1 Driftsutgifter	237 931 000
	43 Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	18 000 000
	71 Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	65 935 000
	78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	240 000 000
1720	Felles ledelse og kommandoapparat	3 112 185 000
	1 Driftsutgifter	3 112 185 000
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	176 772 000
	1 Driftsutgifter	176 772 000
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 161 390 000
	1 Driftsutgifter	2 022 720 000
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	133 000 000
	70 Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	5 670 000
1731	Hæren	5 607 269 000
	1 Driftsutgifter	5 607 269 000
1732	Sjøforsvaret	3 610 045 000
	1 Driftsutgifter	3 610 045 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S
1733		Luftforsvaret	4 298 998 000
	1	Driftsutgifter	4 298 998 000
1734		Heimevernet	1 093 503 000
	1	Driftsutgifter	1 093 503 000
1735		Etterretningstjenesten	1 115 214 000
	21	Spesielle driftsutgifter	1 115 214 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	2 044 686 000
	1	Driftsutgifter	2 044 686 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	8 066 955 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	881 538 000
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	31 923 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	6 998 359 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	67 000 000
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	88 135 000
1761		Nye kampfly med baseløsning	1 892 000 000
	1	Driftsutgifter	70 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 781 000 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	41 000 000
1790		Kystvakten	1 001 965 000
	1	Driftsutgifter	1 001 965 000
1791		Redningshelikoptertjenesten	573 382 000
	1	Driftsutgifter	573 382 000
1792		Norske styrker i utlandet	1 162 524 000
	1	Driftsutgifter	1 162 524 000
1795		Kulturelle og allmenntilgode formål	262 981 000
	1	Driftsutgifter	260 651 000
	72	Overføringer til andre	2 330 000
		Sum utgifter rammeområde 8	42 223 799 000

Inntekter i hele kroner

Inntekter under departementene

4700		Forsvarsdepartementet	238 000
	1	Driftsinntekter	238 000
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	4 073 026 000
	1	Driftsinntekter	3 909 425 000
	47	Salg av eiendom	163 601 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S
4720		Felles ledelse og kommandoapparat	54 343 000
	1	Driftsinntekter	54 343 000
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet	2 771 000
	1	Driftsinntekter	2 771 000
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben	60 192 000
	1	Driftsinntekter	60 192 000
4731		Hæren	61 642 000
	1	Driftsinntekter	61 642 000
4732		Sjøforsvaret	50 787 000
	1	Driftsinntekter	50 787 000
4733		Luftforsvaret	171 363 000
	1	Driftsinntekter	171 363 000
4734		Heimevernet	5 623 000
	1	Driftsinntekter	5 623 000
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon	127 577 000
	1	Driftsinntekter	127 577 000
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	68 000 000
	1	Driftsinntekter	1 000 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	67 000 000
4790		Kystvakten	1 009 000
	1	Driftsinntekter	1 009 000
4791		Redningshelikoptertjenesten	511 148 000
	1	Driftsinntekter	511 148 000
4792		Norske styrker i utlandet	10 368 000
	1	Driftsinntekter	10 368 000
4795		Kulturelle og allmenntilgode formål	9 057 000
	1	Driftsinntekter	9 057 000
4799		Militære bøter	500 000
	86	Militære bøter	500 000
		Sum inntekter rammeområde 8	5 207 644 000
		Netto rammeområde 8	37 016 155 000

3.1 Sammendrag

Ved vedtak i Stortinget 27. november 2012 er netto utgiftsramme for rammeområde 8 endelig fastsatt til kr 37 016 655 000, jf. Innst. 2 S (2012–2013). De fremsatte bevilgningsforslag i innstillingen bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 41 tredje ledd.

Stortingets behandling av Innst. 388 S (2011–2012) til Prop. 73 S (2011–2012) viser at det er bred enighet om hovedlinjene i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. 2013 er det første året i den nye langtidsplanen for Forsvaret (Innst. 388 S (2011–2012)). I 2013 vil regjeringen særlig prioritere å komme i

gang med realisering av målsettingene i langtidsplanen for 2013–2016.

Det sikkerhetspolitiske bakteppet i Prop. 73 S (2011–2012) beskriver en kompleks verden hvor norsk sikkerhet er nær tilknyttet utfordringer nasjonalt og internasjonalt. Regjeringa vil særlig prioritere å styrke Forsvarets operative evne, gjennom å videreutvikle Forsvarets samlede kapasiteter og se den militære evnen i et helhetlig perspektiv, både nasjonalt og i en internasjonal kontekst. Se Prop. 1 S (2012–2013) fra forsvarsdepartementet for ytterligere beskrivelse av regjeringens forsvars- og sikkerhetspolitikk.

3.1.1 *Omtale av særlige tema*

I proposisjonens del III er det under pkt. 5 listet tre informasjonssaker, i pkt. 6 orienteres det om den sektorovergripende miljøpolitikk og i pkt. 7 om Forsvarets oppfølging av § 1a i likestillingsloven.

De tre informasjonssakene det orienteres om er følgende:

- NATOs toppmøte i Chicago - forsvarspakken
- Styrking av informasjonssikkerheten
- Forskningsprogram innenfor samfunnssikkerhet og beredskap

Det vises også til proposisjonens fem vedlegg angående:

- Ordninger tilknyttet til verneplikten
- Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)
- Budsjettstatistikk for perioden 2010–2013
- Nøkkeltall for perioden 2010–2013.
- Forsvarets operative struktur i henhold til St.prp. 78 S (2011–2012)

3.2 **Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 8**

Komiteen mener at forsvar av borgerne, samfunnet og staten er et varig og grunnleggende ansvar. Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel og ivareta et bredt spekter av oppgaver, både nasjonalt og internasjonalt, sammen med allierte og om nødvendig alene. Komiteen vil anerkjenne den store innsatsen Forsvarets personell gjør i tjeneste både hjemme og ute.

Komiteen viser til at Norges alliansetilknytning gjennom NATO er avgjørende for vårt forsvar. Norge skal være en aktiv, konstruktiv og troverdig alliert, og skal vise evne og vilje til å ivareta vår egen sikkerhet, bidra til våre alliertes sikkerhet, samt sikkerheten og stabiliteten i våre nærområder. Alliansens sikkerhet er udelelig.

Den globale finanskrisen påvirker også NATO. Flere land i alliansen kutter sine forsvarsbudsjetter, og byrdefordelingen mellom USA og alliansen øvrige medlemmer må forbedres. Komiteen vil særlig peke på behovet for å samarbeide om nødvendige kapasiteter som hele alliansen kan dra nytte av.

Komiteen viser til Stortingets nylige behandling av Prop. S 73 (2011–2012) og Innst. S 388 (2011–2012) vedrørende Forsvarets utvikling frem til 2016. Komiteen anser budsjettåret 2013 som viktig med tanke på å legge et godt operativt og økonomisk grunnlag for den videre utviklingen av Forsvaret. Nye krevende omstillinger er vedtatt, særlig innen Luftforsvaret, og komiteen vil følge gjennomføringen av disse nøye.

Komiteen viser til at Forsvaret også i 2012 er engasjert i ISAF-operasjonen i Afghanistan, samt i andre internasjonale operasjoner. Vårt engasjement i Afghanistan vil fortsette også i 2013, selv om innretningen endres. Komiteen vil understreke betydningen av å opprettholde tilstrekkelig oppmerksomhet rundt vårt engasjement i Afghanistan også i året som kommer.

Komiteen støtter at Norge bidrar med en fregatt til NATOs maritime operasjon utenfor Afrikas Horn i 2013.

Terrorangrepet 22. juli 2011 preger fortsatt det norske samfunnet. Gjörv-kommisjonens rapport har vist behovet for å se samlet på de ressursene og kapasitetene samtlige beredskapssetater har til rådighet. Forsvaret skal og må spille en sentral rolle i samfunnets samlede beredskap og evne til å håndtere kriser.

Komiteen har merket seg at regjeringen vil legge frem en melding om forsvarssektorens personell- og kompetansestyring, og imøteser denne. Reform på personell- og kompetanseområdet er svært viktig for Forsvarets og sektorens videre utvikling. Arbeidet med meldingen vil stå sentralt for komiteen i 2013.

Komiteen mener videre det er svært viktig at arbeidet for Forsvarets skadde veteraner fortsetter. Mye positivt har skjedd, men oppfølgingen må forbedres ytterligere. Særlig gjelder dette bedre koordinering mellom Forsvaret og sivile etater.

3.2.1 *Hovedprioritering og primærstandpunkt for de ulike fraksjonene – rammeområde 8*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til regjeringens prioriteringer under rammeområde 8 i Prop. 1 S (2012–2013), samt endringer i forhold til budsjettforslaget til regjeringen på rammeområde 8 i Innst. 2 S (2012–2013).

Utgifter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	A, SV, Sp
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet		
	43	Til disposisjon Forsvarsdepartementet	18 000	15 000 (-3 000)
	71	Overføringer til andre	65 935	69 435 (+3 500)
Sum utgifter rammeområde 8			42 223 799	42 224 299 (+500)

Inntekter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)

Sum inntekter rammeområde 8			5 207 644	5 207 644 (0)
Sum netto rammeområde 8			37 016 155	37 016 655 (+500)

Disse medlemmer har for øvrig ingen merknader og slutter seg til forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av å sikre nasjonal suverenitet og en bred alliansebygging i NATO. Disse medlemmer ønsker en forsvarspolitik og et forsvar som bygger på de utfordringer vi står overfor i dagens og morgendagens samfunn. Disse medlemmer er opptatt av at Forsvaret må være av en slik karakter at det lett kan tilpasses de ulike trusselbilder. Dette kan best sikres ved å beholde et grunnleggende forsvar med kjerneoppgaver på norsk jord, med kapasiteter til å delta i operasjoner også andre steder i verden. Disse medlemmer er opptatt av å bedre beredskapskapasiteten i Forsvaret, erfaringene etter 22. juli 2011 viser dessverre at det også i Forsvaret er behov for forbedringer.

De store og meget verdifulle forekomstene av olje, gass og protein i våre store havområder er verdier det vil være utfordrende å forvalte og beskytte uten et tilstrekkelig sterkt forsvar. Utviklingen i sjøtransporten i våre farvann krever en sterkere overvåking og kontroll for å sikre at norske interesser og regler blir ivaretatt, dette fordrer mer tilstedeværelse både i luften og på havet. Dersom det skulle oppstå kriser og uoverensstemmelser mellom Norge og andre nasjoner relatert til våre ressurser til havs, er det ønskelig at Norge kan håndtere slike kriser med egne ressurser.

Disse medlemmer tar innover seg at helt siden Norge tiltrådte FN-traktaten, har Norge vært forpliktet til å delta i internasjonale fredsoperasjoner. Da NATO gikk inn for å utvide sitt engasjement til også å gjelde dette, økte også Norges forpliktelser på dette området tilsvarende. Disse medlemmer ser nødvendigheten av denne type engasjement, men

ønsker å begrense operasjonene til et nivå som er forsvarlig med tanke på våre mannskaps- og materiellressurser. Disse medlemmer mener at bilaterale forsterkningsavtaler også i fremtiden vil utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk hjørnestein.

NATO er den viktigste arenaen for deltakelse og samarbeid når det gjelder sikkerhet. Norge har etter disse medlemmers oppfatning mye å lære fra andre alliertes erfaringer og på den måten sikre en best mulig praksis rundt oppdragsløsningene. NATO-skolene og Centres of Excellence er arenaer hvor norske offiserer og andre aktuelle i større grad bør søke å delta. Norge må være aktivt inne i NATO for å legge aktiviteter til Norge og å sikre norsk deltakelse på aktiviteter ellers i organisasjonen. Disse medlemmer ser det som en fordel at Norge blir mer aktive også innenfor materiellsamarbeidsprosjekter i NATO. Også innenfor utdanning og bruk av ulike våpenplattformer mener disse medlemmer det vil være gode muligheter for samarbeid og samarbeid. De økonomiske usikkerhetene i en rekke NATO-land resulterer i reduserte forsvarsbudsjetter og krav om innsparinger og effektivisering. Disse medlemmer anser det for å være fornuftig å se på en bredere bruk av materiell eller utlån av materiell mellom NATO-landene, som en slags pool. Dette vil kunne sikre bedre utnyttelse av materiellet og i tillegg sikre at mannskapene får det erfaringsgrunnlaget de trenger for å opprettholde operativiteten både nasjonalt og i NATO generelt. Dette samsvarer godt med NATOs nye strategi om smart-defence og bedre utnyttelse av ressursene innad i alliansen.

Forsvarets utvikling de senere år har vært preget av en omorganisering som har gått for langt, for raskt. Resultatet har blitt at Forsvaret som organisasjon har vært i en konstant omstilling, uten å kunne driftes på normal forutsigbar måte. Disse med-

lemmer ønsker en forutsigbarhet rundt Forsvarets organisasjon og utvikling. Den nye langtidsplanen er, slik disse medlemmer ser det, en videreføring av den nedbyggingen av Forsvaret som har vedvart de senere år. Forsvaret skal i løpet av 2013 avslutte det engasjement som nå er i Afghanistan, men dette medfører ikke at Forsvaret vil være uten utenlandsoppdrag. Disse medlemmer mener derfor at det fortsatt må være et fokus på utvikling av styrker som kan operere både ute og hjemme.

Disse medlemmer er opptatt av å se langtidseffektene av de investeringer og organisasjonsendringer det legges opp til i den nye langtidsplanen. Disse medlemmer ser store sprik mellom den organisasjonen regjeringen har lagt opp til og den organisasjonen de i praksis legger opp til å finansiere i den vedtatte langtidsplanen. Disse medlemmer er bekymret over den manglende forståelsen for Forsvarets underfinansiering og nedbygging og mener at det må iverksettes en rekke tiltak for å endre denne utviklingen. Disse medlemmer har merket seg at det under hele omstillingen av Forsvaret, også i langtidsplanen, snakkes om at Forsvaret må gjøres mer effektivt og gripbart. Disse medlemmer er enig i disse målene, men ser store utfordringer i det ambisjonsnivå som legges for Forsvarets struktur. Disse medlemmer mener Forsvaret som organisasjon blir marginalisert og på den måten ikke vil være robust nok til å kunne opptre selvstendig selv under mindre konflikter. Disse medlemmer ser store utfordringer fremover vedrørende Forsvarets kapasiteter og mangler på ressurser.

Hæren må styrkes for å kunne imøtekomme de oppgaver som pålegges. Hærens størrelse må opp på et nivå som sikrer kontinuitet i utenlandsoperasjoner samtidig som tilstedeværelse og aktivitet i Norge opprettholdes. Disse medlemmer merker seg at langtidsplanens organisasjonsutvikling for Hæren er positiv, men det må legges opp til mer trening og øving for å sikre et tilfredsstillende operativt nivå.

Disse medlemmer oppfatter at Sjøforsvarets mange utfordringer knyttet til innfasing av nye fartøyer må løses både økonomisk og organisasjonsmessig. Disse medlemmer mener utfordringene knyttet til den aldrende ubåtflåten må aktualiseres og at det snarest må iverksettes et prosjekt som ser på det fremtidige ubåtvåpenet og de økonomiske og organisatoriske utfordringer dette medfører. Sjøforsvarets organisasjon må opp på et nivå som sikrer bemanning av Sjøforsvarets fartøyer og øvrig organisasjon. Sjøforsvarets aktivitet i norske havområder må økes, for å sikre ivaretagelse av norske interesser i og rundt våre havområder.

HV har i flere år vært nedprioritert av regjeringen. Regjeringen har lagt ned HV-016-avdelingene, noe som resulterte i at svært mange godt trente mann-

skaper valgte å forlate HV. Disse medlemmer mener regjeringen snarest må tilføre HV ressurser for å bygge opp relevant kompetanse til erstatning for det nedlagte 0-16 som er tilpasset de trusselutfordringer vi kan forvente å stå overfor i årene som kommer. Videre har disse medlemmer merket seg at innsatsstyrkene ikke er oppsatt med det antall mannskaper disse styrkene skal ha, noe som går utover HVs operative evne. Dette viser at rekrutteringen ikke har fungert som forventet. Disse medlemmer ønsker å styrke HVs aktivitetsnivå og størrelse, slik at HV kan være en reell ressurs i krise, krig og ved andre samfunnsbehov. Disse medlemmer mener HV må få tilført midler som sikrer øving og trening av sine mannskaper. Dersom øvingsnivået for HV ikke økes, vil HV ikke være i stand til å fylle sine oppgaver verken i krise eller krig, ei heller som støtte til sivile oppgaver.

Disse medlemmer er opptatt av at Kystvakten får styrket sitt budsjett, slik at tilstedeværelsen i våre havområder blir styrket. Kystvakten har de senere år hatt en nedadgående utvikling i antall selingsdøgn, dette er noe disse medlemmer vil reversere. Kystvakten er en viktig ressurs i forhold til å følge opp forvaltningsansvaret Norge har i nordområdene. Videre er Kystvakten med på å sikre norske interesser i disse havområdene. Kystvaktens tilstedeværelse er òg viktig i forhold til fiskere og andres sikkerhet i havområdene. Disse medlemmer er opptatt av at Kystvaktens kapasiteter er fremtidsrettet og tilpasset den aktivitetsøkning som kommer i våre havområder. Disse medlemmer ser nødvendigheten av helikoptertilgang for at Kystvakten skal kunne utføre tilsyns- og beredskapsoppgavene på en tilfredsstillende måte. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen iverksetter tiltak som sikrer tilfredsstillende operativitet for Kystvaktens helikopterressurser og at helikoptertilgangen ikke på noe tidspunkt blir svekket utover dagens nivå.

Disse medlemmer er opptatt av Luftforsvarets evne til å løse sine oppdrag og oppgaver i tiden som kommer. Disse medlemmer ser utfordringer knyttet til innfasingen av nye kampfly i de kommende år. Disse medlemmer oppfatter at regjeringen ligger fast på sin tidslinje når det gjelder innfasing av nye kampfly. Dette forutsetter at leveransene av nye kampfly er i henhold til nedfelt anskaffelsesplan. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen, uavhengig av tidsutvikling i F-35 prosjektet, sikrer at Luftforsvarets operative evne og kapasitet ikke på noe tidspunkt vil være lavere enn dagens nivå.

Disse medlemmer er genuint opptatt av at Norge i størst mulig grad skal kunne ha et forsvar med en bredest mulig forankring i befolkningen, dette kan best sikres gjennom vernepliktsforsvar.

Disse medlemmer er derfor opptatt av at de vernepliktiges status bedres og at dette vil kunne stimulere flere til en motivert tjeneste i Forsvaret. Det må stimuleres til større grad av verving av personell til utenlandstjeneste og beredskapstjeneste. Disse medlemmer er opptatt av at de ansatte i Forsvaret, både militære og sivile, må sikres forutsigbare arbeidsforhold og personalpolitikk. Den største enkeltfaktoren i Forsvaret er personalet, og denne gruppen må i større grad ivaretas. Disse medlemmer ønsker en styrking av tjenestetillegget og dimisjongodtgjørelsen, slik at det økonomiske tapet ved å gjennomføre førstegangstjeneste minsker.

Disse medlemmer ser òg de enorme utfordringer det ligger i at Forsvaret er pålagt anskaffelser av materiell som ikke har en driftsmessig finansiering. Disse medlemmer frykter at dette vil medføre at materiell ikke vil bli benyttet som forutsatt og at utdanning og tjenesteutførelse vil bli lidende som følge av disse underfinansierte prosjektene.

Disse medlemmer er opptatt av at Forsvaret forbereder sine tjenestegjørende på en god måte for utenlandsoppdrag. Disse medlemmer ser det som avgjørende at soldatene opplæres, trenes og øves på å håndtere skarpe oppdrag under realistiske og krevende forhold. Disse medlemmer mener det vil være hensiktsmessig i en slik forberedelse å bringe veteraner og andre med relevant erfaringsbakgrunn inn i undervisningen slik at soldatene kan få et best mulig inntrykk av andres erfaringer. Det er viktig at soldatene forstår hva som kan vente dem under utenlandsoppdrag. Disse medlemmer er opptatt av at soldatene tilføres kunnskap og erfaring slik at de på et reelt grunnlag kan vurdere om de er egnet en til slik type tjeneste. Dette vil også styrke avdelingenes mulighet til å foreta en best mulig selektering av mannskapene. Disse medlemmer vil i denne sammenheng videre understreke behovet for å forberede soldatene på tilværelsen etter tjenesten. I denne sammenheng er det nødvendig å ha en nær og god tilnærming til de pårørende, slik at Forsvaret kan være en ressurs for denne gruppen både før, under og etter

tjenesten i større grad enn i dag. Disse medlemmer ønsker et godt ettervern for våre tjenestegjørende. Disse medlemmer ser ingen prinsipiell forskjell på de som har tjenestegjort og tjenestegjør nå, i forhold til dem som skal tjenestegjøre senere. Disse medlemmer ønsker de samme rettigheter og oppfølging for alle som har deltatt i utenlandsoppdrag uavhengig av tjenestetidspunkt. Disse medlemmer mener Forsvaret har et stort ansvar for å vise vilje til oppfølging av veteranene også etter avsluttet tjeneste. Disse medlemmer er opptatt av at våre veteraner skal få den oppreisning og støtte de fortjener og mener teoretiske tidsfrister ikke reflekterer de faktiske behov veteranene måtte ha. Disse medlemmer mener veteranorganisasjonene er gode ressurser for Forsvaret i arbeidet med å forberede tjenestegjørende før utenlandsoppdrag samt ivaretagelse og oppfølging etter gjennomført utenlandsoppdrag.

Generelt er disse medlemmer opptatt av at alle samfunnets ressurser må rettes inn på en mest mulig effektiv måte. Beredskapsarbeidet er svært viktig og Forsvarets rolle må avklares og defineres slik at organisasjonen kan bistå det sivile samfunn på en mest mulig hensiktsmessig måte. Samarbeidet mellom politi og forsvar bør utvikles videre både innenfor beredskap, informasjonsbehandling og operative oppgaver. Disse medlemmer ser dette som særlig aktuelt med bakgrunn i erfaringene etter terrorangrepet 22. juli.

Cyber-beredskap er òg et svært viktig område hvor disse medlemmer mener det må satses mer. Norge må ha egne tilstrekkelige ressurser til å kunne sikre kritisk utsatt infrastruktur mot angrep og sabotasje. Det må være en robust organisasjon med døgnbemanning og ressurstilganger som sikrer kontinuerlig kapasitet mot oppståtte trusler. Disse medlemmer merker seg også at dette er et område NATO ser på som viktig.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Utgifter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	FrP
1700		Forsvarsdepartementet	403 856 000	393 856 000 (-10 000 000)
	1	Driftsutgifter	378 016 000	368 016 000 (-10 000 000)
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	561 866 000	585 866 000 (+24 000 000)
	1	Driftsutgifter	237 931 000	253 931 000 (+16 000 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	FrP
	71	Overføringer til andre	65 935 000	73 935 000 (+8 000 000)
1720		Felles ledelse og kommandoapparat	3 112 185 000	3 172 185 000 (+60 000 000)
	1	Driftsutgifter	3 112 185 000	3 172 185 000 (+60 000 000)
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet	176 772 000	186 772 000 (+10 000 000)
	1	Driftsutgifter	176 772 000	186 772 000 (+10 000 000)
1731		Hæren	5 607 269 000	5 697 269 000 (+90 000 000)
	1	Driftsutgifter	5 607 269 000	5 697 269 000 (+90 000 000)
1732		Sjøforsvaret	3 610 045 000	3 700 045 000 (+90 000 000)
	1	Driftsutgifter	3 610 045 000	3 700 045 000 (+90 000 000)
1733		Luftforsvaret	4 298 998 000	4 368 998 000 (+70 000 000)
	1	Driftsutgifter	4 298 998 000	4 368 998 000 (+70 000 000)
1734		Heimevernet	1 093 503 000	1 163 503 000 (+70 000 000)
	1	Driftsutgifter	1 093 503 000	1 163 503 000 (+70 000 000)
1735		Etterretningstjenesten	1 115 214 000	1 145 214 000 (+30 000 000)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 115 214 000	1 145 214 000 (+30 000 000)
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	2 044 686 000	2 116 686 000 (+72 000 000)
	1	Driftsutgifter	2 044 686 000	2 116 686 000 (+72 000 000)
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	8 066 955 000	8 166 955 000 (+100 000 000)
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	6 998 359 000	7 098 359 000 (+100 000 000)
1761		Nye kampfly med baseløsning	1 892 000 000	2 192 000 000 (+300 000 000)
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	1 781 000 000	2 081 000 000 (+300 000 000)
1790		Kystvakten	1 001 965 000	1 101 965 000 (+100 000 000)
	1	Driftsutgifter	1 001 965 000	1 101 965 000 (+100 000 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	FrP
1791		Redningshelikoptertjenesten	573 382 000	598 382 000 (+25 000 000)
	1	Driftsutgifter	573 382 000	598 382 000 (+25 000 000)
1795		Kulturelle og allmenntilleggsformål	262 981 000	267 981 000 (+5 000 000)
	1	Driftsutgifter	260 651 000	265 651 000 (+5 000 000)
Sum utgifter rammeområde 8			42 223 799 000	43 259 799 000 (+1 036 000 000)
Inntekter rammeområde 8				
Sum inntekter rammeområde 8			5 207 644 000	5 207 644 000 (0)
Sum netto rammeområde 8			37 016 155 000	38 052 155 000 (+1 036 000 000)

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett, der det foreslås at ramme 8 settes til 42 839 999 000 kroner, som er en økning på 616 200 000 kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil understreke at Norges alliansetilhørighet i NATO og det transatlantiske forholdet representerer hjørnesteinene i vår sikkerhets- og forsvarspolitik. Samarbeid med EU, europeiske allierte og de nordiske land er stadig viktigere tillegg. Norge skal være en pålitelig og engasjert alliert – også på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området. De geopolitiske endringene som nå skjer i verden får sikkerhetspolitiske konsekvenser. I tillegg gjør økonomiske nedgangstider at USA har varslet store kutt i sine forsvarsbudsjetter de neste ti årene. Summen av dette er at europeiske land må ta større ansvar for og i alliansen, og at medlemslandene samtidig må ta et større ansvar for egne nærområder. En rekke sentrale allierte er likevel presset til å redusere sine forsvarsbudsjetter, med påfølgende svekkelse av alliansens samlede kapasiteter som resultat. For Norge, med omfattende interesser til havs og i nordområdene, er det derfor særlig viktig å opprettholde et sterkt, moderne og alliansetilpasset forsvar og være en aktiv bidragsyter til NATO.

Disse medlemmer viser til at 2013 er et svært viktig år for den videre utviklingen av Forsvaret. Gjennom behandlingen av Innst. 388 S (2011–2012) til Prop. 73 S (2011–2012) er det vedtatt ytterligere krevende omstillinger i Forsvarets organisasjon og støttestruktur som vil påvirke organisasjonen i årene fremover. Disse omstillingene vil kunne ha betydelige konsekvenser allerede fra 2013.

Disse medlemmer vil gi sin fulle støtte og anerkjennelse til våre soldater i tjeneste hjemme og ute. Norske soldater utfører en meget god jobb, ofte under svært vanskelige omstendigheter. Disse medlemmer understreker at det er mange positive trekk i utviklingen av Forsvaret: Profesjonelle og vernepliktige soldater opprettholder høy motivasjon og kompetanse. Norge har betydelige moderne kapasiteter og materiell som er under innfasing i alle forsvarsgrenene. Den konseptuelle omstillingen til et fleksibelt innsatsforsvar nærmer seg ferdigstilling, selv om gjennomføringen fortsatt vil ta tid. Norge yter omfattende bidrag til krevende internasjonale operasjoner. I 2012 særlig i Afghanistan, hvor Norge også skal videreføre et betydelig bidrag i årene som kommer. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at oppmerksomheten rundt det militære bidraget til Afghanistan opprettholdes i en vanskelig fase. Regjeringen og forsvarsledelsen har et særlig ansvar i denne sammenheng.

Disse medlemmer viser til at regjeringen uttaler at den har styrt forsvarspolitikken i full overensstemmelse med den langtidsplanen for Forsvaret som de rød-grønne partiene vedtok i Stortinget mot stemmene til en samlet opposisjon i 2008, ref. St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 306 (2007–2008), og at man ved utgangen av 2012 derfor har et forsvar i full balanse. Dette underkjenner etter disse medlemmers oppfatning sentrale gjenstående problemstillinger, særlig knyttet til den vedtatte strukturens reelle operative evne og tilgjengelighet, personellsituasjonen og slitasje knyttet til krevende utenlandsoppdrag.

Til tross for positive utviklingstrekk vil disse medlemmer derfor uttrykke sin fortsatte bekymring for situasjonen i Forsvaret, og mener at regjeringen ikke viser tilstrekkelig evne og vilje til å anerkjenne og gripe fatt i underliggende ubalanser og problemer som både på kort og lang sikt kan få store konsekvenser for operativ evne og økonomisk bærekraft over tid. Dette er en tendens som har preget hele denne regjeringsperioden. Manglende åpenhet og informasjon om den reelle situasjonen preger fortsatt regjeringens forsvarspolitik, og dessverre også budsjettproposisjonen for 2013. Disse medlemmer vil nok en gang understreke behovet for at Stortinget får seg forelagt mer lesbare, konkrete og etterprøvbare beslutningsdokumenter enn det regjeringen har for vane å legge frem innen forsvarssektoren. Disse medlemmer anser dette som helt avgjørende for Forsvarets fremtidige legitimitet og politiske gjennomslagskraft.

Forsvarets største utfordring er at de underliggende ubalansene mellom ressurser, oppdrag og struktur videreføres i det skjulte, med den konsekvens at den reelle operative effekten forblir for liten, sammenlignet med samfunnets betydelige investeringer i sektoren. En ytterligere bekymring er knyttet til Forsvarets evne til å beholde personell i viktige stillingsklasser over tid, noe som i dag særlig kommer til syne i Sjøforsvaret – dette svekker den operative evnen ytterligere på viktige områder.

Disse medlemmer mener derfor at det er behov for en ytterligere rebalansering av forholdet mellom faktorene ressurser, oppdrag og struktur, og at dersom dagens vedtatte oppgaveportefølje og struktur skal kunne opprettholdes, må bevilgningsnivået øke. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at Høyre i sine alternative budsjetter fra 2008 til og med budsjettåret 2013 vil ha foreslått en samlet økning i bevilgningene over forsvarsbudsjettet på 3,26 mrd. kroner. Regjeringen ønsker derimot å videreføre flate budsjetttrammer for Forsvaret. At realveksten i forsvarsbudsjettet over tid har vært langt lavere enn realveksten i det samlede statsbudsjettet, og i tre av fem foregående år reelt negativ, viser med tydelighet regjeringens manglende prioritering av sektoren.

Disse medlemmer anser at den omfattende styrkingen av Forsvaret som Høyre i sine alternative budsjetter har foreslått gjennom mange år, også i budsjettet for 2013 ville medført økt forsvarsevne og være et viktig skritt i retning av et forsvar i reell balanse.

Disse medlemmer har merket seg at Forsvarsdepartementet gjennom hele omstillingsfasen ikke har lagt til grunn samme effektiviseringskrav for sin egen drift som man har for Forsvarets militære organisasjon, og anser at det bør omprioriteres midler fra administrasjon i departementet og i Forsvarssta-

ben til å øke operativ evne i Forsvarets militære organisasjon.

Høyres budsjettforslag vil tilføre Hæren betydelige midler til å øke oppfyllingsgraden i manøveravdelingene og å bringe grenens reelle organisasjon opp på nivå med vedtatt struktur, samt øke øvelse og trening. 2013 vil i stor grad være et omstillingsår for Hæren etter endringene i bidraget til Afghanistan.

Disse medlemmer viser til at Høyres forslag videre vil tilføre Sjøforsvaret, Luftforsvaret og FLO midler til tiltak for å rekruttere og beholde kompetent teknisk personell, samt øke aktivitetsnivået i Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Omfanget av Forsvarets investeringsportefølje og investeringsandelen i det samlede budsjettet tilsier også at FLO bør tilføres styrket merkantil kapasitet.

Disse medlemmer er særlig bekymret for personellsituasjonen i Sjøforsvaret, som av fagmiljøet anses som kritisk. Det forutsettes at regjeringen iverksetter umiddelbare tiltak for å avhjelpe situasjonen både på kort og lang sikt. Disse medlemmer støtter fullt ut den norske deltagelsen i NATOs operasjon «Ocean Shield» fra høsten 2013, men vil tilføre Sjøforsvaret midler til å fullfinansiere deltagelsen for å opprettholde sentrale økonomiske forutsetninger i Prop. 73 S (2011–2012) om tilbakeføring av midler fra utenlandsoperasjoner.

For Luftforsvaret er det viktig å kunne opprettholde et tilstrekkelig høyt aktivitetsnivå i en tid med nye krevende omstillinger i forsvarsgrenen som følge av Stortingets vedtak basert på Prop. 73 S (2011–2012). Disse medlemmer vil også særlig peke på behovet for å øke antallet flytimer på maritime patruljefly og å styrke kapasiteten innen luftvern.

Disse medlemmer er fortsatt svært bekymret over situasjonen og utviklingen i Heimevernet, hvor vedtatt struktur ikke er bærekraftig innen dagens budsjetttramme. Den innretning regjeringen valgte på videreutviklingen av Heimevernet i Prop. 73 S (2011–2012), vil øke belastningen ytterligere. Høyres budsjettforslag vil øke Heimevernets militære evne gjennom å prioritere innsatsstyrkene. Disse medlemmer ser et klart behov for å øke Heimevernets innsats- og beredskapsevne for skarpe oppdrag, ikke minst i lys av beredskapsmangler som har kommet frem etter terrorangrepet 22. juli 2011. Overføringen av Reine-klassen fartøyer fra Sjøheimevernet til Kystvakten er fornuftig, men utløser behov for EBA, infrastruktur og materiell for utdanning, trening og oppdragsløsning som ikke synes adressert.

Disse medlemmer viser til at Forsvarets kapasiteter utgjør en helt sentral del av samfunnets samlede ressurser for beredskap og krisehåndtering. Forsvaret skal primært løse militære oppdrag, men relevante kapasiteter må raskt stilles tilgjengelig også

ved sivile kriser i form av vilde angrep, større ulykker, naturkatastrofer mv. Disse medlemmer viser til at Høyre i sitt alternative budsjett derfor vil øremerke betydelige midler til å styrke Forsvarets bidrag til samlet beredskap. Dette gjelder midler til Heimevernet, for samtrening med sivile nødetater og politi, og økt trening på objektsikring for områdestrukturen; for videre styrking av helikopterberedskapen utover regjeringens forslag; og til Marinejegerkommandoen for utredning og konseptutvikling for en fremtidig dedikert beredskapsrolle, samt øvelse og trening for nye beredskapsoppgaver og samarbeid med politi og andre relevante aktører.

En økning av driftsmidler til Kystvakten i tråd med Høyres forslag vil øke evnen til suverenitetshevelse og myndighetsutøvelse. I lys av slitasjen på eksisterende KV-helikoptre og de massive forsinkelsene på innfasingen av nye maritime helikoptre, er disse medlemmer opptatt av at det finnes interimsløsninger som opprettholder beredskap og evnen til å løse oppdrag. Disse medlemmer mener videre at Indre Kystvakt (IKV) må settes i stand til å seile alle sine fartøyer i langt større grad enn i foregående år. IKV utgjør etter disse medlemmers oppfatning en svært rimelig og fleksibel kapasitet og må settes i stand til å kunne operere løpende langs hele kysten. Tilførselen av Reine-klassen må forutsettes å styrke IKVs evne til dette.

Regjeringen har med full støtte fra Stortinget over flere år gjennomført en rekke positive tiltak knyttet til ivaretagelsen av Forsvarets veteraner. Disse medlemmer vil likevel påpeke at dette arbeidet svekkes av at dagens grunnlag og ordninger for erstatning til skadde veteraner oppleves som uoversiktlig og uryddig og fortsatt ikke legger et prinsipp om lik erstatning for lik skade til grunn. I tråd med tidligere prioriteringer foreslår derfor Høyre også i år å tilføre midler slik at erstatning etter den særskilte kompensasjonsordningen for skader før

1. januar 2010 kan økes fra 35 G til 65 G med samme forenklete beviskrav. Disse medlemmer vil videre øke støtten til Veteranforbundet SIOPS og til samarbeidsprosjektet mellom RVTS, Forsvarets sanitet, Forsvarets veteranjeneste, Nav og SIOPS knyttet til kompetanseheving i det sivile hjelpeapparatet, og innføre en ordning for refusjon av reiseregninger for skadde veteraner som oppsøker Nasjonal Militær Poliklinikk (NMP).

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag om å redusere støtten til Det frivillige skyttervesen (DFS) fra 31,2 mill. kroner i 2012 til 25 mill. kroner i 2013. Disse medlemmer er av den oppfatning at DFS, med over 800 skytterlag og 140 000 medlemmer utfører en samfunns viktig oppgave, som også innebærer bidrag til Forsvaret, ikke minst gjennom forsvarlig våpenopplæring og bistand til instruksjon og trening i deler av Forsvarets organisasjon. Disse medlemmer vil derfor beholde samlet støtte til DFS på samme nivå som i 2012. Bakgrunnen for dette er DFS' behov for forutsigbare rammer, og at regjeringens oppfølging av gitte signaler om endringer i tildelingene synes å ha vært mangelfull. Disse medlemmer vil derfor, i dialog med DFS, vurdere hvordan organisasjonens struktur og aktivitet kan effektiviseres og forbedres, også med tanke på å finne nye inntektskilder og tilpasse driften til et nytt tildelingsregime. Disse medlemmer vil likevel understreke at tilsvarende økonomisk støtte fra Forsvarsdepartementet, og mer indirekte støtte fra Forsvaret i form av varer og tjenester, ikke kan forventes fremover. Endringer må likevel skje over noe tid, og i tettere dialog med organisasjonen.

Disse medlemmer viser for øvrig til Stortingets behandling av Prop. 73 S. (2011–2012) og Høyres merknader og vedtaksforslag i Innst. 388 S. (2012–2013) vedrørende Forsvarets videre utvikling i perioden 2013–2016.

Utgifter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	H 2013
1700		Forsvarsdepartementet	403 856	382 856
	1	Driftsutgifter	378 016	357 016
				(-21 000)
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	561 866	569 066
	71	Overføringer til andre	65 935	73 135
				(+7 200)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1-3	H 2013
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 161 390	2 191 390 (+30 000)
	1	Driftsutgifter	2 022 720	2 002 720 (-20 000)
	21	Spesielle driftsutgifter	133 000	183 000 (+50 000)
1731		Hæren	5 607 269	5 727 269 (+120 000)
	1	Driftsutgifter	5 607 269	5 727 269 (+120 000)
1732		Sjøforsvaret	3 610 045	3 755 045 (+145 000)
	1	Driftsutgifter	3 610 045	3 755 045 (+145 000)
1733		Luftforsvaret	4 298 998	4 403 998 (+105 000)
	1	Driftsutgifter	4 298 998	4 403 998 (+105 000)
1734		Heimevernet	1 093 503	1 243 503 (+150 000)
	1	Driftsutgifter	1 093 503	1 243 503 (+150 000)
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	2 044 686	2 074 686 (+30 000)
	1	Driftsutgifter	2 044 686	2 074 686 (+30 000)
1790		Kystvakten	1 001 965	1 051 965 (+50 000)
	1	Driftsutgifter	1 001 965	1 051 965 (+50 000)
Sum utgifter rammeområde 8			42 223 799	42 839 999 (+616 200)
Inntekter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)				
Sum inntekter rammeområde 8			5 207 644	5 207 644 (0)
Sum netto rammeområde 8			37 016 155	37 632 355 (+616 200)

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at et troverdig nasjonalt forsvar, kombinert med allianseforankringen i NATO, er hovedfundamentet for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. I et bredere perspektiv er også oppslutning om folkeretten og FN, en aktiv innsats for konfliktløsning og fred i det internasjonale samfunn, og samarbeid med nordiske naboland og andre nærstående europeiske stater viktige bærebjelker i sikkerhetspolitikken.

Når det gjelder de mer overordnede spørsmål knyttet til den pågående omstilling og modernisering av Norges forsvar, viser dette medlem til Kristelig Folkepartis utfyllende merknader i Innst. 388 S (2012–2013) om Forsvarets videre utvikling i perioden 2013–2016. Dette medlem viser til at regjeringen i budsjettproposisjonen bekrefter at det foreliggende forslaget til forsvarsbudsjett for 2013 følger opp den vedtatte langtidsplanen for perioden 2013–2016.

Dette medlem mener at Norges forsvar har betydelige kapasiteter, men at man fortsatt er inne i en langsiktig og krevende omorganisering av strukturen og fornyelse av kapasitetene. Dette medlem vil understreke at denne moderniseringen vil ta tid og at Forsvarets situasjon fortsatt preges av en spenning mellom pålagte oppgaver og tilgjengelige ressurser. Erfaringene fra de siste årene har vist at dette går utover trenings- og øvelsesaktivitetene samtidig som belastningene på mannskaper i internasjonale operasjoner har vært betydelige.

Dette medlem mener norske soldater gjør en god jobb i krevende oppdrag, men det må treffes tiltak for å redusere belastningen de påføres, både av hensyn til de ansatte, deres familier, og i et mer langsiktig perspektiv for å begrense risikoen for seinskader. Dette medlem anser at situasjonen for Heimevernet krever spesiell oppmerksomhet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett (jf. Innst. 2 S (2012–2013)) foreslo at bevilgningen til rammeområde 8, Forsvar, ble økt med 57 mill. kroner utover regjeringens forslag for å styrke tre utvalgte punkter i forsvarsbudsjettet.

Dette medlem mener for det første at beredskapen mot terror må styrkes. Terroraksjonene som rammet Norge 22. juli 2011 viser tydelig behovet for det. Dette medlem er av den oppfatning at både politiet og Forsvaret har kapasiteter som vil være verdifulle i en slik sammenheng. Det sivilmilitære samarbeid bør derfor videreutvikles for bedre å kunne utnytte de samlede kapasiteter Norge har. Det er samtidig viktig at dette skjer på en måte som ikke skaper uklarhet om prinsipper og ansvarsfordeling. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ved behandlingen av finansinnstillingen for 2013 foreslo ekstra bevilgninger til samtrening mellom Forsvar og politi, spesielt for å styrke lokal objektsikring.

Dette medlem anser Det frivillige Skyttervesen som en viktig bevegelse i forsvarssammenheng. Kristelig Folkeparti gikk ved behandlingen av finansinnstillingen derfor imot regjeringens forslag om å redusere støtten til Det frivillige Skyttervesen med ca. 6 mill. kroner. I Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett ble dette bevilgningskuttet fjernet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti lenge har gått inn for bedre vilkår for våre veteraner. Dette medlem anser det nødvendig å styrke hele Forsvarets apparat til å ivareta veteranene basert på konseptet «én dør inn».

Dette medlem vil for øvrig vise til at Kristelig Folkeparti støtter hovedtrekkene i regjeringens forslag til forsvarsbudsjett for 2013. De påplussinger som Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett (jf. Innst. 2 S (2012–2013)) har foreslått for 2013 kan oppsummeres i følgende punkter:

- 50 mill. kroner mer til samtrening mellom forsvar og politi for objektsikring. Bevilgningsøkningen går til Heimevernets budsjett (kap. 1734) og øremerkes øving i objektsikring i et samarbeid mellom Heimevernets områdestruktur og politiet. Økt øvingsomfang er viktig for samfunnsberedskapen og for å kunne håndtere krisesituasjoner.
- 6 mill. kroner mer bevilges til å styrke bevilgningen for Det frivillige Skyttervesen. Dermed fjernes regjeringens forslag til kutt i tilskuddene til dette viktige frivillige arbeidet.
- 1 mill. kroner mer bevilges til hjelp for veteraner fra Forsvaret. Midlene øremerkes veteranforbundet SIOPS og skal brukes til samarbeidsprosjekt med Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Formålet er å styrke forebyggende arbeid og redusere risikoen for selvmord blant veteraner som sliter med senskader etter krevende tjenesteoppdrag. Kristelig Folkeparti foreslo i sitt alternative statsbudsjett for 2013 dessuten en tilleggsbevilgning innenfor Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for å gi de regionale ressursentrene (RVTS) midler til å bidra aktivt i et slikt samarbeid.

Dette medlem viser for øvrig til sine merknader under de respektive budsjettkapitler.

3.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 8 (Forsvar)

Kap. 1700–4700 Forsvarsdepartementet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	355 836 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	403 856 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	230 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	238 000

Komiteen registrerer at Forsvarsdepartementets driftsbudsjett for 2013 økes nominelt med 47,2 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, og at den faktiske økningen er på 38,7 mill. kroner. Komiteen merker seg at økningen knytter seg til merutgifter til drift som følge av at Statsministerens kontor har flyttet inn i Forsvarsdepartementets lokaler, samt programfunksjonen i departementet for å lede og koordinere arbeidet med den kommende kompetansereformen.

Komiteen merker seg videre at tildelingen dekker Forsvarsdepartementets ordinære driftsutgifter som lønn og godtgjørelser, reiser i inn- og utland,

representasjon, kompetanseoppbygging, utgifter til husleie, vedlikehold og drift av bygningsmassen. I tillegg dekker posten alle utgifter til Norges delegasjon til NATO, departementets spesialutsending til den norske ambassaden i Washington og en stilling som assisterende forsvarsråd i EU-delegasjonen. Komiteen registrerer også at kostnader til nytt etisk råd og dekorasjonsrådet er innarbeidet i forslaget, og at det er avsatt 19,9 mill. kroner i 2013 til forvaltningsoppdrag som Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) utfører for Forsvarsdepartementet.

Når det gjelder post 73 Forskning og utvikling merker komiteen seg at posten er foreslått videreført på samme reelle nivå som saldert budsjett for 2012. Komiteen merker seg særlig at arbeidet med den omfattende levekårsundersøkelsen for å gi innsikt i forhold knyttet til veteranenes livssituasjon, videreføres. Komiteen støtter dette viktige arbeidet som vil gi grunnlag både for tiltak og videre forskning for bedre ivaretagelse av veteraner og deres nærmeste.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre ser det som nødvendig at Forsvarsdepartementet og Forsvaret effektiviserer og reduserer sin administrasjon, slik at den operative delen av Forsvaret kan styrkes. Disse medlemmer mener regjeringen i større grad må gjennomføre og hente ut effekten av de effektiviseringstiltak de selv har pålagt Forsvaret gjennom omorganiseringer og innføring av nye administrasjonsverktøy. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sine alternative budsjetter fremlagt i budsjettinnstillingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet oppfordrer regjeringen til å vurdere om det vil være mulig å gjennomføre interneffektiviseringstiltakene raskere og mer samlet, slik at organisasjonen får omstilt seg og hentet ut gevinsten så raskt som mulig. Dette vil gi organisasjonen mer forutsigbarhet både økonomisk og organisatorisk.

Kap. 1710–4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	4 638 384 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	4 903 763 000
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	3 824 026 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	4 073 026 000

Komiteen viser til at Forsvarsbygg er et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet med bruttobudsjettering av driften, og er totalleverandør av eiendomstjenester til forsvarssektoren og forvalter forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA). Forsvarsbygg dekker sine utgifter gjennom husleie fra brukerne, betaling for utførte oppdrag og bevilgninger. Komiteen merker seg at post 1 driftsutgifter reelt reduseres med 23,2 mill. kroner som følge av utsatt oppstart av planlagte prosjekter.

Komiteen er enig i det skal være fokus på gode kostnadseffektive leveranser, og at man prioriterer arbeidet med å forbedre tilstanden i sektorens bygningsmasse, i tillegg til avhending av utrangert EBA. Når det gjelder avhending av EBA, forutsetter komiteen at dette innebærer utrangert EBA, og ikke sanering av funksjonell EBA som forsvarssektoren eller kommunen eventuelt senere vil kunne ha bruk for.

Komiteen merker seg at det er foreslått fire nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner i 2013, og at ellers vil bevilgningene til EBA for kommende år bli benyttet til å videreføre allerede igangsatte og nye prosjekter i henhold til Stortingets behandling av St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 318 (2007–2008); samt behandling av Prop. 73 S (2011–2012), jf. Innst. 388 S (2011–2012). Komiteen merker seg ellers at EBA-prosjekter knyttet til etablering av baseløsning for nye kampfly dekkes under kap. 1761 post 47.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser for øvrig til sine merknader i Innst. 388 S (2012–2013) til Prop. 73 S. (2012–2013) vedrørende Forsvarsbygg.

Kap. 1716 Forsvarets forskningsinstitutt

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	168 872 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	174 445 000

Komiteen merker seg at regjeringens forslag til basisfinansiering av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er videreført på samme nivå som for året 2012. Komiteen merker seg at det legges opp til en effektiviseringseffekt som vil gi en økning på posten med 0,8 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012. Komiteen oppfatter at en vesentlig del av FFIs virksomhet finansieres av basisbevilgningen og at dette er en viktig forutsetning for instituttets langsiktige kompetanseoppbygging. Videre vil komiteen understreke viktigheten av instituttets selvstendige rådgivende rolle overfor Forsvarsdepartementet.

Kap. 1719–4719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet

Utgifter		Kroner
Saldert budsjett 2012	559 067 000	
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	561 866 000	
Inntekter		
Saldert budsjett 2012	0	
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	0	

Komiteen merker seg at driftsbudsjettet økes med 0,5 pst. i forhold til saldert budsjett 2012. Komiteen viser til endringer i forhold til budsjettforslaget til regjeringen på rammeområde 8 i Innst. 2 S (2012–2013). Endringen medfører at kap. 1719 post 71 øker med totalt 3,5 mill. kroner, som skal gå til aktivitetsstøtte til Det frivillige Skyttervesen. Økningen finansieres ved en omdisponering av 3 mill. kroner fra kap. 1719 post 43, og ved en styrking av rammeområde 8 på 0,5 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti konstaterer at endringen i Innst. S. 2 (2012–2013) innebærer en delvis reversering av det kutt kr i tilskuddet til Det frivillige Skyttervesen som regjeringen foreslo for 2013. Flertallet anser dette som en forbedring i forhold til regjeringens enda større kuttforslag, men viser samtidig til at Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti i Innst. S. 2 (2012–2013) gikk inn for å fjerne hele kuttet og videreføre tilskuddet til Det frivillige Skyttervesen på samme nivå som i 2012.

Komiteen merker seg at den norske militære innsatsen i Afghanistan i stadig større grad legger vekt på opplæring og rådgivning forut for at ansvaret for sikkerheten skal overføres til afghanske myndigheter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser også til at støtte til opplærings- og treningstiltak bevilges over denne posten, både til Afghanistan og til andre konfliktområder eller tidligere konfliktområder av viktighet for Norge, blant annet på Balkan. Flertallet støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener arbeidet bør konsentreres og styrkes i Afghanistan heller enn å støtte opplærings- og treningstiltak i andre konfliktområder som regjeringen skisserer i budsjettforslaget.

Komiteen merker seg at regjeringen har som ambisjon å øke norske militære bidrag til FNs fredsoperasjoner og legger til grunn at Forsvaret har tilstrekkelig kapasitet til dette.

Komiteen mener det videre er positivt at tildelingene vektlegger prioriterte områder som oppfølging og ivaretagelse av veteraner og deres nærmeste. Komiteen vil understreke statens ansvar for å ivareta dem som er ute og representerer Norge i militære operasjoner på en god måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til sine hovedmerknader og alternative budsjettforslag, hvor det foreslås å øke støtten til Veteranforbundet SIOPS innenfor dette budsjettkapittelet med 1 mill. kroner, øremerket forbundets samarbeid med Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) om kompetansehevende tiltak for det sivile hjelpeapparatet knyttet til skadede veteraner. Økningen må sees i sammenheng med ytterligere foreslått økning til RVTS over helsebudsjettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener Norge må styrke sin tilstedeværelse i form av militærattacheer og annet relevant personell i regioner hvor det skjer ting av strategisk betydning for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er tilfreds med den omleggingen som har vært gjort når det gjelder støtte til frivillige forsvarsrelaterte organisasjoner der driftsstøtten betydning reduseres og tildelingen av støtten er mer aktivitetsbasert.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringens forslag om kutt i bevilgningene til Det frivillige Skyttervesen (DFS). Flertallet støtter ikke et slikt kutt i kommende års budsjett, og vil videreføre støtten til DFS med 31,2 mill. kroner i 2013. Bakgrunnen for dette er DFS' betydelige samfunnsnyttige aktivitet og behov for forutsigbare rammer. Flertallet har fått klare signaler om at regjeringens oppfølging av organisasjonen med tanke på endrede tildelingskriterier har vært mangelfull.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Innst. 2 S (2012–2013) der flertallet bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet øker kap. 1719 post 71

med 3,5 mill. kroner utover regjeringens forslag, til aktivitetsstøtte til Det frivillige Skyttervesen (DFS). Disse medlemmer er kjent med at DFS har gjennomført flere tiltak i tråd med komiteens merknad fra budsjettinnstillingen for 2012 for å imøtekomme Forsvarsdepartementets nye retningslinjer for drifts- og aktivitetsstøtte. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at DFS skal tilføres kr 3,5 mill. kroner på kap. 1719 post 71, ut over forslaget i Prop. 1 S, i økt aktivitetsstøtte i henhold til omsøkte aktiviteter og arrangement.

Disse medlemmer mener videre det bør igangsettes et arbeid for å se nærmere på DFS sin rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig, samt hvordan offentlig økonomisk bidrag til DFS kan organiseres og finansieres for fremtiden. Disse medlemmer ber regjeringen om å følge opp dette og forutsetter at DFS blir godt involvert i arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker at Forsvaret styrker sin støtte til frivillige organisasjoner som bl.a. satser på veteranarbeid, opplysningsarbeid om forsvars- og sikkerhetspolitikk. Disse medlemmer har merket seg at en rekke organisasjoner, som for eksempel Det frivillige Skyttervesen, primært er organisert slik at det er faste aktiviteter som er gjennomgående for deres driftsform. Det er derfor lite hensiktsmessig med prosjektbasert støtte. Disse medlemmer er opptatt av at også organisasjoner med denne form for aktivitetsstyring skal ha forutsigbare rammer for aktivitetsplanlegging. Disse medlemmer vil derfor sikre disse organisasjonene en høyere andel faste tilskudd. Videre ønsker disse medlemmer å øke midlene til prosjektstøtte, slik at organisasjonene kan ha fleksibilitet i forhold til prosjekter de ønsker å gjennomføre utenom ordinær organisasjonsaktivitet. Den aktivitet som de frivillige organisasjonene gjennomfører skal være et supplement til Forsvarets måloppnåelse. Denne type aktiviteter er etter disse medlemmers oppfatning viktige for å sikre en bred folkelig forankring for Forsvaret og den allmenne verneplikt. Disse medlemmer ønsker å styrke bl.a. organisasjonene Det frivillige Skyttervesen, Folk og Forsvar, Den norske Atlanterhavskomite, Norske Reserveoffiserers Forbund, Kvinners Frivillige Beredskap, Norges Lotteforbund, FN-Veteranenes Landsforbund, NVIO, SIOPS, Norges Forsvarsforening, Oslo Militære Samfund, Forsvarets Pensjonistforbund, Bergen Militære Samfund, Kristiansand Forsvarsstiftelse Gimlemoen.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil, i dialog med DFS, vurdere hvordan organisasjonens struktur og aktivitet kan effektiviseres og forbedres,

også med tanke på å finne nye inntektskilder og tilpasse driften til et nytt tildelingsregime – i enda større grad aktivitetsrettet enn i dag. Disse medlemmer vil likevel understreke at tilsvarende økonomisk støtte fra Forsvarsdepartementet, og indirekte støtte fra Forsvaret i form av varer og tjenester, ikke kan forventes fremover. Endringer må likevel skje over noe tid, og i tettere dialog med organisasjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å styrke de vernepliktiges status og økonomiske kompensasjon. Disse medlemmer mener det er nødvendig å trappe opp godtgjørelsen, slik at tjenestetillegget kommer opp på 1 G samt 1/2 G i dimisjonsgodtgjørelse, så snart som mulig. Dette er i samsvar med hva tillitsmannsorganisasjonen for vernepliktige ønsker. Disse medlemmer er opptatt av at soldatene som tjenestegjør skal ha et minst mulig økonomisk tap ved å gjennomføre verneplikt. Det er derfor viktig å stimulere til at flest mulig ønsker å gjennomføre førstegangstjenesten uten at de ser store økonomiske negative konsekvenser av en slik gjennomføring.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Kap. 1720–4720 Felles ledelse og kommandoapparat

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 914 228 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	3 112 185 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	71 465 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	54 343 000

Komiteen vil understreke viktigheten av en sterk og tydelig militær ledelse hvor fokus på oppgaveløsning samtidig som mannskapene ivaretas fullt ut, er grunnleggende. For komiteen er det avgjørende å få innsyn i hvordan de forskjellige elementene virker, hvilke endringer som foreslås og hva målet med tiltaket er.

Komiteen er tidligere gjort kjent med at Troms Militære Sykehus (TMS) skal nedlegges som militært sykehus, og at Forsvaret i stedet skal bidra med sine ulike helsetjenester inn i et samarbeid med kommunene i Indre Troms, koordinert av Bardu kommune. Samarbeidet mellom Forsvaret og kommunene gjennom Indre Troms Medisinske Samhandlingscenter (ITMS) vil komme til erstatning for arbeidet som i dag eksisterer ved TMS.

Komiteen er kjent med at en prosjektrapport om etableringen av ITMS nå er lagt fram, og at denne skal følges opp gjennom et forprosjekt om organisering av helsetjenestene ved ITMS.

Komiteen forutsetter at Forsvaret vil følge opp sin deltakelse i ITMS og finansieringen av dette, i tråd med forutsetningene som lå til grunn ved behandlingen av langtidsplanen for forsvarssektoren tidligere i år, jf. Innst. 388 S. (2011–2012).

Komiteen ser fram til at IKT-relaterte investeringer nå går over i driftsfasen. Cyberforsvaret er en svært viktig del av vår totale forsvarsevne og det er stor sannsynlighet for at et cyberangrep mot Forsvarets systemer kan skje. Komiteen støtter derfor tiltak som reduserer sårbarheten i samfunnet vårt og ser at utskifting av gamle systemer til fordel for nye, mer optimale løsninger, vil bidra positivt.

Som operativ ledelsesenheter må FOH sørge for at oppgaveporteføljen man har, fra Afghanistan til våre nordområder, løses på en forsvarlig måte. At det planlegges med at FOH skal få en alliert rolle vises også ved at man nå skal knytte FOH til NATOs nye kommandostruktur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at Forsvaret får tilstrekkelig med øving og trening. Disse medlemmer merker seg at regjeringen ikke legger opp til noen felles storøvelse for grenene i 2013. Disse medlemmer mener det er av stor betydning for den operative evnen i Forsvaret at det årlig gjennomføres større felles øvelser, da også med allierte.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre merker seg at Forsvarets informasjonsinfrastruktur har skiftet navn til Cyberforsvaret, og at dette er et ledd i etableringen av en robust IKT-organisasjon. Organisasjonen skal i 2013 videreutvikle evnen til å drifte Forsvarets samband, understøtte operasjoner både hjemme og ute, ivareta defensive tiltak mot digitale angrep mot Forsvarets IKT-systemer, samt operasjoner i det digitale rom. Disse medlemmer merker seg videre at samlokalisering av sjef INI (nå sjef Cyberforsvaret) med Forsvarets kompetansesenter for kommando- og kontrollinformasjonssystemer (FK KKIS) har lagt til rette for en mer effektiv og formålstjenlig innretning av sjef INIs virksomhet. Disse medlemmer vurderer at Cyberforsvaret har et stort og viktig ansvarsområde som samtidig er i rask utvikling, og at det vil være avgjørende for Forsvarets evne til å håndtere fremtidige utfordringer at IKT-organisasjonen både er tilstrekkelig integrert, at den lykkes med å fortlø-

pende tilpasse seg utviklingen av fagfeltet, og at det etableres sterke og robuste fagmiljøer.

Disse medlemmer viser til at Stortinget gjennom Innst. S. nr. 234 (2003–2004) tok initiativ til å samle deler av Forsvarets IKT-virksomhet på Jørstadmoen, og i Innst. S. nr. 318 (2007–2008) uttalte at IKT-virksomheten i Forsvaret i størst mulig grad skal samles på Jørstadmoen. Disse medlemmer viser videre til at dette også er tatt inn i regjeringens tiltredelseserklæring. Stortinget presiserte videre i Innst. S. nr. 388 (2011–2012) at de delene av IKT-virksomheten i Forsvaret som på en naturlig måte kan lokaliseres i et sentralt senter, skal samles geografisk på Jørstadmoen, og vektla at dette må skje uten unødig forsinkelse.

Disse medlemmer merker seg at Cyberforsvaret (tidligere INI) i tillegg til den distribuerte driftsorganisasjonen har sentraliserte funksjoner på to hovedbaser – på Kolsås og på Jørstadmoen. Disse medlemmer er opptatt av at sentraliserte IKT-funksjoner på Kolsås i størst mulig grad flyttes til Jørstadmoen i løpet av langtidsplanperioden. En slik samling vil måtte gå over store deler av perioden, og disse medlemmer er derfor opptatt av at den påbegynnes raskt.

Kap. 1723–4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	129 617 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	176 772 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	2 682 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 771 000

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) i sammen med Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste utgjør de tre nasjonale etterretnings- og sikkerhetstjenestene.

Komiteen er enig i at det må legges stor vekt på samfunnets samlede evne til sikkerhet i det digitale rom, og støtter derfor videreutviklingen av NSM som det sentrale direktorat for beskyttelse av informasjon og infrastruktur av betydning for samfunns-kritiske og andre viktige samfunnsfunksjoner.

Komiteen merker seg at posten har en reell bevilgningsøkning på 42,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2012. Komiteen registrerer at denne økningen går blant annet til døgkontinuerlig drift av Norwegian Computer Emergency Respons Team (NorCERT), noe som bedrer evnen til å forebygge trusler og sårbarheter, samt å oppdage og håndtere alvorlige dataangrep. Komiteen er tilfreds med at dette vil øke den nasjonale evnen til

effektivt å håndtere alvorlige IKT-hendelser, gi økt kapasitet til analyse av skadevare og strategisk analyse IKT-risikobildet, samt styrke koordineringen av samarbeidet innenfor cybersikkerhet. I tillegg videreføres styrkingen av NSMs funksjon som rådgiver for virksomheter med beskyttelsesbehov og beskyttelsesverdige objekter som ble bevilget ifm. Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett for 2012, jf. Innst. 375 S (2011–2012) til Prop. 111 S (2011–2012). NSMs arbeid med forebyggende sikkerhet styrkes i tråd med langtidspanen for forsvarssektoren.

Komiteen merker seg også at prosjektet «Evaluering og videreutvikling av Nasjonal sikkerhetsmyndighet» ble etablert i mars 2012, og at endelig rapport vil foreligge våren 2013. Komiteen ser frem til å bli orientert om resultatene og anbefalingene i dette arbeidet på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er av den oppfatning at Norge må stå sterkt rustet mot trusler rettet mot infrastruktur og myke mål. Videre mener disse medlemmer det er nødvendig å heve den generelle kompetanse og forståelse for dagens og morgendagens trusselbilde innenfor NSMs ansvarsområde. Disse medlemmer har merket seg at det i den senere tid er et stadig større fokus på de utfordringer som ligger innenfor NSMs ansvarsområde. NATO og andre kompetanseorganisasjoner har vært klare på at cyber-terror og andre angrep på kritisk infrastruktur er en voksende trussel, noe som understrekes i NATOs nye strategi. Disse signaler må tas på alvor. Disse medlemmer ønsker en sterkere bemanning av NorCERT, slik at kapasiteten hele døgnet blir styrket. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Kap. 1725–4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 010 670 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	2 161 390 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	53 067 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	60 192 000

Komiteen viser til at kapitlet omfatter Forsvarsstaben, Forsvarets sikkerhetsavdeling, Forsvarets militærgeografiske tjeneste, Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste, Forsvarets

mediesenter, Forsvarets Forum, Feltprestkorpset, Forsvarets regnskapsadministrasjon, Forsvarets lønnsadministrasjon, Vernepliktsverket, Forsvarets personelltjenester, NATO-stillinger i Norge og i utlandet, Forsvarets veteransenter på Bæreia og Regional støttefunksjon i Oslo.

Komiteen merker seg at post 1 har en nominell økning på 37,7 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2012. Komiteen merker seg at det er enkelte større tekniske endringer, herunder overføring av budsjettet for den særskilte kompensasjonsordningen for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i utenlandsoperasjoner til post 21 under kap. 1725.

Videre registrerer komiteen at det er reelle endringer i form av reduserte utgifter til personell utenfor stilling, samt økte utgifter til bonusordningen for avdelingsbefal. Endelig merker komiteen seg at den faktiske økningen på posten vil være på 11 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, som følge av effekten av effektivisering.

Komiteen registrerer at Forsvarsstaben i 2013 vil starte iverksettelsen av vedtatt langtidspan, og at øvrige fokusområder vil være videre effektivisering, forbedring av Forsvarets styrings- og kontrollmekanismer, forsvarlig forvaltning, samt utvikling av Forsvarets felles integrerte forvaltningssystem. Komiteen er tilfreds med en slik prioritering på bakgrunn av de gjentatte anmerkningene fra Riksrevisjonen de siste år.

Komiteen merker seg for øvrig at todelt sesjonsordning skal evalueres i 2013 i den hensikt å vurdere effekten sett opp mot målene om økt rekruttering av kvinner og betydelig redusert frafall. Komiteen merker seg også at Forsvarets veterantjeneste som ble styrket i 2011, både vil bli evaluert og videreført i en permanent ny organisasjon med et godt apparat for ivaretagelse og anerkjennelse i tråd med regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge», og St.meld. nr. 34 (2008–2009) «Fra vernepliktig til veteran», jf. Innst. S. nr. 298 (2008–2009). Komiteen vil understreke viktigheten av å ha en god veteranpolitikk.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at antallet ansatte i Forsvarsstaben har vokst betydelig over flere år, og vil peke på viktigheten av at størrelsen på sentrale stabsledd ikke overstiger hva som er effektivt eller går på bekostning av operativ aktivitet på lavere nivå i organisasjonen. Disse medlemmer vil derfor omprioritere noen midler fra Forsvarsstaben til prioritert operativ virksomhet i forsvarsgrenene.

Kap. 1731–4731 Hæren

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	5 540 610 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013)....	5 607 269 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	49 651 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	61 642 000

Komiteen merker seg at 2013 vil innebære starten på den justeringen av Hærens konseptuelle innretning som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Innst. 388 S (2011–2012) til Prop. 73 S (2011–2012), hvor to av brigadens manøverbataljoner skal endre innretning. Panserbataljonen vil få et større innslag av vervede og derigjennom operativ evne på lik linje med Telemark bataljon. Dette skal muliggjøre to selvstendige mekaniserte bataljonsstridsgrupper i fremtiden, mens 2. bataljon omstilles til en «lett infanteribataljon». Logistikk- og støtteorganisasjonen skal omorganiseres og videreutvikles.

Komiteen merker seg videre at Hæren skal videreføre trenings- og øvingsnivået fra 2012 og innfase nytt materiell.

Komiteen støtter at Hæren videreutvikles med en økt evne til gjennomføring av brigadeoperasjoner.

Komiteen mener at endringen i innretning på Norges bidrag til ISAF-operasjonen i Afghanistan, hvor Hæren har ytt omfattende og krevende bidrag til den samlede norske innsatsen, muliggjør en fornying og forsterkning av Hærens struktur og operative evne.

Komiteen ser videre hvordan personellmessige utfordringer, særlig knyttet til ståtid for vervede og avdelingsbefal, reduserer Hærens samlede kapasitet. Komiteen har merket seg en rekke tiltak som Generalinspektøren for Hæren har skissert for å løse disse utfordringene og imøteser at regjeringen vurderer disse i den kommende personell- og kompetansemeldingen.

Komiteen viser for øvrig til sin Innst. 388 S (2011–2012) til Prop. 73 S (2011–2012) vedrørende den videre utvikling av Hæren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, er likevel bekymret for manglende oppfylingsgrad i avdelingene i den vedtatte strukturen og de konsekvenser dette vil ha for den operative evnen, og forutsetter at dette rettes opp snarest.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Hærens driftsbudsjett

for 2013 økes nominelt med 66,7 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, og at den faktiske økningen er på 97,1 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser et betydelig behov for å styrke Hæren utover dagens nivå og regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til sine merknader i Innst. 388 S. (2012–2013) jf. Prop. 73 S. (2012–2013) om Hærens videre utvikling. Disse medlemmer mener at den vedtatte innretningen på hærstrukturen er en forbedring sammenlignet med dagens organisasjon, men ser behov for ytterligere forbedringer på sikt.

Disse medlemmer er særlig bekymret over den lave oppfyllingsgraden i Hærens avdelinger, som gjør at operativ evne er lavere enn vedtatt struktur skulle tilsi. Det er videre behov for å styrke materiellparken og øke øvelse og trening, ikke minst i større forband. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Dok. 1 (2012–2013), hvor Riksrevisjonen skriver at manglende midler til materielldrift påvirker Hærens operative status gjennom at nytt materiell ikke tas i bruk, men settes på lager grunnet økte driftskostnader. Riksrevisjonen peker videre på at begrenset verkstedskapasitet og mangel på reservedeler medfører at en uforholdsmessig stor del av Hærens hovedmateriell ikke er tilgjengelig for øving og trening av operative avdelinger. Disse medlemmer ser på dette som alvorlig.

Disse medlemmer er opptatt av at Hæren må få forutsigbarhet i sine budsjetter, for å settes i stand til å løse sine oppdrag. De senere års budsjetter har undergravet Hærens mulighet til å løse pålagte oppgaver.

Videre ser disse medlemmer at det er nødvendig å styrke Hærens evne til å operere i hele landet. Samtidig er det en klar dreining mot ivaretagelse av norske interesser i nordområdene i den generelle sikkerhetspolitiske debatt, dette fordrer at Forsvaret har en vesentlig tilstedeværelse i Nord-Norge inklusiv Finnmark. Hæren har i så måte en viktig oppgave.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine hovedmerknader og alternative budsjetter.

Kap. 1732–4732 Sjøforsvaret

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	3 417 958 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	3 610 045 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	38 031 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2012)	50 787 000

Komiteen vil understreke viktigheten av at Sjøforsvarets kapasiteter skal kunne løse et mangfold av oppgaver. Dette fordrer igjen at nødvendig materiell forefinnes og at man evner å ha det nødvendige volum av kvalifiserte mannskaper.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Sjøforsvarets driftsbudsjett for 2013 økes nominelt med 192,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, og at den faktiske økningen er på 87,2 mill. kroner.

Komiteen er positiv til at Sjøforsvaret skal bidra med et fartøy til NATOs Responce Force gjennom 2013 samt delta i Standing NATO Mine Counter Measures Group 1 med to fartøy i fire måneder. Komiteen registrerer at samtlige korvetter skal være levert tidligst i 2013 og at et nytt logistikk- og støttefartøy snart vil bli bestilt.

Komiteen forholder seg til at fartøy i Reineklassen overføres fra Sjøheimevernet til Sjøforsvaret.

Komiteen er også innforstått med at det er et nødvendig fokus på rekruttering til Sjøforsvaret og ivaretagelse av eksisterende kompetanse. Dette er helt nødvendig for at Sjøforsvaret skal kunne løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser positivt på at Sjøforsvaret i løpet av 2013 vil overta den siste Skjoldkorvetten og at strukturen på fartøysiden da vil være tilnærmet komplett. Integrasjonen av NSM på fregattene og Skjold-klassen vil være helt avgjørende for å gi fartøyene reell operativ evne, og disse medlemmer forutsetter at denne prosessen fortsetter så raskt som mulig. Forsinkelsen av maritime helikoptre er en annen mangel i strukturen, som svekker Sjøforsvarets operative evne og som raskest mulig må rettes opp.

Disse medlemmer vil påpeke at den nye fartøystrukturen vil være langt dyrere i drift, og at regjeringens forslag til driftsbudsjett for Sjøforsvaret i for liten grad tar konsekvensene av dette. Disse medlemmer ser derfor behov for å styrke Sjøforsvarets driftsbudsjett betraktelig.

Disse medlemmer viser til sine merknader i Innst. 388 S (2012–2013) jf. Prop. 73 S. (2012–2013) om Sjøforsvarets videre utvikling.

Disse medlemmer mener Sjøforsvaret står overfor kritiske utfordringer knyttet til personellsituasjonen, og mottar stadige bekymringsmeldinger om den reelle tilstanden. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Dokument 1 (2012–2013), hvor Riksrevisjonen skriver at deler av Sjøforsvarets nye fartøystruktur mangler nødvendig kampkraft

som følge av en anstrengt ressursituasjon i Forsvarets logistikkorganisasjon og er preget av omfattende kompetanseflukt og uønsket personellavgang. Dette er utfordringer som etter disse medlemmers oppfatning må adresseres umiddelbart, og vil kreve omfattende tiltak på kort og lang sikt.

Disse medlemmer mener det er viktig at Norge, som en betydelig sjøfartsnasjon, tar sin del av det kollektive ansvaret for å bekjempe piratvirksomhet og sikre de maritime transportledene. Disse medlemmer støtter fullt ut at Norge deltar med en fregatt i NATOs operasjon Ocean Shield i 2013, og forutsetter samtidig at dette ikke reduserer Sjøforsvarets evne til å operere i hjemlige farvann og nordområdene på en uakseptabel måte.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine hovedmerknader og alternative budsjettforslag.

Kap. 1733–4733 Luftforsvaret

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	4 133 922 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	4 298 998 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	165 030 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	171 363 000

Komiteen viser til Luftforsvarets hovedoppgaver, som er å styrkeprodusere luftmilitære kapasiteter, og stille styrker på beredskap for luftovervåking, myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse, nasjonalt og i utlandet i hele spekteret fra fred til væpnet konflikt. Komiteen støtter at Luftforsvarets flyoperative virksomhet har nordområdene som hovedfokus.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet merker seg at Luftforsvarets driftsbudsjett for 2013 økes nominelt med 165,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, og at den faktiske økningen er på 83,8 mill. kroner.

Komiteen er positiv til at Luftforsvaret også i 2013 viderefører oppdrag mht. ressurs- og miljøoppsyn over havområdene, samt søke- og redningsoperasjoner.

Komiteen merker seg at Luftforsvarets helikopterbidrag med Bell-helikoptre i Afghanistan ble trukket tilbake til Norge i 2012, og at disse i 2013 vil rettes inn mot nasjonale oppgaver.

Komiteen viser til Stortingets behandling av Innst. 388 S (2011–2012), og merker seg at denne

følges opp i 2013 ved å forberede en rekke struktur- og organisasjonsendringer som er vedtatt med virkning i de kommende to langtidsperioder i Luftforsvaret. Deriblant anskaffelse av nye kampfly med tilhørende baseløsning på Ørland, etableringen av en fremskutt operasjonsbase for F-35 på Evenes, nedleggelse av flystasjoner og omstruktureringen av luftkommando- og kontrollstrukturen i Luftforsvaret.

Komiteen merker seg at budsjettforslaget legger til rette for videreført innfasing og driftssetting av maritime helikoptre iht. oppdatert fremdriftsplan. Komiteen er positiv til at opp trening og bruk av de første helikoptrene vil prioriteres til de helikopterbærende fartøyene i Kystvakten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil peke på at Luftforsvaret står overfor nye krevende omstillinger, flyttinger og nedleggelse med bakgrunn i vedtak i Innst. 388 S (2012–2013), og at det vil bli en utfordring for organisasjonen å opprettholde aktivitet på ønsket nivå parallelt med dette. Disse medlemmer viser derfor til sine alternative budsjettforslag, hvor det foreslås å styrke Luftforsvarets driftsbudsjett betydelig.

Disse medlemmer er i denne forbindelse opptatt av at Luftforsvaret utgjør en ressurs som er avgjørende for norsk suverenitetshevdelse og overvåking av våre land- og havområder så vel som luftrom. Behovet for et høykompetent og operativt luftforsvar har de senere år også økt som følge av en betydelig økning i russisk luftaktivitet nær vårt luftrom.

Disse medlemmer viser videre til sine merknader i Innst. 388 S. (2012–2013) jf. Prop. 73 S. (2012–2013) om Luftforsvarets videre utvikling. Anskaffelsen av F-35 kampfly og oppbygging av tilhørende infrastruktur blir den dimensjonerende faktoren i Luftforsvaret i overskuelig fremtid.

Disse medlemmer mener at Forsvarets samlede helikopterkapasitet er for liten. Dette har vært særlig tydelig ved deployeringen av betydelige kapasiteter til Afghanistan som en del av ISAF-operasjonen, og den samlede kapasiteten svekkes ytterligere av forsinket innfasing av nytt materiell. Disse medlemmer ønsker en styrking av evnen til å utføre oppdrag i Norge, da spesielt for Bell-helikoptrene som skal støtte politiet. Disse medlemmer mener aktivitetsnivået må styrkes og utvikles videre i samarbeid med relevante etater.

Disse medlemmer er meget bekymret over forsinkelsene i innføringen av nye maritime helikoptre, og forutsetter at regjeringen snarest kommer til en konklusjon vedrørende mulige erstatninger eller interimløsninger for NH-90. Mangelen på maritim helikopterkapasitet utgjør etter disse medlem-

mers oppfatning en uakseptabel svekkelse av Forsvarets operative evne, som har vedvart over tid.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine hovedmerknader og alternative budsjettforslag.

Kap. 1734–4734 Heimevernet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2011	1 109 252 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	1 093 503 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	5 497 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	5 623 000

Komiteen vil framheve Heimevernets betydning for målsettingen om et forsvar med tilstedeværelse i hele landet.

Budsjettforslaget innebærer en nominell reduksjon på 15,7 mill. kroner, sammenlignet med saldert budsjett 2012.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet merker seg at budsjettforslaget like fullt innebærer en styrking av HVs budsjett på 20 mill. kroner da den nominelle reduksjonen i hovedsak skyldes at to fartøyer i Reine-klassen overføres til Sjøforsvaret. Disse medlemmer legger særlig vekt på at det høye øvingsnivået til innsatsstyrkene på 90 pst. videreføres, og at det i tråd med den nye langtidsplanen legges opp til mer utstyr og økt trening av områdestrukturen i 2013. Det er viktig at ambisjonen i langtidsplanen om tilstrekkelig trening av områdestrukturen ligger fast, og at innsatsstrukturen holder et godt treningsnivå og er operativt tilgjengelig. Disse medlemmer har merket seg at gjennom dette vil Heimevernet videreutvikles og øke sin operative evne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til flertallets merknader knyttet til Heimevernets videre utvikling i Innst. 388 S (2012–2013) til Prop. 73 S (2012–2013) og sine gjentatte bekymringsmeldinger knyttet til Heimevernets utvikling og operative evne gjennom mange år. Manglende øvelser og trening, med et absolutt bunnivå i 2009, har redusert den reelle operative evnen i store deler av Heimevernets struktur i uakseptabel grad. Med en videreføring av dagens antall og innretning på strukturen tilnærmet uforandret, tilsier all erfaring at denne regjeringen ikke vil prioritere ressurser til øvelser og trening i tilstrekkelig grad, samtidig som det er store mangler og etter-

slep i materiellstrukturen og i grunnleggende utrustning på enkeltmanns- og avdelingsnivå.

Disse medlemmer vil understreke Heimevernets viktige rolle knyttet til å løse militære oppdrag, og som en sentral del av samfunnets samlede beredskapsorganisasjon. HV utgjør en viktig ressurs i krig, krise og uforutsette hendelser, og må styrkes og settes i stand til å løse pålagte oppgaver. Dette krever betydelig større midler til øvelse og trening, samt materiell, enn det regjeringens forslag legger opp til, og disse medlemmer vil derfor styrke Heimevernets driftsbudsjett betydelig. Samtrening med politi og nødetater er en viktig del av denne aktiviteten. Den foreslåtte økningen i øvelsesaktivitet er positiv, men ikke tilstrekkelig for å sikre Heimevernets evne til oppdragsløsning.

Disse medlemmer forventer at HVs organisasjon så raskt som mulig kompletteres og at reelt styrkenivå reflekterer den vedtatte struktur.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine hovedmerknader og alternative budsjetter.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sin hovedmerknad og til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2013, hvor det uttrykkes bekymring for at det ikke gis nok ressurser til øving og trening i Heimevernet. I Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett ble det foreslått å øke bevilgningen til Heimevernet med 50 mill. kroner for å styrke terrorberedskapen. De økte midlene vil Kristelig Folkeparti bruke til å styrke samtrening mellom Forsvar og politi, spesielt øving i objektsikring i et samarbeid mellom Heimevernets områdestruktur og politiet. Økt øvingsomfang er viktig for samfunnsberedskapen og for å kunne håndtere krisesituasjoner.

Kap. 1735 Etterretningstjenesten

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	998 104 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 115 214 000

Komiteen viser til at det i samsvar med langtidspanen er lagt opp til å prioritere Etterretningstjenesten (E-tjenesten). Komiteen merker seg at det er behov for å styrke E-tjenestens tekniske, operative og personellmessige kompetanse, blant annet for å møte utfordringene som følger av den teknologiske utviklingen. Komiteen merker seg også at i tillegg til i større grad å følge utviklingen av internasjonale islamistiske nettverk, vil E-tjenesten i større grad følge utviklingen av høyreekstreme miljøer i et Europa preget av stadig mer sosial og økonomisk uro.

Komiteen registrerer seg at korrigeret for budsjettekniske endringer er posten reelt økt med 59,4 mill. kroner, og korrigeret for effektivisering er den

faktiske økningen på 67,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012.

Komiteen viser til at oppgavene til E-tjenesten omfatter innsamling av relevant og oppdatert etterretningsinformasjon og gjennomføring av analyser til støtte for utformingen av norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik, samt å opprettholde et godt situasjonsbilde som grunnlag for norske myndigheters beslutninger. Komiteen vil derfor understreke viktigheten av E-tjenestens arbeid og oppgaver.

Komiteen viser til at det sammensatte og til dels uklare trusselbildet, sammen med en rask teknologisk utvikling spesielt på kommunikasjonssiden, vil også i fremtiden være en utfordring for å tilfredsstille kravene til en moderne og effektiv tjeneste. Komiteen er derfor enig i at det kontinuerlig er nødvendig å iverksette og videreføre tiltak for å modernisere E-tjenesten.

Komiteen merker seg at det er et behov for økt operativt samarbeid mellom E-tjenesten og PST innenfor grenseoverskridende terrorisme, samt at det i lys av blant annet 22. juli-kommisjonens rapport og evalueringen av felles analyseenhet, legges opp til utredning om samarbeidet innenfor kontrateror bør styrkes ytterligere og eventuelt organiseres på en annen måte. Komiteen imøteser resultatet av dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at dagens trusselsituasjon, med store og komplekse sikkerhetsutfordringer, medfører store utfordringer for Etterretningstjenesten. Disse medlemmer er derfor opptatt av at Etterretningstjenesten skal videreutvikles og styrkes. Den senere tids erfaringer både i inn- og utland viser omfanget av trusler Norge står overfor. Disse medlemmer mener man må være i forkant med ressurser, slik at norske styrker i utlandet og Forsvaret generelt får den etterretningsstøtte de trenger. Disse medlemmer mener derfor at man i dagens situasjon bør styrke denne type tjenester og operasjoner. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Kap. 1740–4740 Forsvarets logistikkorganisasjon

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	2 317 090 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	2 044 686 000

Inntekter	Kroner
Saldert budsjett 2012	90 277 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	127 577 000

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at den reelle budsjettmessige reduksjonen på kapitlet er 3,7 mill. kroner og viser til at som følge av effekten av effektivisering vil den faktiske økningen på kapitlet være 13,3 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012.

Komiteen viser til at Forsvarets Logistikkorganisasjons (FLO) hovedoppgave er å ivareta eierskapsforvaltningen av Forsvarets materiell, og levere vedlikeholds-, forsynings- og rådgivningstjenester. Videre skal FLO fremskaffe materiellkapasiteter gjennom investeringsprosjekter over kap. 1760, og ivareta logistikkberedskap og ha ansvar for avhending av materiell.

Komiteen merker seg at FLO i 2013 skal fortsette arbeidet med effektivisering slik at organisasjonens kvalitet og leveringsevne ytterligere forbedres, samt at det skal vektlegges å øke egen produktivitet for å være konkurransedyktig logistikkleverandør for Forsvaret. Komiteen merker seg at FLO i 2013 vil vektlegge å styrke rekruttering og evne til å beholde den nødvendige kompetansen for å oppnå bedre balanse på personellområdet.

Komiteen vil i den anledning vise til Budsjettinnst. S. nr. 7 (2008–2009), Innst. 7 S (2009–2010), Innst. 7 S (2010–2011) og Innst. 7 S (2011–2012), hvor komiteen understreker at innleiet personell primært skal benyttes ved topper eller i andre spesielle situasjoner, og at årsverksrammer er et verktøy som ikke må stå i veien for å etablere løsninger som er totaløkonomisk mer gunstige for Forsvaret. Komiteen forstår det slik at det fortsatt er utfordringer med høy andel av innleid personell fremfor fast ansatte innenfor tungt vedlikehold FLO.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre understreker viktigheten av at Forsvarets operative avdelinger har den logistikk som er nødvendig for å sikre operativitet på det vedtatte nivå. Disse medlemmer har merket seg at situasjonen for mange avdelinger ikke er tilfredsstillende på dette området, noe som også påpekes av Riksrevisjonen i Dokument 1 (2012–2013). Riksrevisjonens påpeker også i år at det er betydelig avvik mellom styrkestrukturens logistikkbehov og støtteapparatets evne til å dekke dette, og at dette i stor grad skyldes mangel på personell og kompetanse. Riksrevisjonen har hatt tilsvarende merknader gjennom flere år.

Disse medlemmer ser derfor nødvendigheten av å styrke FLOs organisasjon, slik at den er rustet til å betjene sine brukere, og vil understreke betydningen av å ha en best mulig balanse mellom støtte-

funksjoner og operativ aktivitet, ettersom feildimensjonering kan ha betydelige konsekvenser for operativ evne. Disse medlemmer har særlig merket seg bekymringsmeldingene knyttet til FLOs evne til å håndtere mengden av store anskaffelser, samt utfordringene knyttet til tyngre tekniske oppgaver i Luft- og Sjøforsvaret. Disse medlemmer ber om at det iverksettes umiddelbare tiltak for å styrke FLOs evne og kompetanse på disse områdene.

I en periode hvor andelen av forsvarsbudsjettet som skal benyttes til investering skal øke ytterligere fra et allerede høyt nivå, er det av avgjørende viktighet at FLO har tilstrekkelig merkantil kompetanse og kapasitet til å omsette tildelte investeringsmidler på en forsvarlig og effektiv måte.

Disse medlemmer viser til sine hovedmerknader og alternative budsjettforlag, hvor det foreslås å tilføre FLO økte midler for å styrke teknisk og merkantil kompetanse i organisasjonen.

Kap. 1760–4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	9 230 522 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013)	8 066 955 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	81 000 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	68 000 000

Komiteen merker seg at nye kampfly med baseløsning er flyttet til et eget kap. 1761. Komiteen vil videre påpeke at det for mange av materiellanskaffelsene er snakk om forsinkelser som i hovedsak skyldes forhold hos leverandørene, i noen tilfelle betydelige forsinkelser. Komiteen mener dette på generelt grunnlag er uheldig. Likevel må en sikre best mulig balanse mellom kvalitet, ytelse og leveringstidspunkt.

Komiteen merker seg at det ikke er noen nye kategori 1 prosjekter som skal godkjennes eller der det bes om godkjenning av endring av omfang og kostnadsrammer.

Når det gjelder logistikk og støttefartøy merker komiteen seg at nytt fartøy er planlagt i 2016 og vil være operativt i 2017. Med dette vil dagens to logistikkfartøyer, KNM Tyr og KNM Valkyrien, fases ut.

Komiteen registrerer at Accenture AS som har kontrakt med Forsvaret om levering av logistikkprosjektet i LOS-programmet er blitt forsinket og at det er stor risiko i prosjektet. Komiteen merker seg at Forsvaret her får en merkostnad.

Når det gjelder brukte pansrede spesialkjøretøy skulle disse vært levert innen 2007. Komiteen registrerer at vognleveransene er planlagt avsluttet i 2013.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er svært kritisk til LOS-programmets fremdrift. Disse medlemmer har merket seg at det i en årrekke har vært forsinkelser og endringer i prosjektene knyttet til administrasjonsverktøy i Forsvaret. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen har kvalitetssikret både behovsanalysen for programvare og systemoppbygging, så vel som leverandørens evne til å imøtekomme de spesifiserte krav. Disse medlemmer oppfordrer regjeringen til å vurdere systemer som kan beskrives som hyllevare, heller enn å tilpasse systemer slik vi har sett en rekke mindre heldige eksempler på hittil. Disse medlemmer forventer at de økonomiske konsekvensene av disse forsinkelsene blir belastet der ansvaret ligger.

Disse medlemmer er kritiske til de mange forsinkelser i materiellanskaffelsene til Forsvaret. Disse medlemmer er opptatt av at Forsvaret skal ha best mulig materiell tilpasset sine behov. Disse medlemmer oppfatter at det fra NATOs side settes ytterligere fokus på enhetlig materiell. Disse medlemmer ser klare fordeler ved at Norge anskaffer materiell som er standard også i andre NATO-land, det vil gjøre vedlikehold og felles bruk av materiell enklere. Disse medlemmer mener det er kostnadmessige positive sider ved å anskaffe hyllevare i stedet for spesialtilpasset materiell. Disse medlemmer oppfatter at det i enkelte tilfeller vil være behov for materiell spesielt tilpasset norske behov og forhold. Disse medlemmer har merket seg at det til stadighet er forsinkelser i materiellleveranser. Disse medlemmer vil understreke at det er viktig å foreta grundige undersøkelser av leverandørens evne til å levere og etterkomme de spesifikasjoner som er gitt i prosjektene. Disse medlemmer mener regjeringen må se på de rutiner som gjelder for anskaffelser av materiell og påse at det er tilstrekkelig gode rammeverk for å sikre at kvaliteten i anskaffelsesprosessen og innføring av materiell er på plass. Disse medlemmer er opptatt av at anskaffelser til Forsvaret skjer i et langsiktig perspektiv og at fremtidige behov ses i sammenheng med Forsvarets innretning og strukturelle tilpassing i de kommende langtidsproposisjoner. Disse medlemmer ser med bekymring på at de pansrede spesialkjøretøyene som skulle vært levert innen 2007 først er planlagt avsluttet i 2013. Denne type forsinkelser går utover den operative evnen og svekker Forsvarets operasjonskapasitet.

Videre merker komiteen seg at fregattprosjektet som skulle termineres i 2013, først vil bli terminert i 2014. Komiteen registrerer at prosjektet ferdigstilles om lag 1 mrd. kroner under kostnadsrammen på 18 230 mill. kroner. Men komiteen merker seg videre at gjennomføringskostnadene økes med 120 mill. kroner på grunn av forsinket levering og behovet for mer tid til å rette opp feil og mangler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at forsinkelser knyttet til fregattprosjektet medfører forsinkelser som utsetter operasjonell drift av fartøyene. Disse medlemmer finner dette lite tilfredsstillende og mener denne type feil og mangler burde vært korrigert tidligere i prosessen. Disse medlemmer mener dette får uheldige konsekvenser for Sjøforsvarets operative kapasitet.

Komiteen er bekymret for levering av nye helikopter til Forsvaret. NH90-helikopteret er svært forsinket og det skaper store problemer. Komiteen merker seg at det fortsatt er stor usikkerhet knyttet til om leveransene av NH90 kan bli ytterligere forsinket eller i verste fall bortfalle. Komiteen registrerer at alternativer til NH90 undersøkes. Komiteen mener det nå haster med en avklaring på dette spørsmålet og at det er ikke er holdbart å fortsette å leve i usikkerhet med hensyn til endelig leveringstidspunkt av nytt helikopter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er svært kritisk til utviklingen i anskaffelsesprosessen for NH90-helikoptrene. Disse medlemmer forventer at regjeringen så snart en avklaring om leveransen av helikoptrene er klar, sørger for en plan for å ivareta den operative kapasiteten, slik at den ikke kommer under dagens nivå. Videre mener disse medlemmer at det er naturlig å se på erstatningsansvaret hos leverandøren for manglende og utsatt levering av NH90-helikoptrene.

Komiteen vil med hensyn til fremtidige prosjekter særlig peke på behovet for utskifting av de tre helikopterbærende kystvaktfartøyene i Nordkappklassen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, ber om at det vurderes om det kan være fornuftig med en overordnet langsiktig plan for fremtidens kystvakt, hvor det vil inngå en plan for hvilke fartøytyper det er behov for og når disse må være på plass.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber om at komiteen holdes informert om de langsiktige planene for fremtidens kystvakt og dens fartøystruktur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at Forsvaret skal ha adekvat materiell for å løse sine oppdrag. Materiell-situasjonen er kritisk på flere områder og disse medlemmer ser store behov for nyanskaffelser og komplettering av materiell. Disse medlemmer ser klare forbindelser mellom avdelingens operative evne og materiellets tilstand. Disse medlemmer mener det er nødvendig å styrke innkjøpet av nødvendig materiell. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Forsvarets prosjektportefølje på ca. 190 fremtidige prosjekter er gjennomgått for å finne nødvendig rom for den delen av kampflyanskaffelsen som skal dekkes innenfor et videreført budsjettnivå for forsvarssektoren, og at denne gjennomgangen skal ha medført en frigjøring av 11 mrd. kroner fra en total portefølje på 60 mrd. kroner. Disse medlemmer har merket seg svaret på budsjettspørsmål 502 til Finansdepartementet om at 11 prosjekter er tatt ut av porteføljen, 19 prosjekter har fått redusert omfang og 16 prosjekter er utsatt. Disse medlemmer merker seg videre at det ikke er besvart hvilke konkrete prosjekter det er snakk om, noe som etter disse medlemmers vurdering svekker Stortingets evne til selvstendig å vurdere konsekvensene av disse endringene. Disse medlemmer må derfor forutsette at regjeringens vurdering av at endringene i liten grad vil påvirke den samlede operative evnen medfører riktighet. Disse medlemmer forventer at Stortinget holdes informert om saken på egnet vis.

Kap. 1761–4761 Nye kampfly med baseløsning

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	1 892 000 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	

Komiteen er positiv til at det ble opprettet et eget kapittel i budsjettet som viser fremdrift og kostnader forbundet til innkjøp av nye kampfly med

baseløsning. Komiteen mener at dette vil kunne bidra til å gi bedre oversikt over aktiviteter innen dette området.

Komiteen viser videre til at det holdes tilbake midler på kap. 1760 post 45, som vil bli omdisponert til kampflyutbetalinger etterfølgende år, for å bedre kunne balanserer betalingsprofilene på begge kapitler. Komiteen merker seg at regjeringen har kommet tilbake med konkrete disponeringsendringer i forbindelse med Forsvarsdepartementets omgrupperingsproposisjon for 2012.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til Stortingets tidligere behandling av ambisjon for kampflyvåpenet og de tidligere fasene av anskaffelsen gjennom Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008), Innst. S. nr. 299 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 36 (2008–2009), Innst. S. nr. 441 (2010–2011), jf. St.prp. nr. 100 S (2010–2011) og Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Flertallet vil videre vise til at regjeringen i Prop. 73 S (2011–2012), jf. Innst. 388 S (2011–2012) la opp til at en kontinuerlig vurderer anskaffelsens endelige omfang og realiseringstempo. Flertallet viser til at det derfor planlegges for at den endelige kampflyanskaffelsen kan ligge i et intervall på 42 til 48 kampfly, i tillegg til treningsflyene, og at en endelig beslutning om anskaffelse av de siste seks kampflyene skal tas etter at de første 42 kampflyene er bestilt.

Komiteen er videre innforstått med at F-35 til levering i 2017 må bestilles i 2013 og forventer at regjeringen kommer til Stortinget med sak om dette i løpet av våren 2013.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser i denne forbindelse også til merknad i Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012), om at det er avgjørende viktig at anskaffelsen, med tilhørende utfasing av dagens F-16-flåte, gjennomføres på en måte som sørger for at Norge ikke på noe tidspunkt er uten nasjonal kampflyevne, og legger til grunn at operative hensyn tillegges avgjørende vekt i den konkrete tidsfasingen av anskaffelsen.

Komiteen er opptatt av at det holdes fokus på mulighetene for norsk industri gjennom mulige industriavtaler. Komiteen merker seg særlig den positive utviklingen av JSM, og forutsetter at frem-

driften overholdes når det gjelder integrering av våpenet i F-35. Komiteen ser også fram til at det kommer på plass en løsning med integrasjon av bremsefallskjerm for de F-35 fly Norge skal kjøpe og at en slik løsning er forberedt på de to første flyene som skal leveres i 2015.

Komiteen vil peke på at det er svært viktig at regjeringen jobber aktivt for å sørge for at norsk industri gis mulighet til å konkurrere om bidrag til produksjon og vedlikehold. Komiteen er klar over at man har akseptert prinsippet med «best value», men målet må være at man i størst mulig grad inngår avtaler tilsvarende norske anskaffelseskostnader. Komiteen vil derfor understreke at flest mulige kontrakter mellom norsk næringsliv og Lockheed Martin må være på plass, bindende, før juridisk forpliktende avtaler inngås.

Komiteen vil i den sammenheng også vise til komiteens enstemmige merknad om kampflyanskaffelsen og industriprogram i Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet merker seg at regjeringen i det fremlagte budsjettforslag ikke har hensyntatt det faktum at det skal være en utstrakt bruk av Bodø flybase frem til 2016–2020. Disse medlemmer oppfatter at det er store akutte behov for vedlikehold av rullebanen i Bodø. Disse medlemmer er opptatt av at Forsvaret skal kunne operere sine kampfly i tiden fremover og ser derfor med bekymring på at regjeringen ikke bevilger midler til rullebanen i Bodø. Disse medlemmer mener det er nødvendig å tilføre midler for å sikre operativitet for Luftforsvaret i nord. Disse medlemmer ser store usikkerheter knyttet til anskaffelses- og driftskostnadene for de nye kampflyene. Disse medlemmer merker seg at land som Italia og Nederland er mer skeptiske til kostnadsveksten i F-35-prosjektet enn den norske regjeringen. Disse medlemmer oppfatter at regjeringen har avklart kostnadsnivået knyttet til drift og anskaffelse av F-35-flyene. Dette forutsetter disse medlemmer er sammenfallende med de budsjetter som er blitt fremlagt for Stortinget. Disse medlemmer forventer at regjeringen holder Stortinget løpende orientert om fremdriften i prosjektet både når det gjelder leveransetidspunkter og kostnader forbundet med drift og anskaffelse. Disse medlemmer er opptatt av at industripotensialet i prosjektet skal resultere i betydelige kontrakter til norsk industri. Disse medlemmer er skeptiske til å foreta en anskaffelse av nye kampfly uten at norsk industri er garantert vesentlige oppdrag. Disse medlemmer ser det som regjeringens oppgave å sikre norske bedrifters interesser i prosjektet. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alter-

native budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen og merknader knyttet til kampflyanskaffelsen i Innst. 388 S (2012–2013) til Prop. 73 S (2012–2013).

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sine merknader knyttet til kampflyanskaffelsen i Innst. 388 S (2012–2013) til Prop. 73 S (2012–2013).

Disse medlemmer vil igjen vise til Forsvarssjefens uttalelse til Prop. 73 S. (2012–2013) om viktigheten av å anskaffe minst 52 kampfly, og at et lavere antall vil svekke Forsvarets evne til å løse pålagte oppdrag. Disse medlemmer mener at dette legger en klar føring for det endelige omfanget av anskaffelsen.

Disse medlemmer vil igjen påpeke det betydelige avviket mellom Forsvarssjefens identifiserte merbehov for tilleggsmidler knyttet til kampflyanskaffelsen og regjeringens varslede tilleggsbevilgning. Konsekvensene for den øvrige forsvarsstrukturen, når tilleggsbevilgningene for anskaffelsene kan bli fra 9,5 til 15,5 mrd. kroner lavere enn de 37,5 mrd. kroner som forsvarssjefen forutsatte i Fagmilitært råd, fremstår som meget usikre og bekymringsfulle. Regjeringen har fortsatt ikke på en tilstrekkelig god måte synliggjort konsekvensene av at et høyere beløp må dekkes innen Forsvarets ordinære investeringsramme og hvordan denne inndekningen skal finne sted.

Kap. 1790–4790 Kystvakten

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	993 385 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013)	1 001 965 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	409 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 009 000

Komiteen viser til at Kystvakten (KV) har en helt sentral funksjon i forbindelse med norsk suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i våre nordområder. Kystvakten har gjennomgått en betydelig modernisering gjennom flere år, og vil ved tilførsel av et nytt fartøy i Reine-klassen bestå av 15 fartøyer i løpet av 2013. Det er komiteens oppfatning at KV på en god og effektiv måte bidrar til en meget god ressursforvaltning og kontroll i norske havområder.

Komiteen er enig i at KVs aktivitet i våre nordlige farvann skal prioriteres, slik at jevnlig og målrettede inspeksjoner for å forhindre overfiske, bifangstproblematikk, uregistrerte landinger og dumping av fisk kan forhindres. Komiteen vil likevel understreke viktigheten av at Kystvaktens fartøyer er

til stede gjennom tilstrekkelig aktivitet langs hele kysten. Fartøyene i Indre Kystvakt (IKV) spiller en viktig rolle i denne sammenheng, og komiteen forutsetter at IKV også tilføres ressurser til å løse sitt oppdrag på en god måte. Komiteen ser også nødvendigheten av at KV deltar i øvelser med resten av Forsvaret og at KV er en sentral aktør i den nasjonale kystberedskap.

Komiteen merker seg at arbeidet med å få på plass felles KV-ledelse på Sortland videreføres og søkes slutført. Komiteen er tilfreds med at KV ikke opplever personellavgang og rekrutteringsvan-sker i samme grad som resten av Sjøforsvaret, og forutsetter at relevante erfaringer fra Kystvaktens drift overføres til resten av organisasjonen.

Komiteen viser til at fire av ni havgående far-tøyer skal være helikopterbærende. Imidlertid bekymrer det komiteen sterkt at denne kapasiteten i dag er for lav, grunnet kraftige forsinkelser i leve-ranser av nye maritime helikoptre og stor slitasje på eksisterende Lynx-helikoptre. Komiteen mener at det må legges til rette for erstatningsløsninger inntil de nye helikoptrene er innfaset og operative, og forutsetter at situasjonen avhjelpest så snart som praktisk mulig.

Komiteen merker seg at kap. 1790 foreslås reelt redusert med 53 mill. kroner.

Selv om det i proposisjonen anføres at den fak-tiske endringen er 15,4 mill. kroner, er komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, bekymret for at budsjettreduksjonen kan medføre færre seilingsdøgn og dårligere forutsetninger for oppdragsløsning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at den faktiske endringen på 15,4 mill. kroner skyldes reversering av engangs-bevilgning ifm. klassifisering av KV Senja og at bevilgningen til operativ aktivitet derfor er videreført på om lag samme nivå som i 2012. Disse med-lemmer er opptatt av at Kystvakten opprettholder antall seilingsdøgn og evne til oppdragsløsning.

Komiteens medlemmer fra Frem-skrittspartiet merker seg at budsjettet har en reell budsjettmessig reduksjon på 53 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2012. Disse medlemmer finner det derfor interessant at regjeringen i proposisjo-nen fremholder at bevilgningene til Kystvakten er vesentlig styrket gjennom flere år. Disse med-lemmer oppfatter ikke situasjonen slik som regje-ringen har beskrevet den. Derimot oppfatter disse medlemmer at antallet seilingsdøgn har gått ned i

forhold til hva den har vært tidligere, og at regjerin-gens nordområdesatsing ikke har gitt noen uttelling i forhold til tilstedeværelse i våre havområder. Med det fremlagte budsjettforslag oppfatter disse med-lemmer at aktivitetsnivået og antall seilingsdøgn vil bli ytterligere redusert. Disse medlemmer er opptatt av at oljevernberedskapen og redningsbered-skapen i våre havområder skal være god. Disse medlemmer mener Kystvakten har viktige oppga-ver innenfor disse områdene, samt ressursforvaltning i et havområde med stor og kompleks aktivitet. Disse medlemmer ønsker å styrke Kystvaktens tilstedeværelse i våre havområder. Disse med-lemmer ser Kystvakten som den viktigste myndig-hetsutøver til havs, som fiskerioppsyn er tjenesten avgjørende for å sikre en ansvarlig forvaltningsprak-sis. Kystvaktens tilstedeværelse er en trygghet for dem som ferdes til havs og det er derfor avgjørende at helikopterutfordringene blir løst snarest. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin hovedmerknad og til Høyres alternative bud-sjett, hvor det foreslås en betydelig økning av drifts-midlene til Kystvakten.

Kap. 1791–4791 Redningshelikoptertjenesten

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	524 137 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	573 382 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	480 071 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2012–2013) ...	511 148 000

Komiteen merker seg at posten er reelt økt med 17 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012, og at økningen er en følge av økt støtte fra For-svaret til Justis- og beredskapsdepartementets pro-sjekt om anskaffelse av nye redningshelikoptre.

Komiteen viser til at kostnadene til drift av Redningshelikoptertjenesten fordeles etter fastlagt fordelingsnøkkel mellom Justis- og beredskapsde-partementet og Forsvarsdepartementet, og er forma-lisert i en driftsavtale mellom de to departementene. Komiteen merker seg at dette innebærer at Justis- og beredskapsdepartementet dekker i underkant av 90 pst. av de budsjetterte utgiftene til operativ og tek-nisk drift, mens Forsvaret dekker resterende drift, i tillegg til utgiftene knyttet til utdanning av personel-let.

Komiteen vil blant annet i lys av 22. juli-kommisjonens rapport understreke viktigheten av å utnytte Norges totale helikopterressurser, herunder redningshelikoptrene, i totalberedskapen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en operativt god og hensiktsmessig redningstjeneste. Disse medlemmer er opptatt av at redningshelikoptertjenesten holder sine kvalitative mål. Norge med sin lange kystlinje og store havområder er helt avhengig av å ha en robust redningstjeneste, der redningshelikopter ofte er hovedverktøyet. Dagens redningshelikopter lider av manglende moderne kapasiteter og tilårskommet utstyr. Disse medlemmer ønsker derfor å oppgradere søkeutstyret og kommunikasjonsutstyret på dagens redningshelikopter. Utstyr for søk i mørket og utstyr med termiske egenskaper er i denne sammenheng avgjørende for å få en effektiv søk- og redningstjeneste. Disse medlemmer er bekymret over de stadige forsinkelsene av innfasing av nye redningshelikopter. Disse medlemmer mener regjeringen snarest må se på alternative løsninger for å løse utfordringene knyttet til dagens helikopterflåte.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Kap. 1792–4792 Norske styrker i utlandet

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	1 234 320 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	1 162 524 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	10 368 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	10 368 000

Komiteen har merket seg at posten nominelt er redusert med 71,8 mill. kroner, som en følge av endrede behov i forbindelse med tilbaketrekningen av norske styrker i Faryab-provinsen i Afghanistan. Komiteen er kjent med at også i 2013 vil Afghanistan være Norges viktigste oppdrag i utlandet.

Komiteen er orientert om at en norsk fregatt skal være kommandofartøy for NATOs stående maritime styrke andre halvår 2013, og forventer at merkostnadene til dette fartøyet går fra denne budsjettposten. Komiteen støtter bidraget som i hovedsak skal operere i Det indiske hav, og forutsetter samtidig at dette ikke reduserer Sjøforsvarets evne til å operere i hjemlige farvann og nordområdene på en uakseptabel måte.

Komiteen ser positivt på at Norge fortsatt skal bidra til NATO på Balkan. Balkan er fremdeles en

ustabil region i Europa, hvor internasjonal tilstedeværelse er påkrevd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker at Norge skal bidra med minimum en fregatt i operasjonen mot piratvirksomhet. Disse medlemmer er opptatt av at Norge skal gi klare signaler om sitt engasjement i de operasjoner hvor Norge deltar og derigjennom bli sett på som en stabil og forutsigbar alliert. Disse medlemmer ønsker et større fokus på langsiktighet og målstyring i utenlandsoppdragene. Disse medlemmer mener det vil være hensiktsmessig å planlegge Forsvarets bidrag i internasjonale oppdrag i et lengre perspektiv enn ett år, slik disse medlemmer oppfatter at det planlegges i dag. Disse medlemmer ser at det oppdrag som i dag løses i Kabul i forbindelse med opplæring av afghansk politi med fordel kunne vært avklart i varighet før oppdraget startet, slik at det var forutsigbarhet både for deltakende avdelinger og mottakerlandet. Disse medlemmer mener de norske bidragene til CRU er gode eksempler på hvorledes spesialavdelingene, FSK/HJK og MJK kan benyttes til å hjelpe Afghanistan til å sikre sine innbyggere. Disse medlemmer har merket seg at den norske innsatsen gjennom flere år har vært svært vellykket og det er høstet stor anerkjennelse blant de andre allierte i Afghanistan. Disse medlemmer ser svært positivt på avdelingenes evne til å løse sine oppdrag og mener FSK/HJK og MJK er av stor betydning for den norske innsatsen i Afghanistan, også med henblikk på andre allierte. Disse medlemmer mener det må knyttes målbare kriterier opp mot den innsats som Forsvaret skal bidra med. Dette være seg antall politifolk som skal utdannes eller stabilitetstilstanden i et område. Disse medlemmer er opptatt av at det må være sterk bevissthet rundt de oppdrag og engasjement som blir pålagt Forsvaret. Disse medlemmer mener det må være klare kriterier for tidsdeltakelse og engasjementsform før oppdrag påbegynnes.

Kap. 1795–4795 Kulturelle og allmennyttige forhold

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	250 086 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	262 981 000
<hr/>	
Inntekter	
Saldert budsjett 2012	2 465 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	9 057 000

Komiteen viser til at kapitlet omfatter Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon, herunder For-

svarets musikk, Forsvarets museer og Forsvarets kommandantskap.

Komiteen merker seg at post 1 styrkes reelt med 4,5 mill. kroner i 2015, og at når det tas hensyn til effektivisering er den faktiske økningen på 6,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2012. Komiteen merker seg også at posten styrkes ved å øke inntektskravet på 6,5 mill. kroner, i hovedsak fra inntekter fra konserter fra Forsvarets musikk og arrangementer i regi av Forsvarets museer.

Komiteen vil vise til at Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT) skal koordinere og styrke kulturvirksomheten under forsvarssjefen og er et av forsvarssjefens virkemidler for å ivareta, utvikle og synliggjøre det moderne Forsvaret og den militære profesjonsidentiteten. Komiteen er tilfreds med at FAKT skal tilby et bredt spekter av tiltak og aktiviteter gjennom kommandantskapene, museene og musikken, men imøteser også resultatet av den varslede evalueringen av FAKT jf. komiteens merknad i Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Komiteen merker seg at i 2013 videreføres satsingen på Forsvarets musikk, hvor de seremonielle kapasitetene fortsatt skal styrkes, og at det legges opp til en videreføring av denne i tråd med Prop. 73 S (2011–2012). Komiteen vil for øvrig vise til at det under høringen om Forsvarsbudsjettet ble påpekt et manglende samsvar mellom budsjettene for Forsvarets musikk de siste år, i forhold til målsettingene i St. meld. nr. 33 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 295 (2008–2009). Komiteen er opptatt av at det satses på Forsvarets musikk i tråd med St. meld. nr. 33 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 295 (2008–2009), samt Prop. 73 S (2011–2012), jf. Innst. 388 S (2011–2012).

Komiteen viser til at de nasjonale festningsverkene er viktige kulturminner og formidlere av forsvarshistorie, samtidig som de har en viktig militær symbolverdi. Komiteen merker seg at Forsvarsbygg som har forvaltningsansvaret og det koordinerende ansvaret for de ulike kulturelle aktiviteter og næringsvirksomhet på festningene, i samarbeid med kommandantene som Forsvarssjefens stedlige representant, bidrar til å holde festningene i militærhistorisk hevd.

Komiteen er enig i at Forsvarets museumsvirksomhet har en viktig rolle som formidler av militærhistorien og i å synliggjøre Forsvarets betydning i samfunnet. Komiteen merker seg at museene i 2013 vil fokusere på å modernisere formidlings- og publikumsaktiviteten ved Forsvarets museer, herunder videreutvikling av utstillingen om personell i utenlandstjeneste som åpnet i 2012. Endelig merker komiteen seg at Forsvarssjefen har anbefalt at Forsvarsmuseet videreføres som en avdeling underlagt

sjef FAKT. Komiteen imøteser resultatet av den varslede evalueringen av FAKT, samt fremtidige anbefalinger for styring av kultursektoren i Forsvaret, jf. komiteens merknad i Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at Forsvarets rolle i samfunnet blir oppfattet av flest mulig. I denne forbindelse er det viktig at Forsvarets museer, festningsverk og annet blir holdt ved like og videreutviklet. Disse medlemmer ønsker velkommen nye arenaer, som Kaldkrigsmuseet i Bodø, og engasjement som bedrer folks forståelse for Forsvarets rolle historisk og i dag. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sitt alternative budsjett fremlagt i budsjettinnstillingen.

Kap. 4799 Militære bøter

Utgifter	Kroner
Saldert budsjett 2012	500 000
Forslag Prop. 1 S (2012–2013)	500 000

Komiteen merker seg at inntektene gjelder militære bøter og er basert på erfaringstall fra de senere årene.

4. Forslag fra mindretall

4.1 Mindretallsforslag – rammeområde 4

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreta en ekstern evaluering av alle norske freds- og forsoningsinitiativer de siste 30 årene.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en evaluering av Norges deltakelse i FNs menneskerettighetsråd, UNHRC.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en samlet oversikt over prosjekter og prosjektpartnere som støttes gjennom EØS-midlene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen etablere praksis med uavhengige evalueringer av all norsk bistand og norske bistandsprosjekter.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utarbeide planer for utfasing av norsk bistand i mottakerland der hvor dette er aktuelt.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at det opprettes en uavhengig database for rangering av bistands- og nødhjelpsorganisasjoner med hensyn til resultatoppgivelse og kostnadseffektivitet.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utarbeide en «svarte-liste» over de bistandsorganisasjoner som ikke tar korrupsjonsproblematikken på alvor og treffer egnede tiltak for å motvirke korrupsjon i bistandsen-gasjementet.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen inkludere utviklingen av et levedyktig næringsliv som en integrert del av alle utviklingspolitiske intervensjoner.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen etablere en ekspert-gruppe for å bistå utviklingslandene i å forsere byrå-krati og hindringer knyttet til handel.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen opprette en handelsfa-siliteringsenhet for å stimulere til vekst i det private næringsliv i Afrika.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen igangsette et forpro-sjekt for økt matsikkerhet i u-land gjennom handel med mat og korn.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge frihandelsavta-len mellom EFTA/Norge og Colombia frem til ratifi-sering i Stortinget.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en for-valtningsrevisjon av den norske bistanden til de palestinske selvstyremyndighetene.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen stanse all bistand til de palestinske selvstyremyndigheter som direkte eller indirekte støtter undervisning med et anti-israelsk eller antisemittisk budskap.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen om aktivt å motarbeide forskjellsbehandling av Israel i internasjonale fora og organisasjoner.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 16*

Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med flerårig indikativt tilsagn til FNs underorganisasjo-ner.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen legge frem en rapport om fremdriften i reformarbeidet i FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO).

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen om å gjøre Norges bidrag til FN avhengig av fremdriften og resultatene av reformarbeidet i organisasjonen.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen legge prinsippet om null nominell vekst i FNs budsjetter til grunn ved de årlige/toårige budsjettbehandlingene i organisasjo-nen.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen bidra til at nye manda-ter og aktiviteter fortrinnsvis finansieres gjennom eli-minering av utdaterte, irrelevante eller dupliserende mandater.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:*Forslag 21***Rammeområde 4****(Utenriks)****I**

På statsbudsjettet for 2013 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 820 686 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 222 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	156 492 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	907 000	
	71	Diverse tilskudd	24 260 000	
	72	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	154 000	
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1	Driftsutgifter	47 503 000	
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	8 981 000	
115		Kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	27 363 000	
	70	Tilskudd til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	69 331 000	
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 249 041 000	
117		EØS-finansieringsordningene		
	75	EØS-finansieringsordningen 2009-2014, <i>kan overføres</i>	1 028 000 000	
	76	Den norske finansieringsordningen 2009-2014, <i>kan overføres</i>	869 000 000	
118		Nordområdetiltak m.v.		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	30 295 000	
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	320 324 000	
	71	Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og menneskerettigheter mv., <i>kan overføres</i>	58 831 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	35 022 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	1	Driftsutgifter	1 172 700 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	21 500 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	216 500 000	
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	44 200 000	
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 308 300 000	
151		Bistand til Asia		
	72	Bistand til Afghanistan og Pakistan, <i>kan overføres</i>	649 500 000	
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	290 000 000	
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika		
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	540 000 000	
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	200 500 000	
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	33 500 000	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 523 000 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	91 000 000	
	72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	8 000 000	
	73	Kultur, <i>kan overføres</i>	106 000 000	
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk, <i>kan overføres</i> ...	182 500 000	
	77	Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i>	160 000 000	
161		Næringsutvikling		
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	204 000 000	
	75	NORFUND - tapsavsetting	282 500 000	
162		Overgangsbistand (gap)		
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	420 000 000	
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	500 000 000	
	71	Humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	2 313 600 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	337 100 000	
164		Fred, forsoning og demokrati		
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	648 200 000	
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	395 000 000	
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	175 000 000	
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	340 000 000	
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1	Driftsutgifter	143 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	45 000 000	
	70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	333 000 000	
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	350 000 000	
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.		
	1	Driftsutgifter	51 700 000	
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 042 000	
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv., <i>kan overføres</i>	33 000 000	
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	168 400 000	
	73	Klima- og skogsatsingen, <i>kan overføres</i>	2 532 500 000	
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	1 407 300 000	
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 270 658 000	
168		Kvinner og likestilling		
	70	Kvinner og likestilling, <i>kan overføres</i>	307 000 000	
169		Globale helse- og vaksineinitiativ		
	70	Vaksine og helse, <i>kan overføres</i>	1 690 000 000	
	71	Andre helse- og aidstiltak, <i>kan overføres</i>	295 000 000	
	72	Det globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), <i>kan overføres</i>	450 000 000	
170		FN-organisasjoner mv.		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	760 000 000	
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	402 000 000	
	72	FNs barnefond (UNICEF)	1 070 000 000	
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	170 000 000	
	74	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000 000	
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	150 000 000	
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	905 500 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	185 000 000	
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	311 000 000	
	79	Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	75 000 000	
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i>	155 000 000	
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	95 000 000	
171		Multilaterale finansinstitusjoner		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	814 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	772 500 000	
	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	609 500 000	
172		Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak		
	70	Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	292 000 000	
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	145 738 000	
		Totale utgifter		<u>35 214 850 000</u>

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	14 899 000	
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	102 433 000	
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	7 068 000	
		Totale inntekter		<u>124 400 000</u>

Forslag 22

Disse medlemmer vil endre tilsagnsfullmakten for 2013 i forhold til regjeringens forslag på rammeområde 4 (utenriks) kap. 166 post 73 med 400 mill. kroner, fra 632 mill. kroner til 1 032 mill. kroner.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til rammeområde 4, I fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, og komiteens tilråding til rammeområde 4, II til V, og VII til XIII fremmes av en samlet komité. Komiteens tilråding til rammeområde 4, VI fremmes av komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteens tilråding til rammeområde 8, I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, og komiteens tilråding til rammeområde 8, II-IX fremmes av en samlet komité.

Komiteen har ingen øvrige merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Rammeområde 4 (Utenriks)

I

På statsbudsjettet for 2013 bevilges under:

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 820 686 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 222 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> ..	156 492 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	907 000	
	71	Diverse tilskudd	24 260 000	
	72	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn ..	154 000	
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1	Driftsutgifter	47 503 000	
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	8 981 000	
115		Kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	27 363 000	
	70	Tilskudd til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	69 331 000	
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 249 041 000	
117		EØS-finansieringsordningene		
	75	EØS-finansieringsordningen 2009-2014, <i>kan overføres</i> ...	1 028 000 000	
	76	Den norske finansieringsordningen 2009-2014, <i>kan overføres</i>	869 000 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
118		Nordområdetiltak mv.		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	30 295 000	
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	320 324 000	
	71	Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og menneskerettigheter mv., <i>kan overføres</i>	58 831 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	35 022 000	
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	1	Driftsutgifter	1 172 700 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> .	21 500 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	216 500 000	
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	44 200 000	
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 158 300 000	
151		Bistand til Asia		
	72	Bistand til Afghanistan og Pakistan, <i>kan overføres</i>	649 500 000	
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	290 000 000	
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika		
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	540 000 000	
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	200 500 000	
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	33 500 000	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 423 000 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	91 000 000	
	72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	8 000 000	
	73	Kultur, <i>kan overføres</i>	106 000 000	
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk, <i>kan overføres</i> .	182 500 000	
	77	Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i>	160 000 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
161		Næringsutvikling		
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	204 000 000	
	75	NORFUND – tapsavsetting	<u>282 500 000</u>	
162		Overgangsbistand (gap)		
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	<u>420 000 000</u>	
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	500 000 000	
	71	Humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	<u>2 313 600 000</u>	
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	<u>337 100 000</u>	
164		Fred, forsoning og demokrati		
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	648 200 000	
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	<u>395 000 000</u>	
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	<u>175 000 000</u>	
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	<u>340 000 000</u>	
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1	Driftsutgifter	143 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> ..	<u>45 000 000</u>	
	70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	<u>333 000 000</u>	
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	<u>350 000 000</u>	
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.		
	1	Driftsutgifter	51 700 000	
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	<u>5 042 000</u>	
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv., <i>kan overføres</i>	<u>33 000 000</u>	
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	<u>168 400 000</u>	
	73	Klima- og skogsatsingen, <i>kan overføres</i>	<u>2 932 500 000</u>	
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	<u>1 407 300 000</u>	
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	<u>1 270 658 000</u>	
168		Kvinner og likestilling		
	70	Kvinner og likestilling, <i>kan overføres</i>	<u>307 000 000</u>	
169		Globale helse- og vaksineinitiativ		
	70	Vaksine og helse, <i>kan overføres</i>	1 690 000 000	
	71	Andre helse- og aidstiltak, <i>kan overføres</i>	<u>295 000 000</u>	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
	72	Det globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), <i>kan overføres</i>	450 000 000	
170		FN-organisasjoner mv.		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	760 000 000	
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	402 000 000	
	72	FNs barnefond (UNICEF)	1 020 000 000	
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	170 000 000	
	74	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000 000	
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) ..	150 000 000	
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	860 500 000	
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	185 000 000	
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	311 000 000	
	79	Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	75 000 000	
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i>	150 000 000	
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	95 000 000	
171		Multilaterale finansinstitusjoner		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	814 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	772 500 000	
	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	559 500 000	
172		Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak		
	70	Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	292 000 000	
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	145 738 000	
		Totale utgifter		35 214 850 000
Inntekter				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	14 899 000	
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	102 433 000	
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	7 068 000	
		Totale inntekter		124 400 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 100 post 1	kap. 3100 postene 2 og 5
kap. 118 post 71	kap. 3118 post 6
kap. 140 post 1	kap. 3140 post 5

2. overskride bevilgningen under kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd mot tilsvarende inntekter under kap. 3166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 1 Salgsinntekter fra salg av bostandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet, og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved beregning av overførbart beløp under kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd.

IV

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, post 89 Agio/Disagio.

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til tematisk støtte, multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-tilstat-bistand, støtte til internasjonale og lokale ikke-statlige aktører, kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

III

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 kan omdisponere inntil 2 mill. kroner per tiltak fra kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd til øvrige ODA-godkjente bevilgninger. Beslutning om bruk av midler utover dette og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 kan gi tilsagn om:

1. støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
117		EØS-finansieringsordningene	
	75	EØS-finansieringsordningen 2009-2014	5 237,3 mill. kroner
	76	Den norske finansieringsordningen 2009-2014	4 432,2 mill. kroner
161		Næringsutvikling	
	70	Næringsutvikling	350,0 mill. kroner
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	392,0 mill. kroner
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.	
	73	Klima- og skogsatsingen	632,0 mill. kroner

2. tilskudd til utvikling av en vaksine mot pneumokokkbakterien innenfor initiativet Advance Market Commitments for Vaccines (AMC) med inntil USD 57 mill. i perioden 2009–2017 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.
3. tilskudd til International Finance Facility for Immunisation II (IFFIm II) med inntil 1 500 mill. kroner i perioden 2010–2020 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling

av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån.

4. tilskudd til den globale vaksinealliansen GAVI med inntil 2 689,9 mill. kroner i perioden 2013–2015 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 kan gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf. kap. 161 Næringsutvikling.

VIII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2013 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme på inntil 3 000 mill. kroner. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

IX

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Rwandadomstolen, Jugoslaviadomstolen og for regulært bidrag til FN.

X

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2013 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 Om gjeldslette for utvikling for inntil 500 mill. kroner under Garantiinstituttet for Eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet.

XI

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas i henhold til regelverket til den enkelte organisasjon.
2. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklings-samarbeidet tilsier det.

XII

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2013 kan:

1. fravike bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet, Den globale miljøfasiliteten og Felles fond for råvarer, samt ved overføring av midler til Den brasilianske utviklingsbanken vedrørende klima- og skogsatsingen i Brasil.
2. fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 for å inngå avtale med mottakere om raskere trekk på gjeldsbrev enn utbetalingsbehovet tilsier ved kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Det asiatiske utviklingsfondet.

XIII

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale utviklingsbanker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge i forbindelse med den femte kapitaløkningen i Den asiatiske utviklingsbanken bidrar med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 11 617 150. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2010–2014, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
2. Norge deltar i den sjette generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen SDR 30 340 000. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2018, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
3. Norge deltar i den niende kapitaløkningen i Den interamerikanske utviklingsbanken med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 2 907 287. Innbetalingen foretas i løpet av

- årene 2011–2015, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
4. Norge deltar i den fjerde kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 20 476 585. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2015, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
  5. I forbindelse med endring av stemmefordelingen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) foretas det en justering av aksjeandelene til medlemslandene gjennom en selektiv kapitaløkning. Norge deltar i den åttende selektive kapitaløkningen i forbindelse med endring av stemmevekten i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 4 393 527. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2014, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
  6. Norge deltar i den 12. kapitalpåfyllingen av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) med en andel på 1 500 mill. kroner for perioden 2011–2013, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.

Rammeområde 8 (Forsvar)

I

På statsbudsjettet for 2013 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	378 016 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	25 840 000	
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 060 316 000	
	46	Ekstraordinært vedlikehold, <i>kan overføres</i>	62 980 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 780 467 000	
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	174 445 000	
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	237 931 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	69 435 000	
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i> ..	240 000 000	
1720		Felles ledelse og kommandoapparat		
	1	Driftsutgifter	3 112 185 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	176 772 000	
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsutgifter	2 022 720 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	133 000 000	
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	5 670 000	
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 607 269 000	
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	3 610 045 000	
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 298 998 000	
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 093 503 000	
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 115 214 000	
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1	Driftsutgifter	2 044 686 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	881 538 000	
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	31 923 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	6 998 359 000	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	67 000 000	
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	88 135 000	
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter	70 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> .	1 781 000 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	41 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
1790		Kystvakten		
	1	Driftsutgifter	<u>1 001 965 000</u>	
1791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	<u>573 382 000</u>	
1792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsutgifter	<u>1 162 524 000</u>	
1795		Kulturelle og allmenntilgjengelige formål		
	1	Driftsutgifter	<u>260 651 000</u>	
	72	Overføringer til andre	<u>2 330 000</u>	
		Totale utgifter		<u>42 224 299 000</u>
Inntekter				
4700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	<u>238 000</u>	
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	<u>3 909 425 000</u>	
	47	Salg av eiendom	<u>163 601 000</u>	
4720		Felles ledelse og kommandoapparat		
	1	Driftsinntekter	<u>54 343 000</u>	
4723		Nasjonalt sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsinntekter	<u>2 771 000</u>	
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsinntekter	<u>60 192 000</u>	
4731		Hæren		
	1	Driftsinntekter	<u>61 642 000</u>	
4732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsinntekter	<u>50 787 000</u>	
4733		Luftforsvaret		
	1	Driftsinntekter	<u>171 363 000</u>	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
4734		Heimevernet		
	1	Driftsinntekter	5 623 000	
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1	Driftsinntekter	127 577 000	
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	1 000 000	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	67 000 000	
4790		Kystvakten		
	1	Driftsinntekter	1 009 000	
4791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsinntekter	511 148 000	
4792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsinntekter	10 368 000	
4795		Kulturelle og allmennyttige formål		
	1	Driftsinntekter	9 057 000	
4799		Militære bøter		
	86	Militære bøter	500 000	
		Totale inntekter		5 207 644 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan:

1. benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:
  - a) inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.

- b) inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.
2. ta med ubrukte merinntekter ved utregning av overførbart beløp.

III
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan:

1. foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1720		Felles ledelse og kommandoapparat	
	1	Driftsutgifter	30 mill. kroner
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	
	1	Driftsutgifter	80 mill. kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	600 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	100 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	600 mill. kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	825 mill. kroner
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	
	1	Driftsutgifter	300 mill. kroner
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsutgifter	125 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel	115 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	17 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel	165 mill. kroner
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	3 500 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	2 900 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	75 mill. kroner
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	55 mill. kroner
1795		Kulturelle og allmennyttige formål	
	1	Driftsutgifter	2 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

IV
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	40 mill. kroner

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI

Personell

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2013 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av Prop. 1 S (2012–2013).
2. enheter oppsatt med frivillig heimevernspersonell kan overføres til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner, og benyttes i operasjoner i utlandet.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som er presentert som nye prosjekter i Prop. 1 S (2012–2013), innenfor de kostnadsrammer som der er omtalt.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i Prop. 1 S (2012–2013), herunder endrede kostnadsrammer.

3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer og byggeprosjekter av lavere kategori.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i Prop. 1 S (2012–2013).
5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. Igangsette planlegging og prosjektering av bygge-, anleggs- og innredningsprosjekter innenfor rammen av bevilgningen på de respektive poster.
7. inkludere gjennomføringskostnader i investeringsprosjektene for eiendom, bygg og anlegg på post 46 og post 47.

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål, kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (NATO Support Agency), andre

internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 28. november 2012

Svein Roald Hansen

fung. leder og ordf. for kap. 116, 117, 1700 og 4700

Lars Peder Brekk

ordf. for kap. 161, 1734 og 4734

Peter Skovholt Gitmark

ordf. for kap. 151, 1731 og 4731

Laila Gustavsen

ordf. for kap. 162, 163, 167, 168, 1735, 1791 og 4791

Eva Kristin Hansen

ordf. for kap. 140, 141, 144, 169, 1725, 1795, 4725 og 4795

Morten Høglund

ordf. for kap. 118, 1760, 1761 og 4760

Dagfinn Høybråten

ordf. for kap. 150 og 160

Siv Jensen

ordf. for kap. 166 og 1716

Ivar Kristiansen

ordf. for kap. 170, 1790 og 4790

Peter N. Myhre

ordf. for kap. 100, 103, 104, 1719 og 3100

Sverre Myrli

ordf. for kap. 171, 172, 1740 og 4740

Tore Nordtun

ordf. for kap. 152, 480, 1710 og 4710

Helga Pedersen

ordf. for kap. 115, 1723 og 4723

Kari Storstrand

ordf. for kap. 1720, 1732, 4720, 4732 og 4799

Afshan Rafiq**Snorre Serigstad Valen**

ordf. for kap. 164, 1733 og 4733

Karin S. Woldseth

ordf. for kap. 153, 165, 1792 og 4792